

JERZY
KOSIŃSKI

PASĂREA
VOPSITĂ

„O lectură care te copleșește, tocmai pentru că
narațiunea este păstrată cu atâta grijă
între limitele probabilității și faptelor.”

ARTHUR MILLER

JERZY
KOSIŃSKI

PASĂREA
VOPSITĂ

clasici moderni LITERA

„O lectură care te copleșește, tocmai pentru că
narațiunea este păstrată cu atâta grijă
între limitele probabilității și faptelor.”

ARTHUR MILLER

Table of Contents

[1](#)
[2](#)
[3](#)
[4](#)
[5](#)
[6](#)
[7](#)
[8](#)
[9](#)
[10](#)
[11](#)
[12](#)
[13](#)
[14](#)
[15](#)
[16](#)
[17](#)
[18](#)
[19](#)
[20](#)

Jerzy Kosiński (pe numele adevărat Józef Lewinkopf) s-a născut în 1933 la Łódź, în Polonia, într-o familie de evrei. A studiat (1950–1955) la Universitatea din Łódź, obținând două diplome de master, în istorie și științe politice, iar din 1955 până în 1957 a fost profesor de sociologie la Academia de Științe din Polonia. În 1957 a emigrat în Statele Unite, stabilindu-se la New York, a învățat engleză și a publicat două lucrări de nonficțiune, *The Future Is Ours*, *Comrade: Conversations with the Russians* (1960) și *No Third Path* (1962), sub pseudonimul Joseph Novak. Kosiński a obținut un succes fulgerător cu romanul *Pasărea vopsită* (*The Painted Bird*, 1965), distins cu Prix du Meilleur Livre Étranger și ecranizat în 2019, o relatare dură a experiențelor unui copil în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Au urmat *Steps* (1968), câștigător al National Book Award, *Being There* (1971), ecranizat în 1979, *The Devil Tree* (1973; revizuit în 1981), *Cockpit* (1975), *Passion Play* (1979), *Pinball* (1982) și *The Hermit of 69th Street* (1988). Kosiński a fost membru activ al mai multor fundații polono-evreiești și a fost președinte (1973–1975) al filialei americane a organizației internaționale a scriitorilor PEN. În urma unor probleme de sănătate, s-a sinucis în 1991.

The Painted Bird

Jerzy Kosiński

Copyright © 1965, 1976 Jerzy N. Kosiński

Ediție publicată pentru prima dată în Statele Unite ale Americii în 1976

de Houghton Mifflin Company

Foto copertă © Stephen Mulcahey / Trevillion Images

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Pasărea vopsită

Jerzy Kosiński

Copyright © 2021 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Mona Apa-Slujenco

Corector: Cătălina Călinescu

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KOSIŃSKI, JERZY

Pasărea vopsită / Jerzy Kosiński; trad. din lb. engleză:

Elena Málnai. – București: Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7323-7

ISBN 978-606-33-7419-7

I. Málnai, Elena (trad.)

821.111

*În amintirea soției mele, Mary Hayward Weir,
fără de care chiar și trecutul și-ar fi pierdut înțelesul
și doar Dumnezeu,
într-adevăr atotputernic
știa că ei sunt mamifere
dintr-o altă specie.*
Maiakovski

În toamna anului 1939, în primele săptămâni ale celui de-al Doilea Război Mondial, un băiețel de șase ani dintr-un mare oraș al Europei de Est a fost trimis de părinții lui, ca mii de alți copii, la adăpostul unui sat îndepărtat.

Un bărbat care călătorea spre est a acceptat, contra unei plăți substanțiale, să-i găsească temporar niște părinți adoptivi copilului. Neavând încotro, părinții i-au încredințat băiatul.

Oamenii credeau că a-l trimite pe copil departe e cea mai sigură cale de a-i asigura supraviețuirea în timpul războiului. Din cauză că tatăl copilului avusese activități antinaziste înainte de război, ei înșiși au fost nevoiți să se ascundă pentru a evita să fie trimiși la muncă forțată în Germania sau să ajungă prizonieri într-un lagăr de concentrare. Au vrut să-l ferească pe cel mic de aceste pericole, sperând într-o reîntregire cât mai grabnică a familiei.

Însă planurile le-au fost date peste cap de evenimentele care au urmat. În haosul războiului și al ocupației, cu translocarea continuă a populației, părinții au pierdut contactul cu bărbatul care le plasase copilul în sat. Au fost nevoiți să înfrunte posibilitatea de a nu-și mai găsi niciodată fiul.

Între timp, la două luni de la sosirea băiatului, mama adoptivă a murit, și copilul a rămas singur, umblând dintr-un sat în altul, uneori adăpostit de oameni, alteori gonit.

Satele prin care avea să-și petreacă următorii patru ani erau diferite din punct de vedere etnic de zona în care se născuse el. Țăranii aceia izolați, care se căsătoreau între ei, aveau pielea albă, părul blond și ochii albaștri sau cenușii. Băiatul avea tenul măsliniu și părul și ochii negri. Vorbea o limbă care dovedea că e un copil educat, o limbă aproape de neînțeles pentru țăranii din est.

Era considerat țigan sau evreu, iar cine oferea adăpost Țiganilor sau evreilor, care-și aveau locul în ghetouri sau lagăre de exterminare, se expunea, atât pe sine ca individ, cât și întreaga comunitate, la cele mai aspre pedepse din partea germanilor.

Satele din acea regiune fuseseră uitate timp de secole. Inaccesibile și la distanță mare de orice centru urban, erau situate în cele mai retrase regiuni ale Europei de Est. Nu existau școli sau spitale, aveau puține drumuri pietruite sau poduri și nu dispuneau de electricitate. Oamenii locuiau în așezări mici, ca și străbunicii lor. Sătenii își disputau drepturile asupra râurilor, pădurilor și lacurilor. Singura lege era dreptul strămoșesc al celui puternic și bogat contra celui slab și sărac. Despărțiți în ceea ce privește religia, în romano-catolici și ortodocși, oamenii erau uniți doar de superstițiile extreme și de nenumăratele boli ce se abăteau atât asupra lor, cât și asupra animalelor.

Erau ignoranți și brutali, deși fără voia lor. Solul era sărac, și clima, aspră. Râurile, rămase aproape fără pește, inundau frecvent pășunile și

ogoarele, transformându-le în mocirlă. Regiunea era plină de mlaștini întinse, iar pădurile dese adăposteau bande de rebeli și nelegiuiți.

Ocuparea acelei părți a țării de către germani nu a făcut decât să sporească gradul de mizerie și înapoierie. Țăranii erau nevoiți să livreze o mare parte din recoltele lor sărăcăcioase trupelor, pe de o parte, și partizanilor, pe de altă parte. Nesupunerea putea aduce raiduri punitive prin sate, lăsându-le pârjolite, în ruine fumegânde.

Locuiam în coliba Martei, așteptând ca părinții să vină după mine în orice zi, la orice oră. Plânsul nu mă ajuta cu nimic, și oricum Marta nu dădea atenție scâncetelor mele.

Era bătrână și adusă de spate, ca și cum ar fi vrut să se frângă în două, dar nu reușea. Părul ei lung, pe care nu și-l pieptăna niciodată, se încâlcise în nenumărate șuvițe groase, imposibil de descurcat. Ea le numea „buclele elfilor”. Forțe malefice se cuibăreau în aceste bucle, răsucindu-le și inducându-i încet senilitatea.

Șontăcăia prin jurul casei, sprijinindu-se într-un baston noduros, bombănind singură într-o limbă pe care nu o prea înțelegeam. Avea fața mică și veștedă, înțesată de riduri, iar pielea-i era de un maroniu-roșiatic, ca o coajă de măr uitat la cuptor. Trupul ei bătrân dărdăia tot timpul, de parcă ar fi fost în bătaia unui vânt lăuntric, iar degetele ei descărnate, cu articulații răsucite de boală, nu se opreau niciodată din tremurat, la fel cum capul, sprijinit pe un gât osos, se mișca în toate direcțiile.

Vederea îi era slabă. Ținea ochii mijiți, sub sprâncene groase. Pleoapele-i erau ca niște brazde în pământul adânc arat. Lacrimile i se prelingeau întotdeauna din colțurile ochilor, curgându-i șiroaie pe obraji, pentru a i se uni cu dărele gelatinoase ce i se scurgeau din nas și cu saliva bolborosită ce-i picura dintre buze. Arăta ca o gogoasă umflată¹, de un gri-verzui, putredă, ce aștepta o ultimă rafală de vânt pentru a scoate afară din ea praful negru și uscat.

La început mi-era teamă de ea și închideam ochii când se apropia de mine. Nu simțeam atunci decât duhoarea corpului ei. Dormea întotdeauna îmbrăcată. Hainele erau, după spusele ei, cea mai bună apărare împotriva primejdiei numeroaselor boli pe care aerul proaspăt le putea aduce în cameră.

Pentru a te menține sănătos, susținea ea, nu trebuia să te speli mai des de două ori pe an, de Crăciun și de Paște, și chiar și atunci cu mare băgare de seamă și fără să te dezbraci. Folosea apă fierbinte doar pentru a-și obloji nenumăratele bătăături, noduri și unghiile adânc încarnate în picioarele butucănoase. În acest scop, își înmuia picioarele în apă o dată sau de două ori pe săptămână.

Adesea îmi mângâia părul cu mâinile ei bătrâne și tremurânde, ca niște greble. Mă încuraja să mă joc în curte și să mă împrietenesc cu animalele.

În cele din urmă mi-am dat seama că erau mai puțin periculoase decât păreau. Mi-am amintit de poveștile pe care doica mea mi le citea dintr-o

carte ilustrată. Aceste animale aveau propria lor viață, propriile bucurii și necazuri și vorbeau într-o limbă numai a lor.

Găinile se înghesuiau în cotețul lor, împingându-se una pe alta ca să ajungă la grăunțele pe care le aruncam. Unele se plimbau tacticos în perechi, altele le ciupeau pe cele mai slabe și se bălăceau în noroi după ploaie sau își înfoiau penele pestrițe deasupra ouălor, căzând apoi într-un somn fulgerător.

Se întâmplau tot felul de lucruri ciudate în ogradă. Puișori gălbui și negri ieșeau din găoace, dând impresia unor ouă vii ce umblau pe niște piciorușe subțiri. Odată, un porumbel singuratic s-a alăturat orătăniilor. Era evident că nu-i bine-venit. Când a aterizat într-un vârtej de praf în mijlocul găinilor, acestea au fugit îngrozite. Când a început să le facă curte, gângurind gutural în timp ce se apropia de ele cu pași mărunți, găinile, distante, l-au privit cu dispreț. De fiecare dată când încerca să se apropie de ele, fugeau cloncănind.

Într-o zi, pe când porumbelul se străduia, ca de obicei, să se împrietenească cu găinile și puii, o siluetă mică și neagră se desprinsese din cer. Găinile alergară cotcodăcind către șopron și coteț. Mingea neagră se abătu ca o piatră asupra păsăretului. Doar porumbelul nu avea unde să se ascundă. Înainte să aibă timp să-și întindă aripile, o pasăre puternică, cu ciocul ascuțit și încovoiat, îl trânti la pământ și îl lovi cu putere. Penele porumbelului se împestriară de sânge. Marta ieși în fugă din colibă, agitând un băț, dar șoimul își luă lin zborul, ducând în cioc trupul fără vlagă al porumbelului.

Marta ținea un șarpe într-o îngrăditură micuță, plină de pietre și bine delimitată. Șarpele aluneca sinuos printre frunze, fluturându-și limba despicață ca pe un steag la o paradă militară. Părea să nu-l intereseze nimic; n-am știut niciodată dacă mă observa sau nu.

Odată, șarpele s-a vârat adânc de tot în ascunzișul său de sub mușchi și a stat acolo un timp foarte îndelungat, fără mâncare sau apă, luând parte la tot felul de ciudățenii, asupra cărora chiar și Marta prefera să păstreze tăcerea. Când într-un final a ieșit la lumină, capul îi strălucea ca o prună uscată. A urmat ceva incredibil. Șarpele a rămas absolut imobil, cu excepția unor tremurături care-i zguduiau trupul încolăcit. Apoi, calm, s-a strecurat afară din pielea lui, arătând dintr-odată mai subțire și mai tânăr. Nu-și mai flutura limba, ci părea să aștepte ca noua lui piele să se întărească. Vechea piele, semitransparentă, fu îndepărtată complet și năpădită de muște ireverențioase. Marta a luat cu venerație pielea și a ascuns-o într-un loc secret. O piele ca aceasta avea adevărate proprietăți tămăduitoare, însă, din câte spunea, eu eram prea mic să le pot înțelege.

Am asistat cu uimire la acea transformare, împreună cu Marta. Mi-a spus că în același fel sufletul omului se leapădă de corp și apoi se ridică la picioarele lui Dumnezeu. După această lungă călătorie, Dumnezeu îl ia în mâinile Sale calde, îl reînvie cu suflarea Sa, și apoi, ori îl transformă într-un înger ceresc, ori îl aruncă în iad pentru a fi torturat în focul veșnic.

O veveriță micuță și roșcată venea adesea la colibă. După ce mânca, executa un dans în curte, bătând din coadă, chițâind, rostogolindu-se, sărind și terorizând găinile și porumbeii.

Veverița mă vizita în fiecare zi, cocoțându-se pe umerii mei, pupându-mă pe urechi, gât și obraji, scărmanându-mi părul cu atingeri ușoare. După joacă, dispărea, întorcându-se în pădurea de peste câmp.

Într-o zi am auzit voci și am dat fuga pe un dâmb. Ascunzându-mă într-un tufiș, am privit îngrozit cum niște băieți din sat goneau pe câmp după veverița mea. Ea alerga înnebunită, încercând să ajungă la pădurea salvatoare. Băieții azvârleau cu pietre în fața ei, pentru a o opri. Micuța creatură, istovită deja, făcea salturi din ce în ce mai scurte și mai lente. Băieții au prins-o până la urmă, însă ea, curajoasă, continua să se zbată și să muște. Apoi băieții au turnat pe ea niște lichid dintr-un bidon. Simțind că ceva îngrozitor urma să se petreacă, am încercat cu disperare să găsesc o soluție pentru a-mi salva mica prietenă. Prea târziu însă.

Unul dintre băieți a scos o bucată de lemn fumegândă dintr-o cutie de tablă pe care o ținea atârnată de umăr și a atins veverița cu ea. Apoi a aruncat-o la pământ, unde animalul a izbucnit de îndată în flăcări. Cu un țipăt care mi-a tăiat respirația, a făcut un salt în sus, ca și cum ar fi vrut să sară afară din foc. Flăcările au înghițit-o; doar coada stufoasă s-a mai zbatut pentru un moment. Micuțul trup fumegând s-a rostogolit pe pământ, rămânând curând nemișcat. Băieții priveau râzând și împungeau leșul cu un băț.

Acum, că prietena mea murise, nu mai aveam pe cine să aștept dimineța. I-am spus Martei ce s-a întâmplat, dar nu părea să înțeleagă. A mormăit ceva ca pentru sine, s-a rugat și a rostit descântecul ei secret peste gospodărie, pentru a alunga moartea care, spunea ea, bântuia primprejur și încerca să intre.

Marta s-a îmbolnăvit. Acuza dureri înțepătoare sub coaste, unde bătăile inimii sunt pentru totdeauna întemnițate. Mi-a spus că ori Dumnezeu, ori Diavolul a trimis o boală acolo menită să nimicească încă o ființă, punând astfel capăt șederii ei pe pământ. Nu puteam să înțeleg de ce Marta nu-și lepăda pielea, așa cum făcuse șarpele și nu-și lua viața de la început.

Când i-am sugerat acest lucru, s-a înfuriat și m-a blestemat, spunându-mi că sunt un puradel din flori, hulitor de cele sfinte și înrudit cu Diavolul. A spus că boala intră în om atunci când acesta se așteaptă mai puțin. Poate să șadă în spatele tău într-o căruță, să-ți sară pe umeri când te apleci să culegi fragi în pădure sau să se târască afară din apă când traversezi râul cu barca. Boala se furișează în corp pe nevăzute, cu viclenie, prin aer, apă sau prin contactul cu un animal ori cu o altă persoană sau chiar – și aici mi-a aruncat o privire precaută – dintr-o pereche de ochi negri alăturați unui nas acvilin. Astfel de ochi, cunoscuți ca ochi de țigan sau de vrăjitoare, pot aduce paralizia, ciurma sau moartea. De aceea îmi interzicea să mă uit drept în ochii ei sau chiar în ochii vietăților din ogradă. Mi-a poruncit să scuipe repede de trei ori și să-mi fac cruce dacă din întâmplare m-am uitat în ochii ei ori ai vreunui animal.

Se înfuria uneori când aluatul pe care-l frământa pentru a face pâine se acrea. Spunea că eu sunt de vină pentru că l-am deocheat și de aceea nu voi primi pâine două zile, drept pedeapsă. Încercând să-i fac pe plac Martei și să nu mă uit în ochii ei, umblam prin colibă cu ochii închiși, împiedicându-mă de mobilă, răsturnând găleți și călcând în picioare straturile de flori de afară, lovindu-mă de toate ca un fluture de noapte orbit de o lumină bruscă. Între timp, Marta aduna niște puf de gâscă pe care îl împrăștia deasupra cărbunilor încinși. Sufla peste fumul rezultat ca să-l răspândească prin toată camera, în acompaniamentul incantațiilor care aveau menirea să înlăture deochiul.

Într-un final, anunța că vraja a fost ruptă. Și avea dreptate, pentru că următoarele pâini pe care le cocea ieșeau gustoase.

Marta nu ceda în fața bolii și durerii. Se lupta încontinuu, dar viclenește, cu ele. Când durerile începeau să o sâcăie, lua o halcă de carne crudă, o tăia în bucăți mici și o puneă într-o oală de lut. Apoi turna peste ea apă scoasă din fântână exact înainte de răsărit. Oala era apoi îngropată adânc într-un colț al colibeii. Asta îi mai alina durerea pentru câteva zile, spunea ea, până când carnea putrezea. Însă mai târziu, când durerea revenea, relua cu minuțiozitate întreaga procedură.

Marta nu bea nimic de față cu mine și nu zâmbea niciodată. Credea că astfel mi-ar fi dat ocazia să-i număr dinții și că fiecare dinte numărat ar fi însemnat un an mai puțin din viața ei. E adevărat că nu avea prea mulți dinți. Însă mi-am dat seama că, la vârsta ei, fiecare an era prețios.

Încercam să beau și să mănânc fără să-mi arăt dinții și exersam privindu-mă în oglinda neagră-albăstruie a fântânii, străduindu-mă să zâmbesc fără să deschid gura.

Nu aveam voie să ridic nici un fir de păr de-al ei căzut pe jos. Toată lumea știa că și un singur fir de păr pierdut, privit de ochi malefici, poate cauza probleme mari de sănătate în zona gâtului.

Dimineăta, Marta stătea lângă sobă, dând din cap și mormăind rugăciuni. Eu stăteam lângă ea, gândindu-mă la părinții mei. Mi-aduceam aminte de jucăriile mele, care acum, probabil, erau ale altor copii. Ursul meu mare cu ochi de sticlă, avionul cu elice și pasagerii ale căror chipuri se vedeau pe ferestre, tancul mic care mergea atât de lin și mașina de pompieri cu scară de incendiu mobilă.

Dintr-odată, în coliba Martei se făcea mai cald, iar amintirile căpătau contur, devenind reale. O vedeam pe mama stând la pian. Auzeam versurile cântecelor ei. Mi-aminteam de teama dinaintea operației de apendicită, când aveam doar patru ani, de podeaua lucioasă a spitalului, de masca de oxigen pe care doctorii mi-au pus-o pe față și care nu mi-a dat răgaz nici măcar să număr până la zece.

Însă acest trecut al meu se transforma rapid într-o iluzie, la fel ca poveștile incredibile ale bonei mele. Mă întrebam dacă părinții mei mă vor mai găsi vreodată. Oare ei știau că nu e bine să bea sau să zâmbească în prezența unei persoane care deoache, căci le-ar putea număra dinții? Mi-aminteam

zâmbetul larg și relaxat al tatălui meu și începeam să mă îngrijorez; își arăta atât de mulți dinți că dacă o astfel de persoană ar fi fost de față să-i numere, mai mult ca sigur ar fi murit foarte curând.

Într-o dimineață, când m-am trezit, în colibă era frig. Focul din sobă se stinsese și Marta ședea încă în mijlocul camerei, cu fustele ei multe suflecate și picioarele goale odihnindu-se într-un hârdău plin cu apă.

Am încercat să-i vorbesc, însă nu mi-a răspuns. Am scuturat-o de mâna rece și țeapănă, însă degetele noduroase nu s-au mișcat. Mâna îi atârna pe brațul scaunului, ca o pânză udă pe o frânghie de rufe, într-o zi fără vânt. Când i-am ridicat capul, ochii ei umezi păreau să mă ținuiască. O singură dată am mai văzut asemenea ochi, când râul arunca la mal pești morți.

Am tras concluzia că Marta era pe cale să-și schimbe pielea și, la fel ca șarpele, nu putea fi deranjată în asemenea momente. Deși nu știam ce să fac, am încercat să am răbdare.

Era spre sfârșitul toamnei. Vântul făcea să trosnească crenguțele fragile. Le smulgea ultimele frunze încrețite, azvârlindu-le spre cer. Găinile se cocoțau ca bufnițele pe stîngii, somnoroase și abătute, deschizând din când în când câte un ochi în silă. Era frig și nu știam cum să aprind focul. Toate încercările mele de a vorbi cu Marta rămăneau zadarnice. Stătea acolo nemișcată, uitându-se fix la ceva ce eu nu puteam vedea.

M-am dus înapoi la culcare, neștiind ce altceva să fac, încrezător că, atunci când mă voi trezi, o voi găsi pe Marta trebăluind prin bucătărie și murmurându-și psalmii triști. Dar seara, când m-am trezit, ea era tot acolo, cu picioarele la înmuiat. Mi-era foame și teamă de întuneric.

Am decis să aprind lampa cu ulei. Am început să caut chibriturile pe care Marta le ținea bine ascunse. Am luat cu grijă lampa de pe raft, dar mi-a alunecat din mână și s-a împrăștiat puțin ulei pe podea.

Chibriturile nu se aprindeau. Când în sfârșit am reușit să aprind unul, s-a rupt și a căzut pe podea, chiar pe pata de ulei. La început, flacăra a ars încet acolo, degajând un fum albastru. Apoi a făcut un salt îndrăzneț în mijlocul camerei.

Nu mai era întuneric acum și o vedeam bine pe Marta. Nu părea să observe ce se întâmpla. Nu părea să-i pese de flăcără, care înainta către perete și cuprindea picioarele subțiri ale scaunului.

Nu mai era frig. Flacăra era acum aproape de hârdăul în care Marta își îmbăia picioarele. Trebuie să fi simțit căldura, dar nu se mișca. Îi admiram rezistența. După ce stătuse acolo toată noaptea și toată ziua, încă nu se urnea.

S-a făcut foarte cald în cameră. Flăcările se cățarau pe pereți, ca niște cârcei de viță. Pocneau și trosneau ca păștile uscate sub picior, mai cu seamă la fereastră, unde reușise să intre un curent de aer slab. Stăteam în picioare lângă ușă, gata de fugă, încă așteptând ca Marta să se miște. Însă ea stătea țeapănă, părând să nu observe nimic. Flăcările începură să-i lingă mâinile atârinate, ca un câine devotat. Lăsaseră deja urme purpurii pe brațele ei și se cățarau mai sus, către părul ei încâlcit.

Flăcările scânteiau ca un pom de Crăciun, apoi au explodat într-o vâlvătaie înaltă, formând o pălărie ascuțită de foc pe capul Martei. Marta devenise o torță. Flăcările o îmbrățișau tandru din toate părțile, iar apa din hârdău a suierat când bucăți din jacheta ei zdrențuită, din blană de iepure, au căzut în ea. Vedeam pe sub sub flăcări petice din pielea ei zbârcită și fleșcăită și pete albicioase pe brațele-i osoase.

Am strigat-o pentru ultima oară, apoi am fugit afară, în curte. Găinile cotcodăceau furioase și băteau din aripi în cotețul de lângă casă. Vaca, de obicei liniștită, mugea și bătea cu capul în ușa grajdului. Am luat hotărârea de a nu aștepta permisiunea Martei și am eliberat singur găinile. Alergau isteric, încercând să-și ia zborul, cu bătaii de aripi disperate. Vaca reușise să rupă ușa grajdului. Și-a ales un punct de observație la o distanță sigură de flăcări, rumegând gânditoare.

Interiorul colibei era deja un cuptor. Flăcările săltau prin ferestre și crăpături. Acoperișul din paie a luat și el foc, fumegând amenințător. Nu-mi venea să cred ce se întâmpla cu Marta. Cum putea să fie atât de indiferentă la toate acestea? O făcuseră oare farmecele și incantațiile imună în fața focului ce pârljolea totul în jurul ei?

Încă nu ieșise afară. Căldura devenise de nesuportat. Am fost nevoit să mă mut în capătul curții. Cotețul găinilor și grajdul ardeau deja. Câțiva șobolani, speriați de căldură, au fugit sălbatic în partea cealaltă a curții. La marginea întunecată a câmpului, ochii galbeni ai unei pisici reflectau lumina flăcărilor.

Marta tot nu se iveau, deși eu eram încă ferm convins că putea ieși teafără și nevătămată. Însă când unul dintre pereți s-a prăbușit peste interiorul carbonizat al colibei, am început să mă îndoiesc că o voi mai vedea vreodată.

În norii de fum ce se înălțau către cer, mi s-a părut că disting o formă lunguiață. Ce era oare? Să fi fost sufletul Martei care se înălța la ceruri? Sau era Marta însăși, readusă la viață de flăcări, ușurată de pielea ei bătrână și uscată, părăsind lumea asta pe o coadă de mătură în flăcări, la fel ca vrăjitoarea din povestea pe care mi-o spunea mama?

Prins încă de spectacolul flăcărilor și scânteilor, am fost smuls din visare de voci de bărbați și lătrat de câini. Veneau țăranii. Marta mi-a spus întotdeauna să am grijă cu sătenii. Mi-a spus că dacă m-ar prinde vreodată singur, m-ar îneca, întocmai ca pe o pisică puricoasă, sau m-ar ucide cu un topor.

Am rupt-o la fugă de îndată ce primele siluete omenești au apărut în cercul de lumină. Nu mă văzuseră. Alergam nebunește, lovindu-mă de cioturi ascunse și tufișuri spinoase. Până la urmă, am căzut într-o râpă. Am mai apucat să aud niște glasuri slabe și zgomotul pereților în cădere, apoi am adormit.

M-am trezit în zori, aproape înghețat. O pâclă deasă atârna între marginile râpei, ca o pânză de păianjen. M-am cățărat înapoi în vârful dealului.

Smocuri de fum și flăcări răzlețe se înălțau deasupra mormanului de lemne arse și cenușă, unde fusese coliba Martei.

Tăcerea domnea împrejur. Credeam că acum îmi voi întâlni părinții în râpă. Credeam că ei știau ce mi se întâmpla, chiar dacă erau departe de mine. Nu eram eu copilul lor? Care e menirea părinților dacă nu aceea de a fi alături de copiii lor când aceștia sunt în pericol?

I-am strigat, în eventualitatea că erau prin apropiere. Însă nimeni n-a răspuns.

Eram slăbit, înghețat și flămând. Habar nu aveam ce să fac sau încotro să o apuc. Părinții mei întârziiau să apară.

Tremuram din toate încheieturile și am vomitat. Trebuia să găsesc oameni. Trebuia să merg în sat.

Am pornit șchiopătând, cu picioarele zgâriate și umflate, croindu-mi drum cu grijă prin iarba veștedă, tomnatică, spre satul îndepărtat.

Este vorba despre o ciupercă cunoscută sub denumirea populară de „gogoasă“ (*Globalaria bovista*), comestibilă și care la maturitate se sparge și își împrășteie sporii cu aspect de praf negru. (n.tr.)

Părinții mei nu se zăreau nicăieri. Am început să alerg peste câmp către colibeile țăranilor. Un crucifix putred, cândva vopsit în albastru, se înălța la o răspântie. În vârf era atârnată o icoană mare, din care o pereche de ochi abia vizibili dar, după câte se părea, înlăcrimați priveau spre câmpiile pustii și incandescența soarelui la răsărit. O pasăre gri stătea pe un braț al crucii. Când m-a văzut, și-a întins aripile și și-a luat zborul.

Vântul ducea peste câmp mirosul de ars al colibei Martei. Un firicel subțire de fum se ridica dintre ruinele care se răceau către cerul de gheață.

Înghețat și speriat, am intrat în sat. Colibeile, pe jumătate îngropate în pământ, cu acoperișuri joase din paie și ferestre acoperite cu scânduri, se aliniau pe ambele părți ale drumului bătătorit.

Câinii legați de garduri m-au simțit și au început să urle și să tragă de lanțuri. Speriat, m-am oprit în mijlocul drumului, așteptându-mă ca unul dintre ei să scape în orice moment.

Un gând îngrozitor mi-a trecut prin minte, acela că părinții mei nu erau aici și nici nu aveau să vină. M-am așezat și am început din nou să plâng, strigându-i pe tata, pe mama și chiar pe doică.

În jurul meu se adunaseră o mulțime de femei și de bărbați, vorbind într-un dialect pe care nu-l înțelegeam. Mi-era teamă de privirile și de mișcările lor suspicioase. Mulți își țineau câinii, care mârâiau arătându-și colții și încercând să sară la mine.

Cineva m-a înțepat din spate cu o greblă. Am sărit într-o parte. Altcineva m-a împuns cu o furcă ascuțită. Am sărit din nou la o parte, țipând ca din gură de șarpe.

Mulțimea devenea tot mai însuflețită. O piatră m-a lovit. M-am întins pe jos, cu fața la pământ, nedorind să știu ce ar putea urma. Capul îmi era bombardat cu bălegar uscat, cartofi stricați, cotoare de măr, tot felul de murdării și pietre mici. Mi-am acoperit fața cu mâinile, țipând în colbul care acoperea drumul.

Cineva m-a smuls de la pământ. Un țăran înalt și roșcovan m-a apucat de păr, răsucindu-mi urechea cu cealaltă mână. Am rezistat cu disperare. Mulțimea râdea în hohote. Bărbatul m-a împins, lovindu-mă cu pantoful său cu talpă din lemn. Gloata răcnea, bărbații se țineau de pantece cutremurându-se de râs, iar câinii se zbăteau și mai tare în lanțuri către mine.

Un țăran cu un sac de pânză și-a croit drum prin mulțime. M-a prins de gât și mi-a tras sacul peste cap. Apoi m-a trântit la pământ și a început să-mi îndese restul corpului în mizeria aceea urât mirositoare.

Am început să dau cu putere din mâini și din picioare, mușcând și zgâriind. Dar o lovitură după ceafă m-a făcut să-mi pierd rapid cunoștința.

M-am trezit cu dureri. Îndesat în sac, eram cărat pe umeri de un bărbat căruia îi simțeam sudoarea prin pânza zdrențuită. Sacul era legat cu o funie deasupra capului meu. Când am încercat să mă eliberez, bărbatul m-a pus

jos pe pământ și, cu câteva lovituri de picioare, mi-a tăiat răsuflarea. Nemaîndrăznind să mă mișc, am încremenit ghemuit.

Am ajuns la o fermă. Mirosea a bălegar și am auzit behăitul unei capre și mugetul unei vaci. Am fost aruncat pe podeaua unei colibe și cineva a lovit sacul cu un bici. Am sărit afară din sac, țâșnind ca ars prin gâtul legat al sacului. Țăranul stătea în picioare, cu un bici în mână. A început să mă plesnească peste picioare. Țopăiam ca o veveriță de colo colo, în timp ce el continua să mă biciuiască. Câțiva oameni au intrat în cameră; o femeie cu un șorț pătat, niște copii mici, târându-se pe jos, ca gândacii de bucătărie, dintr-o saltea de puf și din spatele cuptorului, și doi muncitori agricoli, ajutoare ale țăranului.

M-au înconjurat cu toții. Unul a încercat să-mi atingă părul. Când m-am întors către el, și-a retras mâna repede. Schimbau păreri despre mine. Deși nu înțelegeam mare lucru, am auzit de mai multe ori cuvântul „țigan“. Am încercat să le spun ceva, însă limba și felul în care vorbeam nu făceau decât să le stârnească râsul.

Bărbatul care mă adusese a început din nou să mă lovească peste glezne. Săream din ce în ce mai sus, în timp ce copiii și adulții râdeau în hohote.

Mi-au dat o bucată de pâine și m-au închis în magazia de lemne. Corpul îmi ardea de la loviturile de bici și nu puteam dormi. Era întuneric în magazie și auzeam șobolanii mișunând pe lângă mine. Când mi-au atins picioarele, am tipat, speriiind găinile care dormeau în spatele peretelui.

În următoarele câteva zile, țăranii, împreună cu familiile lor, au venit la colibă să se holbeze la mine. Proprietarul mă biciuia peste picioarele deja pline de răni, așa că săream ca o broască. Eram aproape în pielea goală, având drept veșmânt doar sacul pe care mi-l dăduseră, cu cele două găuri tăiate în partea de jos, pentru picioare. Sacul aluneca însă adesea când săream să mă feresc de loviturile de bici. Bărbații zbierau și femeile chicoteau, uitându-se la mine cum încercam să-mi acopăr goliciunea. Am privit drept în ochii câtorva dintre ei, iar aceștia și-au ferit repede privirile sau au scuipat de trei ori și au lăsat ochii în jos.

Într-o zi a venit la colibă o femeie mai în vârstă, căreia i se zicea Olga cea Înțeleaptă. Proprietarul a tratat-o cu mult respect. Bătrâna m-a studiat cu privirea, mi-a cercetat cu luare-aminte ochii și dinții, mi-a pipăit oasele și mi-a poruncit să urinez într-un vas mic de lut. Mi-a examinat urina.

Apoi mi-a contemplat îndelung cicatricea de pe pântec, rămasă de la operația de apendicită, frământându-mi stomacul cu mâinile. După inspecție, s-a târguit îndelung și pățimaș, până ce în final mi-a legat o funie în jurul gâtului și am plecat împreună. Fusesem cumpărat.

Urma să locuiesc în coliba ei. Era un adăpost cu două camere, plin cu maldăre de vreascuri și iarbă uscată, frunze și plante, pietricele colorate cu forme ciudate, broaște, cârțițe și vase cu șopârle ghemuite și viermi. În mijlocul colibe erau suspendate niște cazane, deasupra unui foc aprins.

Olga mi-a arătat totul. Pe viitor, sarcina mea era să am grijă de foc, să aduc vreascuri din pădure și să curăț grajdurile animalelor. Coliba era plină de

tot felul de prafuri pe care Olga le amesteca într-o piuă mare, mărunțindu-le și amestecându-le. Trebuia să o ajut și la asta.

Dimineața devreme, m-a dus să vizitez colibeile din sat. Oamenii își făceau semnul crucii când ne vedeau, însă altfel ne salutau cu politețe. Bolnavii așteptau înăuntru.

Când am văzut o femeie care gema și se ținea de burtă, Olga mi-a poruncit să-i masez pântecul umed și fierbinte și să-l privesc fix, fără să-mi ridic ochii, în timp ce ea bolborosea niște cuvinte și făcea tot felul de semne în aer, deasupra capetelor noastre. Odată, am îngrijit un copil care avea un picior în putrefacție, acoperit cu o piele maronie și zbârcită, din care supura un puroi galben-sângeriu. Duhoarea emanată era atât de puternică încât chiar și Olga era nevoită să deschidă ușa la câteva minute și să lase să pătrundă aer curat.

Cât a fost ziua de lungă, m-am holbat la piciorul cangrenos, în vreme ce copilul alterna între somn și plâns. Familia îngrozită a stat afară, rugându-se cu voce tare pentru el. Când atenția copilului a slăbit, Olga i-a pus pe picior un fier pe care-l înroșise în foc, arzând cu grijă întreaga rană. Copilul s-a zbatut din răspuțeri, a scos urlete sălbatice, a leșinat și apoi și-a venit din nou în simțiri. Încăperea s-a umplut de miros de carne arsă. Rana sfârâia ca slămina topită într-o tigaie. După ce rana a fost complet arsă, Olga a acoperit-o cu bucăți de pâine umezită, amestecată cu mușce și pânze de păianjen proaspăt adunate.

Olga avea un leac pentru aproape orice boală și admirația mea pentru ea creștea de la o zi la alta. Bolnavi de toate felurile veneau la ea, iar ea îi ajuta întotdeauna. Când pe un bărbat l-au apucat durerile de urechi, Olga i le-a spălat cu ulei de chimion, a introdus în fiecare ureche o bucată de pânză de în răsucită sub formă de trompetă și îmbibată cu ceară fierbinte, apoi a dat foc pânzei dinspre exterior. Pacientul, legat de masă, a țipat de durere când focul a ars pânza din interiorul urechii. Olga a scos cu hotărâre resturile din ureche, „rumeguș“ cum îi spunea ea, apoi a uns zona arsă cu o alifie preparată din zeama de la o ceapă stoarsă, fierea unui țap sau a unui iepure și puțină vodcă nediluată.

Putea de asemenea să extirpe furunculi, tumori și chisturi și să extragă dinți stricați. Păstra furunculele în oțet până se marinau și puteau fi folosite ca medicamente. Aduna cu grijă, în căni speciale, puroiul care supura din răni și îl lăsa câteva zile să fermenteze. Cât privește dinții extrași, îi pisam chiar eu în piua cea mare, iar praful rezultat era uscat pe bucăți de scoarță de copac așezate pe cuptor.

Uneori, în toiul nopții, câte un țăran înspăimântat venea în fugă după Olga, s-o ia la câte o naștere, iar ea se ducea într-un suflet, acoperindu-se cu un șal mare și tremurând de frig și nesomn. Când a fost chemată să meargă într-unul dintre satele învecinate și nu s-a întors timp de câteva zile, am avut grijă de colibă, hrănind animalele și păstrând focul aprins.

Deși Olga vorbea un dialect ciudat, am ajuns să ne înțelegem foarte bine unul pe celălalt. Într-o iarnă, când a izbucnit o furtună și satul a fost

îngropat în zăpadă, am stat împreună în coliba călduroasă, iar Olga mi-a povestit despre toți copiii lui Dumnezeu și toate spiritele Satanei.

Îmi spunea Oacheșul. De la ea am aflat pentru prima oară că eram posedat de un spirit malefic, care se cuibărise în mine ca o cârțiță într-o vizuină adâncă și de a cărei prezență nu eram conștient. O asemenea persoană cum eram eu, atât de întunecată și posedată de acel spirit rău, putea fi recunoscută după ochii negri și fermecați, care nu clipeau atunci când se uitau la ochii luminoși și deschiși la culoare. Prin urmare, spunea Olga, puteam, printr-o singură privire aruncată asupra unui om, să-l deochi fără să-mi dau seama.

Tot ea mi-a explicat că ochii vrăjiți puteau nu doar să arunce vrăji asupra cuiva, dar și să le îndepărteze. Trebuia să fiu cu băgare de seamă când priveam oamenii, animalele sau chiar grânele, pentru a nu-mi folosi mintea la altceva decât ca s-o ajut pe ea să scoată boala din oameni. Căci, dacă niște ochi vrăjiți ar privi un copil sănătos, acesta ar începe imediat să slăbească și să se ofilească; dacă-i vorba de un vițel, acesta ar cădea secerat de o boală misterioasă; iar dacă m-aș uita la iarbă, fânul ar putrezi după recoltă.

Spiritul rău care sălășluia în mine atrăgea, prin natura sa, alte ființe misterioase. Fantome bântuiau în jurul meu. O fantomă e tăcută, reținută și rareori se lasă văzută. Este însă stăruitoare. Atrage oamenii în capcane, pe câmpuri și în păduri, se uită pe furiș în colibe, se poate transforma într-o pisică rea sau într-un câine turbat și geme când se-nfurie. La miezul nopții, se transformă în smoală fierbinte.

Fantomile sunt atrase de spiritele rele. Acestea sunt oameni morți de mult timp, condamnați la pedeapsa veșnică și care învie doar când e lună plină, având puteri supraomenești și privind mereu cu jale către răsărit.

Vampirii, probabil cele mai fermecătoare dintre aceste amenințări intangibile deoarece își însușesc adesea forme umane, sunt de asemenea atrase de posedați. Vampirii sunt oameni care au murit înecați fără a fi botezați sau pe care mamele lor i-au abandonat... Aceștia trăiesc în apă sau în păduri până la vârsta de șapte ani, după care iau din nou formă umană și, făcându-se vagabonzi, se străduiesc din răspuțeri să fie acceptați în biserica romano sau greco-catolică. Odată ce și-au făcut cuib undeva, se învârt fără încetare în jurul altarului, pângăresc icoanele, ponegresc, sparg sau distrug obiectele sfințite și, atunci când este posibil, sug sângele oamenilor adormiți.

Olga mă suspecta că sunt vampir și mi-a spus-o de mai multe ori. Pentru a restrânge dorințele spiritului meu malefic și a preveni transformarea lui într-un strigoi sau o fantomă, pregătea în fiecare dimineață o poțiune amară, pe care trebuia să o beau în timp ce mâncam o bucată mare de cărbune freat cu usturoi. Mai erau și alți oameni care se temeau de mine. De câte ori se întâmpla să merg singur prin sat, oamenii întorceau capul și-și făceau semnul crucii. Ba mai mult, femeile însărcinate fugeau speriate din fața mea. Țăranii mai curajoși asmuțeau câinii asupra mea și, dacă nu aș fi

învăţat să fug repede şi să nu mă îndepărtez prea mult de coliba Olgăi, nu m-aş mai fi întors viu din multe dintre expediţiile astea.

De obicei rămâneam în colibă, având grijă ca găina pe care o ţinea Olga într-o colivie – o găină neagră, foarte rară şi valoroasă pentru Olga – să nu fie ucisă de o pisică albinoasă. De asemenea, trebuia să mă uit în ochii goi ai broaştelor râioase care ţopăiau într-o oală înaltă, să ţin focul aprins în sobă, să amestec în fierturile de pe plită şi să curăţ cartofii stricaţi, adunând cu grijă, într-o cană, mucegaiul verzui pe care Olga îl aplica pe răni şi vânătăi.

Olga era foarte respectată în sat, iar când o însoţeam, nu-mi era frică de nimeni. I se cerea adesea să stropască ochii vitelor, atunci când erau duse la piaţă, pentru a le proteja împotriva oricăror blesteme. Îi învăţa pe ţărani cum să scuie de trei ori atunci când cumpărau un porc şi cum să hrănească o viţică cu pâine specială, amestecată cu iarbă sfinţită, înainte de a o împerechea cu un taur. Nimeni din sat nu cumpăra un cal sau o vacă până când Olga nu se pronunţa asupra sănătăţii viitoare a animalului. Turna apă pe el şi, după ce vedea cum se scutura, dădea verdictul de care depindea preţul şi, adesea, vânzarea însăşi.

Primăvara era aproape. Gheaţa se spargea pe râu şi raze timide de soare pătrundeau prin apa ce curgea învolburată. Libelule albastre planau deasupra şuvoiului, luptându-se cu rafalele bruşte de vânt rece şi umed. Umezeala care se ridica de pe oglinda încălzită de soare a lacului era captată de rafalele de vânt, scâmoşată apoi ca un smoc de lână şi aruncată în sus, în curenţii turbulenţi.

Însă când vremea călduroasă, aşteptată cu atâta nerăbdare, a venit în sfârşit, a adus cu sine ciuma. Cei care erau loviţi de boală se zvârcoleau de durere, ca viermii ţintuiţi la pământ, erau zguduiţi de friguri îngrozitoare şi mureau fără să-şi recapete cunoştinţa. Alergam cu Olga din colibă în colibă, mă holbam la pacienţi ca să scot boala din ei, însă totul era în zadar. Boala se dovedea a fi prea puternică.

În spatele ferestrelor bine închise, în semiobscuritatea colibelor, muribunzii şi suferinzii gemeau şi zbierau. Bărbaţii, disperaţi, îşi acopereau nevestele scuturate de febră cu saltele de puf şi piei de oaie. Copiii se uitau cu ochii plini de lacrimi la feţele cu pete albastrii ale părinţilor lor morţi.

Ciuma persista.

Sătenii ieşeau în pragul colibelor, îşi ridicau ochii din colb şi-L căutau pe Dumnezeu. Doar El le putea alina durerea amară. Doar El putea aduce liniştea somnului în aceste trupuri chinuite. Doar El putea transforma misterele oribile ale bolii în sănătate veşnică. Doar El putea curma suferinţa unei mame care-şi plângea copilul pierdut. Doar El...

Dar Dumnezeu, în înţelepciunea Lui de nepătruns, aştepta. Focurile ardeau în jurul colibelor, iar potecile şi grădinile şi curţile erau purificate prin fumigaţie. Loviturile răsunătoare de topor şi bufnetul copacilor doborâţi la pământ se auzeau din pădurile învecinate, căci bărbaţii tăiau întruna lemne,

pentru a menține focul viu în colibe. Auzeam sunetul aspru și ascuțit al toporului pe trunchi, răzbătând prin aerul curat și calm. Când ajungea pe islaz și în sat, devenea înăbușit și slab. Așa cum ceața ascundea și diminua flacăra unei lumânări, aerul silențios, îngreunat de boală, absorbea și împletea aceste sunete într-o pânză otrăvită.

Într-o seară, a început să-mi ardă fața și tremuram incontrollabil. Olga s-a uitat pentru o clipă în ochii mei și și-a pus mâna rece pe fruntea mea. Apoi m-a dus rapid și fără să scoată un cuvânt pe un câmp izolat. Acolo, a săpat o groapă adâncă, mi-a scos hainele de pe mine și mi-a poruncit să sar înăuntru.

Am intrat în groapă tremurând de frig și febră, iar Olga a azvârlit pământul înapoi, îngropându-mă până la gât. Apoi a călcat pământul în jurul meu și l-a bătătorit cu lopata până ce suprafața a devenit foarte netedă. După ce s-a asigurat că nu erau mușuroaie de furnici în apropiere, a făcut trei focuri fumegânde din turbă.

Plantat astfel în pământul rece, corpul mi s-a răcit complet în câteva minute, ca o rădăcină de buruiană veștejită. Nu mai știam de mine. Ca o căpățână de varză abandonată, am devenit una cu pământul.

Olga nu m-a uitat. De câteva ori în ziua aceea, mi-a adus băuturi reci pe care mi le-a turnat în gură și care păreau să se scurgă prin corpul meu direct în pământ. Fumul din focurile pe care le-a acoperit cu mușchi proaspăt îmi irita ochii și gâtul. Văzută de la nivelul solului, unde vântul mai împrăștia fumul din când în când, lumea părea un covor aspru. Plantele mici, care creșteau de jur împrejur, se vedeau înalte cât copacii. Când se apropia Olga, corpul ei arunca o umbră gigantică, supranaturală asupra peisajului.

După ce m-a hrănit pentru ultima oară la asfințit, a mai aruncat niște turbă peste focuri și s-a dus la coliba ei să doarmă. Am rămas singur pe câmp, plantat în pământul care părea să mă tragă tot mai adânc înăuntru.

Focurile ardeau încet și scânteile săreau ca licuricii în beznă adâncă. Mă simțeam ca o plantă care caută soarele și nu poate să-și întindă ramurile întinse în pământ. Și din nou mi-am simțit capul de parcă ar fi căpătat o viață a lui proprie, rostogolindu-se din ce în ce mai repede, prinzând o viteză amețitoare, până când, într-un final, a lovit discul soarelui, care îl încălzise cu bunăvoință în timpul zilei.

Uneori, când simțeam vântul gâdilându-mi sprâncenele, încremeneam de groază. În închipuirea mea, vedeam armate de furnici și gândaci chemându-se unii pe alții și gonind spre capul meu, într-un loc de sub creștet, unde aveau să-și facă noi cuiburi. Acolo aveau să se înmulțească și să-mi devoreze gândurile unul după altul, până când craniul avea să mi se golească, precum o coajă de bostan din care fusese răzuit tot miezul.

Zgomote ciudate m-au smuls din visare. Am deschis ochii, buimac. Eram una cu pământul, dar gândurile-mi umblau de valma prin capul greoi. Se însera. Focurile se stinseseră. Simțeam firicele de transpirație rece pe buze, pe față și în păr.

Zgomotele au revenit. Un stol de corbi roia în jurul capului meu. Unul dintre ei, cu aripi mari și foșnitoare, a aterizat în apropiere. Se apropia încet de capul meu, pe când ceilalți începeau să coboare.

Priveam cu groază la penele lor de un negru strălucitor și la ochii lor săgetători. Pășeau țănoși în jurul meu, din ce în ce mai aproape, înălțând capetele spre mine, neștiind dacă eram viu sau mort.

Nu am așteptat să văd ce ar putea urma. Am țipat. Luați prin surprindere, corbii au dat înapoi. Unii s-au ridicat câțiva metri în aer, dar au coborât din nou în apropiere. Mi-au aruncat priviri suspicioase și au început apoi, din nou, să umble în cerc în jurul meu.

Am mai țipat o dată. Dar de data asta nu s-au mai speriat și, cu sărituri mari, au venit și mai aproape. Inima îmi bătea nebunește. Nu știam ce să fac. Am țipat din nou, însă păsările nu s-au mai speriat deloc acum. Erau la mai puțin de un metru de mine. Umbrele lor deveneau din ce în ce mai mari în ochii mei, ciocurile lor deveneau din ce în ce mai amenințătoare. Ghearele lor curbate și desfăcute păreau niște greble uriașe.

Unul din corbi a sărit aproape de mine, la câțiva centimetri de nas. I-am urlat în față, dar corbul n-a făcut decât să tresară ușor și să deschidă ciocul. Până să apuc să mai țip o dată, m-a ciupit de cap și câteva fire de păr i-au apărut în plisc. Pasărea a lovit din nou, smulgându-mi încă un smoc de păr din rădăcini.

Îmi mișcam capul dintr-o parte într-alta, afânând pământul în jurul gâtului meu. Însă mișcările mele ațâțau și mai mult păsările. M-au înconjurat și mă loveau ori de câte ori puteau. Am strigat din toți răunchii, dar vocea mea era prea slabă ca să se ridice deasupra pământului și s-a prelins pur și simplu înapoi în pământ, fără să ajungă la coliba Olgăi.

Păsările se jucau cu mine după bunul lor plac. Cu cât dădeam mai tare din cap, cu atât mai curioase și mai îndrăznețe deveneau. Părând că-mi evită fața, mă atacau la ceafă.

Puterile-mi slăbeau. Cu fiecare mișcare a capului, părea că trebuie să mut un sac uriaș de grăunțe dintr-un loc într-altul. Eram înnebunit și vedeam totul ca printr-o negură pestilențială.

M-am dat bătut. Acum eram eu însumi o pasăre. Încercam să-mi eliberez din strânsoarea pământului aripile înghețate. Întinzându-mi membrele, m-am alăturat stolului de corbi. Înălțându-mă vertical pe o rafală proaspătă de vânt, m-am avântat direct către o rază de soare întinsă la orizont ca o coardă de arc, iar croncănitul meu voios a fost imitat de tovarășii mei înaripați.

Olga m-a găsit în mijlocul stolului agitat de corbi. Eram aproape înghețat, iar capul mi-era sfâșiat de păsări. M-a scos repede afară.

După câteva zile, m-am însănătoșit. Olga spunea că pământul rece a scos boala afară din trupul meu. Și că boala a fost luată apoi de o mulțime de fantome transformate în corbi, care mi-au gustat sângele ca să se asigure că eram unul de-ai lor. Acesta era singurul motiv, spunea ea, pentru care nu mi-au scos ochii din cap.

Săptămânile treceau. Ciuma s-a dus, și, pe multe morminte recente, a crescut iarba proaspătă, iarba pe care nu era voie să o atingi pentru că în mod sigur conținea otravă de la victimele moliemei.

Într-o dimineață frumoasă, Olga a fost chemată pe malul râului. Țăranii scoteau din apă un somn uriaș, cu mustați lungi și aspre ieșindu-i din nas. Era un pește puternic și monstruos, unul dintre cei mai mari care au fost văzuți vreodată în acea zonă. Scoțându-l din apă, unul dintre pescari și-a tăiat o venă în plasa de pescuit. În timp ce Olga îi bandaja brațul pentru a opri sângerarea, ceilalți eviscerau peștele și, spre bucuria tuturor, i-au scos bășica în perfectă stare.

Deodată, într-un moment în care eram complet relaxat și neatent, un bărbat gras m-a ridicat în aer și a strigat ceva către ceilalți. Mulțimea a izbucnit în ropote de aplauze și am fost trecut rapid din mână în mână. Înainte să apuc să-mi dau seama ce făceau, bășica uriașă a fost aruncată în apă, și eu peste ea. Bășica s-a scufundat puțin. Cineva a împins-o cu piciorul. Începeam să mă îndepărtez de mal, strângând înfricoșat cu mâinile și picioarele mingea plutitoare, cufundându-mă și ieșind din apa rece și murdară a râului, țipând și cerșind îndurare.

Însă eram purtat tot mai departe. Oamenii alergau de-a lungul țărmului, fluturând din mâini. Unii aruncau cu pietre, care cădeau în jurul meu, improșcând apa. O piatră aproape că a lovit bășica. Curentul mă purta cu viteză către mijlocul râului. Ambele maluri păreau de neatins. Mulțimea a dispărut după o colină.

O briză răcoroasă, pe care nu am simțit-o niciodată pe pământ, plutea deasupra apei. Alunecam ușor în josul râului. De câteva ori, bășica s-a scufundat aproape în întregime sub valurile sclipitoare. Dar a țâșnit de fiecare dată din nou în sus, plutind lin și maiestuos. Apoi am fost aruncat brusc într-un vârtej. Bășica se rotea de jur împrejur, smulgându-se dintr-un loc și întorcându-se înapoi.

Am încercat să o întorc într-o parte și în alta pentru a o smulge din vârtoare prin mișcările corpului meu. Eram îngrozit la gândul că va trebui să petrec întreaga noapte în felul acesta. Îmi dădeam seama că dacă bășica s-ar sparge, m-aș îneca imediat. Nu știam să înot.

Soarele apunea încet. De fiecare dată când bășica se întorcea, soarele își arunca razele direct în ochii mei, iar reflexiile sale orbitoare dansau pe oglinda sclipitoare. Se făcea răcoare, iar vântul se întetea. Bășica, împinsă de o nouă rafală de vânt, a ieșit din vârtej.

Eram la kilometri depărtare de sat. Curentul m-a dus către un țărm umbros și întunecat. Am început să disting mlaștinile, pâlcurile înalte de trestie legănându-se în vânt, cuiburile ascunse ale rațelor adormite. Bășica înainta încet printre smocurile răzlețe de iarba. Insecte de apă roiau în jurul meu. Potirele galbene ale nuferilor fremătau și o broască speriată a țâșnit dintr-un șanț de colectare. Dintr-odată, o trestie a înțepat bășica. M-am ridicat în picioare pe fundul spongios al apei.

Era o liniște absolută. Auzeam vag niște glasuri, de oameni sau animale, răzbătând dinspre păduricile de anini și mlaștinile reci. Stăteam chircit, chinuit de crampe, și pielea mi se făcuse ca de găină. Am ciulit urechile, dar n-am mai auzit nimic.

Când mi-am dat seama că sunt absolut singur, m-a cuprins frica. Dar mi-am adus aminte de cele două lucruri care, după spusele Olgăi, erau indispensabile pentru a putea supraviețui fără ajutor omenesc. Primul era să ai cunoștințe despre plante și animale, să știi care sunt plantele otrăvitoare și care sunt cele de leac. Celălalt era să posezi foc, sau o „cometă” proprie. Focul era greu de obținut – cerea multă experiență. Cometa consta doar dintr-o cutie de conservă de un litru, deschisă la un capăt și cu multe găuri în părțile laterale, făcute cu un cui subțire. Un laț de sârmă de aproximativ un metru era prins în partea de sus a conservei, în chip de mâner, astfel încât să învârtești cutia ca pe un lasou sau s-o legeni ca pe o cădelniță în biserică.

O astfel de sobiță portabilă servea atât ca sursă constantă de căldură, cât și ca o bucătărie în miniatură. O puteai umple cu orice fel de combustibil, păstrând tot timpul câteva scântei pe fundul ei. Agitând-o cu putere, aerul intra prin găuri, după același principiu pe care-l folosește fierarul cu foalele lui, combustibilul fiind ținut pe loc de forța centrifugă. O alegere chibzuită a combustibilului și o mișcare de rotație potrivită permiteau degajarea unei călduri potrivite pentru diverse scopuri, iar alimentarea continuă nu lăsa „cometa” să se stingă. De exemplu, pentru a coace cartofi, napi sau pește, era nevoie de un foc mic, făcut din turbă și frunze jilave, pe când, ca să prăjești o pasăre proaspăt ucisă, îți trebuia un foc viu, din vreascuri și iarbă uscată. Ouăle proaspete, furate din cuiburi, se coceau cel mai bine la un foc din lujeri de cartofi.

Pentru ca focul să nu se stingă peste noapte, cometa trebuia învelită strâns în mușchi umed, adunat de la poalele copacilor înalți. Mușchiul ardea mocnit, degajând un fum care ținea la distanță șerpilor și insectele. În caz de pericol, focul putea fi întesit prin câteva rotiri. În zilele umede și cu ninsoare, cometa trebuia umplută des cu lemn sau scoartă de rășinoase și era nevoie de mai multe rotiri. În zilele vântoase sau călduroase și aride, cometa nu avea nevoie de multe rotiri, iar flacăra putea fi temperată adăugând câteva firicele de iarbă verde sau stropind cu puțină apă în interior.

Cometa asigura de asemenea o protecție indispensabilă împotriva câinilor și a oamenilor. Chiar și cei mai răi câini se retrăgeau rapid când vedeau un obiect rotindu-se sălbatic și improșcând în jur scântei care le-ar fi putut arde blana. Și nici chiar cel mai îndrăzneț bărbat nu risca să-și piardă vederea sau să-și ardă fața. Un om înarmat cu o astfel de cometă devenea o fortăreață vie și putea fi atacat cu succes doar cu o prăjină lungă sau aruncând cu pietre în el.

De aceea, stingerea cometei era un lucru extrem de grav. Se putea întâmpla din neatenție, în timpul somnului sau la o ploaie torențială subită. Chibriturile erau foarte rare în zonă. Erau scumpe și greu de procurat. Cei care aveau câteva chibrituri căpătaseră obiceiul de a rupe fiecare băț în două pentru a face economie. Focul era, așadar, păstrat cu sfințenie în sobele din

bucătărie sau în cuptoare. Înainte de culcare, femeile strângeau cenușa grămadă, pentru a se asigura că tăciunii vor arde mocnit până dimineața. În zori, se închinau cu smerenie, înainte de a readuce focul la viață, căci focul, spuneau ele, nu e un prieten natural al omului. De aceea, trebuie să-i faci pe plac. De asemenea, exista credința că dacă dai foc cuiva, mai ales cu împrumut, vei avea ghinion, iar cei care luau foc cu împrumut pe acest pământ vor trebui să-l dea înapoi în iad. Focul scos afară din casă putea să ia laptele vacilor sau să le facă sterpe. Iar un foc stins putea avea consecințe dezastruoase în cazul nașterii unui copil.

Așa cum focul era esențial pentru cometa, cometa era esențială pentru supraviețuire. Aveai nevoie de o cometă ca să te poți apropia de așezările omenești, păzite întotdeauna de haite de câini sălbatici. Iar pe timp de iarnă, dacă lăsați cometa stinsă, puteai să te procopsești cu degerături și ai fi dus lipsă de hrană caldă.

Oamenii cărau tot timpul câte un săculeț în spate sau la cingătoare, în care adunau combustibil pentru comete. Pe timpul zilei, țăranii care lucrau pe ogoare găteau în cometele lor legume, păsări și pește. Noaptea, când bărbații și băieții se întorceau acasă, le roteau cu toată forța, slobozindu-le către cer, ca pe niște discuri zburătoare roșii. Cometele descriau în zborul lor un arc de cerc larg, iar traiectoria le era trasată de cozile de foc. De aici și-au primit și numele. Arătau într-adevăr ca niște comete pe cer, cu cozile lor de foc, a căror apariție semnifica, după spusele Olgăi, război, ciumă și moarte.

Era foarte greu să-ți procuri o cutie pentru o cometă. Acestea puteau fi găsite doar de-a lungul șinelor de cale ferată, pe unde treceau transporturi militare. Localnicii nu-i lăsați pe străini să le colecteze, pretinzând un preț mare pentru cutiile găsite de ei. Oamenii din satele aflate de o parte și de alta a căii ferate se luptau între ei pentru cutiile de conserve. În fiecare zi, bărbați și băieți erau trimiși în grupuri, echipați cu saci și înarmați cu topoare, pentru a goni orice rival.

Prima mea cometă am primit-o de la Olga, care o primise la rândul ei drept răsplată pentru tratarea unui pacient. Am păstrat-o cu foarte mare grijă, bătând cu ciocanul găurile care amenințau să devină prea largi, nivelând-o și lustruind-o. De teamă să nu-mi fie furat cel mai de preț lucru al meu, îmi înfășuram de câteva ori de încheietura mâinii sârma prinsă de mâner și nu mă despărțeam niciodată de cometa mea. Focul vioi și scânteietor îmi dădea un sentiment de siguranță și încredere. Niciodată nu am ratat vreo ocazie de a-mi umple sacul cu tot felul de combustibili. Olga mă trimitea adesea în pădure să adun diverse plante de leac și întotdeauna m-am simțit în deplină siguranță când am avut cometa cu mine.

Dar Olga era departe acum, iar eu nu aveam cometa. Tremuram de frig și de teamă, iar picioarele îmi sângerau de la zgârieturile pricinuite de muchiile ascuțite ale stufului. Mi-am curățat de pe gambe și coapse lipitorile care se umflau pe măsură ce-mi sugeau sângele. Umbre lungi și încovoiate se întindeau peste apa râului și sunete înăbușite se furișau de-a

lungul malului întunecat. În trosnetul crengilor de pe mal, în foșnetul sălciilor care-și târau frunzele în apă, auzeam glasul făpturilor misterioase despre care îmi vorbise Olga. Acestea luau forme ciudate, unduitoare și ascuțite în partea din față, având cap de liliac și corp de șarpe. Se încolăceau în jurul picioarelor, scoțând din om dorința de a mai trăi, până când acesta se așeza pe pământ și cădea într-un somn din care nu se mai trezea. Am văzut și eu de câteva ori asemenea ciudățenii de șerpi în grajduri, băgând vacile în sperieți, făcându-le să mugească îngrozite. Se spunea că le sugeau laptele sau, chiar mai rău, se strecurau în trupurile lor și consumau toată hrana pe care o mâncau, până când vacile mureau de foame.

Croindu-mi drum prin răchită și stufăriș, am început să mă îndepărtez în fugă de râu, chinându-mă să pătrund prin adevărate baricade de bălării încâlcite, aplecându-mă jos de tot, ca să pot trece pe sub zidurile de ramuri suspendate, aproape găsindu-mi sfârșitul în rădăcinile și țepii ascuțiți.

O vacă a mugit în depărtare. M-am cățarat repede într-un copac și, cercetând împrejurimile de la înălțime, am observat licărirea cometelor. Bărbații se întorceau acasă de la pășune. Mi-am făcut drum cu grijă spre ei, atent la câinele lor care venea direct către mine, strecurându-se prin tufișuri.

Glasurile erau foarte aproape. În spatele zidului gros de frunziș, exista, evident, o potecă. Auzeam pașii târșâiți ai vitelor și vocile păstorilor. Din când în când, scânteii din cometele lor luminau cerul întunecat și apoi se stingeau, căzând în zigzag. I-am urmat prin tufișuri, hotărât să-i atac și să le fur o cometă.

Câinele pe care-l aveau cu ei mi-a luat de câteva ori urma. A țâșnit în tufișuri, însă era evident că nu se simțea prea în siguranță în întuneric. Am sâsâit ca un șarpe și s-a retras pe potecă, mârâind amenințător din când în când. Păstorii, simțind pericolul, au tăcut și au ciulit urechile la sunetele pădurii.

M-am apropiat de cărare. Vacile aproape că atingeau crengile în spatele cărora mă ascundeam. Erau atât de aproape încât le simțeam mirosul. Câinele a încercat să atace din nou, însă sâsâitul meu l-a gonit înapoi pe cărare.

Când vacile s-au apropiat și mai mult de mine, le-am împuns pe două dintre ele cu un băț ascuțit. Au mugit și au pornit-o grăbite mai departe, urmate de câine. Apoi am urlat ca o vrăjitoare prevestitoare de moarte și l-am lovit în față pe păstorul care era mai aproape de mine. Înainte să apuce să se dezmeticească, i-am înșfăcat cometa și am dispărut înapoi în tufișuri. Ceilalți flăcăi, speriați de urletul înfiorător și de panica vacilor, o luaseră la fugă înspre sat, trăgându-l după ei pe păstorul amețit. Apoi m-am afundat în pădure, domolind focul din cometă cu câteva frunze verzi.

Când m-am îndepărtat suficient de mult, am ațâțat cometa. Lumina ei a atras din beznă zeci de insecte ciudate. Am văzut vrăjitoare atârând de copaci. Se holbau la mine, încercând să mă buimăcească și să mă facă să mă rățăcesc. Am auzit limpede freământul sufletelor bătuitoare care ieșiseră

din trupurile păcătoșilor pocăiți. În strălucirea ruginie a cometei, am văzut copaci încovoiindu-se deasupra mea. Am auzit glasurile tânguitoare și mișcările stranii ale fantomelor și vârcolacilor încercând să se elibereze din trunchiurile lor.

Din loc în loc, am văzut urme de topor pe trunchiurile copacilor. Mi-am adus aminte de spusele Olgăi, cum că astfel de tăieturi erau făcute de țărani, în încercarea de a arunca blesteme asupra dușmanilor lor. Lovind cu toporul în miezul zemos al copacului, trebuia să rostești numele persoanei pe care o urai și să-i vizualizezi chipul. Tăietura avea să aducă astfel boală și moarte dușmanului. Erau multe astfel de cicatrici pe copacii din jurul meu. Oamenii de aici trebuie să fi avut mulți dușmani și erau destul de stăruitori în încercările lor de a-i nimici.

Speriat, roteam cu sălbăticie cometa. Am văzut șiruri nesfârșite de copaci aplecându-se cu slugărnicie în fața mea, invitându-mă să pășesc tot mai adânc în desiș.

Mai devreme sau mai târziu, trebuia să țin seama de invitația lor. Voiam să stau departe de satele de pe malul râului.

Am continuat să înaintez, ferm convins că vrăjile Olgăi aveau să mă călăuzească în cele din urmă către ea. Nu spunea ea mereu că, dacă voi încerca să fug, va arunca vrăji asupra picioarelor mele, făcându-le să meargă înapoi către ea? Nu avea de ce să-mi fie teamă. O forță necunoscută, din afara sau dinăuntrul meu, avea să mă ducă negreșit înapoi la Olga.

Locuiam acum în casa morarului, pe care sătenii îl porecliseră Gelosul. Era și mai taciturn decât erau de obicei oamenii de prin partea locului. Chiar și atunci când îl vizitau vecinii, nu făcea decât să stea jos, sorbind câte o gură de vodcă și abia scoțând câte o vorbă din când în când, cufundat în gânduri sau preocupat să privească o muscă uscată, lipită de perete.

Ieșea din reverie doar când intra soția lui în cameră. La fel de tăcută și de reticentă, se așeza întotdeauna în spatele soțului ei, coborând privirea cu modestie atunci când în cameră intrau bărbați și-i aruncau priviri fugare.

Eu dormeam în podul casei, chiar deasupra dormitorului lor. Noaptea, mă trezeam din pricina certurilor lor. Morarul își suspecta soția că ar fi cochetat cu un plugar din sat și că și-ar fi arătat, lasciv, trupul în fața lui, atât la câmp, cât și la moară. Soția nu zicea nici da, nici ba. Uneori, cearta părea să nu se mai termine. Morarul turbat aprindea lumânarea în cameră, își puneă cizmele și-și bătea soția. Mă lipeam de o crăpătură din podea și mă uitam cum își lovea soția dezbrăcată, cu un bici pentru cai. Femeia încerca să se apere cu o plapumă din fulgi, trasă de pe pat, însă bărbatul i-o smulgea, o arunca pe jos și, stând deasupra ei cu picioarele larg desfăcute, continua să-i biciuiască trupul durduluiu. După fiecare lovitură, dăre umflate, sângerii apăreau pe pielea ei delicată.

Morarul nu știa ce e mila. Cu o mișcare largă a brațului, încolăcea cureaua biciului în jurul feselor și coapselor soției sale, îi șfichiuia pieptul și gâtul, umerii și gleznele. Femeia zăcea neputincioasă, scâncind ca un cățeluș. Apoi se târa la picioarele soțului ei, cerșind îndurare.

Într-un final, morarul arunca biciul jos și, după ce stingeă lumânarea, se ducea la culcare. Femeia rămânea gemând. A doua zi, își acoperea rănilile, se mișca greoi și își ștergea lacrimile cu palmele umflate și rănite.

Mai exista un locuitor al colibeii: o pisică bine hrănită. Într-o zi, au apucat-o nebuniile. În loc să miaune, scotea niște sunete pe jumătate înăbușite. Se unduia pe lângă pereți ca un șarpe, își legăna trupul fremătător și-și înfîșea ghearele în fustele soției morarului. Mârâia într-un fel ciudat și gemea, enervându-i pe toți cu țipetele ei răgușite. Seara, se văita ca scoasă din minți, plesnindu-se cu coada peste coaste și adulmecând. Morarul a încuiat mâța înfierbântată în beci și s-a dus la moara lui, spunând soției că-l va aduce pe plugar la cină. Fără să scoată un cuvânt, femeia a început să pregătească mâncarea și să pună masa.

Plugarul era un flăcău orfan, aflat în primul lui an de muncă la ferma morarului. Era un tânăr înalt, liniștit și cu părul blond, pe care de obicei îl dădea la o parte de pe fruntea umedă. Morarul știa că umblau vorbe prin sat despre soția lui și băiat. Se spunea că ea s-ar fi schimbat după ce s-a uitat în ochii lui albaștri. Nepăsătoare în fața riscului de a fi văzută de soțul ei, cu o mână își ridica brusc fusta mult deasupra genunchilor, iar cu cealaltă își trăgea mai jos corsajul rochiei, arătându-și sânii și privind tot timpul în ochii băiatului.

Morarul s-a întors cu tânărul, cărând într-un sac aruncat peste umăr un motan împrumutat de la un vecin. Motanul avea un cap mare cât o gulie și o coadă lungă și puternică. Pisica miorlăia plină de dorință în beci. Când morarul a eliberat-o, a sărit drept în mijlocul camerei. Cele două pisici au început să-și dea târcoale cu neîncredere, gâfâind și apropiindu-se tot mai mult și mai mult.

Soția morarului a servit cina. Mâncau cu toții în tăcere. Morarul ședea la mijlocul mesei, soția lui, într-un capăt, iar flăcăul, în celălalt. Mi-am mâncat porția ghemuit lângă cuptor. Admiram apetitul celor doi bărbați: dădeau gata într-o clipită, ca pe alune, bucăți uriașe de carne și pâine, udate cu înghițituri de vodcă.

Femeia era singura care-și mesteca mâncarea pe îndelete. Când se apleca deasupra castronului, flăcăul arunca priviri fulgerătoare către decolteul ei voluptuos.

În mijlocul camerei, pisica și-a arcuit dintr-odată corpul, și-a dezvelit colții și ghearele și s-a aruncat la motan. Acesta s-a oprit, și-a întins spatele și a scuipat-o pe mătă drept în ochii înflăcărați. Femela se tot învârtea în jurul lui, a făcut un salt înspre el, s-a retras și apoi i-a tras o gheară direct în bot. Acum motanul mergea țănoș dar precaut în jurul ei, trăgând pe nas mirosul ei înțepător. Și-a arcuit coada și a încercat să ajungă lângă ea pe la spate. Însă femela nu-l lăsa; s-a întins pe podea și s-a rostogolit ca o piatră de moară, lovindu-l peste nas cu labelle puternice, întinse.

Fascinați, morarul și ceilalți doi meseni priveau în tăcere pisicile, în timp ce mâncau. Femeia era îmbujorată; chiar și gâtul i se înroșise. Flăcăul și-a ridicat privirea, pentru a o coborî apoi brusc. Sudoarea i se prelingea prin părul scurt, iar el își ștergea încontinuu broboanele de pe fruntea fierbinte. Doar morarul mânca liniștit, uitându-se la pisici și aruncând priviri nepăsătoare către soția sa și flăcău.

Brusc, motanul a luat o decizie. Mișcările lui au devenit mai suple. Înainta. Pisica se mișca jucăușă, ca și cum ar fi vrut să dea înapoi, dar masculul a făcut un salt și a aterizat peste ea cu toate cele patru picioare. Și-a vârât dinții în gâtul ei și, atent, încordat, a intrat direct în ea fără agitație. Odată sătul și epuizat, s-a relaxat. Pisica, întinsă la podea, a miorlăit zgomotos și a zbughit-o de sub el. A sărit pe cuptorul rece și s-a zbătut acolo ca un pește pe uscat, încolăcindu-și labelle pe după gât, frecându-și capul de peretele cald.

Soția morarului și flăcăul se opriseră din mâncat. Se uitau unul la altul cu gurile căscate, uitând să mai mestece. Femeia respira anevoie și și-a pus mâinile sub sâni, ridicându-i, fără să-și dea seama ce face. Flăcăul se uita când la pisici, când la ea, își lungea buzele uscate și înghițea cu noduri mâncarea.

Morarul a înfulecat ultima îmbucătură, a dat capul pe spate și a dat lacom pe gât paharul de vodcă. Deși beat, s-a ridicat în picioare, a apucat lingura de fier și, lovindu-se cu ea peste palmă, s-a apropiat de flăcău. Tânărul

privea tulburat. Femeia și-a aranjat fusta și a început să-și facă de lucru la foc.

Morarul s-a aplecat deasupra flăcăului și i-a șoptit ceva la urechea înroșită. Tânărul a sărit ca împuns de cuțit și a prins să nege ceva. Morarul l-a întrebat apoi răspicat dacă râvnise la soția lui. Flăcăul s-a înroșit la față, dar n-a răspuns. Soția morarului s-a întors cu spatele și a continuat să spele vasele.

Morarul a arătat către motanul tihnit și i-a șoptit din nou ceva tânărului. Acesta din urmă s-a ridicat greoi de la masă, cu gândul să iasă din cameră. Morarul a înaintat spre el, răsturnându-și scaunul și, până ca tânărul să-și dea seama ce se întâmplă, l-a împins la perete, i-a înfipt mâna-n gât și i-a băgat un genunchi în stomac. Băiatul nu mai putea mișca. Speriat de moarte, suflând greu, bolborosea ceva.

Femeia s-a năpustit atunci la soțul ei, implorând și bocind. Pisica întinsă pe cuptor se trezise și se uita la spectacolul de jos, iar motanul, speriat, sărise pe masă.

Cu o singură lovitură, morarul a înlăturat-o pe femeie din calea sa. Și, cu o mișcare rapidă, asemănătoare cu cea pe care o fac femeile atunci când scobesc stricăciunea din cartoful curățat, a vârât lingura într-unul din ochii băiatului și a răsucit-o.

Ochiul a sărit afară din orbită, ca un gălbenuș dintr-un ou spart, și s-a rostogolit în jos pe mâna morarului, căzând pe podea. Flăcăul țipa și urla, dar prinsoarea morarului îl țintuia la perete. Apoi lingura plină de sânge s-a înfipt în celălalt ochi, care a țâșnit afară și mai rapid. Pentru o clipă, ochiul a rămas pe obrazul băiatului, de parcă nu știa ce să facă mai departe; apoi s-a rostogolit pe cămașă în jos, până la podea.

Totul s-a petrecut într-o clipită. Nu-mi puteam crede ochilor. Un licăr de speranță mi-a fulgerat prin minte, că ochii scobiți puteau fi puși înapoi la locurile lor. Soția morarului țipa sălbatic. A dat fuga în camera alăturată și i-a trezit pe copii, care au început și ei să plângă speriați. Flăcăul a țipat și apoi a amuțit, acoperindu-și fața cu mâinile. Firișoare de sânge i se prelingeau printre degete pe brațe în jos, picurându-i încet pe cămașă și pantaloni.

Morarul, furios încă, l-a împins către fereastră, ca și cum n-ar fi știut că tânărul era orb. Băiatul s-a poticnit, a țipat și aproape că s-a prăvălit peste masă. Morarul l-a apucat atunci de umeri, a deschis ușa cu piciorul și l-a aruncat afară. Băiatul a urlat din nou, s-a împiedicat și a căzut pe pământ, în curte. Câinii au început să latre, deși nu știau ce se întâmplase.

Globii oculari zăceau pe podea. Mă învârteam în jurul lor, atras de privirea fixă. Pisicile au înaintat timid către mijlocul camerei și au început să se joace cu ochii ca și cum ar fi fost niște gHEME de lână. Propriile lor pupile li se îngustaseră de la lumina lămpii cu ulei, până au devenit ca niște dungi. Pisicile rostogoleau ochii de colo colo, îi miroseau, îi lingeau și îi pasau ușor de la una la alta, cu lăbuțele lor cu pernițe. Mi se părea că ochii se

holbau la mine din orice colț al camerei, ca și cum ar fi căpătat o viață a lor, proprie.

Îi priveam fascinat. Dacă morarul n-ar fi fost acolo, i-aș fi luat eu însumi. În mod sigur, vedeau încă. I-aș fi păstrat în buzunar și i-aș fi scos la nevoie, punându-i peste propriii mei ochi. Aș fi putut astfel să văd de două ori mai mult, poate chiar și mai și. Sau mi i-aș putea pune la ceafă, ca să-mi spună, deși nu eram prea sigur cum, ce se întâmpla în spatele meu. Sau, și mai bine, aș putea lăsa ochii undeva, și ei mi-ar spune apoi ce s-a întâmplat în absența mea.

Dar poate că ochii nici nu doreau să fie de folos cuiva. Ar fi putut să scape ușor de pisici și să se rostogolească pe ușă afară. Ar fi putut hoinări peste câmpii, lacuri și păduri, observând totul în jur, ca păsările slobozite din colivie. N-ar mai muri niciodată, de vreme ce erau liberi și, fiind mici, se puteau ascunde cu ușurință în diferite locuri, observând oamenii pe furiș. Întăritat, m-am hotărât să închid repede ușa și să înșfac ochii.

Morarul, evident plictisit de joaca pisicilor, le-a șutuit ca să plece și a strivit apoi ochii sub cizmele lui grele. De sub talpa groasă, s-a auzit un pocnet. O oglindă uimitoare, care putea reflecta întreaga lume, fusese spartă. Pe podea rămăseseră doar bucăți de gelatină. Am simțit o pierdere teribilă.

Fără să-mi acorde vreo atenție, morarul s-a așezat pe laviță, legănându-se ușor până a adormi. M-am ridicat în picioare cu băgare de seamă, am luat lingura plină de sânge de pe jos și am început să adun vasele. Era în sarcina mea să păstrez camera curată și podeaua măturată. Dereticam fără să mă apropiu de ochii striviți, neștiind ce să fac cu ei. Într-un final, cu capul întors, i-am tras repede cu mătura în găleată și i-am aruncat în cuptor.

A doua zi, m-am trezit în zori. Dedesubt, se auzeau morarul și soția lui sforăind. Mi-am pregătit cu grijă o desagă cu mâncare, am umplut cometa cu tăciuni aprinși și, momind câinele din curte cu o bucată de cânat, am fugit din colibă.

Lângă zidul morii, după hambar, zăcea flăcăul. Inițial, am vrut să trec repede pe lângă el. Dar m-am oprit când mi-am dat seama că nu mai vedea nimic. Era încă buimac. Cu chipul îngropat în palme, gemea și suspina. Avea sânge încheșat pe față, pe mâini și pe cămașă. Am dat să spun ceva, dar mi-a fost teamă că mă va întreba de ochii lui și aș fi fost nevoit să-i zic să-și ia gândul de la ei, căci morarul îi făcuse terci. Îmi părea nespus de rău pentru el.

Mă întrebam dacă, odată cu pierderea vederii, se pierdea și amintirea tuturor imaginilor văzute înainte. Căci atunci, bărbatul acesta nu va mai putea vedea nici măcar în vis. Dacă nu, dacă orbii puteau totuși vedea prin amintiri, atunci nu era chiar așa de rău. Lumea pare să fie aproape la fel peste tot, și chiar dacă oamenii se deosebesc între ei, așa cum și animalele și copacii se deosebesc, știi destul de bine cum arată toate acestea după ce le-ai văzut ani la rând. Eu nu trăisem decât șapte ani, dar îmi aminteam o grămadă de lucruri. Am închis ochii și multe detalii mi-au năvălit în minte,

încă și mai vii. Cine știe, poate că fără ochi, flăcăul va începe să vadă o lume absolut nouă, cu mult mai fascinantă.

Se auzea gălăgie dinspre sat. Speriat că morarul s-ar putea trezi, mi-am continuat drumul, pipăindu-mi din când în când ochii. Mergeam cu și mai multă băgare de seamă, acum de când știam că ochii nu au rădăcini puternice. Când te apleci, aceștia atârnă ca merele într-un copac și pot cădea cu ușurință. Am hotărât să sar peste garduri ținându-mi capul sus; dar la prima încercare m-am împiedicat și am căzut. Mi-am întins degetele cu teamă către ochi să văd dacă mai erau acolo. După ce am verificat cu grijă că se deschid și se închid cum trebuie, am admirat cu plăcere potârnicile și sturzii în zbor. Zburau foarte repede, însă reușeam să-i urmăresc cu privirea și chiar să-i depășesc atunci când se avântau către nori, devenind mai mici decât picăturile de ploaie. Mi-am făcut o promisiune mie însumi să-mi amintesc tot ce vedeam; dacă cineva avea să-mi scoată vreodată ochii, aș fi rămas măcar cu amintirea a tot ceea ce voi fi văzut până atunci.

Sarcina mea era să întind capcane pentru Lekh, care vindea păsări în câteva sate din vecinătate. Nimeni nu se compara cu el la asta. Lucra singur. Pe mine m-a luat pentru că eram foarte mic, slab și ușor. Eu puteam pune capcane în locuri în care Lekh nu ajungea: pe crengile subțiri ale copacilor, în tufele dese de urzici și scaieți, pe insulițe inundate și în mlaștini.

Lekh nu avea familie. Coliba lui era plină cu păsări de toate felurile, de la vrabia comună la bufnița înțeleaptă. Sătenii îi dădeau hrană la schimb pentru păsările lui, așa că Lekh nu trebuia să-și facă griji pentru lucrurile de primă necesitate: lapte, unt, smântână, brânză, pâine, cârnați din carne de vânat, vodcă, fructe și chiar haine. Toate acestea le aduna de prin satele din apropiere, pe unde își purta coliviile cu păsări, vânzându-le frumusețea și abilitățile vocale.

Lekh avea o față pistriuată și plină de coșuri. Țăranii spuneau că asemenea chipuri aveau doar cei care furau ouă din cuiburile rândunecelor; chiar și Lekh spunea că era din cauză că în tinerețe scuiase neglijent în foc, pretinzând că tatăl său fusese scrib în sat și că-și dorise ca fiul lui să devină preot. Însă el fusese atras de pădure. Studia comportamentul păsărilor și le invidia pentru abilitatea lor de a zbura. Într-o zi a fugit din coliba tatălui său și a început să umble din sat în sat, din pădure în pădure, ca o pasăre sălbatică și abandonată. Cu timpul, a învățat să prindă păsări. A studiat comportamentele uimitoare ale prepelițelor și ciocârlilor, putea imita cântecul fără de griji al cucului, cârâitul coțofenei, țipătul bufniței. Cunoștea ritualul de împerechere al sticleților; gelozia furibundă a cristeiului, învârtindu-se în jurul cuibului abandonat de femelă; și tristețea rândunicii al cărei cuib fusese distrus prostește de băieții din sat. Înțelegea secretele zborului șoimului și admira răbdarea cu care barza vâna broaște. Invidia trilarile privighetorii.

Așa și-a petrecut tinerețea, printre păsări și copaci. Acum, chelia îi avansa rapid, dinții i se stricau, fața i se zbârcea și începuse să sufere de o ușoară miopie. Așa că s-a stabilit într-o colibă pe care și-o ridicase cu mâna lui și în care un colț era ocupat de el, iar celelalte erau pline de colivii. La baza uneia dintre aceste colivii, aveam și eu un spațiu îngust.

Lekh vorbea des despre păsările lui. Îi sorbeam fiecare cuvânt. Am aflat astfel că stolurile de berze veneau întotdeauna de peste oceane îndepărtate în ziua Sfântului Iosif și rămâneau în sat până când Sfântul Bartolomeu gonea toate broaștele în nămol, cu țărșii de la hamei. Noroiul astupa gurile broaștelor și, nemaiauzindu-le orăcăitul, berzele nu le mai puteau prinde, văzându-se astfel nevoite să plece. Berzele purtau noroc caselor pe care cuibăreau.

Lekh era singurul din zonă care știa cum să pregătească un cuib de berze, iar cuiburile lui aveau întotdeauna locatari. Cerea prețuri mari ca să facă astfel de cuiburi și doar țăranii mai înstăriți își permiteau să apeleze la serviciile lui.

Lekh dădea dovadă de o mare grijă atunci când se apuca de construit cuiburile. Pe acoperișul ales, plasa o grapă la mijloc, dând scheletul construcției. Era întotdeauna puțin înclinat către vest, astfel încât vânturile predominante să nu-l strice prea tare. Apoi Lekh înfigea cuie lungi pe jumătate în grapă, asigurând astfel ancorajul pentru rămurelele și paiele pe care le adunau berzele. Chiar înainte ca ele să sosească, Lekh agăța o bucată de pânză roșie în mijlocul cuibului, pentru a atrage atenția berzelor.

Era lucru știut că vederea primei berze în zbor primăvara aducea noroc; dar să vezi prima barză șezând însemna că va fi un an cu ghinion și probleme. Berzele furnizau de asemenea indicii despre ce se întâmpla în sat. Nu se întorceau niciodată pe un acoperiș sub care vreo nelegiuire fusese comisă în absența lor sau sub care se trăise în păcat.

Berzele erau păsări ciudate. Lekh mi-a povestit cum a fost ciupit de o femelă care stătea pe ouă, în timp ce el încerca să corecteze poziția cuibului. S-a răzbunat punând un ou de găscă printre cele de barză. Când puii au eclozat, berzele și-au privit cu uimire progeniturile. Una dintre ele era diformă, cu picioare scurte și încovoiate și cu ciocul lat. Tata Barză și-a acuzat soția de adulter și a vrut să ucidă pe loc puiul bastard. Mama Barză era de părere că ar trebui să păstreze micuțul în cuib. Cearta a continuat câteva zile în familie. Până la urmă, femela a hotărât să salveze viața puiului de găscă, așa că l-a rostogolit cu grijă pe acoperișul de paie, de pe care a căzut în siguranță pe niște paie.

Conflictul părea să se fi încheiat și urma să se instaleze din nou armonia în sânul familiei. Însă când a sosit vremea plecării, toate berzele s-au adunat la conferința lor obișnuită. După îndelungi dezbateri, s-a hotărât că femela era vinovată de adulter și nu merita să-și mai întovărășească soțul. Sentința a fost executată întocmai. Înainte ca păsările să formeze stolul, soția infidelă a fost atacată de suratele ei cu ciocurile și aripile. A căzut la pământ moartă, lângă casa cu acoperiș de paie pe care locuise cu soțul ei. Lângă corpul ei neînsuflețit, țăranii au găsit un pui de găscă urât, vărsând lacrimi amare.

Și rândunelele duceau o viață interesantă. Păsările preferate ale Fecioarei Maria, erau vestitoarele primăverii și bucuriei. Toamna plecau în zbor departe de oameni, ca să se așeze, obosite și somnoroase, pe tulpinile de trestie din mlaștinile îndepărtate. Lekh spunea că rămâneau pe un băț de trestie până când acesta se rupea sub greutatea lor și cădeau în apă, scufundându-se. Rămâneau sub apă toată iarna, fiind în siguranță în sălașul lor înghețat.

Cântecul cucului putea însemna multe lucruri. Cine îl auzea pentru prima dată primăvara trebuia imediat să facă monedele să zdrângăne în buzunare și să-și numere toți banii, pentru ca în timpul anului să aibă mereu cel puțin aceeași sumă. Hoții trebuiau să fie foarte atenți și să-și aducă aminte când au auzit pentru prima oară cucul în acel an. Dacă se întâmpla înainte de înverzirea copacilor, era de preferat să renunțe la planurile lor de tâlhărie, întrucât acestea aveau să fie sortite eșecului.

Lekh avea o simpatie deosebită pentru cucii. Credea că nobilii fuseseră transformați în păsări, rugându-L în zadar pe Dumnezeu să-i transforme înapoi în oameni. El găsisese un indiciu care ar fi explicat rădăcinile nobile ale cucului, în felul în care își creștea puii. Cucii, spunea el, nu se implicau niciodată în mod direct în educația puilor. În schimb, angajau codobaturi, ca să le hrănească și să le îngrijească puii, iar ei continuau să zboare prin pădure, rugându-L pe Dumnezeu să-i transforme din nou în gentlemeni.

Lekh privea cu dezechinț liliicii, pe care-i considera pe jumătate păsări și pe jumătate șoareci. Îi numea emisarii spiritelor rele, veșnic în căutare de noi victime, capabili să atace oamenii la cap și să le vâre în creier dorințe păcătoase. Totuși, chiar și liliicii aveau utilitatea lor. Odată, Lekh a prins un liliac în pod. L-a capturat cu o plasă și l-a pus pe un mușuroi de furnici din apropierea casei. A doua zi, nu mai erau decât oase albe. Lekh a adunat cu grijă scheletul și a desprins iadeșul, pe care îl purta de atunci la gât. După ce a zdrobit restul de oase prefăcându-le în pulbere, le-a amestecat cu vodcă într-un pahar și i l-a dat femeii pe care o iubea. Astfel, spunea el, se asigurase că ea îl va dori din ce în ce mai tare.

Lekh m-a învățat că omul ar trebui să observe întotdeauna păsările și să tragă învățăminte din comportamentul lor. Dacă zburau în număr mare pe fundalul unui apus de soare roșu și erau mai multe specii diferite, atunci fără doar și poate că purtau pe aripile lor spirite rele, în căutare de suflete blestemate. Când ciorile, corbii și stăncuțele se adunau la un loc pe un câmp, erau chemate de obicei de un spirit rău, care încerca să le instige la ură împotriva celorlalte păsări. Apariția ciorilor albe cu aripi lungi semnala o rupere de nori; găștele sălbătice zburând la mică înălțime, primăvara, prevesteau o vară ploioasă și o recoltă slabă.

În zori, când păsările dormeau, ne aventuram la o plimbare printre cuiburi. Lekh mergea cu pași mari înainte, sărind cu grijă peste tufișuri și arbuști. Eu îl urmam îndeaproape. Mai târziu, când lumina zilei atingea chiar și cele mai umbrite colțuri ale pădurii, adunam păsările îngrozite din capcanele pe care le pusesem cu o zi înainte. Lekh le lua cu grijă, fie vorbindu-le liniștitor, fie amenințându-le cu moartea. Apoi le băga într-o tolă mare, aruncată peste umăr, unde păsările se zbăteau și se agitau până când le slăbeau puterile și se calmau. Fiecare nou prizonier însuflețea iar tolă, făcând-o să freacă și să se lege pe spatele lui Lekh. Deasupra capetelor noastre, prietenii și familia prizonierului se agitau de zor, aruncând cu blesteme asupra noastră. Lekh se uita atunci pe sub sprâncenele lui cărunte și le improșca cu insulte. Dacă păsările stăruiau în protestele lor, Lekh puneă tolă jos, scotea o praștie, potrivea în ea o piatră ascuțită și, țintind cu grijă, trăgea în stol. Nu rata niciodată; într-o clipită, o pasăre înțepenită cădea din cer. Lekh nu-și mai bătea capul să-i caute cadavrul.

Când se apropia prânzul, Lekh grăbea pasul și-și ștergea mai des transpirația de pe frunte. Urma cea mai importantă oră din zi pentru el. O femeie poreclită Ludmila Toanta îl aștepta într-un luminiș îndepărtat, știut

doar de ei. Tropăiam mândru în urma lui, cu tolba plină de păsări agitate atârându-mi pe umăr.

Pădurea devenea tot mai întunecoasă și mai amenințătoare. Trunchiurile murdare și despuiate ale carpenilor de culoarea pielii de șarpe țâșneau direct către nori. Teii care, dintre toți copacii, își aminteau, după spusele lui Lekh, de înseși începuturile rasei umane se înălțau cu trunchiurile lor solide, îmbrăcate parcă în cămăși de zale, festonate cu patina cenușie a mușchilor. Stejarii își întindeau trunchiurile ca gâturile păsărilor înfometate și acopereau soarele cu crengile lor mohorâte, ascunzând în umbră pinii și plopii și teii. Uneori, Lekh se oprea și cerceta în tăcere niște urme de animale în scorburile putrezite, în nodurile trunchiurilor și în gogoșile de ristic, pline de găuri negre și ciudate, din interiorul cărora strălucea lemnul alb și gol. Treceam prin crânguri și mestecănișuri tinere, cu mlădițe subțiri și fragile, îndoindu-și cu sfială ramurile suple și mugurii plăpânzi.

Prin perdeaua străvezie a frunzișului, eram spionați de grupuri de păsări cocoțate prin copaci, care se speriau și se înălțau în zbor cu bătaii de aripi. Ciripitul lor se îmbina cu zumzăitul albinelor, ce ne învăluiau ca un nor strălucitor în mișcare. Lekh își proteja fața cu mâinile și fugea din calea albinelor, vârându-se într-un desiș, iar eu alergam în urma lui, agățându-mă de tolba cu păsări și coșul cu capcane, dând din mâini pentru a alunga roiul hărțuitor și răzbunător.

Ludmila Toanta era o femeie ciudată și mă temeam tot mai tare de ea. Era bine făcută și mai înaltă decât celelalte femei. Părul ei, pe care nu părea să-l fi tuns vreodată, îi cădea în cascade pe umeri. Avea sânii mari, care-i atârnavu aproape până la burtă, și glezne puternice și musculoase. Vara umbla îmbrăcată doar într-o rochie decolorată, ca un sac, care îi lăsa la vedere pieptul și un smoc de păr roșu sub pântec. Bărbații și flăcăii din partea locului povesteau despre zburdălniciile lor cu Ludmila, atunci când pe ea o apuca cheful. Femeile din sat încercaseră de mai multe ori să o prindă, dar, după spunea Lekh cu mândrie, Ludmila zbura pe aripi de vânt și nimeni nu o putea prinde împotriva voinței ei. Dispărea de îndată printre tufișuri, ca un graur, și ieșea la iveală când nu mai era nici țipenie de om prin preajmă.

Nimeni nu știa unde-i era culcușul. Uneori, în zori, când țăranii mergeau la câmp, cu coasele pe umeri, o vedeau pe Ludmila Toanta chemându-i cu gesturi drăgăstoase. Se opreau și îi răspundeau la fel, făcându-i cu mâna alene pe măsură ce cheful de muncă le dispărea. Doar strigătele soțiilor și mamelor care se apropiau cu coase și sape îi mai aduceau în simțiri. Uneori, femeile asmuțeau câinii asupra Ludmilei. Cel mai mare și mai periculos dulău asmuțit vreodată asupra ei a decis să nu se mai întoarcă. După aceea, Ludmila apărea întotdeauna ținând animalul de o funie. Ceilalți câini fugeau cu coada între picioare.

Unii spuneau că Ludmila Toanta trăia cu câinele ei uriaș la fel cum ar fi trăit cu un bărbat. Alții preziceau că într-o zi avea să zămislească niște copii

cu blană de câine, urechi de lup și patru labe, și că acești monștri aveau să-și ducă traiul undeva în pădure.

Lekh nu spunea niciodată astfel de povești despre Ludmila. O singură dată a povestit că, pe vremea când era tânără și neprihănită, părinții i-au impus să se mărite cu fiul psalmistului din sat, renumit pentru urâtenia și răutatea lui. Ludmila a refuzat, înfuriindu-și peste măsură logodnicul, care a ademenit-o să meargă cu el afară din sat, unde o gloată întreagă de țărani beți au violat-o până a leșinat. După tragica întâmplare, Ludmila nu a mai fost aceeași femeie; avea mințile rătăcite. Pentru că nimeni nu-și mai amintea de familia ei și nu era considerată prea sclipitoare, a fost poreclită Ludmila Toanta.

Trăia în pădure, ispitea bărbații în tufișuri și le oferea asemenea desfătări încât aceștia nici măcar nu se mai puteau uita apoi la soțiile lor grase și împuțite. Un singur bărbat, oricare ar fi fost el, nu o putea satisface; avea nevoie de mai mulți, unul după altul. Și totuși, ea era marea iubire a lui Lekh. Bărbatul îi compusese cântece duioase, în care era întruchipată de o pasăre cu penajul de un colorit straniu, ce zbura către tărâmurii îndepărtate, liberă și iute, strălucitoare și mult mai frumoasă decât toate celelalte creaturi. Pentru Lekh, ea părea să aparțină acelui regat păgân și primitiv al păsărilor și pădurilor, unde totul era din abundență, sălbatic, înfloritor și nobil în perpetua sa decădere, moarte și renaștere; interzis și în dezacord cu lumea oamenilor.

În fiecare zi, la prânz, mergeam cu Lekh în poienița în care el spera să o întâlnească pe Ludmila. Când soseam, Lekh imita țipătul bufniței. Ludmila Toanta apărea dintre ierburile înalte, cu albăstrele și maci împlețiți în păr. Lekh alerga cu nerăbdare către ea și rămâneau amândoi în picioare, legănându-se încet ca iarba din jurul lor, aproape crescând unul din celălalt, ca două trunchiuri de copaci ce se înalță dintr-o singură rădăcină.

Îi priveam de la marginea poieniței, pitit după frunzele de ferigă. Păsările din tolbă se tulburau din pricina liniștii bruște, ciripeau, se zbăteau și dădeau din aripi înnebunite. Bărbatul și femeia își sărutau unul altuia părul și ochii și-și atingeau obrazul de obraz. Erau amețiți de atingerea și mirosul trupurilor lor și încet-încet, mâinile le deveneau tot mai jucăușe. Lekh și-a pus labele mari și aspre pe brațele moi ale femeii, în timp ce ea încerca să-i apropie fața de a ei. S-au lăsat amândoi să alunece în iarba înaltă, care tremura apoi deasupra trupurilor lor, ferindu-i întru câțva de privirile curioase ale păsărilor ce se învâteau deasupra poieniței. Lekh spunea după aceea că, atunci când stăteau întinși în iarbă, Ludmila îi povestea despre viața și suferințele ei, dezvăluindu-i ciudățeniile și capriciile simțămintelor ei stranii și nedomolite, toate cărările secrete și necunoscute pe care mintea ei fragilă rătăcise.

Era foarte cald. Nu mai era nici o adiere de vânt, iar frunzișul copacilor era nemișcat. Greierii și libelulele zumzăiau; un fluture suspendat de o briză invizibilă plana deasupra poieniței luminate de soare. Ciocănitărea încetase să mai bată, cucul rămăsese tăcut. Aproape că adormisem. Apoi m-

au trezit glasuri de oameni. Bărbatul și femeia stăteau în picioare, agățându-se unul de celălalt de parcă erau crescuți din pământ, spunându-și unul altuia cuvinte pe care nu le înțelegeam. S-au despărțit cu părere de rău; Ludmila Toanta i-a făcut cu mâna. Lekh a venit cu pași mari către mine, întorcând capul în urmă către ea și împleticindu-se, cu un zâmbet melancolic pe buze.

În drum spre casă, am pus mai multe capcane; Lekh era obosit și retras. Seara, când păsările au adormit în coliviile lor, s-a mai înseninat. A vorbit fără încetare despre Ludmila. Fremăta din tot corpul și chicotea închizând ochii. Obrajii lui albi și pustulați s-au îmbujorat.

Uneori, treceau zile întregi și Ludmila nu apărea în pădure. Lekh era atunci cuprins de o furie mută. Se uita solemn la păsările din colivii, murmurând ceva doar pentru sine. Într-un final, după o cercetare îndelungată, alegea pasărea cea mai puternică, și-o lega de încheietura mâinii și pregătea vopsele cu iz înțepător, de diferite culori și din cele mai variate componente, pe care le amesteca. Când era mulțumit de nuanțele obținute, Lekh întorcea pasărea și o vopsea pe aripi, pe cap și pe piept în culorile curcubeului, până devenea mai colorată și mai strălucitoare decât un buchet de flori sălbatice.

Apoi mergeam amândoi în desișul pădurii. Acolo, Lekh scotea pasărea vopsită și-mi porunca să o țin în mână și să o strâng ușor. Pasărea începea să se agite și atrăgea alte păsări din aceeași specie, care zburau agitate deasupra capetelor noastre. Captiva noastră, auzindu-le, încerca să zboare la ele, ciripind și mai tare, iar inimioara sa, încuiată în pieptu-i proaspăt vopsit, bătea nebunește.

Când deasupra noastră se aduna un număr îndeajuns de mare de păsări, Lekh îmi făcea semn să eliberez captiva. Ea se înălța în zbor, fericită și liberă, ca un curcubeu pe fundalul norilor, și apoi se avânta spre stolul de păsări cafenii, care aștepta. Pentru o clipă, păsările erau confuze. Pasărea vopsită zbura de la un capăt al stolului la celălalt, încercând în zadar să-și convingă rudele că era de-a lor. Însă, orbite de culorile strălucitoare, păsările se învârtteau în jurul ei nehotărâte. Cu cât mai zelos încerca să intre în rândurile stolului, cu atât era împinsă din ce în ce mai departe. Curând apoi, vedeam cum, una după alta, păsările o atacau sălbatic, smulgându-i penele. În scurt timp, silueta multicoloră își pierdea locul din înaltul cerului și cădea la pământ. Când găseam pasărea vopsită, de obicei era deja moartă. Lekh examina îndelungat numărul loviturilor pe care le primise pasărea. Sângele se prelingea printre penele ei colorate, diluând vopseaua și murdărindu-i mâinile lui Lekh.

Ludmila Toanta nu se întorcea. Prost dispus și mohorât, Lekh scotea păsările una după alta din colivii, le vopsea în culori țipătoare și le slobozea în văzduh, ca să fie ucise de rudele lor. Într-o zi a prins un corb mare, căruia i-a pictat aripile în roșu, pieptul, în verde, și coada i-a făcut-o albastră. Când deasupra colibei a apărut un stol de corbi, Lekh a eliberat pasărea vopsită. De îndată ce a ajuns la stol, o bătălie disperată a început. Intrusul

era atacat din toate părțile. Pene negre, roșii, verzi, albastre au început să cadă la picioarele noastre. Corbii zburau pe cer, cuprinși parcă de amoc, și, dintr-odată, corbul vopsit a căzut pe pământul proaspăt arat. Era încă în viață, cu ciocul deschis și încercând în zadar să-și miște aripile. Ochii îi fuseseră scoși și sânge proaspăt îi șiroia printre penele-i vopsite. A mai făcut totuși o încercare de a se ridica de la solul lipicios, însă puterile îl părăsiseră.

Lekh slăbea și rămânea mai mult în colibă, bând vodcă de casă și cântând cântece despre Ludmila. Uneori se așeza pieziș în pat, aplecat deasupra podelei de pământ, și schița ceva, cu un băț lung. Treptat, schița căpăta contur: era chipul unei femei cu pieptul mare și părul lung.

Când nu mai avea păsări de vopsit, Lekh pleca pe câmp cu o sticlă de vodcă ieșindu-i de sub jachetă. Uneori, în timp ce mă țineam după el, temându-mă că i s-ar putea întâmpla ceva prin mlaștini, îl auzeam cântând. Vocea gravă, plină de tristețe a bărbatului răsună în jur și așternea durere peste mlaștini, ca o negură hibernală deasă. Cântecele se înălța laolaltă cu stolurile de păsări migratoare, dar se stingea pe măsură ce înainta în adâncul pădurii.

Oamenii din sate râdeau de Lekh. Spuneau că Ludmila Toanta îi făcuse vrăji și că-i pusese foc în vintre, un foc care-l scotea din minți. Lekh protesta improșcându-i cu cele mai vulgare blesteme și amenințându-i că va trimite păsări asupra lor, să le scoată ochii. Odată s-a repezit la mine și m-a lovit peste față. A strigat că prezența mea îi speria femeia pentru că îi era teamă de ochii mei de țigan. Următoarele două zile, a zăcut bolnav. Când s-a ridicat, și-a luat tolba și un codru de pâine și a plecat în pădure, poruncindu-mi să pun capcane noi și să prind alte păsări.

Au trecut așa săptămâni întregi. Capcanele pe care le-am pus după cum mi-a poruncit Lekh prindeau mai mult voaluri subțiri și transparente de păienjeniș, purtate de vânt. Berzele și rândunelele plecaseră. Pădurea devenea pustie; doar șerpii și șopârlele se înmulțeau. Păsările stăteau cocoțate pe stîngii în coliviile lor, se umflau, iar aripile le deveneau tot mai spălăcite și nemișcate.

Apoi a venit o zi mohorâtă. Nori hidoși căptușeau cerul, ca o saltea groasă de puf, ascunzând soarele anemic. Vântul biciuia câmpiile, ofilind firele de iarbă. Colibele ghemuite la pământ erau înconjurte de o miriște pustie, cu pete negre și maronii de putregai. În tufișuri, unde odinioară zburau vioaie păsările, vântul biciuia și reteza fără milă ciulinii cenușii și țepoși și muta de colo colo tulpinile uscate ale cartofilor.

Deodată apără Ludmila Toanta, ținându-și de funie câinele uriaș. Era ceva ciudat în comportarea ei. M-a întrebat unde e Lekh, iar când i-am spus că a plecat de mai multe zile și că nu știam unde e, a început să plângă, apoi să râdă în hohote, plimbându-se dintr-un colț într-altul al bordeiului, sub privirile câinelui și ale păsărilor. Văzând vechea căciulă a lui Lekh, a luat-o și a strâns-o la obraz, izbucnind din nou în lacrimi. Apoi a aruncat brusc căciula la pământ și a călcat-o în picioare. A găsit o sticlă de vodcă pe care

Lekh o lăsase sub pat. A golit-o, apoi s-a întors și, privind pe furiș către mine, mi-a poruncit să merg cu ea la pășune. Am încercat să scap cu fuga, dar a pus câinele pe mine.

Pășunea se întindea chiar în spatele cimitirului. Câteva vaci pășteau în apropiere și câțiva băieți din sat se încălzeau la un foc. Ca să nu fim văzuți, am trecut repede prin cimitir și ne-am cățarat pe un zid înalt. Ajunși pe partea cealaltă, unde nu puteam fi văzuți, Ludmila Toanta a legat câinele de un copac, m-a amenințat cu o curea și mi-a poruncit să-mi dau jos pantalonii. Și-a scos și ea rochia și, rămasă în pielea goală, m-a luat lângă ea.

După un moment de încordare și freamăt, m-a tras mai aproape de ea și mi-a ordonat să mă întind între coapsele ei. Am încercat să mă eliberez, dar m-a lovit cu cureaua. Țipetele mele i-au atras pe ciobanii din apropiere.

Ludmila Toanta a observat grupul de țărani care se apropia și și-a desfăcut și mai larg picioarele. Bărbații înaintau încet, holbându-se la corpul ei.

Fără un cuvânt, au înconjurat-o. Doi dintre ei au început imediat să-și dea jos pantalonii. Ceilalți se uitau nehotărâți. Nimeni nu mă băga în seamă. Câinele fusese lovit cu o piatră și ședea lingându-și spatele rănit.

Un cioban înalt a încălecat-o pe femeie, care se zvârcolea acum sub el, țipând la fiecare mișcare a lui. Bărbatul i-a dat câteva palme peste sâni, s-a aplecat peste ea și a mușcat-o de sfârcuri, în timp ce-i frământa pântecul. Când a terminat și s-a ridicat în picioare, alt bărbat i-a luat locul. Ludmila Toanta gemea și se cutremura, trăgându-l pe bărbat către ea cu mâinile și picioarele. Celălalt bărbat s-a ghemuit lângă ei privind, chicotind și aruncând vorbe batjocoritoare.

Din spatele cimitirului, a apărut o gloată de sătence, înarmate cu greble și lopeți. În frunte, erau câteva femei mai tinere, care strigau și fluturau din mâini. Ciobanii și-au tras pantalonii pe ei, dar nu au fugit; în schimb, o țineau pe Ludmila, care se zbătea disperată. Câinele își dezvelea colții și trăgea de funia groasă, însă aceasta nu se desfăcea. Femeile se apropiau. M-am așezat la o distanță sigură, lângă zidul cimitirului. Doar atunci l-am observat pe Lekh străbătând în fugă pășunea.

Probabil că se întorsese în sat și aflase ce urma să se întâmple. Femeile erau foarte aproape acum. Înainte ca Ludmila Toanta să aibă timp să se ridice, ultimul dintre bărbați a rupt-o la fugă către zidul cimitirului. Femeile au înșfăcat-o. Lekh era încă departe. Istovit, a trebuit să încetinească pasul. Își târșâia picioarele și de câteva ori s-a împiedicat.

Femeile o ținuseră pe Ludmila Toanta pe iarbă. S-au așezat pe mâinile și picioarele ei și au început să o lovească cu lopețile, să-i sfâșie pielea cu unghiile, să-i smulgă părul și s-o scuipe în față. Lekh a încercat să-și facă loc printre ele, însă femeile nu l-au lăsat. A încercat să se lupte cu ele, însă l-au trântit la pământ și l-au lovit cu brutalitate. Lekh a încetat să se mai zbată și câteva femei l-au întors pe spate și l-au încălecat. Apoi l-au omorât pe câinele Ludmillei, cu lovituri de lopată. Țăranii stăteau pe zid. Când am observat că se apropie de mine, m-am îndepărtat pe furiș, gata în orice

moment să fug în cimitir, unde aş fi fost în siguranţă printre morminte. Toţi se temeau de fantome şi vampiri, care, după cum se spunea, îşi aveau sălaşul acolo.

Ludmila Toanta zăcea sângerând. Pe trupul ei suferind apăruseră vânătăi albastrii. Gema tare, arcuindu-şi spatele, tremurând, încercând în zadar să se elibereze. Una dintre femei s-a apropiat de ea, ținând în mână o sticlă cu zeamă de balebă, de un maroniu-închis. În acompaniamentul râsetelor aspre şi încurajărilor celorlalte femei, a îngenuncheat între picioarele Ludmlei şi a vârat întreaga sticlă în despicătura-i vătămată şi abuzată, în vreme ce femeia gema şi urla sălbatic de durere. Celelalte femei priveau liniştite. Deodată, una dintre ele a lovit cu toată puterea fundul sticlei, care ieşea afară din corpul Ludmlei. Un sunet înăbuşit de sticlă spartă a răsunat din interior. Apoi toate femeile au început să o lovească pe Ludmila; sângele ţâşnea pe picioarele şi încălţămintea lor. Când şi ultima femeie a încetat să mai lovească, Ludmila era moartă.

După ce şi-au potolit furia, femeile au pornit-o spre sat, discutând gălăgios. Lekh s-a ridicat, plin de sânge pe faţă. S-a clătinat pe picioarele-i subţiri şi a scuipat afară câţiva dinţi. Apoi s-a aruncat plângând în hohote peste femeia moartă. I-a atins trupul mutilat, făcându-şi semnul crucii şi bolborosind ceva printre buzele-i umflate.

Stăteam cocoţat pe zidul cimitirului, ghemuit şi îngheţat de frig, neîndrăznind să fac vreo mişcare. Cerul se întuneca. Morţii şuşoteau despre sufletul rătăcitor al Ludmlei Toanta, care-şi cerea acum iertare pentru toate păcatele ei. Răsărea luna. Strălucirea ei rece şi pală lumina doar silueta bărbatului îngenuncheat şi părul blond al moartei întinse pe pământ.

Am dormit în reprice, trezindu-mă de mai multe ori. Vântul şuierea peste morminte, agăţând frunze ude pe braţele crucilor. Spiritele suspinau, iar din sat se auzeau câinii urlând.

Când m-am trezit, Lekh era tot în genunchi lângă corpul Ludmlei, cu spatele încovoiat zguduit de plâns. Am încercat să vorbesc cu el, însă fără succes. Eram prea speriat ca să merg înapoi la colibă. M-am hotărât să plec. Deasupra noastră se învârtea un stol de păsări, ciripind şi chemându-se din toate direcţiile.

Dulgherul și soția lui erau convinși că părul meu negru avea să atragă fulgerele asupra gospodăriei lor. E drept că, în nopțile fierbinți și uscate, când dulgherul îmi atingea părul cu o bucată de cremene sau cu un pieptene din os, scânteii galben-albastrii îmi săreau din cap, ca „păduchii Diavolului”. Adesea, satul era lovit de furtuni teribile, care provocau incendii bruște, omorând oameni și animale. Fulgerul era întotdeauna descris ca o săgeată mare de foc aruncată din ceruri. Prin urmare, sătenii nu făceau nimic pentru a stinge astfel de focuri, convinși fiind că nici o putere omenească nu era capabilă de asemenea ispravă, tot așa cum nici o persoană lovită de trăsnet nu putea fi salvată. Se spunea că, după ce fulgerul lovește o casă, coboară adânc în pământ, unde așteaptă răbdător, sporindu-și puterile, și, la fiecare șapte ani, atrage un nou fulger în același loc. Chiar și obiectele salvate dintr-o casă în flăcări, după ce a fost lovită de trăsnet, aveau aceeași particularitate și puteau atrage noi fulgere.

Adesea, în amurg, când flăcările palide ale lumânărilor și lămpilor cu petrol începeau să pâlpâie în colibe, cerul se acoperea cu o pătură groasă de nori grei, care treceau amenințător pe deasupra acoperișurilor de paie. Sătenii rămâneau tăcuți în casele lor, privind cu teamă pe ferestre, ascultând tunetele tot mai puternice. Bătrânele, ghemuite lângă vetre, se opreau din rugăciuni și își dădeau cu părerea cine va fi răsplătit de data aceasta de Atotputernicul și cine va fi pedepsit de omniprezentul Diavol, pe capul cui vor cădea focul și distrugerea, moartea sau boala necruțătoare. Scârțâitul ușilor, trosnetul copacilor încovoiați de furtună și şuieratul vântului erau pentru săteni blesteme ale păcătoșilor morți de mult, chinuiți în temnițele purgatoriului sau în focul veșnic al iadului.

În astfel de momente, dulgherul își arunca iute o haină groasă pe umeri și, făcându-și de mai multe ori semnul crucii, îmi prindea un laț în jurul gleznei, fixându-i celălalt capăt de un ham greu și uzat. Apoi, prin furtuna năprasnică, în mijlocul trăsnetelor și fulgerelor, mă urca într-un car și, lovindu-și boii ca un nebun, mă ducea afară din sat, pe un câmp îndepărtat, și mă lăsa acolo. Eram departe de copaci și casele oamenilor, iar dulgherul știa că lațul și hamul nu mă vor lăsa să mă întorc la colibă.

Rămâneam acolo singur, speriat, ascultând zgomotul carului care se îndepărta. Fulgerele cădeau în apropiere, luminând brusc siluetele colibelor îndepărtate, care dispăreau apoi în beznă, de parcă nu ar fi existat niciodată.

Pentru o vreme, domnea un calm desăvârșit, iar viața plantelor și animalelor se oprea. Auzeam suspinele ogoarelor pustii și ale trunchiurilor de copaci și murmurul pășunilor. În jurul meu, vârcolacii ogoarelor se târau încet încoace și-ncolo. Demoni invizibili își luau zborul din aburii mlaștinilor și monștri răătăcitori se ciocneau în aer cu zdrăngănit de oase. Le-am simțit mângâierea uscată pe piele, atingerea tremurătoare și vânturile de gheață pe care le stârneau aripile reci. Îngrozit, am încetat să mai gândesc. M-am aruncat la pământ, în noroi, târând după mine hamul

îmbibat de ploaie. Deasupra mea, se întindea Dumnezeu Însuși, suspendat în spațiu, cronometrând îngrozitorul spectacol după ceasornicul Lui veșnic. Între El și mine se adânceau tenebrele nopții.

De-acum puteam atinge întunericul, adunat ca un cheag de sânge coagulat, mânjindu-mă pe față și pe corp. L-am băut, l-am sorbit, m-am înăbușit în el. Schița drumuri noi și transforma câmpia netedă într-un abis fără fund. Înălța munți de netrecut, nivela dealuri, umplea râuri și văi. În îmbrățișarea lui, piereau sate, păduri, troițe de pe marginea drumurilor, trupuri omenești. Departe, mult peste hotarul cunoașterii, ședea Diavolul, azvârlind cu fulgere de pucioasă galbenă și dând drumul, din spatele norilor, trăsnetelor asurzitoare. Fiecare tunet zguduia pământul din străfunduri și făcea norii să coboare tot mai jos, până când zidul de ploaie torențială transforma totul într-o mlaștină îmbibată de apă.

Câteva ore mai târziu, în zori, când luna albă ca osul ceda locul unui soare palid, dulgherul venea cu căruța pe câmp și mă ducea înapoi la colibă.

Într-o după-amiază furtunoasă, dulgherul a căzut la pat. Soția se învărtea în jurul lui, preparând tot soiul de tincturi amare, așa că nu s-a putut ocupa de mine să mă ducă afară din sat. Când au răsunat primele trăsnete, m-am ascuns în șopron, sub fân.

O clipă mai târziu, șopronul a fost zguduit din temelii de un trăsnet supranatural. Puțin timp după aceea, un perete a izbucnit în flăcări, limbile înalte de foc strecurându-se printre scândurile îmbibate cu rășină. Mânat de vânt, focul s-a întetit, iar vârfurile aripilor lui lungi se întindeau acum către colibă și grajdul vitelor.

Cuprins de panică și de confuzie, m-am repezit în curte. În colibe din vecinătate, oamenii se agitau de colo colo prin întuneric. Tot satul era în picioare; strigătele se auzeau din toate direcțiile. O mulțime buimacă și năucită, cărând topoare și greble, alerga înspre șopronul cuprins de flăcări al dulgherului. Câinii urlau, iar femeile cu copii în brațe se luptau să-și țină fustele, pe care vântul li le ridica fără rușine peste fețe. Toate vietățile au fugit afară. Cu cozile ridicate, mugind furioase, vacile alergau împunse de cozile de topor și lamele lopeților, iar vițeii, abia ținându-se pe picioarele lor subțiri și nesigure, încercau în zadar să se agațe de ugerile mamelor lor. Călcând în picioare gardurile, rupând ușile grajdurilor, ciocnindu-se cu stupoare de zidurile invizibile ale caselor, boii loveau cu capetele lor mari, aplecate. Găinile înnebunite țâșneau în toate direcțiile.

După o vreme, am luat-o la fugă. Credeam că părul meu atrăsese fulgerul asupra grajdului și colibelor și că mulțimea mă va ucide cu siguranță dacă mă va vedea.

Luptându-mă cu vijelia, împiedicându-mă de pietre, căzând în șanțuri și gropi pline cu apă, am reușit să intru în pădure. Câtă vreme am fugit, ajungând până la linia de cale ferată ce străbătea pădurea, furtuna a trecut și ropotul ploii a pus stăpânire pe pădurea întunecată. Într-un tufiș din apropiere, am găsit o groapă întărită. M-am ghemuit acolo, ascultând confesiunile mușchilor și așteptând să se crape de ziuă.

Trebuia să treacă un tren în zori. Era un marfar, folosit doar la transportul materialelor lemnoase dintr-o haltă într-alta, pe distanțe de până în zece kilometri. Vagoanele cu cherestea erau trase de o locomotivă mică și înceată.

Când s-a apropiat trenul, am alergat o vreme pe lângă ultimul vagon și am făcut un salt pe scara joasă, lăsându-mă apoi purtat prin adâncul pădurii, departe de primejdie. După un timp, am observat un loc neted și am sărit, plonjând în tufișul des, fără să fiu observat de santinela din locomotivă.

Mergând prin pădure, am descoperit un drum cu pietriș, năpădit de buruieni și, după toate aparențele, abandonat de multă vreme. La capătul drumului, era un buncăr militar părăsit, cu ziduri masive, din beton armat.

Pretutindeni în jur, domnea o liniște cumplită. M-am ascuns după un copac și am aruncat cu o piatră în ușa închisă. Piatra a ricoșat. Ecoul s-a întors rapid, apoi s-a așternut din nou tăcerea. Am ocolit buncărului, pășind printre lăzi cu muniție, bucăți de metal și conserve goale. Am urcat terenul în pantă ce înconjură construcția, până sus de tot, unde am găsit niște conserve strivite și, undeva mai departe, o deschizătură largă. Când m-am aplecat deasupra deschizăturii, am simțit un miros greu de umezeală și putreziciune; dinăuntru se auzeau chițăituri înăbușite. Am luat o cască veche de pe jos și am aruncat-o prin deschizătură. Chițăiturile s-au înțetit. Am început să arunc cu bulgări de pământ în groapă, cu bucăți de metal și de beton. Chițăiturile deveneau și mai zgomotoase; înăuntru trăiau și mișunau niște animale.

Am găsit o bucată de metal netedă, pe care am reflectat o rază de soare în interior. Acum se vedea clar: la câțiva metri adâncime, o mare neagră și agitată de șobolani forfotea, ridicându-se și coborându-se în valuri. Această suprafață neregulată se mișca spasmodic într-un ritm haotic, scânteind cu nenumărați ochi. Lumina soarelui reflecta spinări umede și cozi fără păr. Din nou și din nou, ca stropii unui val, mai multe duzini de șobolani costelivi și lungi au asaltat cu sărituri spasmodice luciosul perete interior al buncărului, pentru a cădea înapoi peste ceilalți.

Mă uitam la această masă unduitoare și vedeam cum se omorau și se mâncau șobolanii între ei, năpustindu-se unul asupra altuia, mușcând cu furie hălci de carne și fâșii de piele. Sângele țâșnind ademenea și mai mult șobolanii la luptă. Fiecare șobolan încerca să se cațere deasupra acestei mase vii, luptându-se pentru un loc în vârf, pentru încă o tentativă de a escalada peretele, pentru încă o bucată de carne sfâșiată.

Am acoperit deschizătura repede cu un panou de tablă și m-am grăbit să-mi reiau drumul prin pădure. Tot mergând, am isprăvit fructele de pădure pe care le culeseam. Speram să ajung în vreun sat înainte de apus.

După-amiază târziu, când soarele coborâse spre asfințit, am zărit primele clădiri. Când m-am apropiat, niște câini au țâșnit de după un gard și s-au repezit la mine. M-am ghemuit lângă gard, dând din mâini cu putere, topăind ca o broască, urlând și aruncând cu pietre. Câinii s-au oprit uimiți, neștiind cine eram și ce trebuiau să facă. O făptură omenească a căpătat

deodată dimensiuni necunoscute pentru ei. În vreme ce se holbau la mine consternați, cu boturile aplecate într-o parte, am sărit peste gard.

Lătratul lor și țipetele mele l-au scos afară pe proprietarul colibeii. Când l-am văzut, mi-am dat seama imediat că, printr-un nefericit capriciu al sorții, m-am întors în același sat din care fugisem cu o noapte înainte. Chipul țaranului mi-era cunoscut, prea cunoscut; l-am văzut adesea în coliba dulgherului.

M-a recunoscut pe loc și a strigat ceva unui argat, care a dat numaidecât fuga la coliba dulgherului, în timp ce un alt argat mă fixa cu privirea, ținând cu greu căinii în frâu. Dulgherul a venit, urmat de soția lui.

Prima lovitură m-a aruncat de pe gard direct la picioarele lui. M-a ridicat și m-a ținut să nu cad, după care m-a lovit din nou și din nou. Apoi, ținându-mă de ceafă ca pe un pui de pisică, m-a târât la ferma lui, către mirosul de cenușă al ruinelor fumegânde ale șopronului. Ajunși acolo, m-a azvârlit pe o grămadă de gunoi. Mi-a mai tras încă o lovitură în cap, după care am leșinat.

Când mi-am revenit, dulgherul era în picioare lângă mine, pregătind un sac voluminos. Mi-am amintit că obișnuia să înece pisici bolnave în saci ca acesta. M-am aruncat la picioarele lui, dar țaranul m-a îndepărtat cu o lovitură, fără să scoată un cuvânt, și a continuat calm să pregătească sacul.

Deodată, mi-am adus aminte că dulgherul îi povestise odată soției lui despre partizani care-și ascuseseră trofee de război și proviziile în buncăre vechi. M-am târât din nou către el, de data aceasta jurându-i că, dacă nu mă îneacă, îi voi arăta o cazemată plină cu ghete vechi, uniforme și centuri militare, pe care o descoperisem cu ocazia fugii mele.

Dulgherul era intrigat, deși se prefăcea că nu crede. S-a așezat pe vine lângă mine, prinzându-mă cu putere. Mi-am repetat oferta, încercând să-l asigur, pe cât de calm puteam, că bunurile despre care vorbeam erau de preț.

În zori, a înhamat un bou la car, m-a legat cu o sfoară de mâna lui, a luat un topor mare și, fără să spună nimic soției sau vecinilor, a plecat cu mine la drum.

Pe drum, mi-am stors creierii să găsesc o modalitate de a mă face cumva scăpat; legătura era zdravănă. După ce am ajuns, dulgherul a oprit carul și ne-am îndreptat către buncăr. M-am cățarat pe acoperișul fierbinte; un timp, m-am comportat de parcă uitasem unde se află deschizătura. Până la urmă, am găsit-o. Dulgherul a împins avid tabla la o parte. Duhoarea ne-a izbit în plin, iar, din interior, șobolanii au început să chițăie, orbiți de lumină. Țaranul s-a aplecat deasupra deschizăturii, însă pentru un moment nu a văzut nimic deoarece ochii nu-i erau obișnuiți cu întunericul.

Încet, am trecut pe partea cealaltă a deschizăturii, care mă separa acum de dulgher, întinzând tare sfoara cu care eram legat. Știam că, dacă nu reușeam să scap în următoarele câteva secunde, țaranul mă va omorî și mă va arunca în adâncuri.

Înțepenit de groază, am smucit brusc de legătură, atât de tare încât mi-a tăiat încheietura mâinii până la os. Mișcarea mea bruscă l-a tras pe dulgher înainte. A încercat să se redreseze, a țipat, a dat din mâini și a căzut în „pântecul” cazematei, cu o bufnitură înfundată. Mi-am proptit piciorul în bordura de beton, denivelată, pe care se sprijinea grinda acoperișului. Legătura s-a întins și mai tare, sfoara s-a frecat de marginea aspră a deschizăturii, apoi a cedat. În același timp, am auzit din adâncuri strigătele și plânsetele bolborosite și întrerupte ale bărbatului. Un mic cutremur a scuturat pereții din beton ai buncărului. M-am târât îngrozit până la deschizătură, îndreptând către interior o rază de lumină reflectată de o bucată de tinichea.

Trupul masiv al tâmplarului era doar parțial vizibil. Fața și jumătate din brațe îi erau scufundate în marea de șobolani, și, val după val, aceștia i se cățarau pe pântec și pe picioare. Bărbatul a dispărut complet, iar marea de șobolani a început să se agite încă și mai violent. Spinările unduitoare ale șobolanilor erau pătate cu sânge de un roșu-marونی. Animalele se luptau acum pentru a ajunge la trup – zvâcneau din cozi, colții le străluceau sub nările umflate și ochii le reflectau lumina zilei, de parcă ar fi fost măgelele unui rozariu.

Priveam încremenit spectacolul, incapabil să mă mișc din dreptul deschizăturii, neavând puterea de a o acoperi cu bucata de tablă. Deodată, marea mișcătoare de șobolani s-a desfăcut în două și încet, fără grabă, cu o mișcare de înotător, o mână din oase, cu degete din oase, s-a ivit, urmată de întregul braț al bărbatului. Pentru o clipă, a rămas nemișcat deasupra șobolanilor care alergau pe dedesubt; dar, dintr-odată, avântul animalelor în mișcare a împins la suprafață întregul schelet alb-albăstriu al dulgherului, parțial descarnat și din loc în loc acoperit cu bucăți de piele roșiatică și de haine gri. Printre coaste, la subsuori și în locul în care fusese pântecul, rozătoarele lihnite se luptau neobosite pentru resturile de mușchi și intestine care mai atârnavă. Nebuni de lăcomie, șobolanii trăgeau unul de la altul zdrențe, petice de piele și fragmente diforme din corp. Plonjau în trupul bărbatului, pe la mijloc, pentru a sări afară printr-o altă gaură roasă. Corpul se scufunda sub atacurile reînnoite. Când a răzbit din nou prin suprafața de sânge mocirlos, nu mai era decât un schelet complet descarnat.

Ca scos din minți, am luat toporul tâmplarului și am rupt-o la fugă. Am ajuns cu răsuflarea tăiată la car; boul păștea calm, fără să bănuiască nimic. M-am urcat pe capră și am tras de hamuri, dar animalul nu voia să se clintească din loc fără stăpânul lui. Privind înapoi, convins că în orice moment furnicarul de șobolani va porni pe urmele mele, am plesnit animalul cu biciul pe spinare. S-a întors neîncrezător, a ezitat, dar următoarele câteva lovituri l-au convins că nu-l vom mai aștepta pe dulgher.

Carul a pornit cu o smucitură furioasă peste brazdele cărării neumblate. Roțile sfâșiau tufișurile și striveau buruienile crescute printre pietre. Nu cunoșteam drumul și încercam să mă îndepărtez cât mai mult posibil de

buncăr și de satul dulgherului. Am mers cu o viteză nebună prin păduri și poienițe, evitând drumurile cu urme proaspete de căruțe. Când s-a înnoptat, am ascuns carul în tufișuri și m-am culcat pe capră.

Am petrecut următoarele două zile călătorind, o dată evitând la mustață un avanpost militar la o fabrică de cherestea. Boul slăbise și se împutinase, dar continuam să-l mân tot înainte, până când am fost sigur că m-am îndepărtat suficient de mult.

Ne apropiam de un sat mic; am intrat calm în sat și m-am oprit la prima colibă, unde un țăran și-a făcut repede cruce când m-a văzut. I-am oferit carul și boul în schimbul adăpostului și hranei. S-a scărpinat în cap, s-a sfătuit cu soția și vecinii și până la urmă s-a învoit, după ce a examinat cu suspiciune dinții boului – și pe ai mei.

Satul se afla departe de linia ferată și de râu. De trei ori pe an, veneau detașamente de soldați germani pentru a colecta merindele și tot felul de lucruri pe care țăranii erau obligați să le furnizeze armatei.

Locuiam la un fierar, care era și căpetenia satului. Era foarte stimat și respectat de către ceilalți săteni. Din acest motiv, eram mai bine tratat aici. Totuși, uneori când beau, țăranii spuneau că nu puteam să aduc decât ghinion comunității și că, dacă ar afla germanii despre puiul de țigan, ar pedepsi întregul sat. Dar nimeni nu îndrăznea să spună în față fierarului asemenea vorbe și, în general, oamenii nu mă necăjeau. E adevărat că fierarului îi plăcea să mă palmuiască peste obraji când se cherchelea și mă nimeream în calea lui, dar alte consecințe nu erau. Cei doi argați ai săi preferau să se bată între ei decât să mă bată pe mine, iar fiul fierarului, care era cunoscut în sat pentru isprăvile sale amoroase, nu era aproape niciodată acasă.

În fiecare dimineață devreme, soția fierarului îmi dădea un castron de borș fierbinte și o bucată de pâine uscată care, înmuiată în zeamă, căpăta aromă pe cât de repede borșul și-o pierdea. După aceea, aprindeam focul în cometă și plecam cu vitele la pășune, înaintea celorlalți păstori.

Seara, soția fierarului își spunea rugăciunile, fierarul sforăia lângă vatră, cei doi argați se îngrijeau de animale, iar fiul fierarului umbla prin sat. Soția fierarului îmi dădea haina soțului ei, s-o despăduchez. Mă așezam în locul cel mai luminos din cameră, împătuream haina după cusături și vânam insectele străvezii și pline de sânge, de abia se mai mișcau. Le culegeam, le puneam pe masă și le striveam cu unghiile. Când păduchii se înmulțeau peste măsură, soția fierarului mi se alătura la masă și, de îndată ce adunam câțiva, rostogolea o sticlă peste ei. Păduchii crăpau cu un pocnet, iar cadavrele lor aplatizate zăceau în bălți mici de sânge negru. Cei care cădeau pe podeaua murdară fugeau în toate direcțiile. Era aproape imposibil să-i strivești cu piciorul.

Soția fierarului nu mă lăsa să omor toți păduchii și toate ploșnițele. De câte ori găseam un păduche foarte mare și viguros, ea îl prindea cu grijă și îi dădea drumul într-o cană pe care o avea pregătită în acest scop. De obicei, când se aduna o duzină de astfel de păduchi, soția îi scotea și îi frământa într-un aluat. Mai adăuga puțină urină de om și de cal, o cantitate apreciabilă de bălegar, un păianjen mort și un vârf de cuțit de excrement de pisică. Acest preparat era considerat a fi cel mai bun medicament contra durerilor de burtă. Când fierarul suferea de obișnuitele lui crampe, trebuia să mănânce câteva bile din acest amestec. Acestea îl făceau să vomite și, după cum îl asigura soția lui, să învingă boala, care-i și părăsea imediat corpul. Extenuat de la vomitat și tremurând ca o trestie, fierarul se întindea pe o rogojină, lângă vatră, și fornăia ca niște foale. Atunci i se dădea apă caldută, cu niște miere, care îl calma. Însă când durerea și febra nu cedau, soția îi prepara mai multe doctorii. Amesteca praf de oase de cal cu făină

fină, adăuga o ceașcă de ploșnițe și furnici de pământ, care începeau să se lupte între ele, amesteca totul cu câteva ouă de găină și puțin petrol. Pacientul trebuia să înghită totul dintr-o înghițitură, iar apoi era recompensat cu un pahar de vodcă și o bucată de cânat.

Din când în când, fierarul era vizitat de oaspeți misterioși călare, cu puști și revolvere. După ce percheziționau casa, se așezau la masă cu el. În bucătărie, eu și soția fierarului pregăteam sticle cu vodcă de casă, sfori întregi cu cârnați picanți din carne de vânat, brânzeturi, ouă fierte tare și costițe de porc prăjite.

Bărbații înarmați erau partizani. Veneau în sat foarte des și pe neașteptate. Mai mult, se luptau unii cu alții. Fierarul îi explica soției sale că partizanii se împărțiseră în facțiuni: „albii“, care luptau atât împotriva germanilor, cât și a rușilor, și „roșiii“, care ajutau Armata Roșie.

Tot felul de zvonuri circulau prin sat. „Albii“ voiau de asemenea să mențină dreptul de proprietate privată, lăsând proprietarii așa cum erau. „Roșiii“, încurajați de sovietici, luptau pentru reforma agrară. Fiecare facțiune cerea tot mai mult ajutor din partea sătenilor.

Partizanii „albi“, care cooperau cu moșierii, se răzbunau pe toți cei care erau suspectați de a-i fi ajutat pe „roșii“. „Roșiii“ îi favorizau pe cei săraci și pedepseau pe orice sătean care ar fi oferit vreun ajutor „albilor“. Persecutau familiile țăranilor înstăriți.

Satul era călcat însă și de trupele germane, care îi interogau pe țărani cu privire la vizitele partizanilor și mai împușcau câte unul sau doi dintre ei, ca să dea exemplu. În astfel de situații, fierarul mă ascundea în beciul cu cartofi, în timp ce el încerca să-i îmbuneze pe comandanții germani, promițându-le livrări ferme de alimente și cereale de calitate.

Uneori, partizanii se atacau și între ei și se omorau în timp ce inspectau satul, care devenea atunci un adevărat câmp de bătaie; mitralierele lătrau, grenadele explodau, colibele izbucneau în flăcări, vite și cai abandonați mugeau și nechezau, iar copiii, aproape în pielea goală, urlau ca din gură de șarpe. Țăranii se ascundeau în beciuri, îmbrățișându-și femeile care se rugau. Bătrâne, pe jumătate oarbe, surde, fără dinți, bolborosind rugăciuni și făcându-și cruce cu mâinile lor artritice, se avântau direct în focul mitralierelor, blestemându-i pe combatanți și rugându-se cerului pentru răzbunare.

După bătălie, satul revenea încet la viață. Dar atunci se stârneau certurile între săteni, pentru arme, uniforme și bocanci abandonați de partizani, precum și dispute cu privire la locurile unde să fie îngropați morții și cine să sape mormintele. Zilele treceau cu scandaluri, și cadavrele intrau în putrefacție, adulmecate de câini ziua și roase de șobolani noaptea.

Într-o noapte, am fost trezit de soția fierarului, care mi-a spus să fug numaidecât. Abia am avut timp să mă dau jos din pat, înainte să aud, din jurul colibelor, glasuri de bărbați și zăngănit de arme. M-am ascuns în pod cu un sac tras peste tot corpul, lipindu-mă de o fantă dintre scânduri, prin care puteam vedea o mare parte din curte.

O voce fermă de bărbat i-a ordonat fierarului să iasă afară. Doi partizani înarmați l-au tras pe fierarul pe jumătate gol în curte, unde s-a oprit, tremurând de frig și ridicându-și pantalonii care-i cădeau de pe el. Cu o cască înaltă pe cap și epoleți cu stele strălucitoare pe umeri, conducătorul grupului s-a apropiat de fierar și l-a întrebat ceva. Am prins un fragment dintr-o propoziție: „... ai ajutat dușmanii patriei“.

Fierarul a ridicat mâinile sus, jurând în numele Fiului și al Sfintei Treimi. Prima lovitură l-a doborât la pământ. A continuat să nege, ridicându-se încet în picioare. Unul dintre bărbați a scos un țăruș dintr-un gard, l-a rotit prin aer și l-a lovit pe fierar peste față. Fierarul a căzut, iar partizanii au început să-l lovească peste tot cu bocancii lor grei. Fierarul gemea zvârcolindu-se de durere, dar bărbații nu se opreau. S-au aplecat deasupra lui, răsucindu-i urechile, călcându-l pe mădular, strivindu-i degetele sub călcâie.

Când a încetat să mai geamă și corpul i s-a lăsat moale, partizanii i-au târât afară pe cei doi argați, pe soția și pe fiul fierarului, care se zbătea în mâinile lor. Au deschis larg ușile grajdului și i-au tras pe femeie și pe bărbați peste osia unei căruțe, astfel încât, cu osia sub pânțele, atârnav deasupra ca niște saci de grâne răsturnați. Apoi partizanii au smuls hainele victimelor și le-au legat mâinile de picioare. Și-au suflecat mânecile și, cu bastoane din oțel tăiate din cablurile de telegraf, au început să lovească trupurile care se zvârcoleau.

Loviturile pocneau pe spinările încordate, iar victimele se răsuceau, zbârcindu-se și umflându-se, urlând ca o haită de câini chinuiți. Tremuram ca piftia și eram asudat tot de frică.

Loviturile cădeau una după alta. Doar soția fierarului mai plângea, în timp ce partizanii schimbau remarci despre coapsele ei netede și curbate. Pentru că femeia nu înceta cu gemetele, au întors-o cu fața la cer, sânii ei albi revărsându-i-se pe ambele părți. Bărbații au lovit-o cu înverșunare, ritmul tot mai intens al loviturilor sfîchindu-i trupul și pântecul înnegrit deja de șuvoaie de sânge. Corpurile atârnav pe osie. Călăii și-au pus jachetele pe ei și au intrat în colibă, distrugând mobila și prădând totul în cale.

Au urcat în pod și m-au găsit. M-au ridicat apucându-mă de gât, răsucindu-mă, lovindu-mă cu pumnii, trăgându-mă de păr. Și-au dat seama numaidecât că sunt un țigănuș de pripas. Au început să-și dea cu părerea ce să facă cu mine. Apoi unul dintre ei a decis că ar trebui să fiu predat avanpostului german aflat cam la douăzeci de kilometri distanță. După părerea lui, acest lucru îl va face pe comandantul postului mai puțin suspicios în privința satului, care deja era în întârziere cu livrările obligatorii. Un alt bărbat a fost de acord, adăugând imediat că întregul sat ar putea fi ars din temelii din cauza unui singur pui de țigan.

Mi-au legat mâinile și picioarele și m-au scos afară. Partizanii au chemat doi țărani cărora le-a explicat cu grijă ceva, în timp ce arătau spre mine. Țăranii ascultau supuși, făcând gesturi slugarnice. M-au urcat într-o căruță, legându-mă strâns. Țăranii s-au suit pe capră și au plecat cu mine.

Partizanii au escortat căruța cale de câțiva kilometri, legănându-se liber în șei, împărțind între ei mâncarea de la fierar. Când ne-am afundat în desișul pădurii, au vorbit din nou cu țăranii, apoi au dat piteni cailor și s-au făcut nevăzuți printre copaci.

Obosit de arșiță și de poziția incomodă, am ațipit. Am visat că eram o veveriță, ghemuindu-mă într-o scorbura întunecoasă și privind cu ironie lumea de dedesubt. Dintr-odată, m-am prefăcut într-un cosaș cu picioare lungi și sprintene, cu ajutorul cărora pășeam maiestuos peste ținuturi întinse. Din când în când, auzeam ca prin ceață vocile țăranilor, nechezatul calului și scârțâitul roților.

Am ajuns la stația de cale ferată la amiază și am fost imediat înconjurați de soldați germani în uniforme decolorate și cu bocanci ponosiți. Țăranii au făcut plecăciuni în fața lor și le-au înmănat o hârtie scrisă de partizani. În vreme ce un gardian pleca să cheme un ofițer, câțiva soldați s-au apropiat de căruță, holbându-se la mine și făcând schimb de remarci. Unul dintre ei, un bărbat mai în vârstă, evident istovit de dogoare, purta niște ochelari aburiți de sudoare. S-a apropiat de căruță și m-a privit îndeaproape, cu ochi calmi, de culoarea apei. I-am zâmbit, însă nu mi-a răspuns. L-am privit în ochi, întrebându-mă în sinea mea dacă l-aș putea deochea. M-am gândit că s-ar putea îmbolnăvi și, părându-mi rău pentru el, mi-am coborât privirea.

Un ofițer tânăr a ieșit din clădirea gării și s-a apropiat de căruță. Soldații și-au aranjat rapid uniforme și au luat poziția de drepti. Țăranii, nu foarte siguri cu privire la ce ar fi trebuit să facă, s-au străduit să-i imite pe soldați, așa că s-au ridicat și ei, servili, în picioare.

Ofițerul i-a spus ceva, pe un ton răspicat, unuia dintre soldați, care a ieșit din grup, a venit lângă mine, m-a bătut ușor cu palma pe creștet, m-a privit în ochi în timp ce mi-a tras înapoi pleoapele și mi-a cercetat cu luare-aminte cicatricele de pe genunchi și călcâie. Apoi a raportat ofițerului. Ofițerul s-a întors către soldatul în vârstă, cu ochelari, a dat un ordin și a plecat.

Soldații au plecat și ei. Din clădirea gării răzbătea o muzică veselă. În turnul înalt de supraveghere, dotat cu mitralieră, gărzile își potriveau mai bine căștile. Soldatul ochelarist s-a apropiat de mine, a dezlegat, fără un cuvânt, funia cu care fusesem legat de căruță, și-a legat un capăt al ei în jurul încheieturii și mi-a făcut semn cu mâna să-l urmez. Am aruncat o privire înapoi către cei doi țărani; erau deja în căruță, dând bice calului.

Am trecut de clădirea gării. Pe drum, soldatul s-a oprit la un depozit de mărfuri, unde i s-a înmănat o canistră micuță cu benzină. Apoi am luat-o de-a lungul căii ferate, către pădurea care se contura la orizont.

Eram sigur că soldatul primise ordin să mă împuște, să toarne benzină pe mine și să-mi dea foc. Am văzut de multe ori cum se întâmpla. Mi-am amintit cum l-au împușcat partizanii pe un țăran acuzat că ar fi fost informator. Victimei i se ordonase să sape un șanț, în care, mai apoi, i s-a prăvălit cadavrul. Mi-aminteam cum germanii împușcaseră un partizan

rănit care fugise în pădure, și de flăcările înalte care îi înghițiseră apoi trupul.

Mi-era teamă de durere. Cu siguranță, împușcătura avea să fie foarte dureroasă, iar arderea cu benzină, și mai cumplită. Dar nu puteam face nimic. Soldatul avea pușcă, iar funia legată de piciorul meu era înnodată bine de încheietura mâinii lui.

Eram desculț, iar traversele, înfierbântate de soare, îmi pârzoleau picioarele. Topăiam pe pietrișul ascuțit dintre traverse. Am încercat de mai multe ori să merg pe șine, dar funia legată de picior mă făcea cumva să-mi pierd echilibrul. Mi-era greu să-mi potrivesc pașii mici după cei mari și măsurați ai soldatului.

M-a privit un moment și a zâmbit vag la tentativa mea de acrobație pe șine. Zâmbetul fusese însă prea scurt ca să însemne ceva; peste puțin timp, urma să măucidă.

Trecusem deja de zona gării și lăsam în urmă ultimul macaz. Se întuneca. Ne-am apropiat de pădure, iar soarele apunea după vârfurile copacilor. Soldatul s-a oprit, a pus jos canistra cu benzină și și-a mutat pușca în mâna stângă. S-a așezat pe șina de cale ferată și, trăgând adânc aer în piept, și-a întins picioarele pe pietriș. Și-a scos calm ochelarii, și-a șters cu mâneca sudoarea care i se aduna printre sprâncenele groase și a desfăcut lopata mică ce-i atârna la centură. Apoi a scos o țigară din buzunarul de la piept și a aprins-o, stingând cu grijă chibritul.

A privit în tăcere cum încercam să slăbesc strânsoarea funiei, care îmi rănea piciorul. Apoi a luat un briceag din buzunarul de la pantaloni, l-a desfăcut și, apropiindu-se, mi-a apucat piciorul cu o mână, iar cu cealaltă a tăiat cu grijă funia. A făcut-o ghem și a azvârlit-o peste linie, cu un gest iute.

Am surâs, într-o încercare de a-mi exprima mulțumirea, dar el nu mi-a întors zâmbetul. Ședeam amândoi, el trăgând din țigară, iar eu privind la fumul albăstrui care se ridica în cerulețe.

Am început să mă gândesc la multiplele posibilități de a muri. Până acum, doar două mă impresionaseră.

M-am întors mult în timp, în primele zile ale războiului, când o bombă a lovit o casă aflată peste drum de cea a părinților mei. Ferestrele noastre au explodat. Pereții cădeau în jurul nostru, pământul se cutremura, oameni pe care nu-i cunoșteam și care erau acum pe moarte țipau de pretutindeni. Am văzut suprafețele maronii ale ușilor, beciurilor, pereților cu fotografii ce încă se agățau cu disperare de ei, toate prăbușindu-se în neant. Ca o avalanșă repezindu-se pe stradă, veneau plane maiestuoase, cu capacele deschizându-se și trântindu-se apoi la loc frenetic, fotolii masive, grămezi de tabureți și pernițe pentru scaune. Erau urmate îndeaproape de candelabre prăbușindu-se răsunător, de vase de bucătărie lustruite, de ceainice și oale de noapte din aluminiu strălucitor. Pagini din cărți răvășite zburau ca un stol de păsări speriate, dând din aripi. Căzile de baie ieșeau încet și cu grijă

din țevi, împletindu-se ca prin farmec printre nodurile și spiralele balustradelor, zăbrelelor și burlanelor.

Pe măsură ce praful se așeza, casa făcută țandări își arăta timid interiorul. Trupuri omenești fără vlagă zăceau aruncate pe podelele sparte și tavanele prăbușite, ca niște pânze zdrențuite acoperind dezastrul. Începeau să se înmoaie în substanța roșie. Particule mici de hârtie, tencuială și zugrăveală sfâșiată se țineau de zdrențele lipicioase și roșii, ca muștele flămânde. Totul în jur se mișca, doar trupurile păreau să se odihnească în pace.

Apoi au răsunat gemetele și țipetele oamenilor prinși între grinzi căzute, răniți de tije și țevi, parțial striviți sub bucăți de perete. Doar o bătrână a ieșit din abisul întunecat. Se agăța disperată de cărămizi și, când gura ei știrbă s-a deschis ca să vorbească, n-a reușit să articuleze nici un sunet. Era pe jumătate goală, iar de pieptul osos îi atârnavu sânii uscați. Când a ajuns la marginea craterului, la mormanul de moloz și dărâmături, între groapă și drum, a rămas pentru o clipă în picioare, pe creastă. Apoi s-a prăbușit pe spate și a dispărut după grămada de moloz.

Se putea muri mai puțin spectaculos de mâna altui om. Nu de mult, pe când locuiam în coliba lui Lekh, doi țărani s-au încăierat la o petrecere. În mijlocul colibeii, s-au repezit unul la celălalt, și-au sărit la beregată și s-au rostogolit pe podeaua de pământ. Se mușcau ca niște câini turbați, smulgându-și unul altuia bucăți de haine și carne. Măinile bătătorite, genunchii, umerii și picioarele lor păreau să aibă o viață proprie. Săreau de colo colo, agățându-se, lovindu-se, zgâriindu-se, răsucindu-se într-un dans sălbatic. Articulații rănite izbeau în craniu cu lovituri de ciocan, iar oasele se rupeau sub apăsare.

Apoi invitații, care priveau calm, așezați în cerc, au auzit un zgomot zdrobitor și un horcăit de moarte. Unul dintre bărbați rămăsese mai mult deasupra celui alt, care își pierduse răsuflarea și părea că-i slăbesc puterile. Totuși, și-a ridicat capul și și-a scuipat adversarul în față. Bărbatul de deasupra nu i-a iertat-o. Și-a umflat pieptul, cu un aer triumfător, ca o broască râioasă, și-a luat avânt și a izbit capul celui alt cu o forță teribilă. Capul nu mai făcea nici o încercare să se ridice, părând să se cufunde în balta de sânge care se tot lățea. Bărbatul era mort.

Mă simțeam acum precum câinele râios pe care l-au ucis partizanii. Întâi l-au mângâiat pe creștet și l-au scărpinat după urechi. Câinele, copleșit de bucurie, a lătrat scurt, plin de iubire și recunoștință. Apoi i-au aruncat un os. A alergat după el, agitându-și coada murdară, sperînd fluturii și călcând în picioare florile. Când a apucat osul și l-a ridicat mândru, atunci l-au împușcat.

Soldatul și-a aranjat centura. Mișcarea lui mi-a atras atenția și, pentru un moment, gândurile au încetat să-mi mai zboare.

Apoi am încercat să calculez distanța până la pădure și cât timp i-ar lua să apuce pușca și să tragă, dacă aș fugi brusc. Pădurea era prea departe; aș fi murit pe la mijlocul distanței, pe dâmbul nisipos. Cel mult aș fi reușit să

ajung în zona cu buruieni, unde tot aș fi fost vizibil și nici n-aș mai fi reușit să fug repede.

Soldatul s-a ridicat și s-a întins cu un oftat. În jur era doar tăcere. O adiere de vânt a risipit mirosul de benzină și a adus înapoi arome de maghiran și rășină de brad.

Ar fi putut, desigur, să mă împuște pe la spate, mă gândeam eu. Oamenii preferă în general să omoare pe cineva fără să-l privească în ochi.

Soldatul s-a întors către mine și, arătând către pădure, a făcut un semn cu mâna care părea să spună: „Fugi, pleacă de-aici!” Așadar, aici aveam să-mi găsesc sfârșitul. M-am prefăcut că nu înțeleg și m-am apropiat de el. S-a tras înapoi cu un gest brutal, de parcă s-ar fi temut să nu-l ating, și a arătat cu furie către pădure, ducându-și cealaltă mână streășină la ochi.

M-am gândit că era un mod isteț de a mă păcăli; se prefăcea că nu se uită. Am rămas înțepenit pe loc. M-a privit scurt, nerăbdător, și a spus ceva pe un ton răstit. L-am zâmbit, gudurându-mă pe lângă el, însă acest lucru nu a făcut decât să-l exaspereze și mai tare. Și-a ațintit din nou brațul către pădure. Și, din nou, nu m-am mișcat. Apoi s-a așezat jos, între șine, lângă pușca lui, căreia îi trăsese piedica.

Am mai calculat o dată distanța; de data aceasta, mi s-a părut că riscul era mic. Când am dat să mă îndepărtez, șovăielnic, soldatul mi-a zâmbit cu bunăvoință. Când am ajuns la marginea terasamentului, am aruncat o privire înapoi; era încă întins, neclintit, moțâind la soare.

I-am făcut în grabă cu mâna și apoi am sărit ca un iepure de pe pietriș, luând-o direct către tufișurile din fața pădurii răcoroase și umbroase. Fugeam tot mai departe și mai departe, iar ferigile îmi zgâriau picioarele, până când, într-un final, mi s-a tăiat răsuflarea și am căzut pe mușchiul umed și mângâietor.

Stând culcat și ascultând sunetele pădurii, am auzit două focuri de armă dinspre calea ferată. Din câte se părea, soldatul simula execuția mea.

Păsările s-au trezit și au început să zboare agitate prin frunziș. Chiar lângă mine, o șopârlă mică a ieșit dintr-o rădăcină și se uita cu atenție la mine. Aș fi putut să o strivesc dintr-o lovitură, dar eram prea sleit de puteri.

După o toamnă precocă, care a distrus multe culturi, s-a instalat o iarnă aspră. La început, a nins multe zile. Oamenii știau la ce să se aștepte din partea vremii, așa că s-au grăbit să-și facă provizii pentru ei și pentru animale, au astupat cu paie toate crăpăturile din case și grajduri și și-au asigurat coșurile de fum și acoperișurile de stuf împotriva vânturilor sălbatice. Apoi a venit gerul, înghețând tot ce se afla sub zăpadă.

Nimeni nu voia să mă țină. Hrana era puțină și fiecare gură de hrănit era o povară în plus. Pe lângă asta, nu aveam nici ce să muncesc. Nici bălegarul nu se putea curăța, pentru că grajdurile fuseseră îndiguite de zăpadă până la streașină. Oamenii își împărțeau adăpostul cu găinile, vițeii, iepurii, porcii, caprele și caii, încălzindu-se unii pe alții cu căldura corpurilor lor. Pentru mine însă nu exista nici un loc.

Iarna nu se îmblânzea. Cerul încărcat, plin cu nori plumburii, părea că stă să cadă peste acoperișuri. Uneori, câte un nor mai întunecat decât ceilalți gonea pe cer ca un balon, târând după el o umbră îndoliată, care-l urmărea așa cum spiritele rele urmăresc un păcătos. Oamenii ștergeau cu mâna geamurile aburite și, când vedeau umbra sinistră măturând satul, își făceau semnul crucii și murmurau rugăciuni. Era clar că Diavolul bântuia prin partea locului călare pe un nor negru și că, atât timp cât se afla prin preajmă, te puteai aștepta la ce-i mai rău.

Înfășurat bine în zdrențe vechi, bucăți de blană de iepure și piei de cal, rătăceam dintr-un sat într-altul, încălzit doar de căldura cometei pe care o făcusem dintr-o cutie de conservă găsită pe calea ferată. Căram în spate un sac plin cu combustibil, pe care-l completam cu grijă de câte ori aveam ocazia. Când sacul se ușura, mă duceam în pădure, rupeam vreascuri, adunam scoartă de copac și săpam după turbă și mușchi. După ce umpleam sacul, îmi continuam drumul, cu un sentiment de mulțumire și de siguranță, rotind iute cometa și bucurându-mă de căldura ei.

Hrana nu era greu de găsit. Ninsorile neîncetate îi țineau pe oameni în casele lor. Puteam să-mi croiesc drum în siguranță până la hambarele înzăpezite, unde găseam cei mai buni cartofi și rădăcini de sfeclă, pe care le coceam apoi în cometa mea. Chiar și atunci când eram urmărit, tot ce se vedea era un morman diform de zdrențe, umblând agale prin zăpadă. Eram luat drept o nălucă și oamenii nu făceau altceva decât să trimită câinii după mine. Nici câinii nu erau prea încântați să-și părăsească culcușurile din colibele calde și-și croiau încet drum prin zăpada înaltă. Când în sfârșit ajungeau la mine, îi puteam speria foarte ușor cu cometa mea fierbinte. Înghețați și obosiți, se întorceau la colibe.

Purtam niște încălțări mari, din lemn, prinse cu fâșii lungi de pânză. Lățimea sabotilor, împreună cu greutatea mea redusă îmi permiteau să mă mișc lesne prin zăpadă, fără să mă afund până la brâu. Infofolit până la ochi, rătăceam în voie prin ținut, neîntâlnind în calea mea decât corbii.

Dormeam în pădure, ascunzându-mă în vizuini scobite printre rădăcini de copac, folosind un nămete de zăpadă drept acoperiș. Umpleam cometa cu turbă umedă și frunze putrede și-mi încălzeam adăpostul cu fum. Focul ardea toată noaptea.

Într-un final, după câteva săptămâni de vânturi mai blânde, zăpada s-a mai topit, iar țăranii au început să iasă din case. Nu mai aveam de ales. Căinii, bine odihniți acum, hoinăreau în jurul gospodăriilor și nu mai puteam fura merinde, iar pe deasupra trebuia să fiu în gardă clipă de clipă. Trebuia să caut un sat izolat, la distanță suficient de mare de avanposturile germane.

De multe ori, mergând prin pădure, cădeau peste mine grămezi de zăpadă umedă, amenințând să-mi stingă cometa. A doua zi, un strigăt m-a oprit. M-am ghemuit după o tufă, temându-mă să mă mișc din loc, ascultând cu atenție copacii fremătând. Am auzit din nou strigătul. Deasupra, ciorile zburau agitate, speriate de ceva. Înaintând pe furiș de la un copac la altul, m-am apropiat de locul de unde venea sunetul. Pe un drum îngust și umed, am văzut o căruță răsturnată și un cal, însă nici urmă de om.

Când m-a văzut, calul a ciulit urechile și și-a scuturat capul. M-am apropiat. Animalul era atât de slab, că-i vedeam fiecare os. Fiecare fășie de mușchi vlăguit atârna ca o frânghie udă. Mă privea cu ochi injectați și tulburi, care păreau că mai au puțin și se închid. Abia putea să-și miște capul, iar din gâtul subțire a ieșit un sunet ca un orăcăit de broască.

Calul avea unul dintre picioare frânt deasupra copitei. O așchie ascuțită a osului rupt ieșea în afară și, de fiecare dată când animalul își mișca piciorul, osul tăia și mai mult pielea.

Corbii roiau deasupra animalului rănit, planând purtați de vânt, ba mai sus, ba mai jos, fără să-l slăbească din priviri. Din când în când, câte unul se așeza pe o creangă, prăvălind zăpada udă și grea pe pământ, cu o bufnitură ca de clătită cu cartofi întoarsă într-o tigaie. Calul își întindea obosit capul la fiecare zgomot, deschidea ochii și privea în jur.

Văzându-mă că mă învârt pe lângă căruță, a dat din coadă îmbietor. M-am apropiat de el și și-a așezat capul greu pe umărul meu, mângâindu-mi obrazii. I-am atins ușor nările uscate, iar el și-a mutat botul și mai aproape, înghiontindu-mă.

M-am aplecat să-i examinez piciorul. Calul a întors capul către mine, de parcă ar fi așteptat un verdict. L-am încurajat să facă un pas-doi. A încercat, gemând și poticnindu-se, dar fără folos. A lăsat capul în jos, rușinat și resemnat. L-am scărpinat pe grumaz, simțind încă viața pulsând în el. Am încercat să-l conving să mă urmeze; dacă rămânea în pădure, avea să moară. I-am vorbit despre grajdul călduros, mirosul de fân uscat, și l-am asigurat că un om i-ar putea pune osul la loc și l-ar vindeca cu ierburi.

I-am povestit de fânețele bogate de sub zăpadă, care așteptau primăvara. Am recunoscut că, dacă reușeam să-l duc înapoi în sat și să-l înapoiez proprietarului, relația mea cu localnicii s-ar putea să fie mai bună. Ar putea chiar să mă lase să stau într-o gospodărie. Calul mă asculta, aruncându-mi câte o privire din când în când, pentru a se asigura că spuneam adevărul.

Am făcut un pas înapoi și l-am mânat ușor, cu o creangă. Calul se clătina, ridicând piciorul rănit. Șchiopăta, dar până la urmă l-am convins să se miște. Înainta lent și dureros. Se oprea uneori, prăbușindu-se în nemișcare. Atunci îl prindeam cu brațul de după grumaz, îl strângeam tare la piept și îi ridicam piciorul rupt. După o vreme, o pornea din nou la drum, îmboldit parcă de o aducere-aminte, de un gând care-i ieșise pentru o vreme din cap. Când greșea un pas, își pierdea echilibrul și se poticnea. De câte ori pășea pe piciorul rupt, osul despicat ieșea de sub piele, astfel că mergea prin zăpadă și noroi aproape pe ciotul dezvelit. Fiecare nechezat de durere îmi zdrobea inima. Am uitat de sabotii din picioare și am simțit pentru un moment că parcă aș fi umblat pe marginile zimțate ale fluierului piciorului, icnind de durere la fiecare pas.

Sleit, plin de noroi, am ajuns cu calul în sat. Am fost imediat încolțit de câini. I-am ținut la distanță cu cometa, pârlind blana celor mai răi. Calul s-a oprit nepăsător, cufundându-se în toropeală.

Mulți țărani au ieșit din casele lor. Unul dintre ei, plăcut surprins, era chiar proprietarul calului, care fugise cu două zile înainte. A alungat câinii și a examinat piciorul rupt, după care a spus că animalul trebuia omorât. Singurul folos care se putea trage de pe urma lui era carnea pentru hrană, pielea pentru tăbăcit și oasele pentru leacuri. De fapt, în acele locuri, oasele erau cele mai de preț. Un tratament pentru bolile grave consta în câteva înghițituri pe zi dintr-o infuzie de ierburi în care amestecai oase de cal pisate. Durerile de dinți erau tratate cu o compresă făcută dintr-un picior de broască cu puțin praf din oase de cal. Copitele de cal arse vindecau răcelile în două zile, în vreme ce osul șoldului, pus pe trupul unui epileptic, îl apăra pe pacient de crizele convulsive.

Am stat deoparte câtă vreme țăranul a inspectat calul. După aceea, mi-a venit și mie rândul. Bărbatul m-a cercetat cu luare-aminte și m-a întrebat de unde veneam și ce am făcut înainte. Am răspuns cât am putut de prudent, evitând orice detaliu care ar fi putut să-i trezească bănuieli. M-a pus să repet de câteva ori ceea ce am spus, râzând de încercările mele zadarnice de a vorbi în dialectul local. M-a întrebat de nenumărate ori dacă eram orfan de țigan sau evreu. Am jurat pe orice și oricine îmi venea în minte că sunt un bun creștin și un muncitor supus. Câțiva bărbați stăteau în apropiere, privindu-mă cu ochi critici. Cu toate acestea, bărbatul a decis să mă ia ca ajutor în curte și la muncile câmpului. Am căzut în genunchi și i-am pupat picioarele.

A doua zi dimineață, țăranul a scos doi cai mari și puternici din grajd. I-a înhămat la un plug și i-a dus la calul schilod, care aștepta liniștit lângă un gard. A tras un ștreang pe gâtul calului bolnav, legând celălalt capăt al funiei de plug. Căii puternici au dat din urechi și au privit cu indiferență la victimă, care răsufla greu. Și-a răsucit grumazul, care era deja strâns de funia întinsă. Stăteam acolo gândindu-mă cum i-aș putea salva viața, cum l-aș putea convinge că nici prin cap nu mi-a trecut că îl voi aduce înapoi la stăpân pentru așa ceva... Când bărbatul s-a apropiat de cal, să verifice

poziția ștreangului, calul a întors brusc capul și l-a lins pe față. Bărbatul nu s-a uitat la el, dar i-a ars o palmă zdravănă peste bot. Calul a întors capul, rănit și umilit.

Am vrut să mă arunc la picioarele bărbatului, să-l implor să-l lase în viață, dar am surprins privirea plină de reproș a animalului. Se uita fix la mine. Mi-am adus aminte ce se putea întâmpla dacă un om sau un animal aflat pe moarte număra dinții celui care se făcea responsabil de moartea lui. N-am îndrăznit să scot o vorbă câtă vreme calul se uita la mine cu privirea aceea resemnată și jalnică. Am așteptat, însă nu și-a luat ochii de la mine.

Deodată, țăranul și-a scuipat în palme, a apucat un bici cu noduri și a lovit cei doi cai puternici peste crupe. Aceștia au pornit năvalnic din loc, funia s-a întins, iar ștreangul a sugrumat gâtul condamnatului. Respirând greu, a fost trântit la pământ, prăvălindu-se ca un gard suflat de vânt. Ceilalți cai l-au tras cu brutalitate câțiva pași peste pământul moale. Când s-au oprit, gâfâind, țăranul s-a dus la victimă și i-a tras câteva lovituri peste grumaz și genunchi. Animalul nu s-a clintit. Căii puternici, simțind moartea, își jucau picioarele nervoși, ca și cum ar fi încercat să evite privirea din ochii larg deschiși și morți.

Am petrecut restul zilei ajutându-l pe bărbat să jupoaie animalul și să tranșeze carnea.

Săptămânile au trecut și satul m-a lăsat în pace. Unii băieți spuneau câteodată că ar trebui să fiu dus și predat la comandamentul nemților sau că ar trebui să li se spună soldaților despre puiul de țigan pripășit în sat. Femeile mă ocoleau când le ieșeam în cale, punându-le copiilor mâna la ochi. Bărbații mă priveau în tăcere și mai trăgeau uneori câte un scuipat spre mine.

Erau oameni chibzuiți, cu glas domol și care-și măsurau cu grijă cuvintele. Datina lor era să-și chibzuiască vorbele tot așa cum chibzuiești sarea în gospodărie, iar o gură slobodă era considerată cel mai mare dușman al omului. Cei care vorbeau repede erau considerați prefăcuți și necinstiți, antrenați, fără doar și poate, de ghicitoare țigănci sau evreice. Oamenii obișnuiau să stea în tăcere, întreruptă rareori de vreo remarcă nesemnificativă. Când se vorbea sau se râdea, toată lumea își acoperea gura cu mâna, pentru a nu-și arăta dinții rău-voitorilor. Doar vodca reușea să le mai dezlege limbile și să-i facă să uite de obiceiuri.

Stăpânul meu era foarte respectat și invitat adesea la nunți și sărbători. Uneori, când copiii erau sănătoși, iar soția și soacra nu se opuneau, eram și eu luat cu ei. La astfel de petreceri, îmi porunca să le prezint invitaților limbajul meu urban și să recit poeziile și poveștile pe care le învățasem înainte de război, de la mama și doici. În comparație cu dialectul local, moale și tărăgănat, limbajul meu de oraș, plin de consoane tari, care huruia ca o mitralieră, părea caricatural. Înainte de a începe spectacolul, eram silit de stăpânul meu să dau iute pe gât un pahar de vodcă. Picioarele mi se împleticeau și nu mă mai ascultau, abia reușind să ajung până în mijlocul camerei.

Începeam reprezentația dintr-odată, încercând să evit să privesc către ochii sau dinții cuiva. De câte ori recitam poezii în viteză, țăranii căscau ochii cu mirare, gândind că îmi ieșisem din minți și că vorba mea iute era un soi de infirmitate.

Se zguduia pământul sub ei de râs când ascultau fabulele și poveștile în versuri despre animale. Ascultând povestea despre capra care a călătoriat lumea întreagă în căutarea capitalei Țării Caprelor, despre Motanul Încălțat, taurul Ferdinand, Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici, Mickey Mouse și Pinocchio, invitații râdeau, înecându-se cu mâncare și scuipând vodca.

După spectacol, eram chemat de la o masă la alta, pentru a repeta unele poezii, și eram forțat să beau cu ocazia toasturilor care se tot repetau. Când refuzam, îmi turnau lichiorul pe gât. De obicei, pe la mijlocul chefului, eram deja foarte beat și cu greu îmi mai dădeam seama ce se petrecea. Fețele din jurul meu începeau să semene cu animalele din poveștile pe care le spuseseam, de parcă ar fi fost niște personaje scoase din cărțile pentru copii pe care încă mi le aminteam. Aveam senzația că mă afundam într-o fântână adâncă, cu pereții netezi și umezi și căptușiți cu mușchi buretoși. La fundul fântânii, în loc de apă, era patul meu călduros și confortabil, în care puteam să mă culc în siguranță și să uit de tot.

Iarna era pe sfârșite. Mergeam în fiecare zi cu stăpânul meu să aducem lemne din pădure. O umezeală caldă plutea în aer și umfla mușchii lănoși care atârnavă de crengile copacilor înalți, ca niște piei cenușii de iepure, pe jumătate înghețate. Erau îmbibați cu apă, și picături negre cădeau peste scoarța zdrențuită. Râuri mici curgeau în toate direcțiile, ici zbenguindu-se, colo dispărând sub vreo rădăcină afundată în mocirlă, ca să iasă la suprafață și să-și continue jucăușe fuga de copil neastâmpărat.

O familie din vecinătate ținea o mare petrecere, cu prilejul nunții frumoasei lor fiice. Țăranii, îmbrăcați cu straiile cele bune de duminică, dansau în bătătura care fusese curățată și decorată special pentru această ocazie. Mirele, respectând o veche tradiție, trebuia să pupe pe fiecare pe gură. Mireasa, amestecată de la prea multe toasturi, plângea și râdea pe rând, nebăgând în seamă bărbații care o ciupeau de fund sau își odihneau mâinile pe sânii ei.

Când camera s-a golit și invitații au început să danseze, m-am repezit la masă, ca să-mi iau strachina cu mâncare pe care mi-o câștigasem cu spectacolul meu. Am stat în cel mai întunecos ungher, pentru a evita glumele răutăcioase ale bețivilor. Doi bărbați au intrat în cameră, ținându-se de umeri într-o strângere prietenească. Îi cunoșteam pe amândoi. Erau printre cei mai înstăriți gospodari din sat. Fiecare avea mai multe vaci, câțiva cai și printre cele mai bune bucăți de pământ.

Am alunecat după niște butoaie goale, în colț. Bărbații ședeau pe o bancă lângă o masă, ghiftuiți cu mâncare și vorbind domol. Își ofereau unul altuia porții de mâncare și, după obicei, își evitau unul altuia privirile și afișau fețe grave. Apoi unul dintre ei a strecurat încet mâna în buzunar. În timp ce cu cealaltă mână lua o bucată de cârnaț, din buzunar a scos un cuțit cu o

lamă lungă și ascuțită. Apoi l-a înfipt cu toată puterea în spatele tovarășului său, care nu bănuise nimic.

Fără să se uite în urmă, a părăsit camera, mestecând zgomotos cârnatul condimentat. Bărbatul înjunghiat a încercat să se ridice. Privea în jur cu ochii sticloși; când m-a văzut, a dat să spună ceva, dar tot ce a ieșit din gura lui a fost o bucată de varză pe jumătate mestecată. A încercat încă o dată să se ridice, dar s-a împleticit și a alunecat încet între bancă și masă. Asigurându-mă că nu era nimeni prin preajmă și încercând în zadar să mă opresc din tremurat, am zbughit-o ca un șobolan pe ușa întredeschisă și am fugit către șopron.

Seara, flăcăii din sat au început să înșface fete, ca să le înghesuie în șopron. Pe o grămadă de fân, un bărbat în fundul gol era culcat deasupra unei femei cu picioarele desfăcute. Bețivanii se împleteau prin curte, înjurându-se unul pe celălalt și vomitând, hărțuind îndrăgostiții și trezindu-i pe cei care sforăiau. Am desfăcut o scândură din spatele șopronului și m-am strecurat prin deschizătură. Am fugit la șopronul stăpânului meu și m-am cățarat repede în vârful grămezii de fân, unde era locul meu de dormit.

Trupul bărbatului ucis nu a fost mutat din casă imediat după nuntă. A fost dus într-una din încăperile alăturate, în vreme ce familia mortului s-a reunit în camera principală. Între timp, una dintre cele mai bătrâne femei din sat a dezvelit brațul stâng al cadavrului și l-a spălat cu o tinctură maronie. Bărbații și femeile care sufereau de gușă au intrat în cameră unul câte unul, cu pungile urâte de carne umflată atârându-le sub bărbii și întinzându-li-se în jos, pe gâturi. Bătrâna i-a dus pe fiecare dintre ei la cadavru, a schițat niște gesturi complicate deasupra părții afectate și apoi a întins mâna fără viață spre umflătură, ca s-o atingă de șapte ori. Pacientul, palid de spaimă, trebuia să repete după ea: „Lasă boala să se ducă acolo unde se va duce și mâna aceasta“.

După tratament, pacienții au plătit familiei mortului pentru ritualul tămăduitor. Cadavrul a rămas în cameră, cu mâna stângă pe piept, pe când în mâna dreaptă, înțepenită, i s-a pus o lumânare sfințită. În a patra zi, când mirosul din cameră a devenit puternic, a fost chemat un preot în sat și au început pregătirile pentru înmormântare.

Mult timp după funeralii, soția celui mort a refuzat să curețe petele de sânge din încăperea unde avusese loc crima. Se vedeau foarte clar pe podea și pe masă, ca un mucegai de ruginiu-închis, imprimat în lemn pentru totdeauna. Toți credeau că aceste pete, mărturii ale crimei, aveau să-l aducă pe ucigaș înapoi, mai devreme sau mai târziu, mergând, împotriva voinței lui, către propria-i moarte.

Totuși ucigașul, al cărui chip mi-l aminteam foarte bine, lua des cina în aceeași cameră în care comisese crima, înfruptându-se din mâncărurile îmbelșugate servite acolo. Nu puteam să înțeleg cum de nu-i era frică de acele pete de sânge. Îl priveam adesea, cu o fascinație morbidă, cum pășea peste ele, fumându-și liniștit pipa sau mușcând dintr-un castravete murat, după un pahar cu vodcă dat pe gât dintr-o înghițitură.

În astfel de momente, eram încordat ca o praștie întinsă. Așteptam să se întâmple ceva cutremurător: o prăpastie întunecoasă să se deschidă sub petele de sânge și să-l înghită fără urmă sau să fie cuprins pe neașteptate de ciuma dansului. Dar criminalul trecea peste pete fără teamă. Uneori, noaptea, mă gândeam dacă petele nu-și pierduseră cumva forța răzbunătoare. Unde mai pui că parcă se și decoloraseră deja; pisicuțele le murdăriseră și chiar și femeia, uitând de hotărârea pe care o luase, curățase de mai multe ori podeaua.

Pe de altă parte, știam că dura uneori foarte mult până să se facă dreptate. Am auzit în sat o poveste despre un craniu care a ieșit afară dintr-un mormânt și a continuat să se rostogolească la vale, printre cruci, evitând cu grijă răsadurile de flori. Groparul a încercat să-l oprească cu un hârleț, dar craniul l-a ocolit, îndreptându-se direct către poarta cimitirului. Un pădurar l-a văzut și a încercat și el să-l oprească, trăgând cu pușca în el. Fără să se lase împiedicat de nici un obstacol, craniul s-a rostogolit cu hotărâre mai departe pe drumul care ducea în sat. A așteptat momentul potrivit și s-a năpustit sub copitele cailor unui gospodar din sat. Aceștia au luat-o la galop, au răsturnat căruța, iar căruțașul a murit pe loc.

Când oamenii au auzit despre accident, au devenit curioși și au făcut investigații. Au descoperit că acest craniu a „sărit“ afară din mormântul fratelui mai mare al căruțașului. Cu zece ani în urmă, fratele mai mare trebuia să moștenească proprietatea tatălui. Fratele mai mic și soția lui erau, fără doar și poate, invidioși pe norocul lui. Apoi, într-o noapte, fratele mai mare a murit subit. Fratele și cumnata lui au hotărât să-l înmormânteze rapid, fără ca măcar să permită celorlalte rude să-i vadă trupul neînsuflețit.

Multe zvonuri au circulat în sat cu privire la cauzele unei morți atât de neașteptate, cu toate că nu se știa nimic sigur. Treptat, fratele mai mic, care până la urmă și-a însușit proprietatea, a început s-o ducă tot mai bine și să se bucure de tot mai multă stimă.

După accidentul de la poarta cimitirului, craniul și-a încetat hoinăreala și s-a oprit cuminte în praful de pe drum. Cercetări mai amănunțite au arătat că un cui mare și ruginit intrase adânc în os.

Astfel, după mulți ani, victima și-a pedepsit călăul, și s-a făcut dreptate. Exista credința că nici ploaia, nici focul, nici vântul nu vor putea vreodată șterge urmele unei crime. Pentru că dreptatea e deasupra tuturor lucrurilor, ca un ciocan mare într-o mână puternică, trebuind să zăbovească în aer pentru o vreme, înainte să coboare cu o forță teribilă pe nicovală, care nu bănuiește nimic. După cum se spunea prin sate, chiar și un grăunte de praf iese la iveală în soare.

De obicei, când rămâneam acasă, trebuia să mă păzesc de băieții din sat. Erau buni vânători, iar eu eram prada lor. Chiar și stăpânul meu m-a avertizat să mă feresc din calea lor. Am dus vitele la marginea pășunii, departe de ceilalți băieți. Iarba era mai bogată acolo, dar nu trebuia să pierd nici o clipă vacile din ochi, ca să nu intre pe pământurile oamenilor și să le strice culturile. Dar, cel puțin, aici eram absolut ferit de raidurile băieților și

nu atrăgeam atenția. Din când în când, unii păstori veneau pe furiș și mă atacau prin surprindere. De obicei, luam bătaie și trebuia să fug pe câmp. I-am avertizat clar în astfel de situații că, dacă vacile vor strica culturile cât timp eu eram fugit, stăpânul meu îi va pedepsi. Șiretlicul ținea uneori, și se întorceau la vitele lor.

Totuși mi-era teamă de astfel de atacuri și nu aveam o clipă de liniște. Fiecare mișcare a păstorilor, fiecare adunare, fiecare semn de acțiune orientată asupra mea mă umplea de neliniștea unui complot.

Celelalte jocuri ale lor erau orientate în jurul echipamentelor militare găsite în pădure, cele mai multe fiind cartușe de pușcă și mine de teren, denumite de localnici „săpun“, din cauza formei. Pentru a găsi un depozit de muniții, nu trebuia decât să mergi câțiva kilometri în adâncul pădurii și să cauți prin tufișuri. Armele fuseseră lăsate de două detașamente de partizani, care se luptaseră între ei cu câteva luni în urmă. Era plin în special cu bucăți de „săpun“. Unii țărani spuneau că fuseseră lăsate de partizanii „albi“ în retragere; alții jurau că era pradă de război luată de la „roșii“, pe care „albii“ nu au mai putut să o care cu ei împreună cu celelalte echipamente ale lor.

Unii mai găseau prin pădure și puști rupte. Băieții le scoteau țevicele, le tăiau în bucăți scurte și apoi le transformau în pistoale cu mâner cioplite din cioturi de lemn. Aceste pistoale foloseau muniție de pușcă, ce se găsea cu ușurință prin tufișuri. Cartușele erau detonate de un cui atașat la o bandă de cauciuc.

Deși erau niște arme rudimentare, puteau fi mortale. Doi băieți din sat au fost răniți grav după ce s-au certat și s-au împușcat unul pe altul cu astfel de arme. Un alt pistol artizanal a explodat în mâna unui băiat, smulgându-i toate degetele și o ureche. Cel mai jalnic era fiul schilodit și paralizat al unuia dintre vecinii noștri. Unii i-au făcut o glumă proastă punându-i câteva cartușe pe fundul cometei. Când băiatul și-a aprins cometa dimineața, fără să bănuiască nimic, și a început să o balanseze printre picioare, au explodat.

Mai era și o altă metodă de a împușca, cu pulbere. Se scoteau gloanțele din carcasa cartușului și o parte din pulbere. Glonțul era apoi presat în jumătatea goală a carcasei, iar restul de pulbere se punea deasupra, acoperind glonțul. Un cartuș astfel meșterit era apoi plasat într-o crăpătură a unei scânduri, sau îngropat în pământ, aproape până la vârf și ținând obiectivul. Pulberii de deasupra i se dădea foc. Când focul ajungea la capsulă, glonțul țâșnea la o distanță de zece metri sau mai mult. Expertii în „metoda pulberii“ se luau la întrecere și pariau al cui glonț va ajunge mai departe și care era proporția ideală de pulbere de sub glonț și de deasupra lui. Băieții mai îndrăzneți încercau să impresioneze fetele detonând glonțul în timp ce țineau cartușul. Adesea, carcasa cartușului sau detonatorul lovea un băiat sau vreun spectator. Cel mai arătos băiat din sat avea un astfel de obiect înfipt într-o parte a corpului a cărei simplă menționare făcea pe oricine să pufnească-n râs. Se plimba mai mult singur, evitând privirile sau chicotelile femeilor.

Dar astfel de accidente nu opreau pe nimeni. Atât adulții, cât și băieții tineri făceau constant comerț cu muniție, „săpun“, țevi de pușcă și piroane, petrecând multe ore în cercetări minuțioase prin tufișurile dese.

Foarte valoroase erau focoasele de distanță. Un astfel de focos putea fi schimbat pe un pistol artizanal, cu mâner din lemn, și douăzeci de cartușe. Un focos de distanță era necesar dacă voiai să faci mine din săpun. Tot ce trebuia să faci era să introduci focosul într-o mină de săpun, să-l aprinzi și să fugi repede din calea exploziei, care zgâlțâia ferestrele tuturor caselor din sat. Cu ocazia nunților și botezurilor, era mare cerere de focoase. Exploziile constituiau o mare atracție, iar femeile țipau de încântare în așteptarea detonării minelor.

Nu știa nimeni că ascunsesem un focos și trei săpunuri în grajd. Le găsisem în pădure în timp ce culegeam cimbrișor pentru soția stăpânului. Focosul era aproape nou și avea un fitil foarte lung.

Uneori, când nu era nimeni prin apropiere, scoteam fitilurile și focosul și le cântăream în mână. Era ceva absolut extraordinar la aceste bucățele de substanță ciudată. Săpunurile nu ardeau bine singure; dar când focosul era introdus și aprins, nu-i trebuia mult timp flăcării să cuprindă fitilul și să producă explozia care putea spulbera o întreagă gospodărie.

Am încercat să mi-i închipui pe cei care inventaseră și fabricaseră asemenea focoase și mine. Sigur erau nemți. Nu se spunea prin sate că nimeni nu va rezista puterii neamțului pentru că acesta pusese mâna pe creierii polonezilor, rușilor, ȝiganilor și evreilor?

Mă gândeam oare de unde au avut unii oameni abilitatea de a inventa astfel de lucruri. De ce țărani de la sat nu erau capabili să facă așa ceva? Mă gândeam de unde aveau oamenii cu o anumită culoare a ochilor și a părului asemenea putere asupra celorlalți?

Plugurile țăranilor, coasele, greblele, roțile de tors, fântânile și morile învârtite de cai înceți sau boi suferinzi erau așa de simple, încât și cel mai mare neghiob putea să le inventeze și să înțeleagă la ce și cum se folosesc. Dar să faci un focos capabil să inducă o putere copleșitoare într-o mină, asta sigur depășea chiar și capacitatea celui mai isteț țăran.

Dacă era adevărat că nemții erau capabili de astfel de invenții și, de asemenea, că erau hotărâți să curețe lumea de toți oamenii oacheși, cu ochii negri, nasul lung și părul închis la culoare, atunci șansele mele de supraviețuire erau foarte reduse. Mai devreme sau mai târziu, urma să cad din nou în mâinile lor și poate că nu aveam să nu mai fiu atât de norocos ca în trecut.

Mi-am amintit de neamțul cu ochelari, care m-a lăsat să scap în pădure. Era blond, cu ochii albaștri, dar nu părea de vreo inteligență ieșită din comun. Ce rost avea să stai într-o gară mică și părăsită și să vânezi gânganii ca mine? Dacă era adevărat ce spusese căpetenia satului, atunci cine avea să se mai ocupe de invenții, dacă nemții erau ocupați să păzească găurile? Părea că nici cel mai inteligent om n-ar putea să inventeze prea multe într-o gară atât de mizerabilă.

Am ațipit cu gândul la invențiile pe care mi-ar fi plăcut să le fac eu. De exemplu, un focos pentru corpul uman care, odată aprins, ar înlocui pielea veche cu una nouă și ar schimba culoarea ochilor și a părului. Un focos care, plasat într-o grămadă de materiale de construcții, ar ridica o casă într-o zi și ar fi cea mai frumoasă din sat. Un focos care să apere pe oricine de deochi. Atunci nu s-ar mai teme nimeni de mine, iar viața mea ar deveni mai ușoară și mai plăcută.

Nemții mă puneau, efectiv, în încurcătură. Ce risipă! Oare lumea asta crudă și nevoiașă merita condusă?

Într-o duminică, un grup de băieți din sat care se întorceau de la biserică m-au zărit pe drum. Prea târziu ca să fug, m-am prefăcut indiferent și am încercat să-mi ascund frica. Trecând pe lângă mine, unul dintre ei m-a lovit și m-a împins într-o baltă noroioasă și adâncă. Alții m-au scuipat direct în ochi, râzând la fiecare lovitură bună. Mi-au cerut ceva „trucuri țigănești“. Am încercat să trec printre ei și să fug, însă cercul s-a strâns în jurul meu. Mai înalți decât mine, m-au închis și de deasupra, ca o plasă vie care prinde o pasăre. Mi-era teamă de ce ar putea să îmi facă. Privind în jos la cizmele lor de duminică, mi-am dat seama că, fiind desculț, puteam să fug mai repede decât ei. L-am strigat pe cel mai mare băiat, am luat o piatră mare de jos și i-am aruncat-o în față. Fața i s-a crispat de durere sub vânătaie; băiatul a căzut sângerând. Ceilalți s-au dat înapoi, șocați. Am sărit peste băiat și am tulit-o pe câmp, către sat.

Ajuns acasă, l-am căutat pe stăpân să-i spun ce mi s-a întâmplat, ca să mă apere. Nu se întorsese încă de la biserică, unde era plecat cu familia. Doar soacra bătrână și fără dinți se plimba prin curte.

Mi s-au înmuiat picioarele. O ceată de bărbați și băiețandrii veneau dinspre sat. Fluturau în aer băte și bețe, apropiindu-se tot mai iute.

Aici aveam să-mi găsesc sfârșitul. Tatăl sau frații băiatului rănit se aflau cu siguranță în mulțime și nu mă puteam aștepta la milă. M-am năpustit în bucătărie, am aruncat câțiva cărbuni aprinși în cometa mea și am fugit în șopron, închizând ușa după mine.

Gândurile mi s-au împrăștiat ca niște pui de găină speriați. Mulțimea mă putea înșfăca în orice moment.

Deodată, mi-am adus aminte de focos și de mine. Am scotocit după ele. Cu mâinile tremurânde, am înfipt focosul între săpunurile strâns legate și l-am aprins cu cometa. Capătul focosului a sfârșit, iar pata roșie a început să se furișeze încet de-a lungul fitilului, către săpunuri. L-am împins dedesubtul unei grămezi de pluguri și grape rupte, într-un colț al șopronului, și am scos repede o scândură din peretele din spate.

Mulțimea era deja în curtea gospodăriei și le auzeam strigătele. Am luat cometa și am ieșit prin spărtură, în lanul des de grâu din spatele șopronului. Am sărit în lan și am fugit, ghemuindu-mă ca să nu fiu văzut, croindu-mi drum către pădure, ca o cârțiță.

Ajunsesem, probabil, cam la jumătatea drumului când pământul s-a zguduit de la explozie. Am privit înapoi. Din șopron nu mai rămăseseră

decât doi pereți jalnici, aplecați unul peste celălalt. Printre ei, o grămadă de scânduri despicate și fân involburat. Un nor de praf plutea deasupra.

După ce am ajuns la marginea pădurii, mi-am tras sufletul. M-am bucurat să văd că nu era foc la gospodăria stăpânului meu. Tot ce auzeam era o zarvă de voci. Nimeni nu a pornit după mine.

Știam că nu mă voi mai putea întoarce niciodată acolo. Mi-am continuat drumul prin pădure, căutând cu atenție prin tufișuri, unde se mai puteau găsi încă multe cartușe, săpunuri și focoașe.

Am hoinărit câteva zile prin păduri, încercând să mă apropii de sate. Prima dată, am observat oameni alergând dintr-o casă într-alta, țipând și dând din mâini. Nu știam ce se întâmplase, dar părea că e mai bine să stau deoparte. În următorul sat, am auzit împușcături, ceea ce însemna că ori partizanii, ori nemții erau prin apropiere. Descurajat, mi-am continuat călătoria încă două zile. Într-un final, flămând și sleit de puteri, m-am hotărât să-mi încerc norocul în următorul sat, care părea destul de liniștit.

Ieșind dintre tufe, aproape că am dat peste un om care ara un petic de pământ. Era un uriaș, cu mâini și picioare enorme. Fața îi era acoperită de favoriți roșcați, aproape până la ochi, iar părul lung și încălțit îi stătea ridicat, de-ai fi zis că are un păpuriș pe cap. Ochii cenușii și palizi mă priveau scrutători. Încercând să imit dialectul local, i-am spus că, pentru un loc unde să dorm și puțină mâncare, am să-i mulg vacile, am să-i curăț grajdul, am să duc vitele la păscut, am să tai lemne, am să pun capcane pentru vânat și să fac tot soiul de farmece împotriva bolilor de om sau de animal. Țăranul a ascultat cu atenție, apoi m-a luat acasă, fără să spună un cuvânt.

Nu avea copii. Soția lui, după discuții cu câțiva vecini, a fost de acord să mă primească. Mi s-a arătat un loc în grajd unde puteam să dorm și mi s-au trasat sarcinile.

Satul era sărac. Colibele erau construite din bușteni, tencuite pe ambele părți cu lut și paie. Zidurile erau bătute adânc în pământ și aveau acoperișuri din paie și hornuri din răchită și lut. Doar câțiva țărani aveau șoproane, și acestea erau adesea lipite din construcție de spatele casei, pentru a economisi un perete. Din când în când, soldații germani de la o gară din apropiere veneau în sat să ia orice găseau de mâncare.

Când se apropiau nemții și era prea târziu ca să mai fug în pădure, stăpânul meu mă ascundea într-un beci camuflat iscusit sub șopron. Avea o intrare foarte îngustă și o adâncime de cel puțin trei metri. Am ajutat și eu la săpat și nimeni, în afară de bărbat și de soția lui, nu știa de existența ei.

Aveam o cămară bine aprovizionată, cu calupuri mari de unt și brânză, șunci afumate, sfori cu cârnați, sticle cu țuică de casă și alte delicatese. Partea de jos a beciului era întotdeauna răcoroasă. În vreme ce nemții cotrobăiau prin toată casa după mâncare, fugăreau porcii pe câmp sau încercau cu stângăcie să prindă găinile, eu stăteam acolo, dezmiardându-mi simțurile cu aromele delicioase. Adesea, soldații se așezau pe scândura care acoperea intrarea în beci. Mă țineam atunci de nas, ca să nu strănut, ascultându-le limbajul ciudat. De îndată ce zgomotul camioanelor militare se pierdea în depărtare, bărbatul mă trăgea afară, pentru a mă întoarce la activitățile mele obișnuite.

Începuse sezonul ciupercilor. Sătenii înfometați l-au primit cu bucurie și au pornit prin păduri în căutarea recoltei bogate. Era nevoie de fiecare mână de ajutor și stăpânul mă lua întotdeauna cu el. Foarte mulți țărani de prin

alte sate cutreierau pădurile în căutarea micilor recolte. Stăpânul și-a dat seama că arătam ca un țigănuș și, temându-se să nu fie denunțat, mi-a ras părul negru. Când ieșeam, îmi puneam o căciulă mare și veche pe cap, care îmi acoperea jumătate din față și mă făcea să sar mai puțin în ochi. Totuși, privirile suspicioase ale celorlalți țărani îmi dădeau fiori și de aceea încercam, pe cât posibil, să mă țin cât mai aproape de stăpânul meu. Mi se părea că-i sunt îndeajuns de util ca să mă păstreze pentru o vreme.

Drumul către locul cu ciuperci din pădure intersecta calea ferată. De câteva ori pe zi, treceau locomotive mari și pufăitoare, trăgând după ele trenuri lungi, de marfă. Prin acoperișurile vagoanelor ieșeau mitralierele care se sprijineau pe o platformă în fața motorului cu aburi. Soldați cu căști pe cap scrutau cerul și pădurile cu binocluri.

Apoi un nou tip de tren a apărut pe linie. Oameni vii erau înghesuiți în vagoane pentru vite, încuiate. Unii dintre bărbații care lucrau la gară aduceau vești noi în sat. Trenurile acestea transportau evrei și țigani, care fuseseră capturați și condamnați la moarte. În fiecare vagon erau câte două sute de oameni, înghesuiți ca niște strujeni de porumb, cu mâinile sus, ca să ocupe mai puțin spațiu. Bătrâni și tineri, bărbați, femei și copii, chiar și bebeluși. Uneori, țăranii din satele învecinate erau angajați temporar la construirea unui lagăr de concentrare și, la întoarcere, aduceau cu ei povești stranii. Spuneau că, după ce coborau din trenuri, evreii erau sortați în grupuri diferite, apoi dezbrăcați în pielea goală și li se lua tot ce aveau. Li se tăia părul, aparent pentru a-l folosi la saltele. Nemții le mai inspectau și dinții și, dacă găseau vreunul din aur, îl smulgeau imediat. Camerele de gazare și cuptoarele nu făceau față volumului mare de oameni aduși; mii de oameni uciși de gaz nu erau arși, ci doar îngropați în jurul lagărelor.

Țăranii ascultau gânditori poveștile. Spuneau că pedeapsa Domnului i-a ajuns până la urmă pe evrei. O meritau de mult timp, de când îl răstigniseră pe Iisus. Dumnezeu nu uită niciodată. Dacă a trecut atât timp cu vederea păcatele evreilor, nu înseamnă că i-a și iertat. Acum, Dumnezeu îi folosea pe germani ca pe un instrument al dreptății. Evreilor li s-a luat privilegiul unei morți naturale. Trebuiau să moară de foc, să sufere chinurile iadului aici, pe pământ. Erau pedepsiți pe drept pentru crimele rușinoase ale strămoșilor lor, pentru că au respins credința adevărată, pentru că au ucis fără milă bebeluși creștinați și le-au băut sângele.

Sătenii se uitau și mai urât la mine acum. „Hei, țigan jidov“, strigau la mine. „O să arzi în curând, bastardule, o să arzi.“ Mă prefăceam că toate acestea nu mă priveau, chiar și atunci când niște păstori m-au prins și au încercat să mă tragă într-un foc pentru a-mi prăji călcâiele, după cum era voia Domnului. M-am zbatut, zgâriindu-i și mușcându-i. N-aveam de gând să mă las ars într-un foc ordinar, pe un câmp, când alții erau incinerați în cuptoare speciale și complexe, construite de nemți și echipate cu motoare mai puternice decât ale celor mai mari locomotive.

Am stat treaz toată noaptea, îngrijorat că Dumnezeu mă va pedepsi și pe mine. Era oare posibil ca mânia Domnului să fie îndreptată doar împotriva

oamenilor oacheși, denumiți țigani? De ce tatăl meu, pe care încă mi-l aminteam bine, avea părul blond și ochii albaștri, iar mama era oacheșă? Care era diferența dintre un țigan și un evreu, de vreme ce amândoi erau bruneți și meniți să aibă același sfârșit? Probabil că, după război, doar cei cu părul blond și ochi albaștri vor mai exista pe lume. Dar ce se va întâmpla cu copiii blonzilor care s-ar naște bruneți?

Când trenurile cu evrei se scurgeau unul după altul, pe timpul zilei sau în amurg, țăranii se aliniau de o parte și de alta a căii ferate și făceau cu mâna voioși mecanicului, fochistului și celor câtorva gărzi. Prin ferestrele mici și pătrate din partea de sus a vagoanelor încuiate, se întrezărea uneori câte o față umană. Acești oameni trebuie să se fi urcat pe umerii celorlalți, pentru a vedea încotro merg și pentru a-și da seama ale cui voci se auzeau afară. Văzând gesturile prietenoase ale țăranilor, oamenii din vagoane trebuie să fi gândit că salutările le erau adresate. Apoi chipurile evreilor dispăreau și o masă de brațe slabe și palide făceau semne disperate.

Țăranii priveau curioși la trenuri, ascultând cu atenție murmurul ciudat al mulțimilor de oameni, un sunet care nu era nici geamăt, nici plâns, nici cântec. Trenul trecea și, în timp ce se îndepărta, se puteau vedea, pe fundalul întunecos al pădurii, brațe umane fără corpuri, agitându-se neobosite la ferestre.

Uneori, noaptea, oamenii din trenurile care mergeau către crematorii își aruncau copilașii pe ferestre, în speranța că le vor salva viețile. Din când în când reușeau să smulgă scânduri din dușumea, iar evreii mai hotărâți își încercau norocul prin gaura astfel făcută, izbindu-se în cădere de pietrele ascuțite ale terasamentului, de șine sau de rețeaua de cabluri a semaforului. Sfârtecate de roți, trupurile lor mutilate se rostogoleau în iarba înaltă.

Țăranii care hoinăreau în timpul zilei de-a lungul căii ferate le găseau rămășițele și le scoteau repede hainele și pantofii. Prudenți, ca nu cumva să se murdărească de sângele bolnav al nebotezaților, rupeau căptușelile hainelor, căutând lucruri de valoare. Se încingeau multe dispute și lupte pentru pradă. După care, trupurile goale erau lăsate pe calea ferată, între șine, unde erau găsite apoi de patrulele germane motorizate, care treceau o dată pe zi.

Într-o zi, a început să umble vorba prin sat că, pe timpul nopții, trecuseră mai multe trenuri cu evrei, unul după altul. Țăranii au isprăvit de cules ciupercile mai devreme decât de obicei, după care ne-am dus cu toții la calea ferată. Am mers de-a lungul liniei, pe ambele părți, în șir indian, căutând prin tufișuri, uitându-ne după urme de sânge pe stâlpii de semnalizare și pe marginea terasamentului. Câțiva kilometri, nu am găsit nimic. Apoi una dintre femei a văzut niște crengi rupte într-un hățiș de măceși. Cineva a dat la o parte încrângăturile țepoase, și am văzut un băiețel cam de cinci ani, întins la pământ. Cămașa și pantalonii îi erau sfâșiate. Avea părul negru și lung, iar ochii îi erau umbriți de sprâncene negre, arcuite. Părea adormit, sau mort. Unul dintre bărbați l-a călcat pe picior. Băiatul a tresărit și a deschis ochii. Văzând oameni aplecându-se

deasupra lui, a încercat să spună ceva, însă din gură nu i-a ieșit decât o spumă de culoare roz, care i s-a scurs pe bărbie și pe gât. Speriați de ochii săi negri, țăranii s-au îndepărtat în grabă, făcându-și semnul crucii.

Auzind glasuri în spatele lui, băiatul a încercat să se întoarcă. Dar oasele trebuie să-i fi fost rupte, pentru că tot ce a reușit să facă a fost să scoată un geamăt, iar la gură i-a apărut un balon mare, sângeri. A căzut din nou pe spate și a închis ochii. Țăranii îl priveau suspicioși de la distanță. Una dintre femei s-a apropiat precaută de el, i-a apucat pantofii ponosiți și i-a tras din picioare. Băiatul s-a mișcat, a gemut și a scuipat și mai mult sânge. A deschis ochii și i-a văzut pe țărani, care s-au repezit să iasă din câmpul lui vizual, făcându-și cruce panicați. Băiatul a închis din nou ochii și a rămas nemișcat. Doi bărbați l-au apucat de picioare și l-au întors. Era mort. L-au scos jacheta, cămașa și pantalonii scurți și l-au cărat pe mijlocul căii ferate. L-au lăsat acolo, pentru a fi găsit de patrula germană.

Am pornit cu toții către case. Eu am aruncat o privire înapoi. Băiatul zăcea pe pietrele albicioase ale căii ferate. Doar claia de păr negru i se mai vedea.

Am încercat să-mi închipui la ce s-a gândit înainte să moară. Când a fost aruncat din tren, fără îndoială că părinții sau prietenii lui l-au încredințat că va găsi ajutor la oameni, care îl vor salva de la o moarte groaznică în cuptoarele uriașe. Probabil că s-a simțit trădat, dezamăgit. Ar fi preferat să se agațe de trupurile calde ale tatălui și mamei sale, în vagonul ticsit, să simtă apăsarea și mirosul înțepător, prezența altor oameni, să știe că nu e singur și să audă de la fiecare că această călătorie nu era decât o neînțelegere.

Deși îmi părea rău de tragedia băiatului, undeva în sufletul meu simțeam o ușurare știind că a murit. Mă gândeam că, dacă ar fi fost ținut în sat, nu ar fi adus nimănui nici un beneficiu. Ar fi pus sub amenințare viețile tuturor. Dacă nemții ar fi auzit despre un evreu găsit, ar fi făcut o descindere în sat. Ar fi scotocit fiecare casă, ar fi găsit băiatul și m-ar fi găsit și pe mine în beci. Ar fi presupus, probabil, că și eu am căzut din tren și ne-ar fi ucis pe loc pe amândoi, iar după aceea ar fi pedepsit întreg satul.

Mi-am tras căciula peste față, târându-mi picioarele la capătul șirului. N-ar fi oare mai ușor ca oamenilor să li se schimbe culoarea ochilor și a părului decât să se construiască niște cuptoare uriașe și apoi să fie prinși țiganii și evreii pentru a fi arși în ele?

Culesul ciupercilor devenise de-acum o sarcină zilnică. Coșuri pline cu ciuperci erau puse la uscat peste tot, erau ascunse în poduri și șoproane. În pădure creșteau tot mai multe. În fiecare dimineață, oamenii se împrăștiu în pădure, cu coșuri goale. Albinele încărcate, cărând nectarul din florile muribunde, zumzăiau leneș sub soarele toamnă, printre tufele nemișcate de vânt, păzite de copacii înalți ca niște turnuri.

Aplecându-se să culeagă ciupercile, oamenii se strigau unul pe celălalt cu glasuri vesele, de fiecare dată când găseau un mănunchi bogat. Păsările le răspundeau zgomotos din desișurile de aluni și ienuperi, din coronamentul stejarilor și carpenilor. Uneori se auzea țipătul sinistru al unei bufnițe, dar

nimeni nu o putea vedea în scorbura sa adâncă și bine ascunsă, din trunchiul vreunui copac. O vulpe roșcovană fugea prin tufișurile dese, în căutarea unui ospăț din ouă de potârniche. Viperele se târau nervoase, sâsâind ca să-și facă singure curaj. Câte un iepure gras sărea în tufiș cu salturi uriașe.

Simfonia pădurii era întreruptă doar de pufăitul vreunei locomotive, de hruitul mașinilor, de scârțâitul frânelor. Oamenii rămâneau tăcuți în picioare, privind către calea ferată. Păsările tăceau și ele, bufnița se afunda și mai mult în scorbura ei, umflându-și cu demnitate mantia gri. Iepurele se ridica pe două picioare, întinzându-și urechile lungi în sus și apoi, liniștit, își relua țopăiala.

În săptămânile care au urmat, până când s-a terminat sezonul ciupercilor, am mers adesea de-a lungul căii ferate. Uneori treceam pe lângă niște grămezi mici și lunguiețe de cenușă neagră și câteva oase carbonizate, rupte și pe jumătate îngropate în pietriș. Cu buzele crispate, oamenii se opreau și priveau. Mulți se temeau că aceste cadavre arse, ale celor care săriseră din tren, ar fi putut contamina atât oamenii, cât și animalele, și de aceea loveau cu piciorul în pământ pentru a arunca praf peste cenușă.

Odată, m-am prefăcut că ridic o ciupercă ce îmi căzuse din coș și am luat o mână din acest praf de om. Mi s-a lipit de degete și am simțit că mirosea a benzină. L-am privit cu atenție, însă n-am zărit nici urmă de om. Totuși, această cenușă nu era ca aceea din sobele bucătăriilor, unde ardeau lemne, turbă uscată și mușchi. Mi s-a făcut frică. Mi se părea, plimbând cenușa printre degete, că fantoma celui ars plana deasupra mea, privindu-mă și amintindu-și de toată lumea. Știam că fantoma putea să nu mă lase niciodată în pace, că putea să mă urmărească, să mă chinuie noaptea, să-mi strecoare boala în vene și nebunia în creier.

După ce treceau trenurile, unul după altul, vedeam batalioane întregi de strigoi, cu fețele urâte și răzbunătoare, ieșind în lume. Țăranii spuneau că fumul din crematorii se ducea direct în rai, transformându-se într-un covor moale la picioarele lui Dumnezeu, fără măcar să le murdărească. Mă întrebam dacă era oare nevoie de atâția evrei pentru a compensa lui Dumnezeu uciderea fiului Său. Probabil că lumea avea să devină în curând un cuptor uriaș pentru incinerarea oamenilor. N-a spus oare preotul că toți suntem osândiți la moarte, „căci țărână ești și în țărână te vei întoarce“?

De-a lungul căii ferate, printre șine, am găsit nenumărate bucăți de hârtie, notițe, calendare, fotografii de familie, acte personale, pașapoarte vechi și jurnale. Pozele erau, desigur, cele mai căutate, de vreme ce puțini știau să citească în sat. Multe dintre fotografii înfățișau oameni mai în vârstă, cu figuri grave, în hainele lor deosebit de scortoase. În altele, părinți îmbrăcați elegant stăteau în picioare, cu mâinile pe umerii copiilor, zâmbind și purtând veșminte cum nimeni în sat nu mai văzuse vreodată. Uneori găseam fotografii cu fete frumoase sau bărbați tineri și chipeși. Erau și poze cu bărbați bătrâni, care arătau ca niște apostoli, și doamne în etate, cu zâmbete șterse. În altele, vedeai copii care se jucau într-un parc, bebeluși

plângând sau tineri căsătoriți sărutându-se. Pe spatele acestora erau unele cuvinte de rămas-bun, jurăminte sau pasaje religioase scrise de mâini tremurânde, din cauza fricii sau a mișcării trenului. Cuvintele erau adesea spălate de roua dimineții sau decolorate de soare.

Țăranii cercetau cu luare-aminte toate acestea. Femeile chicoteau și-și sușoteau una alteia păreri despre pozele cu bărbați, în vreme ce bărbații făceau pe înfundate glume obscene și comentarii despre pozele cu fete. Oamenii din sat adunau aceste fotografii, făceau schimburi și le atârnavă în casele și șoproanele lor. În unele case era o poză cu Fecioara Maria pe un perete, Iisus pe altul, un crucifix pe al treilea și numeroase poze cu evrei pe al patrulea. Țăranii i-au prins de multe ori pe argați schimbând între ei pozele cu fete sau privindu-le fascinați și jucându-se cu nerușinare unul cu altul. Și se vorbea că una dintre cele mai frumoase fete din sat s-a îndrăgostit atât de tare de un bărbat chipeș dintr-o fotografie, încât nu s-a mai uitat la logodnicul ei după aceea.

Într-o zi, un băiat a venit de la cules de ciuperci cu vestea că a găsit o fată evreică pe calea ferată. Era în viață, avea doar un umăr scrântit și câteva vânătăi. Au presupus că și-a dat drumul printr-o spărtură în podeaua vagonului, când trenul a încetinit la o curbă, scăpând astfel cu puține răni.

Toată lumea s-a dus să vadă minunea. Fata se clătina pe picioare, fiind pe jumătate cărată de niște bărbați. Obrazul fin îi era foarte palid. Avea sprâncene groase și ochii foarte negri. Părul ei lung, negru și lucios era legat cu o panglică și-i cădea pe spate. Rochia îi era sfâșiată, lăsând să se vadă câteva vânătăi și zgârieturi pe trupul ei alb. Cu brațul sănătos, încerca să și-l țină pe cel rănit.

Bărbații au dus-o la casa căpeteniei satului. O mulțime curioasă s-a adunat, măsurând-o din cap până-n picioare. Fata nu părea să înțeleagă ce se petrece. De câte ori vreun bărbat se apropia de ea, își împreuna mâinile ca pentru închinăciune și îngăima ceva într-o limbă pe care n-o pricepea nimeni. Speriată, privea în jur cu ochii ei cu pupile negre ca smoala și sclera alb-albăstrie. Căpetenia s-a sfătuit cu câțiva dintre bătrânii satului, precum și cu bărbatul poreclit Curcubeu, cel care o găsisse pe evreică. S-a luat hotărârea ca, în acord cu regulile oficiale, să fie trimisă a doua zi la postul german.

Țăranii s-au împrăștiat încet pe la casele lor. Dar unii mai îndrăzneți au rămas, uitându-se la fată și făcând glume pe seama ei. Bătrânele pe jumătate oarbe au scuipat de trei ori în direcția ei și, bombănind, și-au tras deoparte nepoții.

Curcubeu a luat fata de braț și a dus-o la coliba lui. Deși unii îl considerau ciudat, era apreciat în sat. Acorda o mare atenție semnelor cerești, în special curcubeielor, de unde și porecla. Seara, când se întreținea cu vecinii, era în stare să vorbească ore întregi despre curcubeie. Ascultându-l dintr-un colț întunecos, am aflat că un curcubeu este o tulpină lungă și arcuită, goală pe dinăuntru, ca un pai. Un capăt se află într-un râu sau într-un lac, trăgând apa afară. Apoi aceasta este împărțită în mod egal deasupra

locului. Peștii și alte creaturi sunt trase în sus odată cu apa și astfel se explica de ce puteai găsi aceeași specie de pește în lacuri, iazuri și râuri aflate la mare distanță unele de altele.

Coliba lui Curcubeu se învecina cu a stăpânului meu. Șopronul lui avea un perete comun cu grajdul în care dormeam eu. Soția îi murise cu ceva timp în urmă, însă Curcubeu, încă tânăr, nu se putea hotărî pe cine să aleagă drept nouă tovarășă de viață. Vecinii lui obișnuiau să spună că cei care se uitau prea mult la curcubeie nu mai vedeau nici măcar un măgar în fața ochilor. O bătrână îi gătea lui Curcubeu și se ocupa de copiii lui, iar el lucra la câmp și se îmbăta din când în când ca să se destindă.

Se stabilise, așadar, ca evreica să stea peste noapte în casa lui Curcubeu. În seara aceea m-am trezit din cauza zgomotelor și țipetelor care se auzeau din șopronul lui. La început, m-am speriat. Dar am găsit o gaură de nod într-o scândură din perete, prin care puteam vedea ce se întâmplă. În mijlocul podelei curățate, fata zăcea întinsă pe niște cârpe. Lângă ea, pe un buștean masiv și vechi, ardea o lampă cu petrol. Curcubeu stătea aproape de capul ei. Nici unul dintre ei nu se mișca. Apoi Curcubeu, cu un gest rapid, a tras bluza în jos de pe umerii fetei. Breteaua i-a cedat. Fata a încercat să scape, dar Curcubeu a îngenunchat pe părul ei lung, ținându-i fața între genunchii lui. S-a aplecat mai aproape de ea. Apoi i-a smuls și cealaltă bretea. Fata a țipat, dar a rămas nemișcată.

Curcubeu s-a târât la picioarele ei, prinzându-i-le între ale lui și, cu o smucitură îndemânică, i-a scos fusta. Ea a încercat să se ridice și a ținut cu mâna sănătoasă de fustă, însă Curcubeu a împins-o înapoi. Era goală acum. Lumina lămpii cu petrol arunca umbre pe trupul ei.

Curcubeu stătea lângă fată și îi mângâia trupul cu mâinile lui mari. Chipul fetei nu se vedea, dar auzeam plânsul domol, întrerupt uneori de câte un țipăt. Încet, Curcubeu și-a scos cizmele lungi și pantalonii, rămânând doar într-o cămașă aspră.

A încălecat peste fata întinsă la pământ și și-a plimbat încet mâinile peste umerii, sânii și pântecul ei. Fata gemea și scâncea, rostind cuvinte ciudate în limba ei, când atingerile lui au devenit mai insistente. Curcubeu s-a întins și el, sprijinindu-se pe coate, s-a lăsat puțin în jos și, cu o împingere brutală, i-a desfăcut picioarele și a căzut peste ea cu o bufnitură.

Fata și-a arcuit trupul și a țipat, închizând și deschizând palma de parcă ar fi încercat să apuce ceva. Apoi s-a întâmplat ceva ciudat. Curcubeu era deasupra fetei, cu picioarele între ale ei, dar încercând să scape. De fiecare dată când el se ridica, ea țipa de durere; dar și el gemea și blestema. A dat din nou să se desprindă de ea, însă părea că nu putea. Era ținut bine de forțe ciudate din interiorul fetei, așa cum un iepure sau o vulpe stă prinsă într-o capcană.

Așa că a rămas deasupra ei, tremurând violent. După o vreme, și-a reluat eforturile, însă, de fiecare dată, fata se crispa de durere. Dar și el părea să sufere. Și-a șters sudoarea de pe față. A tras niște înjurături și a scuipat. La următoarea încercare, fata s-a decis să ajute și ea. Și-a desfăcut larg

picioarele, și-a ridicat șoldurile și, cu mâna bună, și-a apăsât pe burtă. Totul era în zadar. O legătură invizibilă îi ținea laolaltă.

Am văzut adesea același lucru întâmplându-se la câini. Uneori, când se împerecheau violent, nu mai puteau apoi să se despartă. Se zbăteau în înlănțuirea dureroasă, răsucindu-se tot mai tare, până ajungeau să mai fie uniți doar la baza cozii. Păreau să fie un singur corp cu două capete și două cozi care creșteau din același loc. Din prietenii omului, ajungeau să fie ciudățeniile naturii. Urlau, scheunau și se zbăteau întruna. Cu ochii injectați, implorând ajutor, priveau cu uimire, într-o agonie de nedescris, la oamenii care îi loveau cu greble și bâte. Tăvălindu-se în praf și sângerând sub lovituri, își înteteau eforturile de a se despărți. Oamenii râdeau, îi loveau, aruncau în ei cu pietre și cu pisici ca să-i zgârie. Animalele încercau să fugă, însă fiecare în direcția opusă. Alergau în cerc. Înnebuniți, câinii încercau apoi să se muște reciproc. Până la urmă renunțau și așteptau ajutor din partea oamenilor.

Apoi băieții din sat îi aruncau în râu sau în heleșteu. Câinii încercau cu disperare să înoate, însă fiecare se smucea în direcție opusă față de celălalt. Erau complet neputincioși, și doar capetele le mai ieșeau la suprafață din când în când, cu spume la gură, fiind prea slăbiți ca să mai latre. O mulțime amuzată urmărea de-a lungul țărmului câinii duși de curent, strigând cu bucurie și aruncându-le cu pietre în cap, atunci când capetele le ieșeau deasupra apei.

Alteori, oamenii care nu voiau să-și piardă câinii în felul acesta îi despărteau în mod brutal cu cuțitul, ceea ce însemna mutilare sau moarte lentă prin sângerare pentru mascul. Uneori, animalele reușeau să se despartă după câteva zile de umblat prin împrejurimi, căzând prin șanțuri, prinzându-se prin garduri și tufișuri.

Curcubeu și-a reluat eforturile. Acum, se ruga cu voce tare la Fecioara Maria, să-l ajute. Respira anevoie și pufăia. S-a sforțat din nou, cât de tare a putut, să se elibereze din strânsoarea fetei. Fata a țipat și a început să-l lovească cu pumnii peste față pe bărbatul uluit, să-l zgârie cu unghiile, să-l muște de mâini. Curcubeu și-a lins sângele de pe buză, s-a ridicat într-un braț și, cu cealaltă mână, a plesnit-o cu putere pe fată. Panica trebuie să-i fi întunecat mințile, pentru că s-a năpustit asupra ei lovind-o peste piept, brațe și gât. O lovea cu pumnii lui ca niște ciocane peste coapse, apoi o apuca de carne, ca și cum ar fi vrut să i-o smulgă. Fata țipa și plângea îngrozitor, tăcând brusc atunci când i s-a uscat gâtul – apoi a început din nou. Curcubeu a continuat s-o bată până a istovit.

Stăteau întinși unul deasupra celuilalt, tăcuți și nemișcați. Flacăra tremurătoare a lămpii cu petrol era singurul lucru care se mișca.

Curcubeu a început să strige după ajutor. Strigătele lui au adus mai întâi o haită de câini lătrând, apoi niște bărbați alarmați, cu topoare și cuțite. Au deschis ușa șopronului și, fără să înțeleagă nimic, s-au holbat la cuplul de pe podea. Cu vocea răgușită, Curcubeu le-a explicat repede situația.

Aceștia au închis ușa și, nelăsând pe nimeni să mai intre, au trimis după o moașă-vrăjitoare, care se pricepea la astfel de lucruri.

Bătrâna a venit, a îngenuncheat lângă cuplul înțepenit și le-a făcut ceva, ajutată de ceilalți. Nu puteam vedea nimic, am auzit doar ultimul țipăt ascuțit al fetei. Apoi s-a făcut liniște și întuneric în șopronul lui Curcubeu. În zori, am alergat la gaura de nod. Soarele se strecura prin crăpăturile dintre scânduri, aruncând raze luminoase peste praful din interior. Pe podeaua șopronului, lângă perete, o siluetă umană zăcea întinsă, acoperită din cap până-n picioare cu o pătură pentru cai.

Trebuia să duc vacile la păscut până să se trezească satul. Seara, când m-am întors, am auzit țăranii discutând despre evenimentele din noaptea precedentă. Curcubeu dusesse corpul înapoi la calea ferată, pe unde trebuia să treacă patrula de dimineață.

În timp de câteva săptămâni, satul a avut un subiect fierbinte de discuții. Însuși Curcubeu, după ce dădea pe gât câteva pahare, povestea oamenilor cum evreica l-a tras în ea și nu-i mai dădea drumul.

Vise ciudate mă chinuiau noaptea. Auzeam gemete și plânsete în șopron, o mână de gheață m-a atins, șuvițe de păr negru și lins, mirosind a benzină, mi-au mângâiat fața. În zori, când am dus vitele la păscut, am privit cu teamă ceața care plutea deasupra câmpului. Uneori, vântul aducea fâșii subțiri de funingine, care se îndreptau, fără doar și poate, către mine. Tremuram din toate încheieturile și o sudoare rece mi se prelingea pe spate. Vălul de funingine s-a învârtit în jurul capului meu, m-a privit drept în ochi și apoi s-a înălțat către ceruri.

Detașamente germane începuseră să caute partizani prin pădurile din împrejurimi și să preseze livrările obligatorii. Știam că șederea mea în sat se apropia de sfârșit.

Într-o noapte, stăpânul meu mi-a poruncit să fug imediat în pădure. Fusesse informat că urma să aibă loc un raid. Germanii aflaseră că un evreu se ascundea într-unul dintre sate. Se părea că trăise acolo încă de la izbucnirea războiului. Tot satul îl cunoștea; bunicul lui avea o parcelă mare de pământ și era foarte apreciat de comunitate. După cum se spunea, deși evreu, era un om cumsecade. Am plecat în seara aceea, târziu. Era o noapte întunecată, dar norii începeau să se împrăștie, se iveau stelele, iar luna se arătă în toată splendoarea ei. M-am ascuns într-un tufiș.

Când s-au ivit zorii, am pornit către lanurile unduitoare, îndepărtându-mă de sat. Degetele de la picioare mi-erău pline de bășici dureroase, de la paiele groase și tăioase ale grânelor, dar mă străduiam să ajung în mijlocul câmpului. Trebuia să fiu cu băgare de seamă; nu voiam să las în urmă prea multe tulpini rupte, care ar fi putut să-mi trădeze prezența. Până la urmă, m-am înfundat adânc în lan. Tremurând în răcoarea dimineții, m-am ghemuit și am încercat să adorm.

M-am trezit în zgomot de voci aspre, venind din toate direcțiile. Germanii înconjuraseră lanul. M-am lipit de pământ. Zgomotul de paie rupte devenea tot mai intens pe măsură ce pașii soldaților se apropiau.

Au fost cât pe ce să mă calce-n picioare. Luați prin surprindere, și-au îndreptat puștile către mine; când m-am ridicat, le-au armat. Erau doi soldați tineri, în uniforme noi, verzi. Soldatul mai înalt m-a apucat de ureche și au râs amândoi, schimbând păreri despre mine. Atâta am înțeles că întrebau, dacă sunt țigan sau evreu. Am încercat să spun că nu eram nici una, nici alta. Asta i-a amuzat și mai tare; au continuat să facă glume. Am pornit toți trei către sat, eu în frunte și ei, râzând, imediat în spatele meu.

Am intrat pe drumul principal. Țărani îngroziți spionau din spatele ferestrelor. Când m-au recunoscut, au dispărut.

În mijlocul satului, erau două camioane mari, cafenii. Soldați în uniforme descheiate erau așezați pe vine în jurul lor, bând din gamele. Mai mulți soldați se întorceau de pe câmpuri, își puneau armele grămadă unele peste altele și se așezau jos.

Câțiva soldați m-au înconjurat. Mă arătau cu degetul râzând sau, dimpotrivă, afișând o mină serioasă. Unul dintre ei s-a apropiat de mine, s-a aplecat deasupra mea și mi-a adresat un zâmbet plin de căldură și iubire. Tocmai voiam să-i întorc zâmbetul, când m-a lovit cu putere în stomac. Mi s-a tăiat răsuflarea și m-am prăbușit, icnind și gemând. Soldații au izbucnit în râs.

Dintr-o colibă din apropiere, a ieșit un ofițer, care m-a văzut numai decît și s-a apropiat. Soldații au luat poziția de drepti. M-am ridicat și eu în picioare, singur în interiorul cercului. Ofițerul m-a scrutat cu o privire rece

și a lansat un ordin. Doi soldați m-au apucat de mâini, m-au tras spre colibă, au deschis ușa și m-au împins înăuntru.

În semiobscuritatea încăperii, un om zăcea culcat la podea. Era mărunț, slab, negricios. Părul cărunț îi cădea peste frunte, iar obrazul îi era sfâșiat de baionetă. Avea mâinile legate la spate și o rană adâncă i se căsca prin mâneca tăiată a jachetei. M-am ghemuit într-un colț. Bărbatul mă fixa cu ochi negri, strălucitori. Păreau că se uită ținută la mine, de sub sprâncenele groase care atârnavă deasupra lor. Ochii aceia m-au înspăimântat. Mi-am întors privirea.

Afară, motoarele fuseseră pornite; bocanci, arme și gamele zăngăneau. Ordinele au răsunat, iar camioanele au pornit zgomotoase.

Ușa s-a deschis, iar în colibă au intrat soldați și țărani. L-au tras afară pe bărbatul rănit, apucându-l de mâini, și l-au azvârlit într-o căruță. Încheieturile rupte îi atârnavă fără vlagă, de parcă ar fi fost un manechin dezarticulat. Am fost așezați spate în spate; eu eram cu fața la umerii căruțașilor, iar el vedea spatele căruței și drumul care dispărea în zare. Un soldat stătea lângă cei doi țărani care mâneau căruța. Din ce discutau țăranii, am înțeles că urma să fim predați postului de poliție dintr-un oraș din apropiere.

Am mers timp de câteva ore pe un drum foarte umblat, pe urmele proaspete ale altor camioane. Mai târziu am părăsit drumul și am luat-o către pădure, sperind păsările și iepurii de câmp. Bărbatul rănit s-a lăsat în jos, moale. Nu eram sigur dacă mai era viu, îi simțeam doar corpul inert lovindu-se de căruță și de mine.

Ne-am oprit de două ori. Cei doi țărani i-au oferit neamțului din mâncarea lor, iar acesta i-a dat în schimb fiecăruia câte o țigară și o bomboană galbenă. Țăranii i-au mulțumit cu servitute. Au tras câteva înghițituri din sticlele ascunse sub capră și apoi au urinat în tufișuri.

Pe noi nu ne băga nimeni în seamă. Mi-era foame și eram vlăguit. O adiere caldă, cu miros de rășină, venea dinspre pădure. Bărbatul rănit gemea. Caii dădeau din cap neobosiți și goneau de pe ei muștele, cu cozile lor lungi.

Am pornit. Neamțul din căruță respira greu, de parcă ar fi adormit. Și-a închis gura căscată doar când o muscă a fost cât pe ce să intre înăuntru.

Înainte de apusul soarelui, am intrat într-un oraș mic și cu clădiri înghesuie. Pe ici, pe colo, casele aveau ziduri și hornuri din cărămidă. Gardurile erau vopsite în alb sau albastru. Porumbei adormiți se îngrămădeau pe jgheaburile de scurgere.

De îndată ce am trecut de primele clădiri, copiii care se jucau pe drum ne-au observat. Au înconjurat căruța înceată, holbându-se la noi. Soldatul s-a frecat la ochi, și-a întins brațele, și-a ridicat pantalonii, a sărit jos și a pornit pe lângă căruță, orb la ce se petrecea în jur.

Gașca de copii se tot mărea; ieșeau din fiecare casă. Deodată, un băiat mai înalt și mai mare l-a lovit pe prizonier cu o nua lungă de mestecăn. Bărbatul rănit a tresărit și s-a tras înapoi. Copiii, și mai ațâțați, au început să arunce în noi cu o puzderie de pietre și de gunoaie. Bărbatul rănit s-a

lăsat în jos. Îi simțeam umerii lipiți de ai mei, uzi de sudoare. Câteva pietre m-au lovit și pe mine; dar eu nu eram o țintă așa de bună, deoarece stăteam între bărbatul rănit și căruțaș. Copiii făceau mare sport din noi. Eram bombardati cu bălegar uscat, roșii stricate, hoituri împruțite de păsări mici. Unul dintre ticăloși a decis să se axeze asupra mea. Mergea de-a lungul căruței și, cu un băț, mă plesnea metodic peste anumite părți ale corpului. M-am străduit în zadar să produc suficientă salivă pe care să i-o scuip în fața batjocoritoare.

Adulții s-au alăturat și ei mulțimii care însoțea căruța. Strigau de zor: „Loviți-i pe evrei, loviți-i pe bastarzi!“ și stârneau copiii la noi atacuri. Căruțașii, nedorind să se expună loviturilor accidentale, au sărit jos de pe capră și au mers pe lângă cai. Eu și bărbatul rănit eram acum ținte excelente. O nouă ploaie de pietre s-a abătut asupra noastră. obrazul mi-era rănit, un dinte rupt se legăna și buza inferioară mi-era spartă. Am scuipat sânge în fețele celor care erau mai aproape de mine, însă aceștia s-au ferit agili, pentru a lovi apoi din nou.

Unii drăcușori smulgeau snopi întregi de iederă și ferigă, ce creșteau pe lângă drum, și ne biciuiau cu ei, pe mine și pe bărbatul rănit. Durerea îmi săgeta tot corpul, pietrele mă loveau cu tot mai multă precizie și mi-am lăsat bărbia în piept, de teamă că vreo piatră m-ar putea nimeri în ochi.

Deodată, un preot mic și îndesat a ieșit dintr-o casă nu prea arătoasă, tocmai când treceam prin fața ei. Purta o reverendă jerpelită și decolorată. Roșu de furie, a țâșnit în mulțime, agitând în aer o nuia, și a prins să-i altoiască peste mâini, fețe și capete. Gâfâind, asudând, tremurând de epuizare, a împrăștiat adunătura în toate direcțiile.

Preotul mergea acum pe lângă căruța, recăpătându-și încet suflul. Cu o mână se ștergea pe frunte și cu cealaltă mi-a strâns capul la pieptul său. Bărbatul rănit era, fără doar și poate, leșinat, deoarece umerii i se răciseră, iar corpul i se balansa ritmic, de parcă ar fi fost o marionetă legată de un băț.

Căruța a intrat în curtea unde-și avea sediul poliția militară. Preotul a fost nevoit să rămână afară. Doi soldați au dezlegat funia, l-au dat jos din căruța pe bărbatul rănit și l-au lăsat jos lângă perete. Eu am așteptat în picioare, lângă el.

Curând după aceea, un ofițer SS înalt, îmbrăcat cu o uniformă neagră ca funinginea, a început să se plimbe prin curte. Niciodată n-am mai văzut o uniformă care să sară în ochi atât de tare. În fruntea chipiului, străluceau un cap de mort și două oase încrucișate, iar reverul îi era împodobit cu insigne lucioase. Pe braț avea o emblemă roșie, cu însemnul svasticii.

Ofițerul a primit raportul de la unul dintre soldați. Apoi tocurile încălțărilor sale au răsunat pe pavajul curții, în timp ce se repezea la bărbatul rănit. Cu un gest abil, executat cu bombeul cizmelor sale lucioase, l-a lovit pe bărbatul rănit drept în față.

Bărbatul arăta hidos: o față mutilată, cu un nas spart și o gură abia vizibilă de pielea sfâșiată. Bucăți de iederă, bulgări de pământ și bălegar de vacă îi

rămăseseră lipite de ochi. Ofițerul s-a așezat pe vine, aproape de acest cap diform, care se reflecta în suprafața netedă a cizmelor sale. Îl întreba sau îi spunea ceva bărbatului rănit.

Silueta sângerândă se mișca greoi, de parcă ar fi avut o mie de kilograme. Trupul slab și mutilat se chinuia să se ridice, ajutându-se de mâinile legate. Ofițerul s-a îndepărtat tiptil. Lumina soarelui îi cădea pe față acum, dezvelindu-i o frumusețe absolută și fascinantă, cu pielea aproape ca de ceară, cu părul blond-deschis și mătăsos ca al unui bebeluș. O singură dată am mai văzut o față atât de delicată, într-o biserică. Era pictată pe un perete, scăldată în muzica de orgă și atinsă doar de lumina ce pătrundea prin ferestrele cu vitralii.

Bărbatul rănit a continuat să se ridice până a ajuns aproape în capul oaselor. Tăcerea se așternuse peste curte, ca o mantie grea. Ceilalți soldați stăteau nemișcați, privind spectacolul. Bărbatul rănit respira greoi. Fortându-se să deschidă gura, se legăna ca o sperietoare de ciori în bătaia vântului. Simțindu-l pe ofițer aproape de el, și-a îndreptat atenția în direcția lui.

Ofițerul, dezgustat, tocmai dădea să se ridice în picioare, când deodată bărbatul rănit și-a mișcat din nou buzele, a gemut și apoi, cu mare dificultate, a rostit un cuvânt scurt, care suna ca „porc“. La urmă, a căzut înapoi, lovindu-se cu capul de beton.

La auzul acestui cuvânt, s-a stârnit un freamăt printre soldați, care priviră stupefiați unul la altul. Ofițerul s-a ridicat și a lătrat un ordin. Soldații au lovit din călcâie, au pregătit puștile, s-au apropiat de bărbat și au tras mai multe focuri rapide asupra lui. Trupul zdrobit s-a cutremurat, apoi a rămas nemișcat. Soldații au reîncărcat, așteptând atenți.

Nonșalant, ofițerul s-a apropiat de mine, lovindu-se cu un baston mic peste cusătura pantalonilor proaspăt călcați. Din clipa în care l-am văzut, nu mi-am putut lua privirea de la el. Întreaga lui ființă părea să aibă ceva de-a dreptul supraomănesc. În peisajul acela de culori neutre, el proiecta un întuneric intens. Într-o lume a oamenilor cu fețe desfigurate, cu ochi loviți, însângerați, cu membre contorsionate și strivite, printre trupurile umane zdrobite și rău mirositoare, el părea un exemplu de perfecțiune a eleganței, care nu putea fi umbrită: tenul său fin și neted, părul blond-auriu care-i ieșea de sub chipiul înalt, ochii săi ca de metal pur. Fiecare mișcare a corpului său părea propulsată de o forță interioară colosală. Sunetul de granit al limbii pe care o vorbea era perfect pentru a ordona moartea ființelor inferioare, oropsite. O invidie dureroasă m-a străbătut într-un fel cum n-am mai simțit până atunci, în timp ce admiram capul de mort strălucitor și oasele încrucișate care-i împodobeau chipiul militar. Mă gândeam ce bine trebuia să fie să ai un cap atât de lucios și fără păr, în locul feței mele oacheșe, de care oamenii obișnuiți se temeau și erau dezgustați.

Ofițerul mă supraveghea atent. Mă simțeam ca un vierme strivit târându-se prin praf, o ființă care nu putea să facă rău nimănui și totuși stârnea scârbă și dezgust. În prezența fapturii lui strălucitoare, purtând toate simbolurile

puterii și măreției, mi-era foarte rușine de înfățișarea mea. Nu aveam nimic împotriva să măucidă. Mi-am fixat privirea asupra cataramii ornate de la brâul ofițerului, care era exact la nivelul ochilor mei, și am așteptat decizia lui.

În curte, s-a așternut din nou tăcerea. Soldații stăteau drepti, supuși, așteptând să vadă ce se va întâmpla. Știam că mi se hotăra soarta într-un fel, dar eram destul de indiferent. Aveam o încredere imensă în decizia pe care urma să o ia bărbatul din fața mea. Știam că posedă puteri pe care oamenii obișnuiți nu le pot atinge niciodată.

Încă un ordin scurt a răsunat brusc, apoi ofițerul a plecat. Un soldat m-a împins brutal către poartă. Cu regretul că minunatul spectacol se isprăvise, am ieșit încet pe poartă și am căzut exact în brațele durdulii ale preotului, care aștepta afară. Părea chiar mai zdrențăros decât înainte. Reverenda lui era ceva mizerabil în comparație cu uniforma împodobită cu capul de mort, oasele încrucișate și fulgerele strălucitoare.

Preotul m-a dus de acolo, într-o căruță împrumutată. A spus că o să găsească pe cineva într-un sat din apropiere care să aibă grijă de mine până la sfârșitul războiului. Înainte să ajungem în sat, ne-am oprit la biserica din localitate. Preotul m-a lăsat în căruță și s-a dus singur la casa parohială, unde l-am văzut certându-se cu parohul. Gesticulau și vorbeau în șoaptă, evident agitați. Apoi s-au îndreptat amândoi către mine. Am sărit din căruță și m-am închinat politicos în fața parohului, pupându-i poalele largi ale reverendei. El m-a privit, mi-a dat binecuvântarea lui și s-a întors la parohie, fără să mai spună vreun cuvânt.

Preotul a mânat caii mai departe și s-a oprit într-un final în capătul îndepărtat al satului, la o gospodărie mai izolată. A intrat înăuntru și a stat acolo foarte mult timp, de începusem să mă întreb dacă nu i se întâmplase ceva. Un câine-lup uriaș, cu o expresie posomorâtă și o privire tristă, păzea gospodăria.

Preotul a ieșit însoțit de un țăran scund și îndesat. Câinele și-a vârat coada între picioare și a încetat să mai mârâie. Bărbatul m-a privit și s-a tras apoi deoparte, cu preotul. Nu auzeam decât frânturi din discuția lor. Țăranul era în mod evident neliniștit. Arătându-mă cu degetul, a strigat că o singură privire era de ajuns ca să-și dea seama că eram un țigan din flori, necreștinat. Preotul a protestat vehement, însă bărbatul nu asculta. Spunea că, dacă mă ținea la el, se expunea unui mare pericol, deoarece nemții vizitau des satul, iar dacă m-ar găsi, ar fi prea târziu pentru orice intervenție.

Treptat, preotul își pierdea răbdarea. Deodată, l-a prins pe bărbat de braț și i-a șoptit ceva la ureche. Țăranul a devenit supus și, înjurând, mi-a spus să-l urmez în colibă.

Preotul s-a apropiat de mine și m-a privit în ochi. Ne-am uitat unul la altul în tăcere. Nu prea știam ce să fac. Încercând să-i pup mâna, mi-am pupat propria mânecă, fâstâcindu-mă. Preotul a râs, a făcut semnul crucii deasupra capului meu și a plecat.

Imediat cum a fost sigur că preotul a plecat, bărbatul m-a apucat de ureche, aproape ridicându-mă de la pământ, și m-a îmbrâncit în colibă. Când am țipat, m-a împuns cu degetul între coaste, atât de tare că am rămas fără suflare.

Eram trei suflete în bătătură. Țăranul Garbos, cu o față neînsuflețită, care nu zâmbea niciodată, și gura veșnic întredeschisă; câinele Iuda, cu ochi fioroși și vicleni; și eu. Garbos era văduv. Câteodată, când se mai certa cu vecinii, aceștia aminteau de o fată orfană, evreică, pe care Garbos a luat-o în îngrijire de la părinții ei evadați, cu ceva timp în urmă. Ori de câte ori vreo vacă sau vreun porc de-ai lui Garbos strica culturile cuiva, sătenii îi aminteau cu răutate de fată. Spuneau că obișnuia să o bată în fiecare zi, să o siluiască și că o forța să facă tot soiul de fapte depravate, până când, într-un final, fata a dispărut. Între timp, Garbos și-a renovat gospodăria cu banii pe

care i-a primit în schimbul găzduirii ei. Garbos se înfuria când auzea astfel de acuzații. Îi dădea drumul lui Iuda și-i amenința pe calomniatori că-l asmute asupra lor. De fiecare dată, vecinii își încuiau ușile și se uitau pe ferestre la animalul fioros.

Nimeni nu îl vizita pe Garbos. Stătea tot timpul singur în coliba lui. Sarcina mea era să am grijă de doi porci, o vacă, douăsprezece găini și doi curcani.

Garbos obișnuia să mă bată din senin, fără să-mi spună vreun cuvânt și fără să aibă vreun motiv. Se posta în spatele meu și mă lovea peste picioare cu un bici. Îmi răsuca urechile, mă trăgea de păr și mă gâdila sub braț și în tălpi până ajungeam să mă zgâlțâi incontrollabil. Mă considera țigan și îmi porunca să-i spun povești țigănești. Dar tot ce-i puteam spune erau poeziile și poveștile pe care le învățasem acasă, înainte de război. Uneori, Garbos se înfuria când le asculta, însă nu am știut niciodată din ce cauză. Mă bătea din nou sau mă amenința că-l asmute de Iuda asupra mea.

Iuda era o amenințare continuă. Putea să omoare un om dintr-o singură mușcătură. Vecinii îi reproșau adesea lui Garbos că ar fi asmuțit odată bestia asupra unuia care-i fura merele. Iuda i-a sărit hoțului la beregată, omorându-l pe loc.

Garbos îl atâta tot timpul pe Iuda împotriva mea. Treptat, câinele s-a convins probabil că eu eram cel mai mare dușman al său. Era suficient să mă vadă, că i se ridica părul pe spate, ca la arici. Avea ochii injectați, nasul și gura îi fremătau, iar, pe lângă colții uriași, i se prelingea spumă. Se năpustea asupra mea cu o asemenea forță încât mi-era teamă că va rupe funia cu care era legat, cu toate că speram de fiecare dată că se va sugruma singur în laț. Văzând furia câinelui și spaima mea, Garbos îl dezlega uneori pe Iuda, ținându-l doar de zgardă, și-l asmuțea pe mine, punându-mă cu spatele la zid. Gura lui amenințătoare mârâia la doar câțiva centimetri de gâtul meu, iar animalul uriaș se zbătea cu o furie sălbatică. Aproape că se sugruma, spumegând și bolborosind, în vreme ce bărbatul îl întărâta și mai tare cu vorbe tăioase și indemnuri dure. Era atât de aproape de mine încât îi simțeam respirația fierbinte și umedă pe obrajii mei.

În astfel de clipe, aproape că nu mai eram viu, iar sângele îmi curgea prin vene picătură cu picătură, încet și greu, ca o miere groasă de primăvară, ce se scurge prin gâtul strâmt al unei sticle. Spaima era atât de mare încât aproape că treceam în cealaltă lume. Priveam la ochii înflăcărați ai bestiei și la mâna păroasă și pistriuată a bărbatului care ținea zgardă. În orice moment, colții câinelui se puteau înfige în carnea mea. Nevrând să sufăr, îmi împingeam gâtul înainte, ca să mă muște și să isprăvească iute cu mine. Atunci am înțeles mila vulpilor când omorau găștele, trosnindu-le gâtul dintr-o mușcătură.

Dar Garbos nu dădea niciodată drumul câinelui. Se așeza jos în fața mea, bând vodcă și minunându-se cu voce tare, cum de ființelor ca mine le era dat să trăiască, iar băieții lui muriseră atât de tineri. Îmi pune adesea

această întrebare, dar eu nu știam ce să-i răspund. Când nu eram în stare să-i răspund, mă lovea.

Nu puteam pricepe ce voia de la mine sau de ce mă bătea. Am încercat să mă feresc din calea lui. Făceam tot ce-mi spunea, însă continua să mă bată. Noaptea, Garbos intra pe furiș în bucătărie, unde dormeam eu, și mă trezea urlându-mi în ureche. Când saream în sus, țipând, el râdea, în vreme ce Iuda trăgea de laț afară, gata de luptă. Alteori, când dormeam, Garbos aducea încet câinele în cameră, îi lega botul cu o cârpă și-l arunca asupra mea, în întuneric. Câinele se rostogolea peste mine în timp ce eu, copleșit de spaimă, fără să-mi dau seama unde eram sau ce se petrecea, mă luptam cu uriașul animal păros, care mă zgâria cu labelle.

Într-o zi, a sosit parohul, într-un docar, să-l vadă pe Garbos. Ne-a binecuvântat pe amândoi, apoi a observat vânătăile de pe gâtul și umerii mei și a întrebat cine și de ce mă bătuse. Garbos a răspuns că a fost nevoit să mă pedepsească pentru că eram leneș. Apoi parohul l-a muștrat cu blândețe și i-a spus să mă aducă la biserică a doua zi.

Imediat cum a plecat preotul, Garbos m-a luat înăuntru, m-a dezbrăcat și m-a bătut zdravăn cu o nuia de salcie, evitând doar părțile vizibile, cum ar fi fața, brațele și picioarele. Ca de obicei, mi-a interzis să plâng; însă când m-a lovit într-un loc mai sensibil, nu mi-am mai putut învinge durerea și am scâncit încet. Picături de sudoare i-au apărut pe frunte și o venă a început să i se zbată la gât. Mi-a îndesat o cârpă groasă în gură și, trecându-și limba peste buzele uscate, a continuat să mă bată zdravăn cu nuiaua.

A doua zi dimineată, devreme de tot, am pornit către biserică. Cămașa și pantalonii mi se lipeau de rănile sângerii de pe spate și fese. Dar Garbos m-a avertizat că, dacă scoteam un cuvânt despre bătaie, seara îl va pune pe Iuda pe mine. Mi-am mușcat buzele, jurând că nu voi spune o vorbă și sperând că parohul nu va observa nimic.

În lumina crepusculară a zorilor, o mulțime de femei în vârstă așteptau în fața bisericii. Aveau corpurile și picioarele înfășurate în fâșii de pânză și șaluri ciudate, bolborosind rugăciuni fără sfârșit, în timp ce degetele lor amorțite de frig fremătau măgelele rozariilor. Când l-au văzut pe preot venind, s-au ridicat șovăind, legănându-se pe bastoanele lor noduroase și înghesuindu-se să-l întâmpine, certându-se între ele pentru prioritatea de a-i săruta mâneca soioasă a reverendei. Eu am stat deoparte, încercând să rămân neobservat. Însă cei cu privirea mai ageră se holbau la mine dezgustați, mă făceau vampir sau țigănuș de pripas și scuipau de trei ori în direcția mea.

Biserica mi s-a părut întotdeauna un loc copleșitor. Și totuși era una dintre numeroasele case ale Domnului răspândite în lumea întreagă. Dumnezeu nu locuia în nici una dintre ele, însă, dintr-un anume motiv, era unanim acceptat că El era prezent în toate deodată. Era ca oaspetele neașteptat pentru care gospodarii mai înstăriți păstrau întotdeauna un loc rezervat la masa lor.

Preotul m-a observat și m-a mângâiat pe păr, cu căldură. Pe măsură ce-i răspundeam întrebărilor, mă fâstâceam tot mai tare, însă l-am asigurat că devenisem ascultător și că stăpânul nu mai era nevoit să mă bată. Preotul m-a întrebat despre părinții mei, despre casa noastră de dinainte de război și despre biserica la care mergeam, dar despre asta, eu nu-mi mai prea aminteam. Dându-și seama cât de neștiutor eram în ceea ce privește biserica și obiceiurile bisericești, m-a dus la cantor și i-a cerut să-mi explice semnificația obiectelor liturgice și să înceapă să mă pregătească pentru a da ajutor la altar, la slujba de dimineața și la vecernie.

Începusem să merg la biserică de două ori pe săptămână. Așteptam până când bătrânele se târau în bănci și apoi luam și eu loc în spate, aproape de cristelnița cu apă sfințită, care mă fascina nespus. Apa aceasta arăta ca orice altă apă. Nu avea culoare, nu avea miros; arăta de departe mai puțin impresionantă decât, de exemplu, niște oase de cal măcinate. Și totuși, puterea sa miraculoasă se credea că o depășește cu mult pe cea a oricărei ierburi, incantații sau alifii pe care le văzusem vreodată.

Nu înțelegeam nici semnificația liturghiei, nici rolul preotului la altar. Toate acestea erau magice pentru mine, mult mai minunate și complexe decât farmecele Olgăi, dar la fel de dificil de înțeles. Priveam cu uimire la structura de piatră a altarului, la finețea straielor ce atârnav pe el, la chivotul maiestuos în care sălășluia spiritul divin. Atingeam cu evlavie obiectele cu forme fanteziste din sacristie: cupa cu interior neted și lucios în care vinul se transforma în sânge, discul poleit cu aur de pe care preotul împărțea Duhul Sfânt, tașca pătrătoasă și plată în care se păstra vâlul preoțesc. Această geantă se deschidea la un capăt și semăna cu un acordeon. Cât de sărăcăcioasă era coliba Olgăi prin comparație, plină cu broaștele ei urât mirositoare, puroi din rănilor oamenilor și gândaci de bucătărie!

Când preotul lipsea din biserică și cantorul era ocupat cu orga în balcon, intram pe furiș în sacristia misterioasă ca să admir vâlul pe care-l purta preotul la oficierea împărțășaniei și pe care obișnuia să și-l petreacă peste cap, cu o mișcare agilă, îl făcea să-i alunece pe brațe și apoi și-l înnodea în jurul gâtului. Mângâiam cu degetele stiharul plasat deasupra vâlului, mângâiam ciucurii ce atârnav de brâul stiharului, miroseam manipulul frumos mirositor pe care preotul îl purta tot timpul agățat de mâna stângă, admiram precizia cu care era măsurată lungimea patrafirului, modelul infinit de frumos al sfitei, ale cărei multiple culori simbolizau, după cum îmi explicase preotul, sânge, foc, speranță, ispășire și doliu.

În timp ce mormăia incantațiile ei magice, pe chipul Olgăi apăreau întotdeauna expresii schimbătoare, care-ți inspirau teamă sau respect. Își dădea ochii peste cap, își zgâlțâia capul ritmic și făcea mișcări complicate cu brațele și palmele. Preotul, din contră, în timp ce spunea slujba, rămânea la fel ca în viața de zi cu zi. Doar că purta un alt veșmânt și vorbea o altă limbă.

Vocea lui puternică și sonoră părea să susțină bolta bisericii și chiar să le trezească pe bătrânele apatice care stăteau în băncile înalte. Acestea își

împreunau deodată mâinile veștejite și-și ridicau anevoie pleoapele încrețite, ce semănau cu niște păstăi de mazăre tremurătoare, greoaie, culese târziu. Cu pupilele mohorâte ale ochilor lor stinși, priveau cu teamă în jur, nesigure de locul unde se află, până când, începând în cele din urmă o nouă rumegare a cuvintelor dintr-o rugăciune întreruptă, adormeau din nou, legănându-se ca o iarbă veștedă suflată de vânt.

Slujba s-a sfârșit, iar pe navele laterale ale bisericii, bătrânele se înghesuiau să ajungă la măneca preotului. Orga amuțise. La ușă, cantorul l-a felicitat călduros pe preot și mi-a făcut un semn cu mâna. Trebuia să mă întorc la treabă, să mătur camerele, să dau de mâncare la animale, să pregătesc masa.

De fiecare dată când mă întorceam de la pășune, de la cotețul găinilor sau de la grajd, Garbos mă lua în casă și exersa, la început întâmplător și apoi cu tot mai multă înverșunare, noi metode de a mă bate cu o nua de salcie sau de a mă lovi cu pumnii și palmele. Rănile mele nu aveau nici o șansă să se vindece, așa că se transformau în inflamații deschise, supurând de puroi galben. Noaptea, eram atât de înspăimântat de Iuda încât nici nu reușeam să adorm. Orice zgomot, orice scârțâit al podelei îmi trezea toate simțurile. Mă chinuiam să văd prin întunericul impenetrabil, pitindu-mă cât puteam în colțul camerei. Urechile păreau să-mi crească cât două jumătăți de bostan, gata să prindă orice mișcare din casă sau din curte.

Chiar și atunci când reușeam să ațipesc, somnul îmi era tulburat de vise cu câini care urlau. Îi vedeam întinzându-și capetele către lună, adulmecând în noapte, și-mi simțeam moartea aproape. Auzindu-le chemările, Iuda venea pe furiș spre patul meu și, când era foarte aproape, sărea pe mine la comanda lui Garbos, încercând să mă sfâșie. Când mă atingeau cu ghearele, mi se ridicau bășici pe corp, iar vraciul din sat trebuia să le ardă cu vătraul înroșit în foc.

Mă trezeam țipând, iar Iuda începea să latre și să sară pe zidurile casei. Garbos, pe jumătate adormit, alerga în bucătărie crezând că gospodăria îi era călcată de hoți. Când își dădea seama că țipasem fără motiv, mă bătea până-și pierdea răsuflarea. Rămâneam acolo pe rogojină, plin de sânge și vânătăi, neîndrăznind să adorm la loc și să risc un nou coșmar.

Ziua mă învăTEAM năuc de colo colo și încasam bătaie pentru că îmi neglijam treburile. Uneori adormeam în fânul din șopron, în vreme ce Garbos mă căuta peste tot. Când mă găsea pierzând vremea, o lua din nou de la capăt.

Ajunsesem la concluzia că aceste accese de furie, aparent nemotivate, ale lui Garbos aveau cauze misterioase. Mi-am amintit de incantațiile magice ale Martei și Olgăi. Acestea aveau menirea de a influența bolile și lucrurile care nu aveau în mod clar ceva în comun cu magia. M-am hotărât să urmăresc și să observ tot ceea ce ar putea declanșa atacurile de furie ale lui Garbos. O dată sau de două ori, am crezut că am găsit un indiciu. De două ori consecutiv luasem bătaie imediat după ce m-am scărpinat în cap. Cine știe, poate era vreo legătură între păduchii din capul meu – care fuseseră cu

siguranță deranjați din rutina lor de scărpinăturile mele – și obiceiurile lui Garbos. Am încetat imediat să mă mai scarpin, chiar dacă mâncărimile erau de nesuportat. După două zile în care am lăsat păduchii în pace, am luat din nou bătaie. Trebuia să încerc alte variante.

M-am gândit apoi că ar putea avea legătură cu poarta care dădea spre câmpul cu trifoi. De trei ori, după ce am trecut pe acea poartă, Garbos m-a chemat la el și m-a palmuit când m-am apropiat de el. Am tras concluzia că vreun spirit malefic îmi tot tăia calea la poartă și-l ațâța pe Garbos împotriva mea. Am decis să-l evit pe acel spirit rău de la poartă, sărind gardul. Însă lucrurile nu s-au îmbunătățit deloc. Garbos nu înțelegea de ce pierdeam vremea să mă cațăr pe gardul așa de înalt în loc să iau calea cea mai scurtă, pe poartă. Credea că-mi bat joc de el intenționat, așa că am încasat o bătaie și mai rea.

Mă suspecta de rea-voință și mă chinuia fără încetare. Se distra copios împungându-mă cu o coadă de sapă între coaste. Mă târa în urzici și tufe spinoase și apoi râdea când îmi scărpinam pișcăturile de urzică de pe piele. Mă amenința că, dacă voi continua să fiu neascultător, îmi va ține un șoarece pe burtă, așa cum făceau soții cu soțiile lor infidele. Acest lucru mă îngrozea mai mult decât orice altceva. Și vedeam șoarecele, sub un clopot de sticlă, deasupra buricului meu. Simțeam o agonie de nedescris la gândul că rozătorul prins în capcană își croia drum cu dinții prin ombilic, către măruntaiele mele.

Am încercat de nenumărate ori să arunc un blestem asupra lui Garbos, dar nici unul nu părea să aibă efect. Într-o zi, când mi-a legat piciorul de un scaun și m-a gădilat cu un spic de secară, mi-am amintit una dintre vechile povești ale Olgăi. Ea mi-a povestit despre un fluture cu un cap de mort desenat pe aripile sale, identic cu cel pe care-l văzusem pe uniforma ofițerului german. Dacă cineva prindea un astfel de fluture și sufla pe el de trei ori, cel mai în vârstă membru al familiei urma să moară curând. De aceea, cuplurile de tineri căsătoriți, în așteptarea moștenirilor de la părinții încă în viață, petreceau multe nopți în încercarea de a prinde acești fluturi.

După aceea mi-am făcut un obicei din a umbla noaptea prin casă, când Garbos și Iuda dormeau, deschizând ferestrele ca să intre fluturii. Veneau în roiuri, începând un dans nebun al morții, în jurul flăcării palpătoare a lumânării, ciocnindu-se unii de alții. Mai erau și unii care zburau direct în flăcără și ardeau de vii, sau rămăneau lipiți în ceara topită. Se spunea că Providența Divină îi transformase în diferite ființe și cu fiecare nouă încarnare trebuiau să îndure suferințele cele mai apropiate de specia lor. Dar pe mine puțin mă interesa pedeapsa lor. Nu căutam decât un singur fluture, chiar dacă eram nevoit să agit lumânarea în fereastră și să-i invit pe toți înăuntru. Lumina lumânării și mișcările mele îl speriau pe Iuda, iar lătrăturile lui îl trezeau pe Garbos. Se furișa în spatele meu. Văzându-mă cu lumânarea în mână, țopăind prin cameră cu un stol de gândaci, fluturi de noapte și alte insecte, era convins că practicam vreun ritual țigănesc sinistru. A doua zi, primeam o pedeapsă exemplară.

Însă nu m-am lăsat păgubaș. După multe săptămâni de încercări, chiar înainte de răsărit, am prins fluturile mult dorit, cu ciudatele însemne. Am suflat pe el cu grijă, de trei ori, și apoi i-am dat drumul. A mai dat din aripi câteva minute deasupra sobei și apoi a dispărut. De-acum știam că Garbos mai avea doar câteva zile de trăit. L-am privit cu milă. Călăul său era deja pe drum, venind din iad, acolo unde domneau boala, durerea și moartea, iar Garbos habar nu avea. Poate că era deja în casă, așteptând cu nerăbdare să-i taie firul vieții, așa cum o seceră taie o tulpină firavă de grâu. Nu-mi mai păsa dacă mă bătea, eu îl priveam stăruitor, căutând semnele morții în ochii lui. Dacă ar ști el ce-l așteaptă...

În orice caz, Garbos arăta în continuare foarte sănătos și puternic. În a cincea zi, când începusem să bănuiesc că moartea își neglija îndatoririle, l-am auzit pe Garbos strigând din șopron. M-am grăbit într-acolo, sperând să-l găsesc dându-și ultima suflare și cerând să-l aduc pe preot, dar l-am găsit doar aplecat deasupra trupului mort al unei țestoase mici, pe care o moștenise de la bunicul lui. Fusesse foarte blândă și-și dusesse viața într-un colț al ei din șopron. Garbos era mândru de țestoasa lui pentru că era cea mai bătrână ființă din tot satul.

Până la urmă, am epuizat toate metodele posibilele de a-i grăbi lui Garbos sfârșitul. Între timp, el inventase noi metode de a mă persecuta. Uneori mă atârna de mâini de creanga unui stejar, lăsându-l pe Iuda dezlegat dedesubtul meu. Doar apariția preotului în docarul său îl făcea să-și întrerupă jocul.

Lumea întreagă părea să se închidă deasupra mea, ca un cavou masiv din piatră. M-am gândit să-i spun preotului ce se petrecea, dar mi-era teamă că acesta doar îl va dojeni pe Garbos, dându-i astfel ocazia să mă bată din nou pentru că m-am plâns. Într-o vreme, plănuiam să fug din sat, dar erau multe avanposturi germane prin împrejurimi și-mi era teamă că, dacă m-ar prinde din nou, m-ar lua drept țigan și apoi cine știe ce s-ar mai putea întâmpla cu mine.

Într-o zi, l-am auzit pe preot explicându-i unui bătrân că, în schimbul anumitor rugăciuni, Dumnezeu oferea de la o sută până la trei sute de zile de îndurare. Țăranul nu prea înțelegea sensul acestor cuvinte și atunci preotul a început să-i explice. Din tot ce a spus preotul, am înțeles că cei care spuneau mai multe rugăciuni câștigau mai multe zile de îndurare și că acest lucru va avea o influență imediată asupra vieților lor; de fapt, cu cât ofereai mai multe rugăciuni, cu atât mai bun îți va fi traiul, și cu cât scădea numărul acestora, cu atât mai multe necazuri și durere vei avea de îndurat.

Deodată m-am luminat asupra rânduielilor lumești. Am înțeles atunci de ce unii oameni erau puternici și alții slabi, unii liberi și alții înrobiți, unii bogați și alții săraci, unii sănătoși și alții bolnavi. Primul a fost pur și simplu cel dintâi care a înțeles că este nevoie de rugăciuni pentru a aduna maximum de zile de îndurare. Undeva acolo, sus, toate aceste rugăciuni care veneau de pe pământ erau clasificate cum se cuvine, astfel încât fiecare persoană avea cutiuța lui în care i se adunau zilele de îndurare.

Îmi închipuiam câmpii paradiziace fără sfârșit, pline cu cutii, unele mari și ticsite cu zile de îndurare, altele mici și aproape goale. Pe ici, pe colo, vedeam și cutii nefolosite, pentru cei care, ca și mine, nu descoperiseră încă importanța rugăciunilor.

Am încetat să-i mai învinuiesc pe alții; vina era doar a mea. Fusesem prea prost străduindu-mă să aflu principiul conducător al lumii oamenilor, animalelor și întâmplărilor. Acum era însă o ordine în lumea oamenilor, și o dreptate. Trebuia doar să spun rugăciuni, concentrându-mă pe acelea care îmi vor aduce cel mai mare număr de zile de îndurare. Apoi unul dintre ajutoarele lui Dumnezeu îl va nota imediat pe noul membru al credinței și-i va alocă un loc în care zilele sale de îndurare se vor aduna ca sacii umpluți cu grâu la vremea recoltei. Aveam încredere în puterile mele. Eram convins că în scurt timp voi aduna mai multe zile de îndurare decât ceilalți oameni, că îmi voi umple rapid cutia și cerul va fi nevoit să-mi dea una mai mare; și chiar și aceea va da pe dinafară și va fi nevoie de una și mai mare, mare cât biserica însăși.

Simulând un interes întâmplător, i-am cerut preotului să-mi arate cartea de rugăciuni. Le-am notat repede pe cele însemnate cu cel mai mare număr de zile de îndurare și i-am cerut să mă învețe aceste rugăciuni. Era oarecum surprins de preferința mea pentru unele rugăciuni și indiferența față de altele, dar a fost de acord și mi le-a citit de mai multe ori. M-am străduit să-mi concentrez toate puterile minții și trupului meu ca să le memorez. În scurt timp, le știam la perfecție. Eram pregătit să încep o nouă viață. Aveam toate cunoștințele necesare pentru ca zilele de pedepse și umilințe să aparțină cât de curând trecutului. Până acum, fusesem un gândăcel pe care îl putea strivi oricine. De acum înainte, gândăcelul avea să devină un taur de care nimeni nu se va putea apropia.

Nu aveam timp de pierdut. Orice clipă liberă putea fi folosită pentru încă o rugăciune, câștigând astfel zile în plus de îndurare, în contul meu din ceruri. În curând voi fi răsplătit cu bunăvoința Domnului, iar Garbos nu mă va mai chinui.

Îmi devotam tot timpul meu rugăciunilor, le turuiam ca o morișcă, una după alta, uneori adormind în timp ce spuneam vreuna care aducea mai puține zile de îndurare. Nu voiam ca divinitatea să creadă că neglijam complet rugăciunile mai puțin importante. La urma urmei, Dumnezeu nu putea fi păcălit.

Garbos nu înțelegea ce se întâmplase cu mine. Văzându-mă mormăind tot timpul ceva și nedând prea mare atenție pedepselor lui, începuse să mă suspecteze că-i făceam vrăji țigănești. Nu voiam să-i spun adevărul. Mi-era teamă că, într-un fel sau altul, îmi va interzice să mă rog sau, și mai rău, fiind un creștin mai vechi decât mine, că-și va folosi influența în ceruri ca să-mi anuleze rugăciunile sau poate să deturneze unele dintre ele către propria lui cutie, care cu siguranță era goală.

Începuse să mă bată și mai des. Uneori, când mă întreba ceva și eram în mijlocul unei rugăciuni, nu-i răspundeam imediat, de teamă să nu pierd

zilele de îndurare pe care tocmai le câştigasem. Garbos credea că eram obraznic şi voia să mă pedepsească. Dar se temea şi de faptul că aş putea căpăta suficient curaj pentru a-i spune preotului despre bătaii. Astfel se desfăşura viaţa mea, între rugăciuni şi bătaii alternative.

Spuneam rugăciuni încontinuu, din zori şi până seara, pierzând socoteala zilelor de îndurare pe care le câştigasem, dar văzând, aproape, în faţa ochilor grămada mărimdu-se constant până când unul dintre sfinţi, oprindu-se din plimbarea lui pe câmpiile cereşti, va privi aprobator la stolul de rugăciuni care se înălţa de la pământ ca vrăbiile – toate venind de la un băieţel cu părul negru şi ochii negri. Îmi închipuiam numele meu rostit la adunările îngerilor, apoi la cele ale unor sfinţi mai mici, mai târziu la cele ale sfinţilor mai mari şi astfel, din aproape în aproape, până la tronul ceresc.

Garbos credea că-mi pierdeam respectul pentru el. Chiar şi atunci când mă bătea mai tare decât de obicei, nu pierdeam timpul, ci continuam să adun zile de îndurare. Durerea venea şi pleca, dar îndurările rămăneau pentru totdeauna în cutia mea. Cu siguranţă, prezentul era rău tocmai pentru că nu am ştiut mai din timp despre o metodă atât de minunată de a-mi îmbunătăţi viitorul. Nu-mi puteam permite să mai pierd timpul; trebuia să recuperez toţi anii pierduţi.

Garbos era convins că mă aflu în transă, una ȱigănească, ce nu putea aduce nimic bun. Îi juram că nu făceam nimic altceva decât să mă rog, dar nu mă credea.

Temerile i s-au adevărit în scurt timp. Într-o zi, o vacă a rupt uşa grajdului şi a intrat în grădina unui vecin, provocând daune serioase. Vecinul s-a înfuriat şi s-a repezit în livada lui Garbos, înarmat cu un topor, tăind toţi merii şi perii, drept răzbunare. Garbos dormea beat mort, iar Iuda se smucea neputincios în laţ. Pentru a pune capac, a doua zi, o vulpe a dat iama în coteţul găinilor, omorând câteva dintre cele mai bune ouătoare. În aceeaşi seară, cu o lovitură de labă, Iuda a masacrat febleţea lui Garbos, un curcan frumos, pe care dăduse mulţi bani.

Garbos era la pământ. S-a îmbătat cu vodcă de casă şi mi-a dezvăluit secretul lui. M-ar fi omorât cu mult timp în urmă dacă nu i-ar fi fost teamă de Sfântul Anton, protectorul lui. Ştia, de asemenea, că îi număraseram dinţii şi că moartea mea l-ar fi costat mulţi ani din viaţă. Desigur, a adăugat el, dacă Iuda m-ar omorî din întâmplare, atunci vrăjile mele nu ar mai avea nici un efect asupra lui, iar Sfântul Anton nu l-ar mai pedepsi.

Între timp, preotul se îmbolnăvisese. Se părea că răcise în biserica răcoroasă. Zăcea în camera lui, cu febră mare, aiurind, vorbind cu sine însuşi sau cu Dumnezeu. I-am dus odată câteva ouă, ca dar din partea lui Garbos. M-am căţărat pe gard ca să-l văd. Era palid la faţă. Sora lui mai mare, o femeie scundă şi durdulie, cu părul prins în coc, se agita în jurul patului, iar tămăduitoarea satului îi aplica lipitori care se umflau de îndată ce se ospătau din trupul preotului.

Eram stupefiat. Preotul trebuie să fi acumulat un număr extraordinar de mare de zile de îndurare, pe toată durata vieții sale pioase, și, cu toate acestea, zăcea bolnav, ca oricine altcineva.

Un nou preot a sosit la parohie. Era bătrân, chel, cu o față foarte uscată și pârlolită de soare. Purta o centură violetă peste reverendă. Când m-a văzut întorcându-mă cu coșul, m-a chemat la dânsul și m-a întrebat de unde veneam eu, așa oacheș. Cantorul, văzându-ne împreună, i-a șoptit repede câteva cuvinte preotului. Acesta din urmă mi-a dat binecuvântarea lui și a plecat.

Cantorul mi-a spus apoi că parohul nu voia să mă fac remarcat în biserică. Multă lume venea acolo și, chiar dacă preotul nu mă considera țigan sau evreu, nemții suspicioși s-ar putea să se uite altfel la mine, iar enoriașii ar avea de suferit represalii severe.

M-am repezit la altarul bisericii. Am început să spun cu disperare rugăciuni și, din nou, le spuneam doar pe acelea cu cel mai mare număr de zile de îndurare. Mai aveam puțin timp la dispoziție. Și apoi, cine știe, poate că rugăciunile spuse chiar la altar, sub ochii plânși ai Fiului Domnului și privirea maternă a Fecioarei Maria, cântăreau mai greu decât cele spuse în altă parte. Probabil că drumul lor către cer era mai scurt, sau puteau fi duse acolo de un curier special, cu un mijloc de transport mai rapid, ca un tren pe șine. Cantorul m-a văzut singur în biserică și mi-a amintit din nou despre avertismentul noului preot. Așa că mi-am luat adio, cu părere de rău, de la altar și de la toate obiectele familiare de acolo.

Garbos mă aștepta acasă. De îndată ce am intrat, m-a tras într-o cameră goală, în colțul casei. Acolo, în cel mai înalt punct al tavanului, două cârlige mari fuseseră înfipite în grinzi, la mai puțin de o jumătate de metru distanță unul de altul. De fiecare erau atașate curele de piele, sub formă de mânere.

Garbos s-a urcat pe un scaun, m-a ridicat și pe mine și mi-a spus să mă agăț cu fiecare mână de câte un mâner. Apoi m-a lăsat suspendat și l-a adus pe Iuda în cameră. Când a ieșit, a încuiat ușa.

Iuda m-a văzut atârând de tavan și a făcut imediat un salt, în încercarea de a ajunge la picioarele mele. Am apucat să mi le ridic la timp, ratându-mă astfel cu câțiva centimetri. Bestia a făcut o nouă încercare, ratând din nou. După alte câteva încercări, s-a așezat pe labe, așteptând.

Trebuia să fiu cu ochii pe el. Când atârnam liber, picioarele mele nu erau la mai mult de doi metri deasupra podelei, iar Iuda putea ajunge cu ușurință la ele. Nu știam cât timp trebuia să stau așa atârnat. Probabil că Garbos se aștepta să cad și să fiu atacat de Iuda. Acest lucru ar fi zădărnicit toate eforturile mele, de-a lungul atâtor luni, de a număra dinții lui Garbos, incluzându-i și pe cei galbeni care-i crescuseră în fundul gurii. Se întâmplase de multe ori ca, atunci când Garbos se îmbăta cu vodcă și sforăia cu gura deschisă, să-i număr cu migală dinții scârboși. Aceasta era arma mea împotriva lui. Ori de câte ori mă bătea prea tare, îi aduceam aminte câți dinți are în gură; dacă nu mă credea, putea să verifice. Îi știam fiecare dinte, indiferent cât de diform, de putred sau cât de ascuns era sub

gingii. Dacă mă omora, îi mai rămâneau foarte puțini ani de trăit. Dacă însă aş cădea în colții lui Iuda, Garbos și-ar păstra conștiința curată. Nu avea de ce să se teamă, iar protectorul său, Sfântul Anton, putea chiar să-i ierte păcatele pentru moartea mea accidentală.

Umerii îmi amărâseră. Îmi schimbam greutatea, închideam și deschideam palmele și-mi relaxam încet picioarele, coborându-le periculos de aproape de podea. Iuda era într-un colț, prefăcându-se că doarme. Dar îi cunoșteam trucurile la fel de bine cum le cunoștea și el pe ale mele. Știa că mai aveam suficientă putere ca să-mi ridic picioarele mai repede decât ar fi putut el să sară după ele. Așa că aștepta ca oboseala să mă doboare.

Durerea din corpul meu se propaga în două direcții. Una mergea din mâini în umeri și gât, cealaltă, dinspre picioare către mijloc. Erau două tipuri diferite de durere, sfredelindu-mă ca două cârțițe care-și făceau tunel pe sub pământ, una către cealaltă. Durerea din mâini era mai ușor de îndurat. Puteam să-i fac față mutându-mi din când în când greutatea, relaxându-mi mușchii și apoi schimbând din nou greutatea, atârând într-o mână cât timp sângele îmi revenea în cealaltă. Durerea din picioare și abdomen era mai persistentă și, odată ce mi se instala în pântec, nu mai pleca de acolo. Era ca un cari de lemn, care-și găsește un loc confortabil, pitit după un nod într-o bucată de cherestea, și rămâne acolo pentru totdeauna.

Era o durere sfâșietoare, amărâtoare, pătrunzătoare. Trebuie să fi fost la fel ca durerea pe care a simțit-o bărbatul dintr-una din povestirile lui Garbos. Se pare că acest băiat l-ar fi ucis cu perfidie pe fiul unui gospodar de seamă, iar tatăl băiatului a decis să-l pedepsească pe ucigaș într-o manieră mai de modă veche. Împreună cu doi veri, bărbatul l-a dus pe vinovat în pădure. Acolo au pregătit un țaruș de trei metri și jumătate, ascuțit la un capăt, ca un creion uriaș. L-au așezat orizontal pe pământ, fixând capătul neascuțit în trunchiul unui copac. Apoi câte un cal puternic a fost prionit de fiecare picior al victimei, iar bazinul i-a fost ridicat la nivelul vârfului țarușului. Caii, înghionțiți ușor, îl trăgeau pe bărbat în bățul ascuțit, care intra încet în carnea întinsă. Când vârful a intrat în măruntaiele victimei, bărbatii au ridicat țarușul împreună cu omul înfipt în el și l-au plantat într-o groapă săpată dinainte. L-au lăsat acolo să moară în chinuri.

Atârnat cum eram de tavan, aproape că-l vedeam și îl auzeam pe bărbat urlând în noapte, încercând să-și înalțe mâinile, care-i atârnavă de trupul umflat, către cerul indiferent. Probabil că arăta ca o pasăre doborâtă din copac de o praștie și căzută fără viață într-o tulpină uscată și ascuțită.

Prefăcându-se încă indiferent, Iuda s-a trezit. A căscat, s-a scărpinat după urechi și și-a vânat câțiva purici de pe coadă. Uneori îmi arunca câte o privire șireată, dar întorcea apoi capul dezgustat, când îmi vedea picioarele îndoite.

O singură dată m-a păcălit. Am crezut că s-a culcat cu adevărat și mi-am întins picioarele. Iuda a făcut un salt instantaneu de pe podea, sărind ca un greier. N-am apucat să ridic suficient de repede un picior și mi-a smuls o

bucată de piele de pe călcâi. Spaima și durerea aproape că m-au făcut să cad. Iuda s-a lins pe bot triumfător și și-a reluat locul lângă perete. Mă privea cu ochi mijiți și aștepta.

Nu mai puteam rezista mult timp. Mă hotărâsem să sar jos și-mi plănuisem apărarea împotriva lui Iuda, deși știam că nu aș avea timp nici măcar să strâng pumnul, că deja ar fi la beregata mea. Nu era timp de pierdut. Apoi, brusc, mi-am adus aminte de rugăciuni.

Am început să-mi mut greutatea de pe o mână pe alta, mișcându-mi capul, smucindu-mi picioarele în sus și-n jos. Iuda mă privea, dezamăgit de această etalare de forță. Până la urmă, s-a întors la perete, cu un aer indiferent.

Timpul trecea și rugăciunile mele se înmulțeau. Sute de zile de îndurare se înălțau prin acoperișul de paie, către cer.

După-amiază târziu, a venit și Garbos în cameră. S-a uitat la trupul meu ud și la balta de sudoare de pe podea. M-a desprins brutal din cârlige și a gonit câinele afară, cu o lovitură de picior. Toată seara aceea nu am putut nici să merg, nici să-mi mișc brațele. M-am culcat pe saltea și m-am rugat. Zilele de îndurare veneau cu sutele, cu miile. În mod sigur erau acum mai multe astfel de zile în cer pentru mine decât boabe de grâu în pământ. Fiecare zi, fiecare minut, fiecare secundă de rugăciune va fi socotită în ceruri. Poate chiar acum, sfinții luau în considerare o îmbunătățire radicală a vieții mele.

Garbos mă atârna în fiecare zi. Uneori o făcea dimineața, alteori seara. Și dacă nu i-ar fi fost frică de vulpi și de hoți și nu ar fi avut nevoie de Iuda în curte, ar fi făcut-o și noaptea.

Era întotdeauna la fel. Cât încă mai aveam ceva putere, câinele se întindea calm pe podea, prefăcându-se că doarme sau că prinde purici. Când durerea din brațe și picioare se întetea, intra în alertă, ca și cum ar fi simțit ce se petrecea în corpul meu. Sudoarea curgea, râuri-râuri, peste mușchii mei întinși, lovind podeaua cu pleoscăituri regulate. Cum îmi întindeam picioarele, Iuda sărea la ele.

Lunile au trecut. Garbos avea tot mai multă nevoie de mine prin gospodărie, deoarece se îmbăta adesea și nu voia să muncească. Mă atârna doar când nu-mi găsea nimic de făcut. Când se trezea și auzea porcii flămânzi și vacile mugind, mă lua de pe cârlige și mă pune la muncă. Mușchii de la brațe se obișnuiseră cu atârnarea și puteam îndura ore întregi fără prea mare efort. Deși durerea din pântec începea acum mai târziu, aveam crampe îngrozitoare. Iar Iuda nu rata nici o ocazie de a sări la mine, deși de-acum probabil că nu mai credea că mă va mai prinde vreodată pe picior greșit.

Agățat de cârlige, mă concentram doar asupra rugăciunilor, în detrimentul oricărui alt lucru. Când puterile îmi slăbeau, îmi spuneam singur că sunt în stare să rezist încă zece sau douăzeci de rugăciuni înainte să cad. După ce le spuneam, făceam încă o promisiune de zece sau cincisprezece rugăciuni. Eram convins că în orice moment se putea întâmpla ceva, că fiecare mie de zile de îndurare în plus îmi putea salva viața, poate chiar în acest moment.

Din când în când, ca să-mi distrag atenția de la durere și de la mușchii amorțiți ai brațelor, îl sâcăiam pe Iuda. Mai întâi, mă legănam ca și cum aș fi fost gata-gata să cad. Câinele lătra, sărea și turba de furie. Când se ducea din nou la culcare, îl trezeam cu țipete, plescăind din buze și scrâșnind din dinți. Nu înțelegea ce se întâmpla. Gândindu-se că eram la capătul puterilor, sărea de nebun în jurul meu, lovindu-se de pereți în întuneric și răsturnând scaunelul de lângă ușă. Mârâia cu durere, ofta din greu și, într-un final, se așeza iar jos. Profitam de ocazie să-mi întind picioarele. Când camera răsună de sforăitul animalului obosit, îmi refăceam forțele stabilindu-mi singur premii pentru îndurare: îmi întindeam câte un picior la fiecare o mie de zile de îndurare, îmi odihneam o mână la fiecare zece rugăciuni și efectueam o schimbare majoră a poziției la fiecare cincisprezece rugăciuni.

Când nu mă așteptam, auzeam zăngănitul zăvorului, și Garbos intra. Când mă vedea viu, îl înjura pe Iuda, îl lovea și îl bătea până când câinele plângea și scheuna ca un cățeluș.

Furia îi era atât de înfiorătoare încât mă întrebam dacă nu cumva chiar Dumnezeu l-a trimis în acel moment. Însă când îi cercetam chipul, nu găseam nici o urmă a prezenței divine.

Nu mă mai bătea atât de des. Stăteam destul de mult timp atârnat, iar în gospodărie erau destule de făcut. Mă întrebam oare de ce continua să mă atârne de cârlige. Chiar se aștepta ca Iuda să mă omoare când ratase deja de-atâtea ori ocazia?

După fiecare atârnaire, aveam nevoie de un timp să-mi revin. Mușchii întinși ca firul de ață pe roata de tors refuzau să revină la dimensiunea lor normală. Mă mișcam cu dificultate. Mă simțeam ca o tulpină fragilă și rigidă, ce se chinuie să susțină povara unei pălării de floarea-soarelui.

Când mă mișcam încet la treabă, Garbos mă lovea și spunea că el nu avea de gând să ofere adăpost unui leneș, amenințându-mă că mă va trimite avanpostului german. Mă străduiam să muncesc mai mult decât oricând, pentru a-l convinge cât eram de folositor, însă el nu era niciodată mulțumit. Ori de câte ori se îmbăta, mă atârna în cârlige, cu Iuda așteptând la pândă.

Primăvara a trecut. Aveam deja zece ani și acumulasem cine știe câte zile de îndurare pentru fiecare zi din viața mea. Se apropia o mare sărbătoare bisericească, iar oamenii din sate erau ocupați cu pregătirea hainelor festive. Femeile făceau coronițe din cimbri, roua-cerului, garofițe sălbătice, flori de tei și de măr, pentru a fi binecuvântate în biserică. Nava centrală și altarul bisericii au fost decorate cu ramuri verzi de mestecăn, plop și salcie. După sărbătoare, aceste ramuri căpătau o valoare foarte mare. Erau plantate în straturile de legume, în varză, în cânepă și în câmpurile cu in, pentru a asigura bunăstare și protecție împotriva ciumei.

În ziua sărbătorii, Garbos a plecat în zorii zilei la biserică. Eu am rămas acasă, plin de vânătași și dureri de la ultima bătaie. Ecoul spart al clopotelor bisericii se rostogolea peste câmp și chiar și Iuda a încetat să se mai plimbe plictisit în soare, oprindu-se și ascultând.

Era Corpus Christi. Se spunea că, în această zi de sărbătoare, prezența fizică a Fiului Domnului se va face simțită în biserică mai mult decât la orice altă sărbătoare. Toată lumea mergea la biserică în acea zi: păcătoșii și neprihăniții, cei care se rugau constant și cei care nu s-au rugat niciodată, bogații și săracii, cei bolnavi și cei sănătoși. Eu însă am fost lăsat singur, cu un câine care nu avea nici o șansă de a accede la o viață mai bună, chiar dacă era și el una dintre creaturile Domnului.

Am luat o hotărâre rapidă. Bagajul de rugăciuni pe care-l acumulasem putea fără îndoială să rivalizeze cu cel al multor sfinți mai mici. Și chiar dacă rugăciunile mele nu aveau rezultate perceptibile, trebuie să fi fost notate în cer, unde dreptatea e lege.

Nu aveam de ce să mă tem. Am pornit către biserică, mergând de-a lungul benzilor de pământ necultivat, care separau tarlalele între ele.

Curtea bisericii era deja înțesată de o mulțime neobișnuit de colorată de oameni, cu căruțe și cai decorați vesel. M-am ghemuit într-un colț mai ascuns, așteptând momentul prielnic pentru a mă strecura în biserică pe una dintre ușile laterale.

Deodată, menajera parohului m-a recunoscut. Unul dintre băieții selectați pentru acea zi la altar se îmbolnăvisese mâncând ceva otrăvitor, spunea ea. Trebuia să merg imediat în sacristie, să mă schimb și să-l înlocuiesc la altar. Noul preot dăduse el însuși acest ordin.

M-a trecut un val de căldură. Am privit către cer. Până la urmă, cineva, acolo sus, m-a văzut. Mi-a văzut rugăciunile adunate într-o grămadă uriașă precum cartofii la vremea recoltei. Într-o clipă, voi fi lângă El, la altarul Lui, sub protecția parohului Lui. Acesta era doar începutul. De acum înainte, o nouă viață va începe pentru mine, o viață mai ușoară. Am văzut, cu ochii minții, sfârșitul terorii care te zguduie până îți întoarce stomacul pe dos, ca o capsulă de mac găurită, din care vântul a suflat toate semințele. Gata cu bătăile de la Garbos, cu atârările de cârlige, cu Iuda. Mă aștepta o nouă viață, lină precum câmpiile aurii de grâu unduindu-se sub răsuflarea ușoară a vântului. Am pornit în fugă către biserică.

Nu era ușor să intri. Mulțimea se revărsa în jurul întregii curți. Cineva m-a văzut imediat și a atras atenția asupra mea. Țăranii s-au repezit la mine și au început să mă lovească cu nuiiele de salcie și bice de cai, țăranii mai în vârstă râzând atât de tare încât s-au văzut nevoiți să se așeze pe jos. Am fost târât sub o căruță și apoi legat de coada unui cal. M-am înțepenit între osii. Calul a nechezat, s-a cabrat și m-a lovit o dată sau de două ori, până să reușesc să mă dezleg singur.

Am ajuns în sacristie tremurând și cu dureri în tot corpul. Preotul, neliniștit de întârzierea mea, era gata să înceapă slujba; ministranții terminaseră și ei cu îmbrăcatul. Am tresărit nervos când am îmbrăcat mantia fără mâneci a băieților de altar. De câte ori preotul se uita în altă parte, ceilalți flăcăi mă înghionteau în spate. Preotul, nedumerit de încetineala mea, s-a înfuriat atât de tare încât m-a împins cu brutalitate; am căzut pe o bancă, julindu-mă la mână. Într-un final, totul era pregătit. Ușile

sălii s-au deschis și, în tăcerea care învăluia mulțimea în așteptare, ne-am ocupat locurile noastre la picioarele altarului, câte trei de fiecare parte a preotului.

Slujba a început în toată splendoarea ei.

Vocea preotului era mai melodioasă decât de obicei; orga răsună din miile sale de inimi; băieții de la altar își îndeplineau cu solemnitate și meticulozitate atribuțiile.

Deodată, băiatul de lângă mine m-a împuns în coaste. Gesticula nervos cu capul în direcția altarului. Mă uitam la el fără să înțeleg nimic, în timp ce sângele îmi pulsa în tâmpile. A făcut din nou semn și am observat că însuși preotul îmi arunca priviri nerăbdătoare. Se părea că trebuie să fac ceva, dar ce? Am intrat în panică și mi-am pierdut răsuflarea. Băiatul s-a întors către mine și mi-a șoptit că trebuie să duc liturghierul.

Apoi mi-am dat seama că eu eram acela care trebuia să poarte liturghierul dintr-o parte a altarului în cealaltă. Am văzut de multe ori cum se face acest lucru. Un ministrant trebuia să se apropie de altar, să ia cartea împreună cu suportul pe care se afla, să meargă cu spatele înapoi în mijlocul treptei mai joase a altarului, să îngenuncheze ținând liturghierul în mâini și apoi să se ridice și să-l ducă în partea cealaltă a altarului, iar în final să revină la locul lui.

Acum era rândul meu să fac toate acestea.

Simțeam privirile întregii mulțimi ațintite asupra mea. În același timp, cantorul, ca și cum ar fi vrut să dea o importanță anume acestei scene în care un țigan asista la altarul lui Dumnezeu, a oprit brusc orga.

O tăcere absolută domnea în biserică.

Mi-am stăpânit tremurul picioarelor și am urcat treptele către altar. Liturghierul, Cartea Sfântă, cu rugăciuni sacre, adunate de sfinți și oameni învățați de-a lungul secolelor, întru gloria lui Dumnezeu, se afla pe o tăviță din lemn masiv, cu piciorușe din bile de alamă. Înainte chiar să pun mâinile pe carte, am știut că nu voi avea suficientă putere să o ridic și să o duc până în partea cealaltă a altarului. Cartea însăși era foarte grea, chiar și fără suport.

Însă era prea târziu să mai dau înapoi. Stătea pe platforma altarului, iar flăcările slabe ale lumânărilor licăreau în ochii mei. Freamățul lor făcea ca trupul chinuit și crucificat al lui Iisus să pară aproape viu. Însă când i-am cercetat cu luare-aminte chipul, nu părea să aibă viață în privire; ochii lui Iisus erau fixați undeva în jos, sub altar, sub noi toți.

Un sâsâit nerăbdător a răsunat în spatele meu. Mi-am așezat palmele transpirate sub suportul rece al liturghierului, am inspirat adânc și, încordându-mă din răputeri, am ridicat-o. Am pășit înapoi cu grijă, pipăind marginea treptei cu piciorul. Deodată, într-o clipă cât ar dura împunsătura unui ac, greutatea cărții m-a copleșit, făcându-mă să mă înclin pe spate. M-am clătinat, fără să-mi pot recăpăta echilibrul. Tavanul bisericii a început să se învârtă. Cartea și suportul s-au rostogolit pe trepte. Un țipăt involuntar mi-a ieșit din gât. Aproape în același timp, am căzut, lovindu-mă cu

capul și umerii de podea. Când am deschis ochii, fețe roșii de furie erau ațintite asupra mea.

Brațe aspre m-au ridicat de la podea, împingându-mă către ușă. Mulțimea era stupefiată. O voce de bărbat a strigat de la balcon „Vampir țigan!“ și mai multe glasuri au început să scandeze. Mâini care se prindeau de corpul meu cu o putere nemaipomenită încercau să îmi smulgă carnea de pe mine. Ajuns afară, am vrut să strig și să implor milă, dar n-am izbutit să scot nici un sunet. Am mai încercat o dată. Nu mai aveam voce.

Aerul rece m-a lovit peste corpul înfierbântat. Țăranii mă trăgeau către o hazna. Fusesse săpată cu doi sau trei ani în urmă, iar closetul mic de lângă ea, cu ferestre înguste, în formă de cruce, era mândria preotului. Nu mai era altul la fel în zonă. Țăranii se obișnuiseră să-și facă nevoile direct pe câmp și îl foloseau doar când veneau la biserică. Oricum, o nouă hazna era în curs de amenajare pe partea cealaltă a casei parohiale, căci cea veche era deja plină, iar vântul ducea adesea mirosuri urâte către biserică.

Când mi-am dat seama ce urma să se întâmple cu mine, am încercat din nou să țip. Însă nici urmă de glas n-a ieșit din mine. De fiecare dată când mă zbăteam, o mână zdravănă de țăran se abătea asupra mea, astupându-mi gura și nasul. Duhoarea de la hazna se întetea. Eram foarte aproape de ea acum. Am încercat încă o dată să mă eliberez, însă bărbații m-au prins bine, fără să înceteze discuțiile despre evenimentul din biserică. Eram ferm convinși că sunt un vampir și că întreruperea Sfintei Slujbe nu putea fi decât un semn de rău augur pentru sat.

Ne-am oprit la marginea haznalei. Suprafața ei maronie și zbârcită, ca o piele oribilă ce se formează deasupra unei farfurii cu supă de hrișcă fierbinte, degaja un miros cumplit. Pe această suprafață mișunau miriade de omizi mici și albe, lungi aproape cât unghia. Deasupra, se învârteau roiuri de muște bâzâind monoton, strălucind în razele soarelui, în nuanțe frumoase de albastru și violet, ciocnindu-se una de alta, căzând în groapă pentru o clipă și ridicându-se din nou în aer.

Am vomitat. Țăranii m-au legat de mâini și de picioare. Norii spălăciți de pe cerul albastru înotau prin fața ochilor mei. M-au aruncat exact în mijlocul mizeriei maronii, care s-a deschis sub greutatea mea, înghițindu-mă.

Lumina zilei a dispărut și am început să mă sufoc. Mă zvârcoleam instinctiv în materia densă, lovind puternic din mâini și din picioare. Am ajuns la fundul gropii și m-am împins înapoi cât de repede am putut. Forța avântului spongios m-a aruncat la suprafață. Am deschis gura și am tras în piept aer proaspăt. Din nou, mizeria m-a tras la fund și, din nou, m-am împins la suprafață. Haznaua nu avea decât patru metri pătrați. M-am împins încă o dată la suprafață, de data aceasta către mal. În ultimul moment, când eram gata să dispar din nou sub lichidul vâcos, m-am agățat de o plantă târătoare, dintre buruienile lungi și subțiri care creșteau pe marginea haznalei. M-am luptat să nu mă las iar tras la fund și m-am

împins către malul gropii, abia putând vedea, cu ochii acoperiți de mizeria măloasă.

M-am târât afară din hazna și, imediat, stomacul mi-a fost cuprins de crampe și vomismente. M-au ținut atât de mult încât m-au sleit de toate puterile și m-am prăbușit complet extenuat în tufișurile urzicătoare și înțepătoare, de scaieți, ferigi și iederă.

În depărtare, se auzeau muzica orgii și cântările oamenilor și m-am gândit că, după slujbă, când aveau să iasă din biserică, s-ar întoarce și m-ar arunca din nou în hazna, dacă m-ar găsi viu printre tufișuri. Trebuia să scap cumva, așa că m-am repezit către pădure. Soarele usca o crustă maro pe mine, și nori de muște mari și de alte insecte m-au luat cu asalt.

De îndată ce m-am văzut la adăpostul copacilor, am început să mă tăvălesc prin mușchiul umed și rece, frecându-mă de frunzele răcoroase. M-am folosit de bucăți de scoarță pentru a înlătura și ultimele urme de mizerie. Mi-am frecat părul cu nisip, apoi m-am tăvălit prin iarbă și am vomitat din nou.

Brusc, mi-am dat seama că se întâmplase ceva cu vocea mea. Am încercat să strig, însă limba-mi sărea neputincioasă în gura deschisă. Nu mai aveam glas. Eram de-a dreptul îngrozit și, învăluit într-o sudoare rece, refuzam să cred că așa ceva era cu putință, încercând să mă conving singur că vocea îmi va reveni. Am așteptat câteva clipe și am încercat din nou. Nu s-a întâmplat nimic. Tăcerea pădurii era întreruptă doar de bâzâitul muștelor care roiau în jurul meu.

M-am așezat jos. Ultimul strigăt, pe care l-am scos atunci când scăpasem din mâini liturghierul, îmi răsună încă în urechi. Era oare ultimul sunet pe care-l voi fi scos vreodată? Era oare vocea mea o chemare de rățoi singuratic pierzându-se deasupra unui heleșteu întins? Unde era ea acum? Îmi închipuiam vocea zburând deasupra arcadelor boltite și elegant arcuite ale acoperișului bisericii. O vedeam lovindu-se de pereții reci, de picturile sfinte, de vitraliile prin care razele soarelui abia dacă treceau. I-am urmat rătăcirea fără țință de-a lungul navelor laterale, plutind de la altar la amvon, de la amvon la balcon, de la balcon înapoi la altar, călăuzită de sunetul pe mai multe voci al orgii și de glasul mulțimii care cânta.

Prin fața ochilor, mi se perindau toți mușii pe care i-am văzut în viața mea. Nu erau prea mulți, iar lipsa vocii îi făcea să pară foarte asemănători. Schimonoselile absurde ale fețelor lor încercau să înlocuiască lipsa vocii, în vreme ce mișcările frenetice ale membrelor înlocuiau cuvintele nerostite. Unii oameni îi priveau suspicioși; le păreau ființe ciudate, cu mișcări spasmodice, grimase, cu saliva curgându-le din abundență pe bărbie.

Trebuia să fie un motiv pentru care îmi pierdusem vocea. Vreo forță superioară, cu care încă nu reușisem să comunic, îmi dirija soarta. Nu credeam că ar putea fi Dumnezeu sau vreunul dintre sfinții Lui. Cu un credit asigurat de atâtea și atâtea rugăciuni, zilele mele de îndurare trebuie să fi fost nenumărate. Dumnezeu nu avea nici un motiv să arunce asemenea pedeapsă asupra mea. Probabil că atrăsesem mânia altor forțe, care își

întinseseră tentaculele peste cei pe care Dumnezeu îi abandonase dintr-un motiv sau altul.

M-am îndepărtat cât am putut de biserică, afundându-mă în pădurea tot mai deasă. Trunchiuri de copaci tăiați cu mult timp în urmă se ițeau din pământul negru, la care soarele nu ajungea niciodată. Aceste cioturi erau acum schilodite, incapabile să-și mai îmbrace trupurile mutilate și oprite din creștere. Singure și triste, curbate și lipite de pământ, nu mai aveau forța de a se înălța către lumină și aer. Nimic nu le putea schimba condiția; seva lor nu se va mai ridica niciodată către crengi sau frunziș. În trunchiurile lor se vedeau scorburi mari, ca niște ochi morți, cu pupile nevăzute, holbându-se la nesfârșit la coroanele unduitoare ale fraților lor vii. Niciodată nu vor fi scuturate sau unduite de vânturi, ci vor putrezi încet, victime ale umezelii și descompunerii solului de pădure.

Când băieții din sat, care umblau prin pădure în speranța că mă vor găsi, m-au prins în sfârșit, m-am așteptat să mi se întâmple ceva îngrozitor. Dar nu s-a întâmplat nimic, ci doar m-au dus la căpetenia satului. Bărbatul s-a asigurat că nu eram rănit și că puteam face semnul crucii. Apoi, după câteva încercări nereușite de a mă plasa altor țărani, m-a predat unui gospodar pe nume Makar.

Makar locuia cu fiul și fiica lui, la o fermă separată de restul satului. Soția lui se părea că murise cu mult timp în urmă. Makar nu era prea cunoscut în sat. Sosise doar cu câțiva ani în urmă și era tratat ca un străin. Circulau zvonuri cum că ar fi evitat oamenii deoarece trăia în păcat atât cu băiatul despre care spunea că e fiul său, cât și cu fata pe care o numea fiica lui. Makar era scund, îndesat, și avea un gât gros. Mă suspecta că doar mă prefăceam a fi mut, pentru a nu fi nevoit să vorbesc țigănește, trădându-mi astfel originea. Uneori, noaptea, se repezea în pod, unde dormeam, încercând să mă sperie pentru a scoate un strigăt de frică de la mine. Mă trezeam tremurând și deschideam gura ca un pui de pasăre așteptând să fie hrănit, însă nici un sunet nu ieșea. Mă privea cu atenție și părea dezamăgit. După ce a repetat testul de câteva ori, până la urmă a renunțat.

Fiul său, Anton, avea douăzeci de ani. Era un roșcovan cu ochi palizi și fără gene. La fel ca tatăl său, și el era ocolit prin sat. Când cineva îi vorbea, se uita cu indiferență la el și apoi se întorcea și pleca în tăcere. I se spunea Prepeliță, pentru că avea același obicei cu pasărea aceasta, care vorbește doar pentru sine și nu răspunde niciodată altor glasuri.

Fiica sa, Ewka, cu un an mai tânără decât Prepeliță, era înaltă și subțire, blondă, cu sâni ca două pere necoapte și șolduri care-i permiteau să se strecoare cu ușurință printre șipcile gardurilor. Nici Ewka nu mergea prin sat. Când Makar se ducea cu Prepeliță să vândă iepuri și piei de iepuri în satele învecinate, ea rămânea singură. Uneori o mai vizita Anulka, tămăduitoarea satului.

Ewka nu era simpatizată de săteni. Spuneau despre ea că avea un berbec în ochi. Râdeau de gușa care începea să-i desfigureze gâtul și de vocea ei răgușită. Spuneau că vacile își pierdeau laptele în prezența ei și că de aceea Makar ținea doar iepuri și capre.

Adesea îi auzeam pe țărani șușotind că ciudata familie a lui Makar ar trebui izgonită din sat, iar casei să i se dea foc. Însă Makar nu lua în seamă asemenea amenințări. Întotdeauna purta în mânecă un cuțit lung, pe care-l mânua atât de bine încât o dată a țintuit un gândac de perete de la cinci pași. Iar Prepeliță purta o grenadă de mână în buzunar. O găsisese asupra unui partizan mort și amenința întotdeauna persoana și familia celui care nu-l lăsa în pace, pe el, pe soră sau pe tatăl lui.

Makar avea un câine-lup dresat, pe nume Ditko, pe care-l ținea în curtea din spatele casei. Acolo, în dependențele situate de jur împrejurul curții, erau aranjate, rânduri-rânduri, cuștile iepurilor. Doar o rețea de sârmă

separa cuștile una de cealaltă. Iepurii adulmecau și comunicau între ei, iar Makar îi putea cuprinde pe toți dintr-o privire.

Makar era expert în iepuri. Avea multe exemplare splendide în cuștile lui, prea scumpe chiar și pentru cei mai înstăriți gospodari. Avea patru capre și patru țapi în gospodărie. Prepeliță le îngrijea, le mulgea, le scotea la păscut și uneori se încuia cu ele în staul. Când Makar se întorcea acasă după o vânzare bună, se îmbăta împreună cu fiul său și se duceau împreună în staulul caprelor. Ewka insinua cu malițiozitate că își făceau de cap acolo. La asemenea ocazii, Ditko era legat aproape de ușă, ca nimeni să nu se poată apropia de ea.

Ewka nu-i plăcea nici pe fratele, nici pe tatăl ei. Uneori nu ieșea din casă cu zilele, de teamă că Makar și Prepeliță o vor forța să stea toată după-amiaza cu ei în staulul caprelor.

Ewkăi îi plăcea să-i fiu prin preajmă atunci când gătea. O ajutam să curețe legumele, aduceam lemne pentru foc și duceam afară cenușa.

Uneori, îmi cerea să stau lângă picioarele ei și să i le sărut. Mă lipea de gambele ei zvelte și începeam să i le sărut foarte încet, începând de la glezne, mai întâi atingându-le ușor cu buzele și mângâindu-le ușor cu mâna de-a lungul mușchilor încordați, sărutându-i scobitura moale din spatele genunchilor și continuând în sus pe coapsele albe și catifelate. Treptat, îi ridicam fusta. Bătăi ușoare pe spate îmi spuneau să mă grăbesc, iar eu îi dădeam zor, tot mai sus, sărutând și mușcând ușor carnea delicată. Când ajungeam la ridicătura fierbinte, trupul ei începea să se miște spasmodic. Degetele îi alergau sălbatic prin părul meu, îmi mângâiau gâtul și mă strângeau de urechi, suflând greu și tot mai repede. Apoi îmi apăsa puternic fața lângă a ei și, după un moment de extaz, cădea pe bancă, istovită.

Îmi plăcea ce urma. Ewka stătea pe bancă, ținându-mă între picioarele ei desfăcute, strângându-mă și mângâindu-mă, sărutându-mă pe față și pe gât. Părul ei, uscat ca o iarbă de câmp, cădea peste chipul meu, în vreme ce eu priveam în ochii ei palizi, iar o roșeață stacojie i se întindea de la obraji către gât și umeri. Mâinile și gura îmi reveneau la viață. Ewka începea să tremure și să respire tot mai adânc, gura îi îngheța, iar mâinile-i agitate mă trăgeau către trupul ei.

Când auzeam că se întorc bărbații, Ewka se repezea la bucătărie, își aranja părul și fusta, iar eu fugeam la cuștile iepurilor, să le dau hrana de seara.

Mai târziu, după ce Makar și fiul lui se duceau la culcare, Ewka îmi aducea să mănânc. Înfulecam iute, în timp ce ea stătea goală lângă mine, mângâindu-mi cu nerăbdare picioarele, sărutându-mă pe păr, scoțându-mi în grabă hainele. Ne întindeam unul lângă altul, iar Ewka se așeza cu trupul strâns lipit de al meu, cerându-mi să o sărut și să o sug cu patimă, când aici, când dincolo. Îi îndeplineam toate dorințele, făcând tot felul de lucruri, chiar dacă erau dureroase sau fără sens. Mișcările îi deveneau spasmodice, tresărea sub mine, apoi se urca deasupra mea, după care îmi spunea să stau eu deasupra, strângându-mă frenetic, înfigându-și unghiile în umerii și

spatele meu. Petreceam majoritatea nopților în felul acesta, moțâind din când în când și trezindu-ne din nou ca să mă supun iarăși trăirilor ei nebunești. Întregul ei corp părea să fie chinuit de tensiuni și erupții interne. Se încorda ca o piele de iepure întinsă pe o scândură la uscat, pentru ca apoi să se destindă din nou.

Uneori, Ewka venea după mine și ziua, la cuștile iepurilor, când Prepeliță era singur cu caprele, iar Makar nu se întorsese încă acasă. Săream gardul amândoi și dispăream în grâul înalt. Ewka conducea și tot ea alegea ascunzișul. Ne întindeam pe pământul acoperit cu paie țepoase, în vreme ce Ewka mă zorea să mă dezbrac, smulgându-mi cu nerăbdare hainele. Mă cufundam în ea, încercând să-i satisfac toate fanteziile, în vreme ce spicele de grâu se mișcau deasupra noastră, ca unduirile unui lac liniștit. Ewka adormea pentru câteva clipe. Priveam râul auriu de grâu, observând albăstrelele suspendate firav în razele soarelui. În înaltul cerului, rândunicile prevesteau vreme bună, cu virajele lor complicate. Fluturii se roteau nepăsători unul după altul, și un șoim singuratic plana sus de tot, ca un avertisment continuu, așteptând vreun porumbel neatent.

Mă simțeam fericit și în siguranță. Ewka se mișca prin somn, căutându-mă instinctiv cu mâna și culcând spicele de grâu atunci când se întindea către mine. Eu mă târam către ea, croindu-mi drum între picioarele ei, și o sărutam.

Ewka încerca să facă bărbat din mine. Mă vizita în timpul nopții, gâdilându-mă în părțile intime, împingându-mi, dureros, paie subțiri înăuntru, strângându-mă, lingându-mă. Cu surprindere am observat ceva ce nu am știut până atunci; începeau să se întâmple lucruri asupra cărora nu aveam nici un control. Spasmodice și surprinzătoare, uneori rapide, alteori mai lente, știam însă că aceste senzații nu le mai puteam opri.

Când Ewka adormea lângă mine, bombănind prin somn, meditam la toate lucrurile acestea, ascultând iepurii mișunând în jurul nostru.

Nu exista ceva ce n-aș fi făcut pentru Ewka. Am uitat de soarta mea de țigan mut, destinat focului. Am încetat să mai fiu un drăcușor luat în bățjocură de ciobani, ce deochea copiii și animalele. În visele mele, apăream ca un bărbat înalt și chipeș, cu pielea albă, ochi albaștri, cu părul ca frunzele șterse de toamnă. Eram un ofițer german în uniformă neagră, strâmtă. Sau prindeam păsări și cunoșteam toate potecile secrete ale pădurilor și mlaștinilor.

În aceste vise, mâinile mele dibace stârneau pasiuni sălbatice fetelor din sat, transformându-le în Ludmile destrăbălate, care mă urmăreau printre gladiole înflorite, culcându-se cu mine în paturi de cimbru sălbatic sau în lanuri de spice aurii.

În visele mele, o îmbrățișam pe Ewka, strângând-o ca un păianjen, încolăcind-o cu tot atâtea picioare câte are un miriapod. Creșteam în jurul ei ca o crenguță mică, altoită de un grădinar priceput în trunchiul unui măr.

Mai aveam un vis, care se tot repeta, aducând însă o viziune diferită. Încercările Ewkăi de a face bărbat din mine aveau rezultate instantanee. O

parte a corpului meu creștea rapid, ca o suliță de o mărime incredibilă, în vreme ce restul rămânea neschimbat. Mă transformam într-un monstru hidos; eram încuiat într-o cușcă, iar oamenii mă priveau printre gratii, râzând cu entuziasm. Apoi din mulțime apărea Ewka, goală, alăturându-mi-se într-o îmbrățișare grotescă. Deveneam o excrescență oribilă pe trupul ei gingaș. Vrăjitoarea Anulka stătea ascunsă prin apropiere, pândind cu un cuțit mare, gata să mă despartă de fată cu o tăietură de cuțit, să mă mutilizeze mișelește și să mă arunce la furnici.

Apropierea zorilor a pus capăt coșmarurilor mele. Găinile cotcodăceau, cocoșii cântau, iepurii băteau din picioare flămânzi, iar Ditko, deranjat de toate acestea, începea să latre și să mârâie. Ewka se grăbea către casă, pe furiș, iar eu împrăștiam iepurilor iarba încălzită de trupurile noastre.

Makar inspecta iepurii de câteva ori pe zi. Îi știa pe toți după nume și nimic nu scăpa atenției lui. Avea câteva femele favorite, la care inspecta el însuși nutrețul, iar când făceau pui, nu se dezlipea de cuștile lor. Pe una dintre ele, Makar o iubea în mod special. Era un gigant alb cu ochii roz, care încă nu avusese pui. Makar obișnuia să o ducă în casă și să o țină acolo câteva zile, după care părea foarte bolnavă. După câteva vizite de acest gen, iepuroaica a început să sângereze sub coadă, refuza să mănânce și părea că s-a îmbolnăvit.

Într-o zi, Makar m-a chemat, a arătat-o cu degetul și mi-a poruncit să o omor. Nu-mi venea să cred că vorbea serios. Femela albă era foarte valoroasă, deoarece iepurii cu blana complet albă erau rari. Și apoi era foarte mare și fără îndoială că ar fi fost bună de prăsilă. Makar mi-a repetat ordinul, fără să se uite la mine sau la iepuroaică. Nu știam ce să fac. Makar omora întotdeauna iepurii cu mâna lui, de teamă că eu nu voi avea forța necesară pentru a-i executa repede și fără dureri. Treaba mea era să le iau jos pielea și să-i curăț. Ulterior, Ewka pregătea mâncăruri delicioase din ei. Văzându-mi ezitarea, Makar m-a palmuit peste față și mi-a poruncit încă o dată să omor iepuroaica.

Era grea și abia am reușit să o târâi până în curte. Se zbătea și țipa atât de tare încât nu reușeam s-o ridic suficient de sus de picioarele de dinapoi ca să-i pot aplica lovitura mortală după urechi. Nu aveam de ales decât să o omor fără să o ridic. Am așteptat momentul potrivit și am lovit animalul cu toate puterile mele. Iepuroaica s-a prăvălit la pământ. Ca să fiu sigur, am lovit-o din nou. Când am considerat că era moartă, am atârnat-o într-un loc special. Mi-am ascuțit cuțitul de o piatră și am început să-i jupoi pielea.

Mai întâi, am tăiat pielea de la picioare, separând-o cu grijă de mușchi, cu frică să nu stric cumva blana. După fiecare tăietură, trăgeam de piele, până am ajuns la gât. Aici era o porțiune dificilă, deoarece lovitura pe care i-o aplicasem după urechi îi provocase o sângerare atât de mare încât era greu de făcut diferența între piele și mușchi. Deoarece orice stricăciune la o piele valoroasă îl înfuria pe Makar, nici nu îndrăzneam să mă gândesc ce s-ar întâmpla dacă aș strica-o pe aceasta.

Am început să detașez pielea cu și mai multă băgare de seamă, trăgând-o încet către cap, când deodată o tremurătură a scuturat corpul atârnat al iepuroaicei. Transpirații reci mă învăluiau. Am așteptat un moment, însă corpul a rămas nemișcat. Gândindu-mă că nu fusese decât o iluzie, mi-am reluat treaba. Apoi corpul a tresărit din nou. Pesemne că iepuroaica nu fusese decât amețită.

Am fugit după bătă să o omor, când un sunet îngrozitor m-a oprit în loc. Carcasa, parțial jupuită, începuse să sară și să se zvârcolească, așa atârnată cum era. Zăpăcit și neștiind ce făceam, am dat drumul iepuroaicei. Aceasta a căzut și a început imediat să fugă, când înainte, când înapoi. Cu pielea atârându-i după ea, se tăvălea pe pământ, țipând fără încetare. Rumeguș, frunze, noroi, bălegar, toate se lipeau de carnea despuiată și însângerată. Iepuroaica se zbătea din ce în ce mai violent. Își pierduse orice simț al orientării, orbită de bucățelele de piele ce-i atârneau deasupra ochilor, agățând crenguțe și buruieni, de parcă ar fi fost un ciorap pe jumătate tras afară.

Țipetele ei stridente au provocat o agitație grozavă în curte. Iepurii îngroziți au înnebunit în cuștile lor, femelele speriate își călcau în picioare puii, masculii se luptau între ei, țipând și lovindu-se cu fundurile de pereți. Ditko sărea și se agita legat în lanț. Găinile dădeau din aripi, în încercările lor disperate de a-și lua zborul, pentru ca apoi să eșueze, resemnate și umilite, în straturile de tomate și ceapă.

Iepuroaica, deja complet roșie, încă alerga. Făcea salturi prin iarbă, apoi se întorcea la cuști; acum, înainta cu greu printre vrejurile de fasole. De fiecare dată când pielea-i atârându-se agăța de vreun obstacol, se oprea cu un țipăt înfiorător, iar sângele-i țâșnea pe gură.

Într-un sfârșit, Makar a ieșit în grabă din casă, cu un topor în mână. A fugit după creatura plină de sânge și a despicat-o în două, dintr-o lovitură. Apoi a lovit din nou și din nou grămada de sânge închegat. Arăta palid la față și gălbejit, înjurând de mama focului.

Când din iepuroaică nu mai rămăsese decât un terci însângerat, Makar m-a văzut și s-a îndreptat către mine, tremurând de furie. N-am mai avut timp să-l evit, și o lovitură puternică în stomac m-a azvârlit peste gard, lăsându-mă fără suflare. Totul se învârtea în jurul meu. Eram orbit, de parcă propria-mi piele mi-ar fi atârnat peste cap, ca un capișon negru.

Lovitura m-a imobilizat pentru câteva săptămâni. Zăceam într-o cușcă veche de iepuri. O dată pe zi, Prepeliță sau Ewka îmi aducea ceva de mâncare. Uneori, Ewka venea singură, însă pleca fără un cuvânt, când vedea în ce stare eram.

Într-o zi, Anulka, auzind de rănilor mele, mi-a adus o cârțiță vie. A despicat-o în fața ochilor mei și apoi mi-a aplicat-o pe pântec, lăsându-a acolo până când corpul animalului s-a răcit. Când a terminat, s-a arătat foarte încrezătoare că tratamentul ei avea să mă vindece cât de curând.

Îmi lipsea prezența Ewkăi, vocea ei, atingerea ei, zâmbetul ei. M-am străduit să mă înzdrăvesc cât mai repede, însă doar puterea voinței nu era

suficientă. De câte ori încercam să mă ridic în picioare, o durere cruntă în pântec mă paraliza pentru câteva minute. Să mă târăsc afară ca să urinez era agonie curată și adesea renunțam, făcându-mi nevoile acolo unde dormeam.

Intr-un final, Makar a venit și el să mă vadă și mi-a spus că, dacă în două zile nu-mi reluam munca, mă va da pe mâna sătenilor. Aceștia urmau să livreze ceva mărfuri la gară și m-ar fi predat cu bucurie poliției militare germane.

Am început să-mi exersezi mersul, însă picioarele nu mă ascultau și oboseam ușor.

Într-o noapte, am auzit zgomote afară. Am tras cu ochiul printr-o gaură dintre scânduri. Prepeliță ducea țapul în camera tatălui său, unde o lampă cu ulei ardea slab.

Din când în când, țapul era scos afară. Era un animal mare, cu miros respingător, energic și care nu se temea de nimeni. Chiar și Ditko prefera să nu aibă de-a face cu el. Țapul ataca găini și curcani și se repezea cu coarnele în garduri și trunchiuri de copaci. Odată s-a luat după mine și am fost nevoit să mă ascund în cuștile iepurilor, până când Prepeliță l-a gonit.

Intrigat de această vizită neașteptată în camera lui Makar, m-am cățărat pe acoperișul cuștilor, de unde puteam vedea în casă. Nu după mult timp, Ewka și-a făcut apariția în odaie, învelită într-un cearșaf. Makar a tras țapul mai aproape, mângâindu-l pe pântec cu nuiile de mestecăn, până când animalul a devenit suficient de stârnit. Apoi, cu câteva lovituri ușoare de nua, l-a silit să se ridice și să se sprijine cu picioarele din față pe un raft. Ewka și-a scos cearșaful și, spre oroarea mea, așa goală cum era, s-a culcat sub țap, prinzându-se cu mâinile de el de parcă ar fi fost un bărbat. Din când în când, Makar o împingea la o parte, excitând animalul și mai tare. Apoi o lăsa pe Ewka să se cupleze pasional cu țapul, răsucindu-se, împingându-se și îmbrățișându-l.

Am simțit cum ceva se prăbușește în mine. Gândurile mi s-au spulberat, sfărâmate în mici fragmente, ca un urcior spart. Mă simțeam gol ca o bășică de pește înțepată din nou și din nou și care se scufundă în ape adânci și tulburi.

Totul a devenit dintr-odată clar ca lumina zilei. Toate aceste lucruri explicau vorba aceea pe care am auzit-o adesea în gura oamenilor, atunci când se refereau la succesul unora în viață: „E în cârdășie cu Diavolul“.

Țăranii se mai acuzau între ei de a fi acceptat ajutor din partea diferiților demoni, cum ar fi Lucifer, Cadaver, Mamon, Exterminatorul și mulți alții. Dacă puterile Diavolului erau atât de evidente pentru țărani, probabil că acesta pândește pe fiecare în parte, gata să profite de orice semn de încurajare, de orice slăbiciune.

Am încercat să-mi închipui felul în care acționau spiritele malefice. În fața acestor forțe, sufletele și mințile oamenilor erau deschise ca un câmp arat, și pe acest câmp, Necuratul își împrăștia fără încetare semințele lui perfide. Dacă aceste semințe încolțeau, dacă găseau teren prielnic, aveau să ofere tot ajutorul de care ar fi nevoie, cu condiția să fie folosit pentru scopuri egoiste

și în detrimentul altora. Din momentul semnării pactului cu Diavolul, cu cât un om va arunca asupra celor din jur mai multe suferințe, injurii, cuvinte grele și amărăciune, cu atât mai mult ajutor va primi. Dacă ar înceta să mai provoace necazuri celorlalți, dacă ar ceda în fața iubirii, prieteniei și compasiunii, imediat ar deveni mai slab și ar trebui el însuși să preia suferințele și problemele pe care le pricinuisese celorlalți.

Aceste creaturi care-și fac culcuș în sufletul omului observă imediat nu doar fiecare acțiune a sa, dar și motivele și sentimentele lui. Important este ca omul să-l poată slăvi pe Diavol în mod conștient și să poată găsi plăcere în a-i răni pe alții, în a cultiva și a folosi puterile diabolice, în așa fel încât să provoace cât de multă durere și suferință în jur.

Doar cei cu o pasiune suficient de puternică pentru ură, lăcomie, răzbunare sau tortură, folosite cu scopul de a obține ceva, păreau să obțină profit de pe urma puterilor diavolești. Alții, confuzați, derutați, pierduți între înjurături și rugăciuni, cârciumă și biserică, se zbăteau singuri cu problemele vieții, lipsiți atât de ajutor lui Dumnezeu, cât și de cel al Diavolului.

Până acum, fusesem și eu unul dintre aceștia din urmă. Eram supărat pe mine însumi pentru că nu am înțeles mai devreme adevăratele legi ale lumii. Diavolul în mod sigur îi alegea doar pe aceia care acumulaseră deja suficientă ură și răutate în suflet.

Cine s-a vândut o dată Diavolului va rămâne sub dominația lui toată viața. Din când în când, trebuia să facă dovada unui număr tot mai mare de ticăloșii. Însă oamenii aceștia nu erau tratați în mod egal de către superiorii lor. O acțiune care ar face rău unei singure persoane era în mod evident mai puțin valoroasă decât una care i-ar afecta pe mai mulți. De asemenea, erau importante și consecințele faptelor de acest gen. Să ruinezi viața unui om tânăr era cu siguranță o faptă mai de preț decât să faci același lucru unui bătrân, ale cărui zile erau, oricum, numărate. Mai mult, dacă acea faptă rea asupra unei persoane reușea să-i schimbe caracterul într-un asemenea mod încât să-l îndrepte către Diavol ca și mod de a trăi, atunci se oferea un bonus special. Astfel, simpla acțiune de a bate zdravăn un om nevinovat nu cântărea la fel cu aceea de a-l incita să-i urască pe ceilalți. Însă ura instalată într-un grup mare de persoane trebuie să fi fost lucrul cel mai de preț din toate. Cu greu îmi puteam imagina câștigul celui care reușea să inoculeze celor blonzi și cu ochi albaștri o ură de lungă durată împotriva celor bruneți, cu ochii negri.

Începusem de asemenea să înțeleg succesul extraordinar al germanilor. Nu le explicase o dată preotul unor țărani că, și în vremuri îndepărtate, germanii duceau cu bucurie războaie? Pacea nu a fost niciodată pe placul lor. Ei n-au fost niciodată amatori să are pământul, neavând răbdare să aștepte un an întreg pentru a culege recolta. Preferau să atace alte triburi și să le confişte recoltele. Probabil că așa s-au făcut germanii remarcați de Necuratul. Dornici de a face rău, au fost de acord să se vândă lui în totalitate. De aceea au fost înzestrați cu cele mai bune abilități și talente. De aceea își puteau impune toate metodele de a-i deturna pe oameni de la calea

cea dreaptă. Succesul era un cerc vicios: cu cât provocau mai multă durere, cu atât mai multe puteri secrete dobândeau. Cu cât aveau mai multe puteri diabolice, cu atât mai mult rău făceau.

Nimeni nu-i putea opri. Erau invincibili; erau înzestrați cu abilități deosebite pentru a-și duce la îndeplinire planurile. Îi contaminau pe cei din jur cu ură, condamnau națiuni întregi la exterminare. Fiecare german trebuie să-și fi vândut la naștere sufletul Diavolului. Aceasta era sursa puterii și forței lor.

Cum stăteam așa și cugetam în cușca întunecată, au început să mă treacă sudori reci. Eu însumi uram mulți oameni. De câte ori nu am visat la clipa în care voi fi suficient de puternic să mă întorc, să le dau foc gospodăriilor, să le otrăvesc copiii și animalele, să-i ademenesc în mlaștinile neiertătoare. Într-un fel, fusesem deja recrutat de puterile diavolești și încheiasem o înțelegere cu ele. Ceea ce îmi lipsea acum era asistența lor în acțiunea mea de a propaga răul. La urma urmei, eram încă foarte tânăr; spiritele malefice aveau toate motivele să creadă că viitorul meu le putea aparține, că ura și apetitul meu pentru rău vor crește ca o buruiană otrăvitoare, împrăștiindu-și semințele pe numeroase câmpii.

Mă simțeam mai puternic și mai încrezător. Vremea pasivității trecuse; credința în bine, în puterea rugăciunilor, în altare, preoți și Dumnezeu mă lăsaseră fără grai. Dragostea mea pentru Ewka, dorința mea de a face orice aș fi putut pentru ea își primiseră de asemenea răsplata meritată.

De-acum mă puteam alătura celor care-l slujeau pe Diavol. Încă nu contribuiseam semnificativ la scopurile lui, însă cu timpul puteam deveni la fel de remarcabil ca orice conducător german. Mă puteam aștepta la premii și decorații, precum și la puteri suplimentare, care să-mi permită să-i distrug pe alții în cele mai subtile moduri cu putință. Cei care urmau să intre în contact cu mine avea să fie de asemenea contaminați cu răul. Avea să ducă mai departe ideea de distrugere și fiecare succes al lor avea să-mi confere și mie noi puteri.

Nu aveam timp de pierdut. Trebuia să pun la punct o strategie pentru a răspândi ura și care să mă forțeze să acționez și să atrag atenția Necuratului. Dacă într-adevăr exista, nu putea rata ocazia de a se folosi de mine.

Nu mai simțeam nici un fel de durere. M-am furișat către casă și am privit pe fereastră. În cameră, jocul cu șașul se terminase; animalul stătea calm într-un colț. Ewka se juca cu Prepelită. Erau goi amândoi și se culcau unul peste celălalt pe rând, sărind ca broaștele, rostogolindu-se pe podea și îmbrățișându-se așa cum mă învățase pe mine Ewka. Makar, și el golpușcă, stătea în picioare privind-i. Când fata a început să lovească și să se smucească, în vreme ce Prepelită părea rigid ca un stâlp, Makar a îngenunchat deasupra lor, aproape de chipul fiicei lui, iar corpul său uriaș i-a ascuns vederii mele.

Am continuat să-i privesc pentru câteva clipe. Ceea ce vedeam se scurgea din mintea mea amorțită, ca o picătură de apă rece de pe un țurture.

Dintr-odată am simțit că trebuie să acționez, așa că am ieșit afară șontăcând. Ditko, obișnuit cu mine, a mârâit ușor și s-a dus la culcare. Am pornit către coliba tămăduitoarei Anulka, aflată în capătul satului. M-am furișat până acolo, căutând pretutindeni cometa. Găinile, speriate de prezența mea, au început să cotcodăcească. Am tras cu ochiul prin ușa micuță de la intrare.

În acel moment, bătrâna s-a trezit. M-am ghemuit după un butoi mare și, când Anulka a ieșit, am scos un urlet îngrozitor, împungând-o în coaste cu un băț. Bătrâna vrăjitoare alerga de colo colo, țipând și cerând ajutor de la Dumnezeu și toți sfinții, împiedicându-se de țărșii care susțineau tomatele în grădină.

M-am strecurat în camera neaerisită și am găsit repede o cometă veche lângă sobă. Am băgat niște tăciuni aprinși înăuntru și am rupt-o la fugă către pădure. În urma mea, auzeam vocea ascuțită a Anulkăi, glasurile câinilor alarmați și ale oamenilor care răspundeau treptat țipetelor ei.

În perioada aceea a anului, nu era foarte greu să fugi dintr-un sat. Am văzut adesea băieții cum își atașau la pantofi patine improvizate, își întindeau deasupra capului o bucată de pânză groasă și apoi lăsa vântul să-i împingă peste gheața ce acoperea pășunile și mlaștinile.

Mlaștinile se întindeau pe mulți kilometri, între sate. Toamna, apele creșteau, acoperind trestii și tufișurile. Peștii mici și alte asemenea vietăți se înmulțeau rapid în mlaștini. Uneori puteai vedea câte un șarpe, ținându-și bătos capul ridicat și înotând cu hotărâre. Mlaștinile nu înghețau atât de repede ca heleșteiele și lacurile din apropiere. Părea că erau apărate de vânturile și trestii care agitau apa.

Până la urmă, totuși, gheața se instala peste tot. Doar vârfurile trestiiilor înalte sau câteva crenguțe răzlețe mai ieșeau la suprafață pe ici, pe colo, acoperite de o manta de gheață, pe care fulgii de zăpadă stăteau prudenți.

Vânturile se dezlănțuiau sălbatic. Treceau peste așezările omenești și prindeau viteză deasupra câmpiilor întinse, ridicând nori de zăpadă fină, cărând ramuri de copaci bătrâni și tulpini uscate de cartofi, încovoid vârfurile mândre ale copacilor mai înalți care ieșeau prin gheață. Știam că există multe feluri de vânturi, care se luptau între ele, împungându-se unul pe altul, împingându-se, încercând să câștige cât mai mult teren.

Îmi făcusem deja o pereche de patine, sperând că într-o zi voi fi nevoit să părăsesc satul. Am prins niște curelușe groase de două bucăți lungi de lemn, curbate la un capăt. Apoi le-am strecurat prin patine și le-am legat strâns de ghetă, pe care tot eu mi le făcusem. Le confecționasem din niște tălpi rectangulare din lemn și petice de piele de iepure, întărite la exterior cu bucăți de pânză.

Când am ajuns la marginea mlaștinii, mi-am pus patinele. Mi-am atârnat cometa aprinsă de umăr și am întins pânza deasupra capului. Mâna invizibilă a vântului a început să mă împingă. Prindeam viteză cu fiecare rafală de vânt, purtându-mă departe de sat. Patinele alunecau pe gheață, iar eu simțeam căldura cometei mele. Eram deja în mijlocul unei vaste suprafețe înghețate. Vântul urlător mă ducea tot mai departe, iar norii cenușii, întunecați, cu marginile luminoase, mă însoțeau în călătoria mea.

Zburând peste câmpia albă și fără sfârșit, mă simțeam liber și singur, ca un graur plutind în văzduh, scuturat de fiecare rafală, urmând un curs de apă, fără să-și dea seama ce viteză are, prins într-un dans frenetic al abandonului. Încrezător în puterea nebunească a vântului, mi-am întins și mai tare pânza. Era greu de crezut că localnicii priveau vântul ca pe un dușman și-și închideau ferestrele în fața lui, de teamă că le-ar putea aduce ciuma, paralizia și moartea. Întotdeauna spuneau că Diavolul este stăpânul vânturilor, care îi răspândeau nelegiuirile.

Aerul umflat mă împingea acum cu un avânt ferm. Zburam deasupra gheții, evitând tulpinile înghețate care se iveau pe ici, pe colo. Soarele abia se vedea, iar când m-am oprit, umerii și gleznelor mi erau reci și înțepenite.

Am decis să mă odihnesc și să mă încălzesc, însă când m-am uitat la cometă, am constatat că arsese tot ce era în ea. Nu mai rămăsese nici măcar o scânteie. M-am prăbușit, cuprins de teamă, neștiind ce să fac. Nu mă puteam întoarce în sat; nu mai aveam putere să merg împotriva vântului. Nu aveam nici cea mai vagă idee dacă era vreo casă prin vecinătate, dacă aș putea-o găsi înainte de căderea nopții și dacă mi s-ar oferi adăpost, chiar și în cazul în care aș găsi-o.

Prin vântul involburat, am auzit ceva ce suna ca un chicotit. M-am cutremurat la gândul că însuși Diavolul mă pune la încercare, învârtindu-mă în cercuri, așteptând momentul în care îi voi accepta oferta.

Vântul continua să mă biciuiască, iar eu auzeam alte șoapte, bolboroseli și gemete. Diavolul era în sfârșit interesat de mine. Pentru a mă învăța ce e ura, mai întâi m-a luat de lângă părinții mei, apoi le-a luat pe Martă și pe Olga, m-a aruncat în mâinile dulgherului, mi-a luat graiul, apoi a dat-o pe Ewka țapului. Acum mă târa printr-o sălbăticie înghețată, aruncându-mi zăpadă în față și învălmășindu-mi gândurile. Eram sub puterea lui, singur pe un câmp de gheață, pe care Diavolul însuși îl așternuse între satele îndepărtate. Făcea tumbe deasupra capului meu și mă putea trimite oriunde, după bunul său plac.

Am început să merg pe piciorul care mă durea, uitând de timp. Fiecare pas era dureros și mă vedeam nevoit să mă opresc des. Stăteam jos, pe gheață, încercând să-mi mișc picioarele reci, frecându-mi obrazii, nasul și urechile cu zăpadă adunată de pe părul și hainele mele, masându-mi degetele înțepenite de la mâini, încercând să-mi aduc în simțiri degetele amorțite de la picioare.

Soarele coborâse la orizont, iar razele sale piezișe erau la fel de reci precum cele ale lunii. Când m-am așezat, totul în jur semăna cu o tigaie uriașă, lustruită cu grijă de o gospodină pricepută.

Mi-am întins pânza deasupra capului, încercând să prind orice turbulență în drumul meu tot înainte, către soarele la apus. Când îmi pierdusem aproape orice speranță, am observat în depărtare contururile acoperișurilor de paie. Câteva minute mai târziu, când satul devenise vizibil, am văzut apropiindu-se o ceată de băieți pe patine. Lipsit de cometă, mi-era frică de ei și am încercat să-i evit, îndreptându-mă către casele mărginașe. Era însă prea târziu; mă observaseră deja.

Grupul se îndrepta către mine. Am început să alerg împotriva vântului, însă mi se tăia răsuflarea și abia mă mai puteam ține pe picioare. M-am așezat pe gheață, apucând strâns de mânerul cometei.

Băieții au venit și mai aproape. Erau în jur de zece, cel puțin. Agitându-și brațele, încurajându-se reciproc, avansau cu hotărâre împotriva vântului, care le ducea glasurile înapoi; nu auzeam nimic.

Când au ajuns foarte aproape, s-au despărțit în două grupuri și m-au înconjurat cu băgare de seamă. M-am ghemuit pe gheață, acoperindu-mi fața cu bucata de pânză, sperând că mă vor lăsa în pace.

M-au înconjurat, suspicioși. M-am prefăcut că nu-i observ. Trei dintre cei mai voinici s-au apropiat. „Un țigan“, a spus unul, „un afurisit de țigan.“

Ceilalți stăteau calmi în jurul meu, însă când am încercat să mă ridic, au sărit pe mine, răsucindu-mi mâinile la spate. Grupul a început să se aprindă. M-au lovit peste față și în stomac. Sângele mi-a înghețat pe buze și mi-a închis un ochi. Cel mai înalt dintre ei a spus ceva. Ceilalți păreau să aprobe cu entuziasm. Unii m-au prins de picioare, alții au început să-mi scoată pantalonii. Știam ce voiau să facă. Văzusem odată o bandă de păstori violând un băiat dintr-un alt sat, care nimerise din întâmplare pe teritoriul lor. Știam că doar o minune mă mai putea salva.

I-am lăsat să-mi scoată pantalonii, prefăcându-mă epuizat și incapabil să mă mai lupt. Mă gândeam că nu-mi vor scoate ghetetele și patinele, deoarece mi-erau prea bine prinse de picioare. Văzând că eram lipsit de vlagă și nu opuneam rezistență, au slăbit strânsoarea. Doi dintre cei mai zdraveni s-au ghemuit lângă abdomenul meu despuiat, lovindu-mă cu mânușile înghețate.

Mi-am încordat mușchii, mi-am tras ușor un picior înapoi și l-am lovit pe unul dintre băieții aplecați deasupra mea. Ceva a pocnit în capul lui. Inițial, am crezut că era patina, însă aceasta era întreagă când am scos-o, cu o smucitură, din ochiul băiatului. Un altul a încercat să mă prindă de picioare; i-am tras cu patina peste gât. Cei doi băieți au căzut pe gheață, sângerând puternic. Ceilalți băieți intraseră în panică; majoritatea au început să-i târască pe cei doi răniți către sat, lăsând o dâră de sânge pe gheață. Patru au rămas în spate.

Aceștia mă împungeau cu o tijă lungă, dintre acelea folosite pentru pescuitul la copcă. Când am încetat să mă mai zbat, m-au târât către o copcă din apropiere. Am rezistat cu disperare la marginea apei, însă băieții erau hotărâți. Doi dintre ei au lărgit gaura și apoi, folosindu-se de capătul ascuțit al tije, au început cu toții să mă împingă sub gheață. Voiau să fie siguri că n-am să mai ies la suprafață.

Apa rece m-a acoperit cu totul. Am închis gura și mi-am ținut respirația, simțind împunsăturile dureroase ale tije împingându-mă tot mai adânc. M-am lăsat să alunec sub gheață, care mi se freca de cap, de umeri și de mâinile goale. Și apoi am văzut tija ascuțită, lângă degetele picioarelor mele, fără s-o mai înfigă nimeni în mine, deoarece băieții plecaseră.

Frigul mă cuprindea din toate părțile. Mintea mi se blocase, înghețată parcă. Alunecam în jos, scufundându-mă. Apa nu era adâncă, și singurul meu gând era să mă folosesc de tijă ca să mă proptesc de fundul apei și să mă împing către gaura din gheață. Am apucat tija, care a rezistat la mișcările mele pe sub gheață. Când plămânii stăteau să-mi explodeze și eram gata să deschid gura și să inspir orice, am observat că ajunsesem lângă copcă. M-am împins încă o dată și am scos capul afară, inhalând aerul, care mi-a părut a fi un șuvoi de supă clocotită. M-am prins de marginea ascuțită a gheții, ținându-mă astfel încât să pot respira fără să ies prea des la suprafață. Nu știam cât de departe erau băieții, așa că am preferat să aștept o vreme.

Doar fața îmi mai era vie; nu-mi mai simțeam restul corpului: părea să se fi contopit cu gheața. M-am silit să-mi mișc picioarele.

Am cercetat întinderea de gheață și i-am văzut pe băieți dispărând în zare, micșorându-se cu fiecare pas pe care-l făceau. Când au ajuns suficient de departe, m-am cățarat pe gheață. Hainele mi-erău înghețate și solide, pârâind la fiecare mișcare. Am început să sar pe loc și să-mi întind picioarele și brațele înțepenite și să mă frec cu zăpadă, însă căldura a revenit doar pentru câteva secunde, după care a dispărut din nou. Mi-am întins pantalonii zdrențuiți pe picioare, apoi am scos tija din apă, sprijinindu-mă greoi în ea. Vântul mă lovea din toate părțile; abia reușeam să-mi mențin echilibrul. Ori de câte ori mă simțeam la capătul puterilor, puneam tija între picioare și mă împingeam în ea, de parcă aș fi călărit pe o coadă de mătură.

Mă îndepărtam încet de sat, îndreptându-mă către pădure, care se vedea în depărtare. Era după-amiază târziu și discul maroniu al soarelui era brăzdat de formele ascuțite ale acoperișurilor și hornurilor. Fiecare rafală de vânt îmi smulgea rămășițe prețioase de căldură. Știam că nu mă puteam odihni sau opri nici măcar un minut înainte de a ajunge în pădure. Începeam să văd modelul scoarțelor de copaci. Un iepure speriat a țâșnit de sub o tufă.

Când am ajuns la primii copaci, capul mi se învârtea. Mi se părea că eram în toiul verii și spicele aurii se unduiau deasupra capului meu, iar Ewka mă atingeă cu mâinile ei calde. Vedeam mâncare: o friptură uriașă cu sos, usturoi, piper și sare; un bol cu fiertură de cereale, garnisită cu frunze de varză murată și bucăți de șuncă grasă și succulentă; pâine de orz frumos feliată, înmuiată în borșul gros din orz, cartofi și porumb.

Încă vreo câțiva pași pe pământul înghețat și am intrat în pădure. Frunze și rădăcini mi se agățaseră de patine. M-am împiedicat o dată, apoi m-am așezat pe un trunchi de copac. Aproape imediat am început să mă cufund într-un pat fierbinte, moale, catifelat, cu perne și plăpumi calde de puf. Cineva s-a aplecat deasupra mea, am auzit o voce de femeie, cineva mă ducea undeva. Totul s-a dizolvă într-o noapte de vară înăbușitoare, învăluită într-o ceață parfumată, umedă, îmbătătoare.

M-am trezit într-un pat scund și lat, lipit de perete și acoperit cu piei de oaie. Era foarte cald în cameră, iar flacăra pâlpâitoare a lumânării groase dădea la iveală o podea murdară, pereți albi ca de cretă și un acoperiș din paie. O cruce era atârnată de polița căminului. O femeie stătea cu privirea pierdută înspre flăcările înalte din vatră. Era în picioarele goale și purta o fustă strâmtă, din pânză aspră de in. Vesta din petice de piele de iepure, cu multe găuri, era descheiată la piept. Văzând că m-am trezit, s-a apropiat și s-a așezat pe pat, care a gemut sub greutatea ei. Mi-a ridicat bărbia și m-a privit cu atenție. Avea ochii de un albastru spălăcit. Când a zâmbit, nu și-a acoperit gura cu mâna, cum era obiceiul prin partea locului. Ba chiar și-a expus cele două rânduri de dinți îngălbeniți și neregulați.

Mi-a vorbit într-un dialect local pe care nu-l înțelegeam prea bine. Îmi spunea sârmanul ei țigan, micuțul ei evreu găsit. La început, nu i-a venit să creadă că eram mut. Uneori, se uita în gura mea, îmi ciocănea ușor gâtul, încerca să mă sperie brusc; însă, nu după mult timp, când a văzut că tăcerea mea persista, a încetat.

Mă hrănea cu un borș fierbinte și consistent și-mi inspecta cu grijă urechile, mâinile și picioarele înghețate. Mi-a spus că o cheamă Labina. Mă simțeam în siguranță și mulțumit cu ea. Îmi plăcea foarte mult.

În timpul zilei, Labina muncea ca servitoare la țărani mai înstăriți, mai ales la cei cu soții bolnave sau cu prea mulți copii. Mă lua adesea cu ea, ca să am și eu parte de o masă bună, cu toate că în sat umbla vorba că ar trebui să fiu predat nemților. Labina răspundea remarcilor de acest gen cu un potop de injurii, strigând că toți suntem egali în fața lui Dumnezeu și că ea nu era Iuda să mă vândă pe arginți.

Seara, Labina primea oaspeți în coliba ei. Bărbații care reușiseră să iasă din casele lor veneau la coliba ei, cu sticle de vodcă și coșuri cu mâncare.

Coliba avea un singur pat enorm, în care încăpeau lejer trei persoane. Între perete și una dintre marginile patului rămânea un spațiu mare, în care Labina înghesuise saci, zdrențe vechi și blănuri de oaie, ca să am și eu un loc unde să dorm. Mergeam întotdeauna la culcare înainte ca oaspeții să sosească, însă adesea mă trezeau cântecele și toasturile lor gălăgioase. Mă prefăceam că dorm. Nu voiam să risc bătaia pe care Labina spunea uneori, cu jumătate de gură, că o meritam. Cu ochii aproape închiși, priveam la ce se întâmpla în cameră.

Târziu în noapte, începea bețivăneala. De obicei, unul dintre bărbați rămânea după ce plecau ceilalți. El și Labina se așezau pe podea, lângă cuptorul cald, și beau din aceeași cană. Când Labina începea să se clatine pe picioare și se îndrepta către bărbat, el puneă o mână murdară, uriașă, pe coapsele ei moi, strecurându-i-o încet sub fustă.

La început, Labina părea indiferentă, apoi se zbătea puțin. Cealaltă mână a bărbatului aluneca în jos de după gâtul ei, pe sub bluză, strângându-i sânii atât de tare încât îi smulgea femeii un geamăt. Din când în când, bărbatul

îngenunchea pe podea, împingându-și fața agresiv între picioarele ei, mușcând-o prin fustă, în timp ce o strângea cu ambele mâini de fese. Adesea, o lovea brusc cu catul palmei peste vintre, iar ea se încovoia și gemea.

Stingeau lumânarea. Se dezbrăcau pe întuneric, râzând și înjurând, împiedicându-se de mobilă și unul de altul, dezbrăcându-se nerăbdători și răsturnând sticlele care se roșogoleau prin cameră. Când se trânteau în pat, mă temeam că se va rupe. În timp ce eu mă gândeam la șobolanii care conviețuiau cu noi, Labina și musafirul ei se azvârleau încoace și-ncolo prin pat, gâfâind și luptându-se, strigându-i pe Dumnezeu și pe Satana, bărbatul hăulind ca un câine, femeia grohăind ca un porc.

Adesea, în mijlocul nopții, în toiul viselor mele, mă trezeam brusc pe podea, între pat și perete. Patul trepida deasupra mea, sub acțiunea corpurilor care se zbăteau convulsiv. Până la urmă, începea să se deplaseze pe podeaua înclinată, către mijlocul camerei.

Nefiind în stare să mă târăsc înapoi în culcușul meu, din care căzusem, trebuia să mă furișez sub pat și să-l împing înapoi la perete. Apoi mă întorceam la locul meu. Podeaua murdară de sub pat era rece și umedă și acoperită cu mizerie de la pisici și rămășițe din păsările pe care le prindeau. Înaintând încetul cu încetul prin întuneric, mă prindeam de pânze groase de păianjen, iar păianjenii alergau înspăimântați prin părul și pe fața mea. Trupuri mici și calde de șoricea fugeau către găurile lor, atingându-se de mine în goana lor.

Atingerea directă a acestei lumi întunecate m-a umplut întotdeauna de repulsie și de teamă. Trebuia să mă târăsc afară de sub pat, să-mi șterg pânzele de păianjen de pe față și să aștept tremurând momentul potrivit pentru a împinge patul la loc, lângă perete.

Treptat, ochii mi se obișnuiau cu întunericul. Priveam cum corpul mare și transpirat al bărbatului încăleca trupul fremătând al femeii. Ea cuprindea fesele cărnoase ale bărbatului cu picioarele ei, care semănau cu aripile unei păsări strivite sub o stâncă.

Țăranul, gemând și suspinând din greu, prindea trupul femeii cu o mână, se ridica și, cu dosul palmei, o lovea peste sâni. Aceștia se bălăngăneau cu zgomot, ca o haină udă bătută de o piatră. Se năpustea asupra ei, întinzând-o pe pat. Labina, plângând incoerent, îl lovea cu mâinile peste spate. Uneori, bărbatul o ridica, o forța să îngenuncheze pe pat, sprijinindu-se în coate, și o încăleca de la spate, izbindu-se ritmic de ea, cu pântecul și pulpele.

Priveam cu dezgust și dezamăgire siluetele lor înlănțuite spasmodic. Deci asta era dragostea: să fii sălbatic ca un taur împuns cu o țepușă; brutal, împruțit, transpirat. Această iubire era ca o încăierare în care femeia și bărbatul smulgeau plăcerea unul de la altul, luptându-se, incapabili să gândească, pe jumătate năuciți, gâfâind, îndepărtându-se de condiția lor umană.

Mi-am adus aminte de clipele petrecute cu Ewka. Cât de diferit mă purtam eu cu ea. Atingerea mea era delicată; mâinile mele, gura mea, limba mea, toate stăruiau conștiincios pe pielea ei gingașă și catifelată, ca un voal plutind în aerul cald și nemișcat. Descopeream încontinuu noi locuri senzuale, neștiute nici măcar de ea, aducându-le la viață cu atingerea mea, așa cum razele soarelui reînsuflețeau un fluture înghețat de aerul rece al nopților de toamnă. Mi-aminteam eforturile mele complexe și cum acestea smulgeau din trupul fetei dorințe arzătoare și fiori care, altfel, ar fi rămas închise acolo pentru totdeauna. Eu le eliberam, nedorindu-mi decât să o fac să descopere plăcerea în ea însăși.

Iubirile dintre Labina și musafirii ei se sfârșeau rapid. Erau ca niște ploii torențiale de vară, care udau frunzele și iarba, dar nu ajungeau niciodată la rădăcini. Mi-aminteam cum jocurile mele cu Ewka nu se terminau niciodată, ci doar se întrerupeau atunci când Makar și Prepeliță interveneau în viețile noastre. Ele continuau târziu în noapte, ca o flacără firavă, ațâțată ușor de vânt. Și totuși, chiar și această iubire s-a stins la fel de repede ca un buștean în flăcări înăbușit de o pătură aruncată peste el. De cum nu am mai fost în stare să mă joc cu ea, Ewka m-a uitat. Ea a preferat, în locul căldurii trupului meu, mângâierilor tandre ale brațelor mele, atingerilor delicate ale degetelor și gurii mele, un țap împuțit și păros și penetrarea lui adâncă și scârboasă.

Într-un final, patul înceta să se mai zgâlțâie, iar trupurile doborâte, întinzându-se ca niște vite măcelărite, adormeau. Împingeam apoi patul înapoi la perete și mă culcam în colțul meu răcoros, trăgând toate blănurile de oaie peste mine.

În după-amiezile ploioase, Labina devenea melancolică și povestea despre soțul ei, Laba, care trecuse în lumea celor drepti. Cu mulți ani în urmă, Labina fusese o fată frumoasă, curtată de țărani înstăriți. Însă, în pofida tuturor sfaturilor, ea s-a îndrăgostit și apoi s-a măritat cu Laba, cel mai sărac argat din sat, cunoscut și sub porecla de Chipeșul.

Labă era într-adevăr chipeș, înalt ca un plop, sprinten ca un titirez. Părul îi strălucea în soare, ochii îi erau mai albaștri decât cel mai frumos cer, iar trăsăturile îi erau fine ca ale unui copil. Când se uita la o femeie, o făcea să-i clocotească sângele-n vine și să-i năvălească gândurile desfrânate în cap. Laba era conștient de farmecul lui și de faptul că stârnea admirația și dorința femeilor. Îi plăcea să defileze prin păduri și să se scalde gol în iaz. Arunca de fiecare dată câte o privire în tufișuri, știind că era privit deopotrivă de tinere fecioare și de femei măritate.

Însă era cel mai sărac argat din sat. Muncea pe la bogătași și era nevoit să suporte multe umilințe. Acești bărbați știau că Laba era râvnit de soțiile și de fiicele lor și, din acest motiv, îl umileau. O necăjeau și pe Labina, știind că amărâtul ei de soț depindea de ei și nu putea decât să privească neputincios.

Într-o zi, Laba nu s-a mai întors acasă de la câmp. Nu s-a întors nici a doua zi, nici a treia zi. Dispăruse ca o piatră aruncată pe fundul unui lac.

Lumea presupunea că fusese înecat sau înghițit de mlaștină, sau că vreun pețitor gelos îl linșase și apoi îl îngropase în pădure, la adăpostul nopții.

Viața mergea înainte și fără Laba. Doar zicala „chipeș ca Laba” supraviețuise în sat.

A trecut un an lung fără Laba. Oamenii îl uitaseră, și doar Labina mai credea că era încă în viață și că, într-o zi, se va întoarce. Într-o zi de vară, pe când sătenii se odihneau la umbrele scurte ale copacilor, o căruță trasă de un cal gras și-a făcut apariția din pădure. În căruță se afla un cufăr mare, acoperit cu o haină, iar pe lângă căruță mergea Laba Chipeșul, îmbrăcat cu o jachetă frumoasă din piele tăbăcită, aruncată peste umăr în stil husar, pantaloni din stofă scumpă și cizme înalte, lucioase.

Copiii alergau ducând vestea prin sat, iar bărbații și femeile se buluceau să-l vadă. Laba îi saluta pe toți cu un aer nonșalant, tamponându-și sudoarea de pe frunte și îndemnând calul.

Labina îl aștepta în prag. Laba și-a sărutat nevasta, a descărcat lada imensă și a intrat în colibă. Vecinii se adunaseră în fața casei, admirând calul și căruța.

După ce au așteptat o vreme răbdători ca Laba și Labina să-și facă apariția din nou, sătenii s-au pus pe făcut glume. S-a repezit la ea ca un țap la o capră, spuneau ei, și ar trebui să arunce cu apă rece peste ei.

Deodată, ușa colibei s-a deschis, iar mulțimea a rămas cu răsuflarea tăiată. În prag era Laba Chipeșul, într-un costum de o inimaginabilă splendoare. Purta o cămașă dungată din mătase, cu un guler alb, scrobbit, în jurul gâtului său bronzat, și o cravată țipătoare. Flanela moale a costumului parcă cerea să fie atinsă. O batistă din satin îi ieșea ca o floare din buzunarul de la piept. La toate acestea se adăuga o pereche de cizme negre, lăcuite, și, ca o încununare a gloriei, un ceas de aur îi atârna de buzunarul de la piept.

Țăranii erau toți muți de uimire și admirație. Niciodată în istoria satului nu se mai văzuse așa ceva. De obicei, sătenii purtau jachete făcute în casă, pantaloni cusuți din două bucăți lungi de pânză și ghețe din piele aspră, tăbăcită, ținută de o talpă groasă din lemn. Laba a început să scoată din cufărul lui numeroase jachete colorate, cu croieli bizare, pantaloni, bluze și pantofi din piele lăcuită, care luceau atât de tare încât te puteai oglindi în ei, batiste, cravate, șosete și lenjerie intimă. Laba Chipeșul devenise obiectul suprem de interes local. Se vehiculau tot felul de povești ciudate despre el. Se făceau nenumărate presupuneri în legătură cu originea tuturor acelor obiecte neprețuite. Labina era asaltată de întrebări la care nu putea răspunde, deoarece Laba dădea doar explicații vagi, contribuind și mai mult la întărirea legendei.

În timpul slujbelor bisericești, nimeni nu se uita la preot sau la altar. Cu toții priveau înspre colțul din dreapta al naosului, unde Laba Chipeșul stătea țeapăn alături de soția lui, în costumul său din satin negru și cu cămașa înflorată. La încheietura mâinii, purta un ceas strălucitor, la care se uita ostentativ. Veșmintele preotului, odată culmea ornamentației excesive, păreau acum mohorâte ca un cer răscolit de vânt. Cei care stăteau lângă

Labă se delectau cu neobișnuitele parfumuri pe care le emana. Labina mărturisise că acestea proveneau din mai multe sticlețe și borcănase.

După slujbă, mulțimea se muta în curtea prezbiteriului, ignorându-l pe parohul care încerca să le atragă atenția. Îl așteptau pe Labă. Acesta se îndrepta către ieșire cu pași mari și siguri, bocănind zgomotos cu călcăiele în podeaua bisericii. Oamenii îi făceau loc, respectuoși. Țăranii mai bogați se apropiau și îl salutau cu familiaritate, invitându-l la ei acasă pentru o cină în onoarea lui. Fără să-și încline capul, Labă strângea într-o doară mâinile întinse către el. Femeile îi blocau drumul și, neținând seama de prezența Labinei, își ridicau fustele până la coapse și-și strângeau corsajele rochiilor pentru a-și face sânii mai proeminenți.

Labă Chipeșul nu mai muncea la câmp. Refuza chiar să-și ajute soția în gospodărie. Își petrecea zilele scăldându-se în lac. Își atârna hainele peștițe într-un copac, lângă țârm. Femeile excitate ascunse prin apropiere îi priveau trupul gol și musculos. Se spunea că Labă le lăsa pe unele dintre ele să-l atingă, la adăpostul tufișurilor, și că acestea erau în stare să comită acte rușinoase cu el, în schimbul cărora le cerea retribuții grozave.

După-amiaza, când sătenii se întorceau de la câmp, nădușiți și plini de praf, se întâlneau cu Labă Chipeșul, care hoinărea, pășind cu grijă pe porțiunile cele mai solide ale drumului pentru a nu-și murdări pantofii, aranjându-și cravata și lustruindu-și ceasul cu o batistă roz.

Seara erau trimise trăsurile după Labă, pentru a-l duce la serate, adesea la zeci de kilometri depărtare. Labina rămânea acasă, moartă de epuizare și umilință, îngrijind de gospodărie, de cal și de averea soțului ei. Pentru Labă Chipeșul, timpul se oprise, însă Labina îmbătrânea rapid, pielea i se zbârcea, iar picioarele i se înmuiau.

A trecut așa un an.

Într-o zi de toamnă, Labina s-a întors de la câmp, așteptându-se să-și găsească soțul în pod, împreună cu comorile lui. Podul era teritoriul exclusiv al lui Labă și de aceea purta tot timpul la gât, alături de un medalion cu Fecioara Maria, cheia uriașului lacăt care fereca ușa podului. Acum însă, casa era cufundată în tăcere. Nu ieșea fum pe horn și nici Labă nu se auzea cântând, așa cum obișnuia, atunci când își schimba hainele, luând pe el un costum mai călduros.

Speriată, Labina s-a grăbit să intre în casă. Ușa podului era deschisă, așa că a urcat. Priveliștea care se desfășura în fața ochilor ei a făcut-o să împietrească. Pe podea se afla cufărul, gol, cu capacul smuls. Un corp atârna deasupra cufărului. Soțul ei era atârnat în cârligul mare în care își agăța de obicei costumele. Labă Chipeșul se balansa ca un pendul, spânzurat de o cravată cu motive florale. În acoperiș era o gaură, prin care hoțul cărase conținutul lăzii. Razele slabe ale soarelui la apus lumineau chipul palid al lui Labă Chipeșul și limba vânătă care-i ieșea din gură. În jur bâzâiau muște în toate culorile curcubeului.

Labinei nu i-a fost greu să-și dea seama ce se întâmplase. Când Labă s-a întors de la scăldat ca să-și îmbrace costumul de paradă, a găsit gaura în

acoperișul podului și lada goală. Toate hainele lui scumpe dispăruseră. Rămăsese o singură cravată, zăcând ca o floare ruptă în fânul călcat în picioare.

Cheful de viață al lui Laba dispăruse odată cu conținutul lăzii. Există un sfârșit al nunții când nimeni nu se uită la mire, un sfârșit al înmormântării când Laba Chipeșul întâlnește privirea plină de venerație a mulțimii în vreme ce el stă suspendat deasupra mormântului deschis, un sfârșit al exhibiționismului plin de mândrie de la lac și al atingerilor pline de dorință ale femeilor.

Cu un gest chibzuit și atent, pe care nimeni altcineva din sat nu l-ar fi putut imita, Laba își legase cravata pentru ultima oară. Apoi trăsese lada goală sub cârligul din tavan.

Labina nu a aflat niciodată cum a intrat soțul ei în posesia comorilor lui. Laba nu a povestit niciodată despre perioada cât a lipsit. Nimeni nu știa unde a fost, ce a făcut, ce preț a plătit pentru toate acele lucruri. Tot ce știa satul era cât l-a costat pierderea lor.

Nici hoțul, nici vreunul dintre obiectele furate nu au fost vreodată găsite. Cât am locuit încă acolo, circulau zvonuri că hoțul ar fi fost vreun soț sau un logodnic încornorat. Alții credeau că era mâna unei femei înnebunite de gelozie. Mulți oameni din sat o suspectau chiar pe Labina. Când auzea astfel de acuzații, fața îi devenea lividă, mâinile începeau să-i tremure și un miros respingător, de amăreală, îi ieșea din gură. Degetele i se arcuiău ca niște gheare și se arunca asupra acuzatorului, fiind nevoie ca oamenii din jur să-i despartă. Labina se întorcea acasă, bea până cădea în apatie și mă ținea strâns la pieptul ei, plângând și suspinând.

Cu ocazia unei astfel de lupte, inima i-a cedat. Când am văzut mai mulți oameni cărându-i trupul mort către colibă, am știut că trebuia s-o șterg. Mi-am umplut cometa cu tăciuni aprinși, am luat cravata prețioasă ascunsă sub patul Labinei – cea cu care Laba Chipeșul se spânzurase – și am plecat. În credința populară, se spunea că funia unui spânzurat aduce noroc. Speram să nu pierd niciodată cravata.

Vara era pe trecute. Pe câmpuri, snopii de grâu erau adunați în grămezi. Țăranii munceau din răspuțuri, însă nu aveau suficienți cai sau boi pentru a duce recolta repede acasă.

Un pod înalt de cale ferată trecea peste malurile stâncoase ale unui râu mare din apropierea satului. Era păzit de mitraliere instalate în cazemate de beton.

Noaptea, când avioanele zumzăiau sus pe cer, podul era cufundat în întuneric. Dimineața, totul era plin de viață. Soldați cu căști de protecție manevrau armele, iar din punctul cel mai înalt al podului, forma unghiulară a svasticii unduia pe steagul ei, în bătaia vântului.

Într-o noapte fierbinte s-au auzit focuri de armă în depărtare. Sunetul înăbușit s-a propagat peste câmpii, sperind oameni și păsări. Fulgere de lumină au scânteiat în depărtare. Oamenii au ieșit în fața caselor. Bărbații, trăgând din pipele lor din coceni de porumb, priveau fulgerele provocate de om și spuneau: „Se apropie frontul“. Alții adăugau: „Nemții pierd“. Multe scandaluri se iscau.

Unii țărani spuneau că, atunci când vor veni comisarii sovietici, vor împărți pământul tuturor în mod egal, luând de la bogați și dând săracilor. Va fi sfârșitul exploatării chiaburilor, al oficialilor corupți și al milițienilor brutali.

Alții îi contraziceau vehement. Jurând pe sfânta cruce, urlau că sovieticii vor naționaliza totul, până la soții și copii. Privind la lumina orbitoare ce se vedea pe cerul de est, strigau că venirea Roșilor însemna întoarcerea oamenilor cu spatele la altar, nesocotirea învățămintelor strămoșilor și o viață plină de păcate, până ce dreptatea divină îi va transforma în stâlpi de sare.

Fratele se ridica împotriva fratelui, tații ridicau topoarele la fiii lor, în fața mamelor. O forță invizibilă separa oamenii, scinda familii, întuneca mințile. Doar bătrânii își mai păstrau rațiunea, șontăcând dintr-o parte într-alta, implorându-i pe combatanți să facă pace. Strigau cu vocile lor pițigăiate că era destul război în lume și că nu era nevoie să mai înceapă unul în sat.

Discuțiile contradictorii s-au rărit, pe măsură ce bubuiturile se apropiau tot mai mult. Oamenii au uitat brusc de comisarii sovietici sau de furia divină, grăbindu-se să sape gropi în șoproane și beciuri. Ascundeau acolo provizii de unt, carne de porc și de vițel, secară și grâu. Unii vopseau în secret bucăți de pânză în roșu pentru a le folosi ca steaguri în întâmpinarea noilor conducători, în vreme ce alții ascundeau în locuri sigure crucifixe, sculpturi cu Fecioara și Pruncul, icoane.

Nu înțelegeam mare lucru, însă simțeam agitația în aer. Nimeni nu mă mai băga în seamă. Umblam printre colibe, auzind zgomot de săpături, șoapte nervoase și rugăciuni. Când mă întindeam pe câmp, cu urechea lipită de pământ, auzeam un sunet înăbușit.

Să fi fost chiar Armata Roșie care se apropia? Trepidațiile pământului semănau cu o inimă bătând. Mă întrebam oare de ce, dacă Dumnezeu putea să-i prefacă atât de ușor pe păcătoși în stâlpi de sare, sarea era atât de scumpă? Și de ce nu-i prefăcea pe unii păcătoși în carne sau zahăr? Cu siguranță sătenii aveau nevoie de acestea la fel de mult ca de sare.

M-am culcat pe spate, privind norii. Aceștia pluteau deasupra mea, dându-mi impresia că și eu pluteam. Dacă era adevărat că femeile și copiii puteau deveni proprietate comunală, atunci fiecare copil ar avea mai multe mame și mai mulți tați, nenumărați frați și surori. Părea prea frumos să sper la așa ceva. Să aparții oricui! Oriunde aș merge, o grămadă de tați mă vor mângâia pe creștetul capului, cu mâini ferme și dătătoare de încredere, o mulțime de mame mă vor strânge la piepturile lor și mulți frați mai mari mă vor apăra de câini. Iar eu va trebui să am grijă de frații și surorile mai mici. Mi se părea că țăranii nu aveau nici un motiv să se teamă.

Norii se topeau unul în altul, devenind când întunecați, când luminoși. De undeva de deasupra, Dumnezeu îi dirija pe toți. Înțelegeam acum de ce El nu-și putea permite să piardă timpul cu o găză mică și neagră ca mine. Avea armate uriașe, nenumărați oameni, animale și mașini care se luptau sub El. El trebuia să hotărască cine va câștiga și cine va pierde; cine va trăi și cine va muri.

Dar dacă Dumnezeu hotăra cu adevărat ce urma să se întâmple, de ce își făceau griji țăranii cu privire la credința, bisericile și preoții lor? Dacă acești comisari sovietici chiar intenționau să distrugă bisericile, să profaneze altarele, să omoare preoții și să-i persecute pe credincioși, Armata Roșie nu avea nici cea mai mică șansă să câștige războiul. Oricât de ocupat ar fi fost Dumnezeu, nu putea să treacă cu vederea peste un asemenea pericol care plana deasupra popoului Său. Însă aceasta nu însemna oare că germanii, care și ei demolaseră biserici și omorâseră oameni, vor fi învingători? Din punctul de vedere al lui Dumnezeu, cel mai plauzibil părea ca toți să piardă războiul, de vreme ce fiecare comitea crime.

„Proprietatea comună a soților și copiilor“, spuneau țăranii. Părea mai degrabă o glumă. Oricum, gândeam eu, cu puțină bunăvoință, comisarii sovietici m-ar putea include printre copii. Deși eram mai mic decât majoritatea băieților de opt ani, aveam aproape unsprezece ani acum și mi-era teamă că rușii m-ar putea socoti adult sau, cel puțin, să nu mă considere copil. Pe deasupra, mai eram și mut. Aveam probleme și cu mâncarea, căci uneori mi se întorcea din stomac nedigerată. Cu siguranță meritam să devin proprietate comună.

Într-o dimineață, am observat o activitate neobișnuită pe pod. Soldați cu căștile pe cap roiau de colo colo, demontând tunurile și mitralierele, coborând steagul german. Camioane mari se îndreptau către vest, venind din partea cealaltă a podului, iar sunetul aspru al cântecelor germane nu se mai auzea. „Fug“, spuneau țăranii. „Au pierdut războiul“, șușoteau cei mai îndrăzneți.

A doua zi, la prânz, un grup de soldați au inspectat satul călare. Erau cam o sută, poate mai mulți. Păreau să fie una cu caii lor; călăreau cu o ușurință uimitoare, fără să dea vreo comandă. Purtau uniforme germane, verzi, cu nasturi lucioși, și chipiurile trase pe ochi.

Țăranii i-au recunoscut imediat. Țipau îngroziți că soseau calmucii și că femeile și copiii trebuiau să se ascundă înainte să fie prinși. Luni întregi au circulat prin sat multe povești terifiante despre acești călăreți, cunoscuți sub numele de calmuci. Țăranii spuneau că, atunci când armata germană, odată invincibilă, a ocupat o mare parte a teritoriului sovietic, mulți calmuci li s-au alăturat, majoritatea voluntari, dezertori din armata sovietică. Urându-i pe roșii, s-au alăturat germanilor, care le permiteau să jefuiască și să violeze, după cum le erau obiceiurile de război și tradițiile. De aceea, calmucii erau trimiși în satele și orașele care urmau să fie pedepsite pentru nesupunere și, în mod deosebit, în orașele aflate în calea Armatei Roșii, care avansa.

Calmucii alergau în galop nebun, lipiți de caii lor, folosindu-se de piteni și izbucnind în strigăte răgușite. Sub uniforme lor descheiate, li se vedea pielea maronie. Unii călăreau fără șă, alții purtau săbii grele la cingătoare.

Haosul pusese stăpânire pe întregul sat. Era prea târziu pentru fugă. Eu îi priveam cu interes pe călăreți. Toți aveau părul negru și gras, strălucind în soare. Aproape negru-albăstrui, era chiar mai întunecat decât al meu, la fel cum le erau și pielea și ochii. Aveau dinți mari și albi, pomeți înalți și fețe late, care păreau umflate.

Pentru o clipă, privindu-i, m-am simțit cuprins de satisfacție și de mândrie. Acești călăreți semeți aveau părul negru, ochii negri și pielea tuciurie. Se deosebeau de oamenii din sat ca noaptea de zi. Sosirea acestor calmuci oacheși aproape că îi înnebunea de frică pe locuitorii blonzi ai satului.

Între timp, călăreții își mânau caii printre case. Unul dintre ei, un bărbat într-o uniformă încheiată la toți nasturii și cu chipiul de ofițer, a lansat un ordin. Au sărit toți de pe cai, pe care i-au legat apoi de garduri. De sub șei au scos bucăți de carne, gătitе la căldura calului și a călărețului. Au mâncat ținând cu mâinile aceste bucăți de carne gri-albăstrii și au băut din ploști făcute din bostani, tușind și împrôșcând cu stropi în timp ce înghițeau.

Unii erau deja beți. Se năpusteau în colibe și înșfăcau femeile care nu erau ascunse. Bărbații încercau să le apere cu coasele. Un calmuc l-a tăiat pe unul dintre ei cu o singură lovitură de sabie. Alții au încercat să fugă, însă au fost opriți cu focuri de arme.

Calmucii s-au împrăștiat prin tot satul. Țipetele răsunau din toate părțile. Am fugit și m-am ascuns în mijlocul unei tufe dese de zmeură, chiar în piața centrală a satului, făcându-mă mic de tot, ca un vierme.

În timp ce stăteam pitit acolo, cu ochii în patru, satul era cuprins de panică. Bărbații încercau să-și apere casele, în care calmucii intraseră deja. S-au tras mai multe focuri de armă, iar un bărbat rănit la cap alerga în cercuri, orbit de propriul lui sânge. Un calmuc l-a tăiat cu sabia. Copiii fugeau care-

ncotro, sărind peste șanțuri și garduri. Unul dintre ei a fugit în tufele în care eram eu ascuns, dar, când m-a văzut, a luat-o din nou la fugă, fiind apoi ajuns din urmă și strivit de caii în galop.

Calmucii târau acum afară din casă o femeie pe jumătate goală. Se zbătea și țipa, încercând în zadar să-i prindă pe călăi de picioare. Un grup de femei și fete erau fugărite ca vitele de niște călăreți răzând, folosindu-se de bicele pentru cai. Tații, soții și frații femeilor fugeau după ei cerșind îndurare, însă erau dați la o parte cu lovituri de bici și de sabie. Un țăran fugea pe drumul principal, cu o mână tăiată. Sângele țâșnea din ciotul rămas, în timp ce el își căuta în continuare familia.

În apropiere, soldații trântiseră o femeie la pământ. Un soldat o ținea de gât în timp ce alții îi desfăceau picioarele. Unul dintre ei a încălecat-o și, în chiotele de încurajare ale celorlalți, o siluia. Femeia plângea și se zbătea. Când primul a terminat, au urmat ceilalți, rând pe rând. Curând, femeia zăcea fără vlagă, renunțând să se mai lupte.

O altă femeie a fost târâtă afară. Țipa și implora milă, însă calmucii au dezbrăcat-o și au trântit-o la pământ. Doi bărbați o violau deodată, unul în gură. Când întorcea capul într-o parte sau voia să închidă gura, era lovită cu un bici pentru tauri. Într-un final, li s-a supus, istovită. Alți soldați violau două fete tinere, din față și din spate, trecându-le de la unul la altul, forțându-le să facă tot felul de mișcări ciudate. Când opuneau rezistență, erau lovite și biciuite.

Țipetele femeilor violate răsunau din toate casele. O fată reușise cumva să scape și alergase afară pe jumătate îmbrăcată, cu sângele șiroindu-i de-a lungul coapselor, urlând ca un câine biciuit. Doi soldați, și ei pe jumătate goi, alergau după ea răzând. O fugăreau în jurul pieței centrale, în răsetele și glumele camarazilor lor. Până la urmă, au prins-o. Copiii priveau cu ochii în lacrimi.

Noi victime erau prinse tot timpul. Calmucii beți erau din ce în ce mai excitați. Câțiva se împerecheau între ei, apoi se întreceau în a viola femei, în cele mai neobișnuite moduri: doi sau trei bărbați pe o fată, mai mulți bărbați în succesiuni rapide. Fetele mai tinere și mai atrăgătoare erau aproape sfâșiate în bucăți, iar între soldați se stârneau certuri. Femeile plângeau și se rugau cu voce tare. Soții și tații lor, fiii și frații, care fuseseră încuiați în case, le recunoșteau vocile și le răspundeau cu țipete sălbatice.

În mijlocul pieței, câțiva calmuci își etalau îndemânarea în a viola femei pe spatele calului. Unul dintre ei și-a dat jos uniformă, lăsându-și doar cizmele în picioarele păroase. A galopat în cercuri și apoi, cu dibăcie, a tras de jos, în goana calului, o femeie goală, pe care i-au adus-o ceilalți. A pus-o să stea călare pe cal, cu fața la el. Calul a pornit într-un trap rapid, iar călărețul a tras femeia mai aproape de el, făcând-o să se lase pe spate, pe coama calului. La fiecare opintire a calului, o penetra, din nou și din nou, strigând triumfător de fiecare dată. Ceilalți îi încurajau performanțele cu aplauze. Călărețul a întors apoi femeia cu dexteritate, așa încât aceasta

stătea acum cu fața înainte. A săltat-o puțin și a repetat figura de la spate, ținând-o strâns de sâni.

În încurajările celorlalți, un alt calmuc a sărit pe același cal, sprijinindu-se cu spatele de coama calului. Calul a horcăit sub greutate și a încetinit, pe când cei doi soldați o violau simultan pe femeia sleită.

Au urmat alte și alte isprăvi. Femei lipsite de apărare erau trecute de pe un cal pe altul, în galop. Unul dintre calmuci a încercat să se împerecheze cu o iapă; alții au excitat un armăsar și au încercat să împingă o fată sub el, cu picioarele desfăcute.

M-am târât mai adânc în tufișuri, copleșit de groază și dezgust. Acum înțelegeam totul. Mi-am dat seama de ce Dumnezeu nu-mi asculta rugăciunile, de ce fusesem atârnat de cârlige, de ce mă bătea Garbos, de ce îmi pierdusem graiul. Eram negru. Părul și ochii mi-erău la fel de negri ca ai calmucilor. În mod sigur, împreună cu ei, aparțineam unei alte lumi. Nu există milă pentru cei ca mine. Fusesem osândit la o soartă îngrozitoare, să am părul și ochii negri, la fel ca această hoardă de sălbatici.

Deodată, un bătrân înalt, cu părul alb a ieșit dintr-un grajd. Țăranii îi spuneau „Sfântul“ și probabil că și el se considera sfânt. Ținea cu amândouă mâinile o cruce greoaie din lemn masiv și purta pe capul său alb o coroană din frunze de stejar îngălbenite. Ochii lui orbi erau ridicați către cer. Picioarele-i desculțe, deformate de vârstă și de boală, căutau o potecă. Cuvintele unui psalm au prins viață într-un bocet jalnic, în gura lui fără dinți. Își îndrepta crucea înspre dușmanii săi nevăzuți.

Soldații s-au calmat pentru o clipă. Chiar și cei beți îl priveau stânjenți, vizibil deranjați. Apoi unul dintre ei s-a repezit la bătrân, punându-i piedică. Acesta a căzut și a scăpat crucea din mână. Calmucii rânjeau batjocoritor. Bătrânul a dat să se ridice singur, cu mișcări anevoioase, bătându-l după cruce. Mâinile lui osoase și butucănoase căutau cu răbdare pe jos, dar, când se apropia de ea, soldatul o îndepărta cu piciorul. Bătrânul se târa primprejur, murmurând și bolborosind încet. Până la urmă a obosit, iar respirația i-a devenit greoaie și șuierătoare. Calmucul a ridicat crucea grea și a pus-o în picioare. S-a balansat pentru o secundă, apoi s-a răsturnat peste trupul aplecat. Bătrânul a scos un geamăt și a încetat să mai miște.

Un soldat și-a aruncat cuțitul după o fată care încerca să se îndepărteze, târându-se. A fost lăsată să sângereze în praf; nimeni n-o băga în seamă. Calmuci beți mânau de la unul la altul femeile pline de sânge, bătându-le și silindu-le să facă lucruri odioase. Unul dintre ei a dat fuga într-o casă și a scos afară o fetiță cam de cinci ani. A ridicat-o în brațe, astfel încât camarazii lui să o vadă bine. Apoi i-a smuls copilei rochia. A lovit-o în burtă, în timp ce mama copilului se târa în praf, cerșind îndurare. Și-a descheiat încet nasturii și și-a scos pantalonii, ținând-o pe fetiță în continuare sus, cu o mână. Apoi s-a ghemuit și a pătruns-o pe copila care țipa, cu o mișcare bruscă. Când fata a căzut în nesimțire, a aruncat-o în tufișuri și s-a întors la mama ei.

În ușa unei case, niște soldați aproape goi se luptau cu un țăran corpolent și vânjos. Acesta stătea în prag, învârtind cu furie sălbatică un topor. Când soldații l-au copleșit într-un final, au scos cu forța din casă o femeie înnebunită de groază, târând-o de păr. Trei soldați se ocupau de soț, iar ceilalți îi torturau și îi violau soția.

Apoi le-au târât afară pe două dintre fetele mai mici ale bărbatului. Prinzând un moment când strânsoarea calmucilor asupra lui a slăbit, țăranul a făcut un salt și l-a lovit brusc pe cel mai apropiat. Soldatul a căzut, cu craniul zdrobit ca un ou de rândunică. Sânge și bucăți albe de creier, asemănătoare cu miezul de nucă spartă, i se împrăștiaseră prin păr. Soldații turbati l-au înconjurat pe țăran, l-au doborât și l-au violat. Apoi l-au castrat în fața soției și fiicelor lui. Femeia înnebunită s-a repezit să-l apere, mușcând și zgâriind. Zbierând de încântare, calmucii au prins-o repede, i-au deschis gura cu forța și i-au vârât bucățile de carne însângerată pe gât.

Una dintre case luase foc. În agitația care s-a iscat, unii țărani au fugit spre pădure, târând după ei femei aproape leșinate și copii poticnindu-se. Calmucii, trăgând focuri la întâmplare, au strivit câțiva oameni sub cai. Capturau noi victime, pe care le torturau pe loc.

Stăteam pitit în tufe de zmeură. Calmucii beți roiau primprejur, iar șansele mele de a rămâne neobservat scădeau. Nici măcar nu mai puteam gândi; eram împietrit de groază. Am închis ochii.

Când i-am deschis din nou, l-am văzut pe unul dintre calmuci clătinându-se în direcția mea. M-am lipit și mai tare de pământ, aproape încetând să mai respir. Soldatul a cules câteva boabe de zmeură și le-a mâncat. A făcut încă un pas în tufe și a călcat pe mâna mea întinsă. Călcaiul și cuiele din cizmele lui mi-au pătruns prin piele. Durerea era cumplită, însă n-am făcut nici o mișcare. Soldatul s-a sprijinit în pușcă și a urinat calm. Brusc însă și-a pierdut echilibrul, a făcut un pas înainte și s-a prăvălit peste capul meu. Am sărit în sus încercând să fug, însă m-a prins și m-a lovit cu patul armei în piept. Ceva a pârâit înăuntru. Am căzut în genunchi, însă am reușit să-i pun piedică soldatului. Acesta a căzut, iar eu am fugit în zigzag către case. Calmucul a tras un glonț, însă glonțul a ricoșat în pământ, cu un vâjâit. A tras încă o dată, dar a ratat. Am scos o scândură din peretele unui șopron, m-am strecurat prin gaură înăuntru și m-am ascuns în paie.

De acolo, încă se auzeau țipetele oamenilor și animalelor, focuri de armă, trosnetele caselor și șoproanelor cuprinse de flăcări, nechezatul cailor și râsetele răgușite ale calmucilor. O femeie gemea încet din când în când. M-am îngropat și mai adânc în paie, deși fiecare mișcare îmi provoca dureri. Mă gândeam oare ce s-o fi rupt în pieptul meu. Mi-am dus mâna la inimă și am simțit că încă bătea. Nu voiam să fiu invalid. În ciuda gălăgiei, am ațipit, epuizat și îngrozit.

M-am trezit brusc. O explozie puternică a zguduit șopronul; câteva grinzi au căzut și nori de praf au întunecat totul. Auzeam ici-colo focuri de armă și răpăială continuă a mitralierelor. Am privit cu grijă afară și am văzut cai galopând speriați și calmuci aproape goi, încă beți, încercând să sară pe ei.

Dinspre pădure și dinspre râu, se auzeau focuri de armă și huruit de motoare. Un avion cu steaua roșie pe aripi zbura jos, deasupra satului. Canonada a încetat după un timp, însă zgomotul motoarelor se întetea. Era limpede că sovieticii se apropiau; Armata Roșie, comisarii sosiseră.

M-am strecurat afară, însă durerea cumplită din piept aproape că m-a doborât. Am tușit și am scuipat sânge. Mă străduiam din răsuferință să merg și curând am ajuns pe deal. Podul nu mai era. Explozia cea mare trebuie să-l fi distrus. Dinspre pădure apăreau tancuri, înaintând încet. În urma lor veneau soldați cu căștile pe cap, mergând în dezordine, de parcă ar fi fost la plimbarea de duminică după-amiază. În apropierea satului, câțiva calmuci s-au ascuns în căpițele de fân. Însă când au văzut tancurile, au ieșit la iveală, clătinându-se încă, și au ridicat mâinile. Au aruncat puștile și pistoalele. Unii au căzut în genunchi, cerșind milă. Soldații roșii i-au înconjurat sistematic, împungându-i cu baionetele. În foarte scurt timp, cei mai mulți au fost capturați. Caii lor pășteau liniștiți în apropiere.

Tancurile se opriseră, dar noi trupe continuau să sosească. Pe râu a apărut un ponton. Geniștii examinau podul în ruine. Câteva avioane zburau deasupra, înclinându-și aripile în chip de salut. Într-un fel, eram dezamăgit; războiul părea să se fi sfârșit.

Câmpurile din jurul satului erau deja pline de echipamente. Soldații ridicau corturi și bucătării de campanie și întindeau fire de telefon. Cântau și vorbeau într-o limbă care se aseamăna cu dialectul local, cu toate că nu o înțelegeam prea bine. Mă gândeam că trebuie să fie limba rusă.

Țăranii îi priveau tulburați pe nou-veniți. Când unii dintre soldații Armatei Roșii și-au arătat fețele asemănătoare cu cele ale calmucilor, de tip uzbek sau tătar, femeile au început să țipe și să se dea înapoi îngrozite, deși chipurile nou-veniților erau zâmbitoare.

Un grup de țărani a pornit pe câmp purtând steaguri roșii, cu secera și ciocanul vopsite cu stângăcie pe ele. Soldații i-au întâmpinat cu ovații, iar comandantul regimentului a ieșit din cortul său pentru a primi delegația. A dat mâna cu ei și i-a poftit înăuntru. Țăranii și-au scos căciulile, stânjenți. Nu prea știau ce să facă cu steagurile, însă până la urmă le-au depozitat în afara cortului, la intrare.

Aveau un camion mare, alb, cu o cruce roșie vopsită pe acoperiș, iar un doctor îmbrăcat în alb trata, împreună cu infirmierii, femeile rănite și copiii. Ambulanța a fost înconjurată de o grămadă de oameni, dornici să vadă tot ce se petrecea acolo.

Copiii se țineau după soldați, cerându-le dulciuri. Bărbații îi luau în brațe și se jucau cu ei.

La prânz, țăranii au aflat că soldații roșii i-au spânzurat de picioare pe toți calmucii capturați, în stejarii de pe malul râului. În ciuda durerii din piept și mână, m-am târât și eu până acolo, urmând o mulțime de curioși, bărbați, femei și copii.

Calmucii se vedeau de departe; atârnav nemișcați în copaci, ca niște conuri de pin uriașe. Fiecare era în copac separat, atârnat de glezne, cu

mâinile legate la spate. Soldați sovietici, cu fețe zâmbitoare și prietenoase, se plimbau calmi prin apropiere, rulându-și țigări din bucăți de ziar. Deși soldații nu permiteau țăranilor să se apropie, unele femei, recunoscându-și călăii, începeau să-i blesteme și aruncau cu bucăți de lemn și noroi în trupurile care atârnavă fără vlagă.

Furnicile și muștele roiau în jurul calmucilor atârnați în copaci. Le intrau în gurile deschise, în ochi și în nări. Își făceau cuiburi în urechile lor; mișunau prin părul lor nepieptănat, veneau cu miile și se luptau pentru locurile mai bune.

Bărbații se legănav în vânt, iar unii dintre ei se învârtteau încet, ca niște cârnați la afumat. Unii se cutremurau și scoteau câte o șoaptă răgușită. Alții păreau lipsiți de viață. Atârnavă cu ochii larg deschiși, fără să clipească, iar venele de la gât le erau umflate monstruos. Țăranii au aprins un foc în apropiere și familii întregi priveau calmucii atârnați, aducându-și aminte de cruzimile la care au fost supuși și bucurându-se că totul s-a terminat.

O pală de vânt a scuturat copacii. Corpurile se roteau, tremurând în cercuri largi. Țăranii își făceau semnul crucii. Am privit în jur după moarte, pentru că i-am simțit suflul în aer. Avea chipul Martei după ce murise și se zbenguia printre crengile stejarilor, atingând ușor trupurile spânzurate de picioare, împletindu-le cu pânze de păianjen filate din corpul ei transparent. Le șoptea vorbe perfide în urechi; le strecura răcoare în inimi; le sugruma gâtleurile.

Era mai aproape ca niciodată de mine. Aproape că-i puteam atinge lințoliul diafan, privind în ochii ei cețoși. S-a oprit în fața mea, cochetând și insinuând o altă întâlnire. Nu-mi era teamă de ea; speram să mă ducă de partea cealaltă a pădurii, în mlaștinile de nepătruns, unde crengile se afundau în cazanele cu aburi, bolborosind sulfuros, unde noaptea puteai auzi freamătul ușor al fantomelor împerechindu-se și vântul tăios prin coroanele copacilor, ca o vioară într-o cameră îndepărtată.

Am întins mâna, însă năluca a dispărut printre copacii încărcăți cu frunze fremătătoare și o recoltă bogată de corpuri spânzurate.

Ceva părea să ardă în mine. Capul mi se învârtea și eram lac de transpirație. M-am îndreptat către malul râului. Briza umedă m-a răcorit și m-am așezat pe un buștean.

Râul era larg aici. Curentul iute ducea lemne, crengi rupte, fâșii de pânză de sac, mănunchiuri de paie, purtându-le în vârtejuri sălbatice. Din când în când, mai apărea câte un leș de cal umflat. Pentru o clipă, am crezut că am văzut cadavrul albăstrui al unui om, intrat în putrefacție, plutind chiar sub suprafața apei. Pentru un moment, apele s-au limpezit. Apoi a venit o masă de pești omorâți de explozii. Se rostogoleau unii peste alții, ajungând când sus, când jos, îngrămădindu-se, ca și cum nu ar mai fi fost loc pentru ei în râul acela în care curcubeul îi adusese cu mult timp în urmă.

Tremuram. Mă hotărâsem să mă apropiu de soldații roșii, cu toate că nu știam cum se vor uita la cineva cu ochi negri, vrăjitorești. Trecând pe lângă

mulțimea de trupuri atârinate, mi s-a părut că l-am recunoscut pe cel care mă lovisese cu patul armei. Se învârtea în cercuri largi, cu gura deschisă și plină de muște. Am întors capul, ca să-l văd mai bine la față. Din nou, durerea mi-a străpuns pieptul.

Fusesem externat din spitalul regimentului. Săptămânile au trecut. Era toamna anului 1944. Durerea din piept îmi trecuse și orice ar fi fost rupt de lovitura calmucului se vindecase de-acum.

Contrar temerilor mele, mi s-a permis să stau cu soldații, însă știam că era ceva temporar. Mă așteptam să fiu lăsat în vreun sat când regimentul avea să meargă pe front. Între timp, și-au așezat tabăra pe malul râului și nimic nu lăsa să se ghicească o plecare prea grabnică. Era un regiment pentru comunicații, format în principal din soldați foarte tineri și ofițeri recrutați de puțin timp, care nu erau decât niște băiețandrii când a început războiul. Tunul, mitralierele, camioanele, echipamentul telegrafic și cel telefonic, toate erau noi-nouțe și bine unse, de parcă nici n-ar fi fost încercate în război. Foile de cort și uniforme soldaților nu avuseseră încă timp să se decoloreze.

Războiul și linia frontului avansaseră deja mult pe teritoriul inamic. La radio se anunțau zilnic noi înfrângeri ale armatei germane și ale aliaților săi extenuați. Soldații ascultau cu atenție aceste știri, încuviințau cu mândrie din cap și-și vedeau apoi de instrucție. Scriau scrisori lungi rudelor și prietenilor, în care-și exprimau îndoiala că vor mai avea șansa să ajungă pe câmpul de luptă înainte ca războiul să se termine, deoarece germanii fuseseră puși pe fugă de frații lor mai în vârstă.

Viața în regiment era calmă și bine rânduită. O dată la câteva zile, un avion mic ateriza pe pista temporară, aducând scrisori și ziare. Scrisorile aduceau vești de acasă, unde oamenii începeau să-și reconstruiască așezările ruinate. Fotografiile din ziare arătau orașe sovietice și germane bombardate, fortificații distruse și fețele bărboase ale prizonierilor germani în șiruri nesfârșite. Zvonuri despre sfârșitul iminent al războiului circulau din ce în ce mai frecvent în rândurile ofițerilor și soldaților.

Doi soldați aveau grijă de mine mai tot timpul. Aceștia erau Gavrilă, un ofițer politic al regimentului, despre care se spunea că și-ar fi pierdut întreaga familie în primele zile ale invaziei naziste, și Mitka, poreclit „Mitka Cucul”, instructor și trăgător de elită.

De asemenea, mă bucuram de protecția multora dintre prietenii lor. Gavrilă obișnuia să-și petreacă în fiecare zi o parte din timp cu mine, în biblioteca de campanie. Mă învăța să citesc. Aveam deja peste unsprezece ani, spunea el. Băieții ruși de vârsta mea nu numai că știau să citească și să scrie, dar știau chiar să se lupte cu dușmanul dacă era necesar. Nu voiam să fiu luat drept copil: studiam enorm, urmărindu-i pe soldați și imitându-le comportamentul.

Cărțile m-au impresionat teribil. Prin intermediul unor simple pagini tipărite, puteai invoca o lume la fel de reală precum cea pe care o percepeai cu toate simțurile. Mai mult, lumea cărților, ca și carnea în conserve, era cumva mai bogată și mai plină de savoare decât varietatea de fiecare zi. În

viața obișnuită, de exemplu, vezi mulți oameni fără să-i cunoști, pe când în cărți, poți să știi ce gândesc și plănuiesc oamenii.

Am citit prima mea carte asistat de Gavrila. Se numea *Copilăria*, iar personajul principal, un băiețel ca mine, și-a pierdut tatăl încă de la prima pagină. Am citit această carte de mai multe ori, umplându-mă de speranță. Nici el nu a avut o viață ușoară. După moartea mamei sale, a rămas absolut singur și, în ciuda multor greutăți, a crescut pentru a ajunge – după cum spunea Gavrila – un mare om. Numele lui era Maxim Gorki, unul dintre cei mai de seamă scriitori ruși. Cărțile lui umpleau multe rafturi în biblioteca regimentului și erau cunoscute de oamenii din întreaga lume.

Și poezia îmi plăcea. Era scrisă într-o formă ce se asemana cu rugăciunile, însă era mai frumoasă și mai inteligibilă. Pe de altă parte, poeziile nu garantau zile de îndurare. Însă nu trebuia să reciti poezii pentru ispășirea păcatelor; poezia era pentru plăcere. Cuvintele dulci și șlefuite se potriveau între ele ca pietrele de moară unse cu ulei, rotindu-se una pe alta. Cititul nu era însă principala mea ocupație. Lecțiile mele cu Gavrila erau mai importante.

De la el am învățat că rânduiala lumii nu avea nimic de-a face cu Dumnezeu și că Dumnezeu nu avea nimic de-a face cu lumea. Motivul era foarte simplu. Dumnezeu nu exista. Preoții vicleni îl inventaseră pentru a putea înșela oamenii proști și superstițioși. Nu exista Dumnezeu, nici Sfânta Treime, nici diavoli, fantome sau vampiri care se ridicau din morminte; nu exista Moartea zburând peste tot în căutare de noi păcătoși pentru a-i prinde în plasă. Toate acestea nu erau decât povești pentru oameni neștiutori, care nu înțelegeau cum era făcută lumea, nu aveau încredere în propriile lor puteri și de aceea aveau nevoie să se refugieze în credința într-un Dumnezeu.

După părerea lui Gavrila, omul își decide singur cursul vieții sale și e singurul răspunzător de destinul său. De aceea, fiecare om contează și este crucial ca fiecare să știe ce să facă și încotro să se îndrepte. Un individ ar putea crede că acțiunile lui sunt lipsite de importanță, însă nu e decât o iluzie. Acțiunile lui, ca și acelea ale multor alora, formează un model care nu poate fi judecat de către cei de la vârful societății. La fel, împunsăturile de ac, aparent la nimereală, pe care le face o femeie formează într-un final frumosul model floral care va apărea pe o față de masă sau pe o cuvertură.

În concordanță cu una dintre legile istoriei omului, spunea Gavrila, câte un individ trebuie să se remarce din când în când din mulțimea de oameni: va fi cel care va vrea să-i ajute pe ceilalți și, datorită cunoștințelor sale superioare și înțelepciunii sale, va ști că așteptarea ajutorului divin nu va fi de prea mare ajutor pe pământ. Un astfel de om va deveni un conducător, unul dintre marii oameni care îi va ghida pe ceilalți în gândire și în acțiuni, așa cum o țesătoare își ghidează firele colorate prin modelul complicat.

Portrete și fotografii ale unor astfel de oameni erau expuse în biblioteca regimentului, în spitalul de campanie, în sala de recreere, în corturile popotei și în dormitoarele soldaților. Am privit adesea chipurile acestor

măreți și înțelepți oameni. Mulți dintre ei erau morți. Unii aveau nume scurte și răsunătoare și bărbi lungi și stufoase. Totuși, ultimul era încă în viață. Portretele lui erau mai mari, mai luminoase, mai arătoase decât ale celorlalți. Sub comanda lui, spunea Gavrila, Armata Roșie i-a învins pe nemți și a făcut cunoscut popoarelor eliberate un nou mod de viață, prin care toți devin egali. Nu vor mai exista bogați și săraci, exploatați și exploatați, persecutarea bruneților de către blonzi, oameni omorâți în camerele de gazare. Gavrila, ca toți ofițerii și bărbații din regiment, îi datora tot ce avea acestui bărbat: educația, rangul social, casa. Datorită lui, biblioteca avea toate acele cărți frumos tipărite și legate. Eu însumi fusesem îngrijit de medicii militari și mă făcusem bine datorită lui. Fiecare cetățean sovietic îi era dator acestui om pentru tot ce avea și pentru tot ce i se întâmplase bun în viață.

Numele lui era Stalin.

În portrete și fotografii, avea o față amabilă și ochi îngăduitori. Arăta ca un bunic sau ca un unchi iubitor, pe care nu l-ai văzut de mult timp și care abia așteaptă să te ia în brațe. Gavrila citea și îmi povestea multe întâmplări din viața lui Stalin. La vârsta mea, tânărul Stalin se lupta deja pentru drepturile celor oropsiți, opunându-se exploatarea seculare a săracilor de către bogații fără milă.

Priveam fotografiile din tinerețe ale lui Stalin. Avea părul foarte negru și des, ochi negri, sprâncene groase și, mai târziu, chiar o mustață neagră. El arăta mai țigan decât mine, mai evreu decât evreul omorât de ofițerul german în uniformă neagră, mai evreu decât băiatul găsit de țărani pe calea ferată. Stalin a avut noroc că nu-și trăise tinerețea în satele în care am stat eu. Dacă ar fi fost bătut tot timpul în copilărie pentru trăsăturile lui oacheșe, probabil că nu ar mai fi avut atât timp ca să-i ajute pe alții; ar fi fost prea ocupat să se ferească de toți băieții și câinii satului.

Dar Stalin era georgian. Gavrila nu mi-a spus dacă nemții avuseseră în plan să-i incinereze pe georgieni. Însă privind la oamenii care-l înconjurau pe Stalin în fotografii, nu aveam nici cea mai mică îndoială că, dacă germanii i-ar fi capturat, ar fi ajuns cu toții în cuptoare. Erau toți măslinii la față, cu părul negru și ochii negri.

Pentru că Stalin locuia acolo, Moscova era inima întregii țări și mult râvnitul oraș al muncitorilor din întreaga lume. Soldații cântau cântece despre Moscova, scriitorii scriau cărți despre ea, poeții o slăveau în versuri. S-au făcut filme despre Moscova și s-au spus povești fascinante despre ea. Se părea că, undeva adânc sub străzile ei, îngropate ca niște cârțițe gigantice, trenuri lungi, licăritoare alergau și opreau fără zgomot în stații decorate cu marmură și mozaicuri mai fine decât în cele mai frumoase biserici.

Stalin locuia la Kremlin. Multe palate și biserici vechi se aflau acolo, în spatele unui zid înalt. Dacă te uitai peste zid, vedeai domurile ca niște ridichi uriașe, cu rădăcinile îndreptate către cer. Alte poze înfățișau cartierele Kremlinului unde Lenin, care fusese mentorul lui Stalin, își

dusese traiul. Unii soldați erau mai impresionați de Lenin, alții de Stalin, la fel cum unii țărani pomeneau mai des de Dumnezeu Tatăl, iar alții de Dumnezeu Fiul.

Soldații spuneau că ferestrele biroului lui Stalin din Kremlin erau luminate până târziu în noapte și că oamenii din Moscova, împreună cu clasa muncitoare din întreaga lume, priveau înspre aceste ferestre în căutare de noi inspirații și speranță pentru viitor. Acolo, mărețul Stalin avea grijă de ei, muncea pentru ei toți, găsea cele mai bune căi de a câștiga războiul și de a-i distruge pe dușmanii clasei muncitoare. Gândul lui era la cei aflați în suferință, chiar și la cei din țări îndepărtate, care trăiau încă sub opresiunea teribilă. Însă ziua eliberării lor se apropia, iar pentru a aduce acea zi cât mai aproape, Stalin trebuia să muncească până târziu în noapte.

După ce am aflat toate aceste lucruri de la Gavrilă, porneam adesea în plimbări pe câmp, cufundat în gânduri. Îmi părea rău pentru toate rugăciunile mele. Toate acele mii de zile de îndurare pe care le câștigasem cu ele nu valorau nimic. Dacă era adevărat că nu exista Dumnezeu, Fiul, Fecioara Maria și nici măcar vreun sfânt mai neînsemnat, ce se întâmplase atunci cu toate rugăciunile mele? Se învârtteau oare în cerurile pustii, ca un stol de păsări ale căror cuiburi fuseseră distruse de băieți? Sau erau în vreun loc secret și, la fel ca vocea mea pierdută, se luptau să se elibereze?

Amintindu-mi câteva fraze din aceste rugăciuni, m-am simțit trădat. Erau, așa cum spunea Gavrilă, pline doar de cuvinte fără înțeles. Cum de nu mi-am dat seama mai repede? Pe de altă parte, mi-era greu să cred că preoții nu credeau în Dumnezeu și că Îl foloseau doar pentru a prosti lumea. Și pentru ce existau bisericile, cea catolică și cea ortodoxă? Fuseseră ele oare întemeiate, așa cum spunea Gavrilă, doar cu scopul de a-i intimida pe oameni prin presupusa putere a lui Dumnezeu, forțându-i să-i suporte pe clerici? Însă, dacă preoții acționau cu bună credință, ce se va întâmpla cu ei atunci când vor descoperi brusc că Dumnezeu nu există și că deasupra turnurilor înalte ale bisericilor nu era decât cerul nemărginit, unde zburau avioanele cu stele roșii, vopsite pe aripi? Ce vor face când își vor da seama că toate rugăciunile lor erau fără rost și că tot ceea ce au făcut la altar și tot ceea ce le-au spus oamenilor de la amvon nu era decât o fraudă?

Descoperirea acestui teribil adevăr îi va dărâma la pământ, fiind o lovitură mai grea decât moartea tatălui sau ultima privire a trupului său lipsit de viață. Oamenii au preferat întotdeauna confortul credinței în Dumnezeu și, de obicei, mureau înaintea copiilor lor. Asta era legea naturii. Singura lor consolare era credința că, după ce vor muri, Dumnezeu va îndruma pașii copiilor lor pe acest pământ, la fel cum copiii găseau alinare la gândul că Dumnezeu Îi va întâmpina pe părinții lor dincolo de mormânt. Dumnezeu era mereu prezent în mințile oamenilor, chiar dacă El Însuși era prea ocupat pentru a le asculta rugăciunile și pentru a ține cont de zilele de îndurare acumulate.

În cele din urmă, lecțiile lui Gavrilă mi-au dat o nouă încredere. Existau, în lumea aceasta, căi realiste de promovare a binelui și existau oameni care își

dedicaseră întreaga viață acestui scop. Aceștia erau membrii Partidului Comunist. Ei erau aleși din rândurile întregii populații și aveau parte de o instruire specială și sarcini deosebite de îndeplinit. Erau pregătiți să îndure greutățile vieții și chiar și moartea dacă era nevoie, pentru cauza clasei muncitoare. Membrii partidului erau situați în fruntea societății, de unde acțiunile oamenilor puteau fi văzute nu ca o harababură fără înțeles, ci ca parte a unui model bine definit. Partidul putea vedea mai departe decât cel mai bun lunetist. De aceea, fiecare membru al partidului nu numai că înțelegea semnificația evenimentelor, ci le și dădea o formă și le direcționa către noi ținte. De aceea, membrii partidului nu erau niciodată luați prin surprindere de nimic. Partidul era pentru muncitorime ceea ce locomotiva este pentru un tren. Îi conducea pe ceilalți în direcția cea mai bună, le arăta metode mai simple de a-și îmbunătăți viețile. Iar Stalin era mecanicul acestei locomotive.

Gavrila se întorcea întotdeauna răgușit și epuizat de la întâlnirile de partid, care erau lungi și furtunoase. Membrii partidului se evaluau unul pe altul la aceste întâlniri frecvente; fiecare dintre ei îi critica pe ceilalți, dar își făcea și o autocritică, lăuda când era cazul sau puncta deficiențele. Erau profund conștienți de evenimentele din jurul lor și se străduiau întotdeauna să împiedice acțiunile dăunătoare ale oamenilor aflați sub influența preoților și chiaburilor. Datorită permanentei vigilențe, membrii partidului deveneau căliți ca oțelul. Printre membrii partidului, se aflau tineri și bătrâni, ofițeri și soldați. Forța partidului, după cum explica Gavrila, consta în abilitatea de a se debarasa de cei care, ca o roată de căruță blocată sau strâmbă, împiedicau progresul. Această autoepurare se petrecea cu ocazia întâlnirilor de partid. Acolo își dobândeau membrii tăria necesară.

Ceva extrem de captivant se petrecea acolo. Te uitați la un om îmbrăcat ca oricare altul, care muncea și lupta la fel ca toți ceilalți. Părea să fie doar un soldat oarecare, într-o mare armată. Însă putea fi un membru al partidului; într-un buzunar al uniformei lui, deasupra inimii, putea să aibă carnetul de membru de partid. Atunci se transforma în ochii mei, la fel ca hârtia sensibilizată, în camera obscură a fotografului regimentului. Devenea unul dintre cei mai buni, unul dintre cei aleși, unul dintre cei care știau mai mult decât ceilalți. Judecata lui avea mai multă forță decât o cutie cu explozibil. Ceilalți rămâneau tăcuți atunci când vorbea el sau vorbeau cu mai multă băgare de seamă atunci când el îi asculta.

În lumea sovietică, un om era evaluat în funcție de părerea pe care o aveau ceilalți despre el, și nu după propria-i părere de sine. Doar grupul, pe care ei îl numeau „colectivul“, avea competența de a stabili valoarea și importanța unei persoane. Grupul decidea ce anume îl putea face mai folositor și ce anume putea să-i reducă utilitatea față de ceilalți. El însuși devenea un amalgam compus din ceea ce spuneau ceilalți despre el. Să înveți să cunoști caracterul intim al unei persoane era un proces fără sfârșit, spunea Gavrila. Nu aveai de unde să știi că, în profunzimile sale, nu se ascundea, ca într-o fântână adâncă, un dușman al clasei muncitoare, un

spion al chiaburilor. De aceea, trebuia să fii tot timpul sub privirile celor din jurul tău, ale prietenilor și dușmanilor deopotrivă.

În lumea lui Gavrila, individul părea să aibă mai multe fețe; una dintre ele putea fi pălmuită în timp ce alta putea fi sărutată, și încă una putea trece neobservată pentru o vreme. În fiecare clipă, el era măsurat după un etalon al eficienței profesionale, după originile familiei, după succesele din cadrul partidului sau colectivului și comparat cu alți indivizi care îl puteau înlocui în orice moment, sau care puteau fi înlocuiți de el. Partidul privea omul simultan prin lentile de dimensiuni diferite, însă de aceeași invariabilă precizie; nimeni nu știa care dintre imagini va reieși la final.

Țelul suprem era să devii membru de partid. Calea către această culme nu era ușoară, și cu cât aflam mai multe despre viața de regiment, cu atât mai mult îmi dădeam seama de complexitatea lumii în care trăia Gavrila.

Se părea că, pentru a atinge o culme, trebuia să urci simultan mai multe scări. Puteai să fii deja la jumătatea drumului pe scara profesională, când de-abia începeai ascensiunea pe calea politică. Puteai să urci pe o parte și să cobori pe alta. Astfel, șansele de a atinge culmea se împuținau, iar vârful, după cum spunea Gavrila, era adesea un pas înainte și doi pași înapoi. Mai mult decât atât, chiar și după ce vei fi atins vârful, puteai foarte ușor să cazi și să fii nevoit să-ți reiei ascensiunea.

Deoarece evaluarea unei persoane depindea într-o oarecare măsură de originile sale sociale, trecutul familial era luat în considerare chiar dacă părinții persoanei în cauză nu mai trăiau. Un om avea șanse mai mari să urce în ierarhia politică dacă părinții lui erau muncitori în uzină decât dacă erau țărani sau funcționari. Această umbră a familiei atârna neconținut asupra oamenilor, la fel cum conceptul păcatului originar îl urmărea chiar și pe cel mai înfocat catolic.

M-au năpădit atunci temerile. Deși nu-mi puteam aminti exact ocupația tatălui meu, mi-am amintit de prezența bucătarului, a servitoarei și a doicii, care în mod sigur aveau să fie clasate ca victime ale exploatării. Știam de asemenea că nici tatăl meu și nici mama mea nu au fost muncitori. Aceasta însemna că, așa cum părul și ochii mei negri erau un handicap pentru mine în fața țăranilor, originea mea socială putea constitui de asemenea o piedică în noua mea viață alături de sovietici.

Pe scara militară, poziția unui om era determinată de rangul și funcția acestuia în regiment. Un membru de partid veteran trebuia să se supună în mod evident ordinelor comandantului său, care putea să nici nu fie membru al partidului. Mai târziu, cu ocazia unei adunări de partid, acesta putea critica activitatea aceluiași comandant și, dacă acuzațiile lui erau acceptate de către ceilalți membri ai partidului, puteau duce la degradarea comandantului pe un post inferior. Uneori, se întâmpla și invers. Un comandant putea pedepsi un ofițer care făcea parte din partid, iar partidul putea mai târziu să-l retrogradeze pe ofițer în ierarhia lui.

Mă simțeam ca pierdut într-un labirint. În lumea în care Gavrila mă iniția, aspirațiile și așteptările oamenilor se încurcau între ele ca rădăcinile și

ramurile copacilor uriași într-o pădure deasă, fiecare copac luptându-se pentru mai multă umezeală și mai multă lumină de la soare.

Eram îngrijorat. Ce se va întâmpla cu mine când voi crește? Cum voi arăta, văzut prin multitudinea de ochi a partidului? Cum eram eu în adâncul ființei mele: aveam un sâmbure sănătos, ca al unui măr proaspăt, sau unul putred, viermănos, ca al unei prune uscate?

Ce se va întâmpla dacă ceilalți, colectivul, hotărau că trebuie să mă fac scafandru, de exemplu? Ar conta oare faptul că sunt îngrozit de apă din cauză că fiecare plonjon îmi amintea că fusesem cât pe ce să mă înec sub gheață? Grupul ar putea crede că aceea fusese pentru mine o experiență valoroasă, îndrumându-mă spre o carieră în scufundări. În loc să devin un inventator de fitiluri, trebuia să-mi petrec restul vieții mele ca scufundător, urând apa, fiind cuprins de panică înainte de fiecare scufundare. Ce se întâmpla în acest caz?

Cum putea un individ, întreba Gavrilă, să îndrăznească să-și pună judecata proprie deasupra celor mulți?

Sorbeam fiecare cuvânt al lui Gavrilă, scriind întrebări la care așteptam răspunsuri pe tablita pe care mi-o dăduse. Ascultam conversațiile soldaților înainte și după întâlnirile de partid; trăgeam cu urechea în timpul acestor întâlniri, prin pereții de pânză ai cortului.

Viața acestor adulți sovietici nu era foarte ușoară. Poate era la fel de grea ca atunci când umbli hoinar dintr-un sat într-altul, fiind luat drept țigan. Omul are multe cărări din care să aleagă, multe drumuri mai mari și mai mici prin viață. Unele erau înfundate, altele duceau în mlaștini, către trape și capcane periculoase. În lumea lui Gavrilă, doar partidul cunoștea cărările cele bune și destinația potrivită.

Încercam să memorez învățăturile lui Gavrilă, să nu pierd nici un cuvânt din ele. Gavrilă susținea că, pentru a fi fericit și de folos societății, trebuia să te alături marșului muncitorilor, păstrând pasul cu ceilalți, în locul stabilit în coloană. A forța să ajungi prea în fața coloanei era la fel de rău cu a rămâne în urmă. Acest lucru putea să însemne pierderea contactului cu masele și să ducă la decadență și degenerare. Fiecare poticneală putea încetini întreaga coloană, iar cei care cădeau riscau să fie călcați în picioare de ceilalți.

După-amiaza târziu, grupuri de țărani veneau dinspre sate. Aduceau fructe și legume, în schimbul conservelor de porc primite de Armata Roșie tocmai din America, în schimbul pantofilor sau al unei bucăți de pânză de cort, din care se putea face o pereche de pantaloni sau o jachetă.

După ce soldații își terminau sarcinile de după-amiază, din loc în loc se auzeau muzică de acordeon și cântece. Țăranii ascultau cu atenție cântecele, abia înțelegându-le cuvintele. Unii se alăturau cu hotărâre, cântând și ei cu voce tare alături de soldați. Alții păreau alarmați, privindu-i cu suspiciune pe vecinii lor care arătau o astfel de afecțiune bruscă și neașteptată pentru Armata Roșie.

Femeile veneau în număr tot mai mare din sate, împreună cu bărbații lor. Multe dintre ele flirtau pe față cu soldații, încercând să-i ademenească spre soții sau frații lor, care făceau negoț câțiva pași mai încolo. Cu părul lor cenușiu și ochii deschiși la culoare, își scoteau nepăsătoare bluzele jerpelite și-și ridicau fustele decolorate, legănându-și șoldurile în timp ce se plimbau prin jur. Soldații se apropiau, aducând din corturi strălucitoarele conserve americane de porc și vită, pachete de tutun și foiță de tutun. Ignorând prezența bărbaților, aceștia priveau adânc în ochii femeilor, atingându-se întâmplător de trupurile lor durdulii și inspirându-le mirosul.

Uneori, soldații se furișau afară din tabără și făceau vizite prin sate pentru a continua negoțul cu sătenii și pentru a se întâlni cu fetele din sate. Comandamentul regimentului făcea tot ce era posibil pentru a împiedica astfel de contacte secrete cu populația. Ofițerii politici, comandantii de batalioane și chiar articolele din ziarele distribuite în divizie avertizau soldații împotriva escapadelor individuale de acest gen. Se atrăgea atenția că unii dintre sătenii mai înstăriți se aflau sub influența partizanilor naționaliști care bântuiau prin păduri în încercarea de a încetini marșul victorios al armatei sovietice și de a împiedica apropiatul triumf al guvernării muncitorilor și țăranilor. Se mai vorbea și despre faptul că soldați din alte regimente se întorseseră din astfel de excursii bătăuți crunt și că unii chiar dispăruseră cu desăvârșire.

Cu toate acestea, într-o zi, câțiva soldați n-au ținut seama de riscul de a fi pedepsiți și au reușit să iasă din tabără. Gărzile s-au făcut că nu-i văd. Viața în tabără era monotonă, și soldații, în așteptarea plecării sau a acțiunii, erau avizi după distracții. Mitka Cucul știa despre această ieșire a prietenilor lui și ar fi mers și el cu ei, dacă nu ar fi schiopătat. El spunea adesea că, odată ce soldații din Armata Roșie își riscau viețile luptându-se cu naziștii pentru acești localnici, nu aveau nici un motiv să le evite compania.

Mitka se îngrijise de mine încă de când fusesem internat în spitalul regimentului. Datorită grijii cu care mă hrănea, am câștigat în greutate. Mitka scotea cele mai bune bucăți din cazanul uriaș și îndepărta grăsimea din supă pentru mine. De asemenea, asista la injecțiile mele dureroase,

încurajându-mă înaintea examinărilor medicale. Odată, când am făcut indigestie pentru că am mâncat prea mult, Mitka a stat două zile cu mine, ținându-mi capul când vomitam și ștergându-mi fața cu o cârpă umedă.

În vreme ce Gavrilă mă învăța lucruri serioase, explicându-mi rolul partidului, Mitka mă iniția în poezie și îmi cânta cântece, zdrăngănind un acompaniament la chitara lui. Mitka era cel care mă ducea la cinematograful regimentului și-mi explica cu grijă filmele. Mergeam cu el să privesc mecanicii cum reparau motoarele puternicelor camioane ale armatei și tot el mă ducea să-i văd pe țințașii de elită antrenându-se.

Mitka era unul dintre cei mai apreciați și respectați oameni din regiment. Făcuse o carieră frumoasă în armată. În zilele speciale ale armatei, puteai admira decorațiile militare pe uniforma lui decolorată, spre invidia comandanților de regimente sau chiar de divizii. Mitka era Erou al Uniunii Sovietice, cea mai înaltă distincție militară, și era unul dintre cei mai decorați bărbați din întreaga divizie.

Isprăvile lui ca țințaș de elită erau descrise în ziare și cărți pentru copii și adulți. Figura adesea în jurnalele de actualități, care erau vizionate în cinematografe de milioane de cetățeni sovietici din colectivele agricole și din fabrici. Regimentul era foarte mândru de Mitka; i se făceau fotografii pentru publicațiile interne ale diviziei și i se luau interviuri de către corespondenți.

Seara, la foc de tabără, soldații povesteau adesea despre misiunile periculoase pe care le întreprinsese Mitka cu doar un an înainte. Discutau la nesfârșit despre acțiunile lui eroice din spatele liniei inamice, unde se parașuta singur și apoi trăgea din ascunziș asupra ofițerilor și curierilor armatei germane, cu extraordinară precizie. Se minunau cum de reușea să se întoarcă din spatele liniilor, pentru a fi trimis din nou, într-o altă misiune periculoasă.

Ascultând astfel de povești, mi se umplea inima de mândrie. Stăteam lângă Mitka, sprijinindu-mă de brațul lui puternic, ascultându-l cu atenție, ca nu cumva să pierd vreun cuvânt din ceea ce spunea sau din întrebările celorlalți. Dacă războiul ar fi durat până aș fi fost suficient de mare ca să mă înrolez, probabil că aș fi devenit un țințaș de elită, un erou despre care muncitorii să vorbească în timpul mesei.

Pușca lui Mitka făcea obiectul unei neconținute admirații. Cedând rugămintelor, o scotea din tocul ei, suflând pentru a îndepărta praful invizibil de pe pat și de pe cătare. Fremătând de curiozitate, soldații mai tineri se aplecau deasupra puștii, cu venerația unui preot în fața altarului. Soldați în vârstă, cu mâini mari și noduroase, ridicau arma, cu patul ei bine lustruit, așa cum o mamă își ridică din leagăn copilul. Ținându-și respirația, examinau lentilele ca de cristal pur ale lunetei. Prin acest ochi, vedea Mitka inamicul. Aceste lentile aduceau ținta atât de aproape de el, încât le vedea fețele, gesturile, zâmbetele. Îl ajutau să țintească cu precizie, sub benzile metalice, locul în care bătea inima germană.

Chipul lui Mitka se întuneca atunci când soldații îi admirau pușca. Își ducea instinctiv mâna la partea dureroasă, rigidă a corpului său, unde se aflau încă fragmente dintr-un glonț german. Acel glonț pusese capăt, cu un an în urmă, carierei lui de trăgător de elită. Îl chinuia în fiecare zi. Îl transformase din Mitka Cucul, cum era cunoscut înainte, în Mitka Maestrul, cum era acum strigat cel mai des.

Era încă instructor de tragere al regimentului, învățându-i pe soldații tineri arta sa, însă nu la asta râvnea în sufletul lui. Noaptea, îi vedeam uneori ochii larg deschiși, ațintiți spre acoperișul triumfiular al cortului. Retrăia, probabil, acele zile și nopți când, ascuns printre crengi sau ruine, departe pe frontul inamic, aștepta momentul potrivit pentru a culca la pământ un ofițer, un curier de stat-major, un pilot sau un șofer de tanc. De câte ori trebuie să fi privit inamicul în față, să-i fi urmărit mișcările, să măsoare distanța, să regleze încă o dată cătarea! Cu fiecare din gloanțele sale bine țintite, făcea Uniunea Sovietică și mai puternică, înlăturând unul dintre ofițerii armatei inamice.

Detașamente speciale germane, cu câini dresați, căutau locurile unde se ascundea, iar vânătorii de oameni acopereau cercuri largi. De câte ori trebuie să se fi gândit că nu se va mai întoarce niciodată! Și totuși, eu știam că acestea trebuie să fi fost cele mai fericite zile din viața lui Mitka. N-ar fi dat pe nimic altceva acele zile când era deopotrivă judecător și executor. Singur, ghidat de luneta puștii sale, îi răpea inamicului cei mai valoroși oameni. Îi recunoștea după decorații, după grade, după culoarea uniformei. Înainte să tragă piedica, probabil că se întreba dacă acel bărbat merita să moară de glonțul tras de pușca lui Mitka Cucul. Poate că ar trebui să aștepte o victimă mai de soi: un căpitan în locul unui locotenent, un maior în locul unui căpitan, un pilot în locul unui tanchist, un ofițer de stat-major în locul unui comandant de batalion. Fiecare dintre focurile lui putea aduce moartea, nu doar inamicului, dar și lui însuși, lipsind astfel Armata Roșie de unul dintre cei mai buni soldați ai săi.

Gândindu-mă la toate acestea, îl admiram din ce în ce mai mult pe Mitka. Aici, întins pe un pat la câțiva centimetri de mine, se afla un om care se străduia să facă lumea mai bună și mai sigură, nu rugându-se la altarele bisericilor, ci excelând în munca sa. Ofițerul german, în uniformă neagră magnifică, care-și petrecea timpul omorând prizonieri neajutorați sau hotărând soarta puricilor mici și negri ca mine, îmi părea acum cu totul nesemnificativ în comparație cu Mitka.

Văzând că soldații care se furișaseră afară din tabără, în sat, nu s-au întors, Mitka a început să se neliniștească. Se apropia ora inspecției de seară, iar absența lor putea fi descoperită în orice moment. Stăteam cu toții în cort. Mitka se plimba de colo colo, nervos, frământându-și palmele umede de emoții. Erau cei mai buni prieteni ai lui: Grisha, un bun cântăreț, pe care Mitka îl acompania cu acordeonul lui; Lonka, din același oraș cu el; Anton, poet, care știa să recite mai bine decât oricine altcineva; și Vanka, cel care, după spusele lui Mitka, îi salvase odată viața.

Soarele a apus și gărzile s-au schimbat. Mitka privea în continuare la cadranul fosforescent al ceasului său, pe care-l câștigase ca pradă de război.

Era agitație afară, printre gărzi. Cineva a strigat după un doctor, în timp ce o motocicletă gonea în viteză prin tabără, îndreptându-se către cartierul general.

Mitka s-a repezit afară, trăgându-mă și pe mine după el. Alții au venit și ei, alergând în urma noastră. Mulți soldați s-au adunat până atunci la linia de gardă. Câțiva soldați plini de sânge erau în genunchi sau în picioare, înconjurând patru trupuri nemișcate, întinse la pământ. Am aflat din cuvintele lor incoerente că se duseseră la o petrecere în satul din apropiere și fuseseră atacați de niște țărani beți, care deveniseră geloși. Țăranii erau mai mulți decât ei și i-au dezarmat. Patru soldați au fost uciși cu topoare și alții au fost grav răniți.

A sosit comandantul delegat al regimentului, urmat de alți ofițeri de rang înalt. Soldații le-au făcut loc, așteptând încordați. Răniții încercau în zadar să se ridice. Comandantul delegat, palid dar stăpânindu-și furia, a ascultat raportul unuia dintre răniți și apoi a dat ordine. Răniții au fost imediat duși la spital. Unii dintre ei puteau merge încet, sprijinindu-se unul pe altul și ștergându-și cu mânecile sângele de pe față și din păr.

Mitka s-a ghemuit la picioarele bărbaților morți, privindu-le în tăcere fețele măcelărite. Alți soldați stăteau în picioare lângă el, vizibil tulburați.

Vanka era întins pe spate, cu fața-i albă întoarsă către privitorii din jur. În lumina slabă a unei lanterne, pe pieptul lui se vedeau dăre de sânge coagulat. Fața lui Lonka fusese despăcată în două de o lovitură puternică de topor. Așchii de oase craniene erau amestecate cu fâșii din mușchii gâtului. Fețele distruse și umflate ale celorlalți doi abia mai puteau fi recunoscute.

A sosit o ambulanță. Mitka m-a prins cu furie de braț, în timp ce trupurile erau luate.

Tragedia a fost adusă în discuție la raportul de seară. Cu toții înghițeau în sec, ascultând noile ordine, care interziceau orice contact cu populația locală ostilă și orice acțiune care ar putea agrava pe viitor relația lor cu Armata Roșie.

În noaptea aceea, Mitka a bombănit de unul singur și a murmurat în barbă, dându-și cu pumnii în cap, pentru ca apoi să cadă într-o tăcere sumbră.

Au trecut așa câteva zile. Viața în regiment revenea la normal. Oamenii pomeneau tot mai rar numele celor morți. Au început să cânte din nou și se pregăteau să primească vizita unui teatru de campanie. Dar Mitka nu se simțea bine și altcineva a trebuit să-l înlocuiască la antrenamente.

Într-o noapte, Mitka m-a trezit înainte de ivirea zorilor. Mi-a spus să mă îmbrac repede, fără alte amănunte. Când am fost gata, l-am ajutat să-și bandajeze picioarele și să-și tragă cizmele. Gemea de durere, dar se mișca în grabă. Când a reușit să se îmbrace, s-a asigurat că ceilalți dormeau și apoi și-a scos pușca de după pat. A scos arma din cutia ei maro și și-a atârnat-o de umăr. A pus cu grijă la loc cutia goală, după pat, încuind-o pentru a da impresia că pușca era încă înăuntru. Apoi a despachetat luneta

și i-a dat drumul în buzunarul lui, împreună cu un trepied mic. Și-a verificat cartușiera și a luat un binoclu dintr-un cui, pe care mi l-a petrecut pe după gât.

Ne-am strecurat în tăcere afară din cort, pe lângă bucătărie. Când au apărut gărzile, am fugit repede către tufișuri, am traversat terenul din apropiere și, curând, am ajuns în afara taberei.

Orizontul era încă brăzdat de ceața nocturnă. Linia albă a unei cărări de țară șerpuia prin ceața obscură care se întinsese peste câmp.

Mitka și-a șters sudoarea de pe gât, și-a aranjat cureaua și m-a bătut ușor cu palma pe creștet, în timp ce ne grăbeam către pădure.

Nu știam încotro ne îndreptam și de ce. Dar știam că Mitka făcea ceva pe cont propriu, ceva ce nu trebuia să facă, ceva ce l-ar putea costa poziția sa în armată și stima celor din jur.

Și totuși, înțelegând toate acestea, debordam de mândrie, căci eram persoana aleasă să însoțească și să ajute un Erou al Uniunii Sovietice în misiunea lui misterioasă.

Mergeam repede. Mitka era vizibil obosit, după cum șchiopăta și-și tot ridica arma care-i aluneca de pe umăr. De câte ori se poticnea, mormăia înjurături pe care de obicei le interzicea altor soldați și, dându-și seama că l-am auzit, mi-a ordonat să le uit pe loc. Am încuviințat din cap, deși aș fi dat orice să-mi recapăt glasul pentru a putea repeta acele strașnice înjurături rusești, suculente ca prunele coapte.

Am ocolit cu grijă un sat adormit. Nu ieșea fum din nici un horn, câinii și cocoșii erau tăcuți. Chipul lui Mitka s-a înăsprit, iar buzele i s-au uscat. A desfăcut o ploscă în care se afla cafea rece, a luat o înghițitură și mi-a dat mie restul. Apoi am pornit-o iar din loc, cu pași grăbiți.

Se luminase când am intrat în pădure, dar în desigur era încă întuneric. Copacii erau țepeni ca niște călugări siniștrii, în veșminte negre, păzind poiențele și luminișurile, cu mânecile largi ale ramurilor lor. Într-un loc, soarele a găsit o mică breșă în coronamentul copacilor, iar razele străluceau prin palmele deschise ale frunzelor de castan.

După un moment de gândire, Mitka a ales un copac înalt și robust, la marginea pădurii, aproape de câmp. Trunchiul era alunecos, dar noduri și crengi groase crescuseră destul de jos. M-a ajutat mai întâi pe mine să mă urc pe unul din noduri și apoi mi-a dat pușca lungă, binoclul, luneta și trepiedul, pe care le-am agățat cu grijă de crengi. Apoi a venit rândul meu să-l ajut să urce. Când Mitka a ajuns lângă mine pe creangă, gemând și pufăind, ud de transpirație, eu m-am cățarat pe următoarea. Astfel, ajutându-ne unul pe altul, am reușit să ajungem aproape în vârful copacului, cu pușca și tot echipamentul.

După ce s-a odihnit puțin, Mitka a îndoit cu dexteritate câteva crengi care ne stânjeneau vederea, a tăiat câteva dintre ele și a legat altele. Curând, aveam un loc destul de confortabil și bine ascuns. Păsări nevăzute băteau din aripi prin frunziș.

Obişnuindu-mă repede cu înălţimea, am zărit chiar în faţa noastră contururile clădirilor din sat. Primele rotocoale de fum începeau să se ridice către cer. Mitka şi-a ataşat luneta la puşcă şi a fixat bine trepiedul. Stând pe spate, a potrivit cu grijă puşca în suportul ei.

A petrecut mult timp privind cu binoclul către sat. Apoi mi l-a dat mie şi a început să-şi regleze luneta. Am cercetat satul prin binoclu. Imaginile erau uimitor de mari, iar casele păreau să fie chiar în faţa pădurii. Totul era atât de exact şi de clar încât aproape că puteam număra firele de paie de pe acoperişuri. Vedeam găinile ciugulind prin curţi şi un câine lenevind în strălucirea slabă a soarelui de dimineaţă.

Mitka mi-a cerut binoclul. Înainte să i-l dau, am mai aruncat o privire rapidă asupra satului. Am văzut un bărbat înalt ieşind dintr-o casă. S-a întins, a căscat şi a privit cerul fără nori. Îi vedeam cămaşa larg descheiată în faţă şi pantalonii cu petice mari la genunchi.

Mitka a luat binoclul şi l-a pus la depărtare de mine. Studia ceva cu atenţie prin lunetă. Am mijit ochii, dar, fără binoclu, nu vedeam decât casele pipernicite, undeva în depărtare.

Un foc de armă a răsunat. Am tresărit, iar păsările au zburătăcit în desiş. Mitka şi-a ridicat chipul roşu, asudat, şi a mormăit ceva. Am luat binoclul. A zâmbit cumva a scuză şi mi-a prins mâna.

M-a iritat refuzul lui Mitka, însă puteam ghici ce s-a întâmplat. În imaginaţia mea, îl vedeam pe ţaran aplecându-se în faţă, înălţându-şi mâinile deasupra capului, ca şi cum ar fi căutat un sprijin invizibil, în timp ce se prăbuşea în pragul casei sale.

Mitka şi-a reîncărcat puşca, punând cartuşul folosit în buzunar. A inspectat calm satul prin binoclu, fluierând uşor printre buzele strânse.

Încercam să-mi închipui ce vedea acolo. O bătrână înfăolindu-se în nişte zdrenţe maronii a ieşit din casă, a privit către cer, şi-a făcut cruce şi, în aceeaşi clipă, a văzut trupul bărbatului zăcând pe jos. Apropiindu-se cu paşi şovăitori şi împleticiţi, s-a aplecat, l-a întors cu faţa în sus, către ea, a observat sângele şi a fugit ţipând înspre casele învecinate.

Speriaţi de strigătele ei, au început să iasă din case bărbaţii, trăgându-şi pantalonii pe ei, şi femeile, pe jumătate adormite. Curând, satul roia de oameni alergând încolo şi-ncoace. Bărbaţii se aplecau deasupra cadavrului, gesticulând sălbatic şi privind neajutoraţi în toate direcţiile.

Mitka s-a mişcat uşor. Avea ochiul lipit de lunetă şi-şi apăsa patul puştii de umăr. Broboane de sudoare îi străluceau pe frunte. Una dintre ele a căzut, s-a rostogolit în sprâncenele-i stufoase, a ieşit la lumină la baza nasului şi a luat-o pe obraz în jos, către bărbie. Înainte să ajungă la buze, Mitka a tras trei focuri de armă în succesiuni rapide.

Am închis ochii şi am văzut din nou satul, cu cele trei trupuri căzând la pământ. Țăranii rămaşi, neputând auzi împuşcăturile de la acea distanţă, s-au împrăştiat panicaţi, aruncând priviri consternate în jur şi întrebându-se de unde veneau împuşcăturile.

Teama a pus stăpânire pe sat. Familiile celor morți plâneau cu sughițuri în timp ce trăgeau trupurile neînsufletește de mâini și de picioare către casele și șoproanele lor. Copiii și bătrânii, neștiind ce se întâmpla, se învâneau în cerc, fără țintă. În câteva clipe, s-au făcut cu toții nevăzuți. Au închis chiar și obloanele.

Mitka a cercetat din nou satul. Probabil că nu mai rămăsese nimeni pe afară, pentru că inspecția i-a luat ceva timp. Deodată, a pus binoclul jos și a luat pușca.

Ce văzuse oare? Era probabil vreun tânăr care se furișa printre case, încercând să evite lunetistul și să se întoarcă repede la coliba lui. Neștiind de unde veneau gloanțele, se oprea din când în când, căutând cu privirea. Când tânărul a ajuns în dreptul unor tufe de trandafir, Mitka a tras din nou.

Bărbatul s-a oprit ca pironit de pământ. A îndoit un genunchi, a încercat să-l îndoie pe celălalt și apoi s-a rostogolit pur și simplu în tufa de trandafiri. Ramurile spinose s-au scuturat, stânenite.

Mitka s-a rezemat de pușcă și și-a tras sufletul. Țăranii erau toți în casele lor și nici unul nu îndrăznea să iasă afară.

Cât îl invidiam pe Mitka! Deodată am înțeles foarte mult din ceea ce mi-a zis unul dintre soldați, într-o discuție pe care am avut-o cu el. Să fii om, spunea el, e un titlu de glorie. Omul duce cu el însuși propriul război, pe care trebuie să-l poarte, să-l câștige sau să-l piardă, el însuși fiind propria lui justiție, pe care doar el o stăpânește. Acum, Mitka Cucul răzbnase moartea prietenilor lui, fără să se sinchisească de părerea celorlalți, riscându-și poziția în regiment și titlul său de Erou al Uniunii Sovietice. La ce ar fi folosit toate acele zile de instrucție ca lunetist, măiestria ochiului, a mâinii și a respirației, dacă nu și-ar fi putut răzbuna prietenii? Ce valoare avea titlul de Erou, respectat și adorat de zeci de milioane de cetățeni, dacă în propriii lui ochi nu valora nimic?

Mai era un element în răzbnarea lui Mitka. Un bărbat, indiferent cât de popular și de admirat ar fi fost, trăiește în primul rând cu sine. Dacă nu e împăcat cu el însuși, dacă e hărțuit de ceva ce nu a făcut dar ar fi trebuit să facă pentru a-și păstra propria imagine despre sine, este ca „Demonul nefericit, suflet exilat, plutind deasupra lumii păcătoase“.

Și am mai înțeles ceva. Multe poteci și multe urcușuri duc către vârf. Însă poți ajunge în vârf și singur, cel mult cu ajutorul unui prieten, așa cum eu și Mitka ne cățăraserăm împreună în copac. Acesta era un alt fel de vârf, diferit de cel al maselor muncitorești.

Cu un zâmbet blând, Mitka mi-a întins binoclul. Mi-am îndreptat privirea ageră spre sat, însă nu am văzut nimic, cu excepția caselor ferecate. Pe ici, pe colo, o găină sau o curcă pășea țănoșă. Tocmai voiam să-i dau binoclul înapoi, când un câine mare a apărut dintre case. Dădea din coadă și își scărpină urechea cu un picior de la spate. Mi-am adus aminte de Iuda. Și el făcea la fel, uitându-se urât la mine când atârnăm în cârlige.

Am atins brațul lui Mitka, arătând cu capul înspre sat. A crezut că voiam să-i spun că ieșiseră oamenii din case și s-a concentrat asupra lunetei.

Nevăzând pe nimeni, m-a privit întrebător. I-am spus prin semne că voiam să ucidă câinele. S-a arătat mirat și a refuzat. I-am cerut-o din nou. Și iar m-a refuzat, privindu-mă dezaprobat.

Stăteam tăcuți, ascultând foșnetul timid al frunzelor. Mitka a inspectat din nou satul, apoi a strâns trepiedul și a împachetat luneta. Am început să coborâm încet; Mitka gemea uneori de durere, ținându-se în mâini și căutând un loc unde să pună piciorul dedesubt.

A îngropat cartușele folosite sub mușchi și a îndepărtat orice urmă a prezenței noastre. Apoi am luat-o pe câmp, de unde se auzeau motoarele, care erau testate de mecanici. Am intrat în tabără neobservați.

După-amiază, când ceilalți erau ocupați, Mitka și-a curățat repede pușca și luneta și le-a pus la loc în cutie.

În seara aceea, a fost prietenos și bine-dispus ca înainte. Cu o voce sentimentală, a cântat balade despre frumusețea Odesei, despre pușcași care, cu o mie de baterii, răzbunau mamele care și-au pierdut fiii în război.

Soldații din jur cântau refrenul. Glasurile lor erau puternice și curate. Dinspre sat, se auzea dangătul slab și monoton al clopotelor funerare.

Am avut nevoie de multe zile pentru a mă împăca cu ideea că-i voi părăsi pe Gavrilă, pe Mitka și pe toți ceilalți prieteni ai mei din regiment. Însă Gavrilă era foarte ferm, explicându-mi că războiul se termina, că țara mea fusese eliberată în totalitate de sub nemți și, conform regulamentului, copiii pierduți trebuiau trimiși în centrele speciale unde aveau să primească adăpost până se va afla dacă părinții lor mai erau în viață.

Îi priveam chipul în timp ce îmi spunea toate aceste lucruri, stăpânindu-mi cu greu lacrimile. Nici Gavrilă nu se simțea în largul lui. Știam că discutase cu Mitka despre viitorul meu și că, dacă ar fi existat o altă soluție, ar fi găsit-o.

Gavrilă mi-a promis că, dacă nici o rudă nu mă va revendica în trei luni după ce războiul va lua sfârșit, mă va lua în grija lui și mă va trimite la o școală unde mă vor învăța să vorbesc din nou. Între timp, m-a îndemnat să fiu curajos și să-mi amintesc tot ceea ce am învățat de la el și să citesc în fiecare zi *Pravda*, ziarul sovietic.

Am primit de la soldați o traistă plină cu cadouri și cărți de la Gavrilă și Mitka. Am îmbrăcat o uniformă a Armatei Sovietice, care fusese făcută special pentru mine de către croitorul regimentului. Într-un buzunar, am găsit un pistol mic din lemn, cu chipul lui Stalin pe o parte și al lui Lenin pe cealaltă.

A sosit și momentul despărțirii. Am plecat însoțit de sergentul Iuri, care avea ceva treburi militare în orașul în care se afla centrul pentru copii pierduți. Acest oraș industrial, cel mai mare din țară, era cel în care locuisem înainte de război.

Gavrilă s-a asigurat că mi-am luat toate lucrurile și că dosarul meu personal era în regulă. Adunase în el toate informațiile pe care i le dădusem cu privire la numele meu, la locul unde trăisem înainte și detaliile pe care mi le aminteam despre părinții mei, orașul meu natal, rudele și prietenii noștri.

Șoferul a pornit motorul. Mitka m-a bătut pe umăr și m-a îndemnat să duc mai departe onoarea Armatei Roșii. Gavrilă m-a îmbrățișat cu căldură, iar ceilalți au dat pe rând mâna cu mine, ca și cum aș fi fost om în toată firea. Îmi venea să plâng, dar mi-am păstrat chipul neclintit și dur, ca un bocanc de soldat.

Am pornit către gară. Trenul era plin cu soldați și civili. Se oprea adesea la semafoare, pornea din nou și se oprea iarăși între stații. Am trecut pe lângă orașe bombardate, sate pustii, mașini abandonate, tancuri, mitraliere, avioane cărora le lipseau aripile sau coada. În multe gări, oameni zdrențăroși alergau în urma trenului, cerșind țigări și mâncare, iar copii pe jumătate goi se holbau cu gurile căscate. Ne-a luat două zile să ajungem la destinație.

Toate liniile erau ocupate cu vagoane de marfă ale armatei, ale Crucii Roșii și vagoane deschise, pline cu echipamente militare. Pe peroane,

mulțimi de soldați sovietici și foști prizonieri, îmbrăcați cu tot felul de uniforme, se înghesuiau laolaltă cu invalizii, civilii zdrențăroși și nevăzătorii care băteau cu bastoanele lor în dalele de piatră. Din loc în loc, surorile medicale îi îndrumau pe oamenii epuizați, îmbrăcați în haine vărgate; soldații îi priveau în tăcere – erau cei salvați de la cuptoare, care se întorceau la viață, din lagărele de concentrare.

I-am strâns mâna lui Iuri și am privit la chipurile pământii ale acestor oameni cu ochi febrili, strălucind ca niște bucăți de sticlă spartă în cenușa unui foc care se stinge.

În apropiere, o locomotivă împingea un automotor strălucind în soare către centrul gării. O delegație militară străină s-a ivit, în uniforme și cu medalii colorate. O gardă de onoare formată la repezeală și o orchestră militară au început să cânte un imn. Ofițerii îmbrăcați în uniforme elegante și oamenii în hainele dungate, din lagărele de concentrare, au trecut fără un cuvânt, la câțiva pași unii de alții, pe peronul îngust.

Steaguri noi fluturau pe clădirea principală a gării, iar din difuzoare răsună muzică, întreruptă din când în când de discursuri răgușite și urări de bun venit. Iuri și-a privit ceasul. Ne-am croit drum către ieșire.

Unul dintre șoferii militari a acceptat să ne ducă până la casa de copii. Străzile orașului erau pline de convoaie și soldați, trotuarele roiau de oameni. Orfelinatul ocupa câteva case vechi, pe o stradă laterală. Nenumărați copii trăgeau cu ochiul pe ferestre.

Am stat o oră pe coridor; Iuri citea un ziar, iar eu mă prefăceam indiferent. Într-un final, a venit directoarea, care ne-a salutat și a luat dosarul cu documente de la Iuri. A semnat câteva hârtii, le-a dat lui Iuri și și-a pus mâna pe umărul meu. M-am scuturat cu hotărâre. Epoletii uniformei nu sunt făcuți pentru a fi atinși de mâinile unei femei.

Sosise și momentul despărțirii. Iuri se făcea că e vesel. Glumea, mi-a îndesat chipiul pe cap și a strâns sfoara în jurul cărților cu dedicațiile lui Mitka și Gavrilă, pe care le duceam sub braț. Ne-am îmbrățișat ca doi bărbați. Directoarea aștepta în picioare.

Am apucat cu mâna steaua roșie prinsă de buzunarul stâng de la piept. Un cadou de la Gavrilă, cu chipul lui Lenin pe ea. Eram încredințat că această stea, care călăuzise milioane de muncitori din întreaga lume către țelul lor, îmi va aduce și mie noroc. Am urmat-o pe directoare.

Am străbătut coridoarele aglomerate, trecând prin fața ușilor deschise ale claselor în care se desfășurau lecții. Ici-colo, copiii se îmbrânceau și țipau. Câțiva băieți, văzându-mi uniforma, m-au arătat cu degetul, râzând.

M-am întors. Cineva a azvârlit un cotor de măr; m-am ferit și a lovit-o pe directoare.

Primele câteva zile, nu mi-am găsit liniștea. Directoarea mi-a cerut să renunț la uniformă și să îmbrac hainele civile obișnuite, trimise copiilor de Crucea Roșie Internațională. Aproape c-am lovit o soră în cap când a încercat să-mi ia uniforma. Dormeam cu tunică și pantalonii împăturiți sub saltea, pentru a le apăra.

După o vreme, uniforma mea, nespălată de mult timp, a început să miroasă, însă eu refuzam în continuare să mă despart de ea, chiar și pentru o zi. Directoarea, săturându-se până la urmă de nesupunerea mea, a chemat două surori care mi-au luat-o cu forța. O mulțime triumfătoare de băieți a urmărit înfrângerea mea.

M-am smuls din mâinile femeilor grosolane și am fugit în stradă. Acolo am acostat patru soldați, care se plimbau liniștiți. Le-am spus prin semne că sunt mut. Mi-au dat o bucată de hârtie, pe care am scris că eram fiul unui ofițer sovietic de pe front și că îl așteptam pe tatăl meu la orfelinat. Apoi am scris, alegându-mi cuvintele cu grijă, că directoarea era fiica unui chiabur, că ura Armata Roșie și că, împreună cu surorile aflate sub comanda ei, mă bătea în fiecare zi din cauza uniforme mele.

După cum m-am așteptat, mesajul meu i-a stârnit pe tinerii soldați. Au venit cu mine înăuntru și, în timp ce unul dintre ei spărgea sistematic ghivecele cu flori din biroul mochetat al directoarei, ceilalți le vânau pe surori, lovindu-le cu palma și ciupindu-le de fund. Femeile speriate răcneau și țipau.

După acest eveniment, personalul m-a lăsat în pace. Chiar și profesorii îmi ignorau refuzul de a învăța să scriu și să citesc în limba mea maternă. Într-o zi, am scris cu creta pe tablă că limba mea era rusa, limba unei țări în care nu există exploatarea omului de către om și în care profesorii nu își persecută elevii.

Deasupra patului meu, atârna un calendar mare. Marcam fiecare zi o cu câte un X roșu. Nu știam câte zile rămăseseră până la sfârșitul războiului care se ducea împotriva Germaniei, dar aveam încredere că Armata Roșie făcea tot posibilul pentru a-i pune capăt cât mai curând.

În fiecare zi, mă furișam afară din orfelinat și cumpăram ziarul *Pravda*, cu banii pe care mi-i dăduse Gavrila. Citeam în grabă toate știrile despre ultimele victorii și priveam cu atenție noile fotografii ale lui Stalin. Mă simțeam în siguranță. Stalin arăta tânăr și chipeș. Totul mergea bine. Războiul avea să se termine curând.

Într-o zi, am fost chemat la un examen medical. Am refuzat să-mi las uniforma la ușă, fiind examinat cu ea sub braț. După aceea, am fost intervievat de un fel de comisie socială. Unul dintre membrii comisiei, un bărbat mai în vârstă, mi-a citit cu atenție toate hârtiile. S-a apropiat de mine cu prietenie. Mi-a spus pe nume și m-a întrebat dacă aveam idee unde voiau să plece părinții mei atunci când m-au părăsit. M-am făcut că nu înțeleg. Cineva a tradus întrebarea în rusește, adăugând că, din câte i se părea, mi-ar fi cunoscut părinții înainte de război. Am scris cu nonșalanță pe o tăbliță că părinții mei muriseră într-un bombardament. Membrii comisiei mi-au aruncat priviri suspicioase. Am salutat bățos și am ieșit din cameră. Bărbatul care mă chestionase m-a tulburat.

Eram cinci sute de copii la orfelinat. Eram împărțiți pe grupe, iar lecțiile se țineau în clase mici și murdare. Mulți băieți și fete erau infirmi și se purtau foarte ciudat. Clasele erau arhipline. Nu erau suficiente bănci și table de

scris. Stăteam lângă un băiat cam de vârsta mea, care murmură încontinuu: „Unde e tati al meu, unde e tati al meu?” Se uita împrejur ca și cum s-ar fi așteptat ca tatăl lui să se ivească de sub o bancă și să-l mângâie pe fruntea transpirată. Chiar în spatele nostru, era o fată care-și pierduse toate degetele într-o explozie. Se uita la degetele celorlalți copii, pline de viață ca niște viermișori. Observându-i privirea, aceștia își ascundeau repede mâinile, de parcă s-ar fi temut de ochii ei. Mai încolo, era un băiat căruia îi lipsea o parte din falcă și din braț. Trebuia să fie hrănit de alții; emana un miros de rană supurândă. Mai erau și câțiva copii parțial paralizați.

Ne uitam toți unul la altul, cu dezgust și teamă. Nu știai niciodată ce ar putea face vecinul tău. Mulți băieți din clasă erau mai mari și mai puternici decât mine. Știau că nu puteam vorbi, și prin urmare credeau că sunt imbecil. Mă batjocoreau și uneori mă băteau zdravăn. Dimineata când intram în clasă, după o noapte albă în dormitorul aglomerat, mă simțeam ca într-o capcană, speriat și fără liniște. Sentimentul unei catastrofe iminente era tot mai apăsător. Eram încordat ca elasticul unei praștii și cel mai mic incident mă dădea peste cap. Nu-mi era atât de frică de atacul altor băieți cât îmi era să nu rănesc serios pe cineva în legitimă apărare. După cum ni se spunea adesea la orfelinat, aș fi făcut închisoare, ceea ce ar fi pus capăt speranțelor mele de a mă întoarce la Gavriila.

Nu-mi puteam controla reacțiile în toiul bătăilor. Mâinile mele căpătau o viață a lor, proprie, și nu se puteau desprinde de adversar. Mai mult, o lungă perioadă de timp după luptă, nu mă puteam calma, gândindu-mă la ce se întâmplase și întărâtându-mă din nou.

De asemenea, nu eram în stare să fug. Când vedeam un grup de băieți îndreptându-se către mine, mă opream imediat. Încercam să mă conving singur că în felul acesta evitam loviturile din spate și că puteam evalua mai bine forța și intențiile inamicului. Adevărul era însă că nu puteam fugi nici chiar dacă aș fi vrut. Picioarele îmi deveneau neobișnuit de greoaie, greutatea distribuindu-se într-un fel ciudat. Coapsele și gambele îmi deveneau ca de plumb, iar genunchii mi erau ușori și moi, ca o pernă pufoasă. Amintirea tuturor evadărilor mele încununate de succes nu părea să mă ajute prea mult. Un mecanism misterios mă țintuia-n loc. Mă opream și-mi așteptam atacatorii.

Tot timpul, mă gândeam la învățăturile lui Mitka: un bărbat nu trebuie niciodată să lase pe alții să-l maltrateze, deoarece își va pierde respectul de sine, iar viața lui nu va mai avea sens. Ceea ce-i va păstra respectul de sine și-i va putea decide valoarea va fi abilitatea lui de a se răzbuna pe cei care i-au făcut rău.

Trebuie să te răzbuni pentru orice răutate sau umilință. Sunt mult prea multe nedreptăți pe lume pentru a putea fi toate cântărite și judecate. Trebuie să-ți evaluezi singur fiecare răutate pe care ai suferit-o și să hotărăști care este cea mai potrivită răzbunare. Doar convingerea că ești la fel de puternic ca inamicul tău și că-i poți plăti înapoi îndoit îți permite să supraviețuiești, spunea Mitka. Trebuie să te răzbuni în felul tău propriu și

după cum ți-e firea. Este foarte simplu: dacă cineva te jignește și te doare ca și cum ar fi dat cu biciul în tine, trebuie să-l pedepsești ca și cum într-adevăr te-ar fi biciuit. Dacă cineva îți trage o palmă pe care o resimți ca pe o mie de lovituri, răzbună-te pentru o mie de lovituri. Răzbunarea va fi proporțională cu toate durerile, amărăciunile și umilințele simțite ca rezultat al unei acțiuni potrivnice. O palmă peste față ar putea să nu fie atât de dureroasă pentru o persoană; alteia i-ar putea aduce aminte de persecuțiile pe care le-a îndurat de-a lungul a sute de zile de bătaie. Prima persoană ar putea să uite de palmă într-o oră; a doua ar putea fi chinuită săptămâni întregi de coșmaruri.

Desigur, și contrariul este valabil. Dacă cineva te lovește cu o bătaie, dar ai simțit doar durerea unei lovituri de palmă, răzbună-te pentru o palmă.

Viața la orfelinat era plină de atacuri și de încăierări neașteptate. Aproape toată lumea avea câte o poreclă. Unui băiat din clasă de la mine i se spunea Tancul deoarece dădea cu pumnii în oricine îi stătea în cale. Un altul era poreclit Tunul pentru că arunca cu obiecte grele în oameni, fără vreun motiv anume. Mai erau și alții: Sabie, care-și reteza inamicul cu brațul; Avionul, care te trântea la pământ și te lovea în față; Lunetistul, care arunca cu pietre de la distanță; Aruncătorul de Flăcări, care aprindea chibrituri ce ardeau încet și le arunca în haine și ghiozdane.

Și fetele aveau porecle. Grenada obișnuia să sfâșie fața inamicului cu un cui ascuns în palmă. O altă fată, Partizana, micuță și modestă, se ghemuia la pământ și puneă piedică trecătorilor, cu o grațioasă întindere de picior, în timp ce aliata ei, Torpila, îl strângea pe cel căzut la pământ, ca și cum ar fi încercat să facă amor cu el, pentru ca apoi să-i aplice o lovitură profesionistă în abdomen.

Profesorii și îngrijitorii nu puteau ține în frâu acest grup și adesea se fereau din calea încăierărilor, temându-se de băieții mai puternici. Uneori aveau loc incidente mai serioase. Tunul a aruncat o dată tare, cu un bocanc greu, într-o fată care, pare-se, refuzase să-l sărute. Fata a murit câteva ore mai târziu. Altă dată, Aruncătorul de Flăcări a dat foc hainelor a trei băieți și i-a încuiat într-o sală de clasă. Doi dintre ei au fost duși la spital cu arsuri grave.

Fiecare bătaie se lăsa cu sânge. Fete și băieți se luptau pentru viețile lor și nu puteau fi separați. Noaptea se întâmplau lucruri și mai grave încă. Băieții tăbărau pe fete, prin coridoarele întunecoase. Într-o noapte, câțiva băieți au violat o soră la subsol. Au ținut-o acolo ore întregi, invitând și alți băieți să li se alăture, excitând-o pe femeie prin tot felul de metode deprinse din diferite locuri pe unde au umblat cât timp a durat războiul. În cele din urmă, femeia și-a ieșit din minți. A țipat și a urlat toată noaptea, până a venit ambulanța și a luat-o.

Alte fete căutau să atragă atenția. Se dezbrăcau și le cereau băieților să le atingă. Vorbeau în gura mare despre cerințele sexuale pe care zeci de bărbați le-au avut de la ele în timpul războiului. Erau câteva care spuneau

că nu pot să adoarmă noaptea dacă nu aveau parte de un bărbat. Ieșeau prin parcuri și agățau soldați beți.

Mulți băieți și fete erau foarte pasivi și apatici. Stăteau sprijiniți de pereți, cei mai mulți tăcuți, fără să plângă sau să râdă, holbându-se la ceva ce doar ei puteau vedea. Se spunea că unii dintre ei trăiseră în ghetouri sau lagăre de concentrare. Dacă nu s-ar fi întâmplat către sfârșitul ocupației, ar fi fost morți de mult. Alții se pare că fuseseră ținuti de părinți adoptivi brutali și hrăpăreți, care îi exploataseră cu cruzime, bătându-i pentru cel mai mic semn de nesupunere. Mai erau și unii care nu aveau un trecut extraordinar. Fuseseră plasați la orfelinat de armată sau de poliție. Nimeni nu le știa originile, pe unde le-ar putea fi părinții sau unde au stat în timpul războiului. Nu voiau să spună nimic despre ei; răspundeau la întrebări cu fraze evazive și cu zâmbete vagi, care sugerau un dispreț infinit pentru cei care-i chestionau.

Mi-era teamă să adorm noaptea pentru că băieții obișnuiau să facă glume proaste pe seama altora. Dormeam îmbrăcat cu uniformă, având un cuțit într-un buzunar și un pinten din lemn care se folosea la box în celălalt.

În fiecare dimineață, mai tăiam o zi din calendar. *Pravda* spunea că Armata Roșie ajunsese deja la cuibul viperei naziste.

Treptat, m-am împrietenit cu un băiat căruia i se spunea Tăcutul. Se comporta de parcă ar fi fost mut; nimeni nu-i auzise glasul de când venise la orfelinat. Se știa că putea vorbi, însă, într-o anumită etapă a războiului, hotărâse că nu mai avea nici un rost să vorbească. Unii băieți au încercat să-l forțeze să vorbească. O dată chiar l-au bătut până l-au umplut de sânge, însă nu au scos nici un sunet din gura lui.

Tăcutul era mai mare și mai puternic decât mine. La început, ne-am evitat reciproc. Aveam sentimentul că, refuzând să vorbească, își bătea joc de băieții ca mine, care nu puteau vorbi. Dacă Tăcutul, care nu era mut, se hotărâse să nu vorbească, alții ar putea crede că și eu refuzam să vorbesc și că aș putea vorbi dacă aș vrea. Prietenia mea cu el nu putea decât să întărească această impresie.

Într-o zi, Tăcutul mi-a sărit pe neașteptate în ajutor și l-a trântit la pământ pe un băiat care mă bătea pe coridor. A doua zi, m-am simțit obligat să lupt de partea lui într-o încăierare iscată într-o pauză.

După aceea, am stat în aceeași bancă, în spatele clasei. La început, ne scriam bilețele unul altuia, însă mai apoi am învățat să comunicăm prin semne. Tăcutul mă însoțea în plimbările mele la gară, unde ne împrieteneam cu soldați sovietici care plecau mai departe. Am furat împreună bicicleta unui poștaș beat, am traversat parcul orașului, încă înțesat cu mine și închis publicului, ca să ne uităm la fetele care se dezbrăcau la baia comună.

Seara, ne furișam afară din dormitor și hoinăream prin piețele și curțile din împrejurimi, sperînd perechile care făceau dragoste, aruncând cu pietre în ferestrele deschise, atacând trecătorii nevinovați. Tăcutul, mai înalt și mai puternic, acționa întotdeauna cu o forță zdrobitoare.

În fiecare dimineață, ne trezea şuieratul trenului care trecea prin apropiere, aducând țăranii în oraș pentru a-și vinde produsele la piață. Seara, același tren făcea cale întoarsă către sate, pe singura cale ferată existentă, cu ferestrele-i luminate sclipind printre copaci, ca un șir de licurici.

În zilele însorite, ne plimbam împreună de-a lungul căii ferate, mergând pe traversele încălzite de soare și prin pietrișul ascuțit, care ne rănea tălpile goale. Uneori, dacă erau destui băieți și fete din așezările învecinate jucându-se la linia ferată, dădeam un spectacol pentru ei. Cu câteva minute înainte de sosirea trenului, mă întindeam între linii, cu fața în jos, brațele încrucișate deasupra capului, corpul aplatizat la maxim. Tăcutul aduna mulțimea, în timp ce eu așteptam răbdător. Pe măsură ce trenul se apropia, auzeam și simțeam huruitul roților care făceau să trepideze șinele și traversele, până ajungeam să fiu zguduit împreună cu ele. Când locomotiva era aproape deasupra mea, mă aplatizam și mai mult, încercând să nu mă gândesc la nimic. Suflarea fierbinte a cazanului se năpustea peste mine și uriașul motor se învârtea furios peste spinarea mea. Apoi vagoanele huruiău ritmic unul după altul, iar eu așteptam să treacă și ultimul. Mi-aduceam aminte când jucam același joc în sate. Odată s-a întâmplat că, exact când locomotiva trecea pe deasupra capului unui băiat, mecanicul a dat drumul la cenușa fierbinte. După ce a trecut trenul, am găsit băiatul mort, cu spatele și capul arse, ca un cartof răscopt. Mai mulți băieți, care au fost martorii întâmplării, au pretins apoi că fochistul s-a aplecat pe fereastră, a văzut băiatul și a dat drumul intenționat cenușii. Cu altă ocazie, cârligul de cuplare de la capătul ultimului vagon era mai lung decât de obicei și l-a lovit peste cap pe băiatul întins între șine. Craniul i-a plesnit ca un bostan.

În ciuda acestor amintiri înfiorătoare, tentația de a mă întinde între șine, cu trenul gonind deasupra mea, era imensă. În clipele dintre trecerea locomotivei și a ultimului vagon, simțeam în mine viața, pură ca laptele strecurat cu grijă printr-o pânză. În scurtul timp cât vagoanele treceau pe deasupra ta, nimic nu mai conta decât simplul fapt de a fi viu. În acele momente, uitam de toate: de orfelinat, de muțenia mea, de Gavrilă, de Tăcutul. La capătul acestei experiențe, găseam extraordinara bucurie de a nu fi rănit.

După ce trecea trenul, mă sprijineam pe mâinile tremurânde și picioarele moi și priveam în jur, cu o satisfacție mai mare chiar și decât cea mai sălbatică răzbunare asupra unui dușman.

Încercam să păstrez sentimentul de a fi viu pentru a mă folosi de el pe viitor. Aș fi putut avea nevoie de el mai târziu. Aș fi putut avea nevoie de el în momentele de teamă și durere. În comparație cu frica ce mă copleșea atunci când așteptam un tren să se apropie, toate celelalte terori păreau ne semnificative.

Ieșeam dintre linii prefăcându-mă indiferent și plictisit. Tăcutul era primul care se apropia de mine, cu un aer protector, dar aparent nonșalant. Îmi scotea din haine pietricele și așchii de lemn care se prinseseră acolo.

Treptat, îmi stăpâneam tremurul mâinilor, al picioarelor și al colțurilor gurii uscate. Ceilalți stăteau în cerc privindu-mă cu admirație.

Apoi mă întorceam cu Tăcutul la orfelinat. Eram mândru și știam că și el era mândru de mine. Nici unul dintre ceilalți băieți nu ar fi îndrăznit să facă ceea ce făcusem eu. Treptat, au încetat să mă mai sâcăie. Știam însă că performanța mea trebuia repetată la fiecare câteva zile; altfel sigur s-ar fi găsit vreun băiat sceptic care să discrediteze ceea ce făcusem și să-mi pună la îndoială curajul. Așa că îmi apăsam Steaua Roșie pe piept, porneam către calea ferată și așteptam hurelul care anunța apropierea trenului.

Obișnuiam să-mi petrec, împreună cu Tăcutul, o mare parte din timp printre șinele de cale ferată. Priveam cum trec trenurile și uneori saream pe scara ultimului vagon, coborând atunci când trenul încetinește la o trecere.

Trecerea de cale ferată se afla la câțiva kilometri de oraș. Cu mult timp în urmă, probabil înainte de război, se începuse construcția unei căi ferate care nu a fost niciodată terminată. Schimbătoarele de macaz ruginite erau acoperite cu mușchi, nefiind folosite niciodată. Linia ferată neterminată se sfârșea la câteva sute de metri, la capătul unei stânci, de unde trebuia să se construiască un pod. Am inspectat cu atenție, de mai multe ori, schimbătoarele de macaz, încercând să punem în mișcare brațul. Însă mecanismul ruginit nici nu se clintea.

Într-o zi, l-am văzut pe lăcătușul de la orfelinat cum a deschis un lacăt înțepenit picurând pur și simplu niște ulei în el. A doua zi, Tăcutul a furat o sticlă de ulei de la bucătărie, iar seara l-am vărsat pe tot pe rulmenții mecanismului de schimbare a macazului. Am așteptat puțin pentru a permite uleiului să pătrundă în interior și apoi ne-am lăsat cu toată greutatea pe mâner. Ceva a pocnit înăuntru, mânerul s-a mișcat cu o zdruncinătură, iar macazul s-a mutat la cealaltă șină, cu un scârțâit. Speriați de succesul nostru neașteptat, am tras repede mânerul înapoi.

După acest eveniment, de câte ori treceam pe la bifurcație, schimbam priviri complice cu Tăcutul. Era secretul nostru. Și de câte ori stăteam la umbra unui copac, privind un tren care apărea la orizont, eram copleșit de un sentiment de putere extraordinară. Viețile oamenilor din tren erau în mâinile mele. Tot ce aveam de făcut era să mă reped până la macaz și să-l schimb, trimițând întreg trenul peste stâncă, în râul liniștit de dedesubt. Nu trebuia decât să împing mânerul...

Mi-aminteam de trenurile care transportau oameni către camerele de gazare și crematorii. Cei care ordonaseră și organizaseră totul erau încercați, probabil, de același sentiment de putere absolută în fața victimelor lor, care nu înțelegeau nimic. Acei oameni țineau în mâinile lor soarta a milioane de persoane ale căror nume, chipuri și ocupații le erau necunoscute, dar pe care îi puteau fie lăsa în viață, fie transforma în funingine, împrăștiată în vânt. Tot ce aveau de făcut era să emită ordine pentru ca, în nenumărate orașe și sate, detașamente de trupe antrenate și forțele de poliție să înceapă să-i ridice pe cei destinați ghetourilor și lagărelor morții. Aveau puterea de a decide dacă macazurile miilor de căi

ferate aveau să fie schimbate către șinele ce duceau spre viață sau spre moarte.

Să poți decide soarta atâtor oameni pe care nici măcar nu-i cunoști îți dă o senzație extraordinară. Nu eram sigur dacă plăcerea era dată doar de conștiința puterii pe care o aveam sau de folosirea acestei puteri.

După câteva săptămâni, am mers împreună cu Tăcutul într-o piață din oraș, unde țărani din satele învecinate își aduceau produsele agricole și meșteșugărești o dată pe săptămână. De obicei, reușeam să facem rost de un măr-două sau de un mănunchi de morcovi, ba chiar și de o cană cu smântână, în schimbul zâmbetelor pe care le împărțeam țăranilor durduii.

Piața roia de lume. Gospodarii își laudau în gura mare marfa, femeile probau fuste și bluze colorate, vițelele speriate mugeau, iar porcii alergau guițând printre picioarele oamenilor.

Holbându-mă la bicicleta lucioasă a unui milițian, m-am împiedicat de o masă înaltă, plină cu produse lactate, și am răsturnat-o. Găleți cu lapte și smântână și urcioare cu unt s-au împrăștiat peste tot. Înainte să apuc să fug, un țăran înalt, vânăt de furie, m-a lovit puternic cu pumnul în față. Am căzut la pământ, scuipând trei dinți, cu sânge. M-a ridicat, ținându-mă de după ceafă, ca pe un iepure, și a continuat să mă bată până ce i-am improșcat cămașa cu sânge. Apoi a împins la o parte mulțimea de privitori care se adunase și m-a înghesuit într-un butoi de varză gol, pe care l-a răsturnat cu o lovitură de picior peste grămada de gunoi.

Pentru o clipă, nu mi-am dat seama ce se întâmpla. Auzeam râsetele țăranilor; capul îmi vâjâia de la bătaie și de la rostogolirea în butoi. Mă înecam cu sânge; simțeam cum mi se umfla fața.

Deodată, l-am văzut pe Tăcutul. Palid și tremurând, încerca să mă scoată din butoi. Țăranii, numindu-mă pui de țigan, râdeau de eforturile lui. Temându-se de un nou atac, a început să rostogolească butoiul cu mine înăuntru către un robinet de apă. Câțiva țăranuși s-au luat după el, încercând să-i pună piedică și să-i ia butoiul. Î-a ținut la distanță cu o bâta, până am ajuns în cele din urmă la un robinet.

Îmbibat cu apă și sânge, cu așchii înfipte în brațe și în spinare, m-am târât afară din butoi. Nefiind în stare să mă țin pe picioare, Tăcutul m-a ajutat să merg, sprijinindu-mă pe umărul lui. După un drum chinuitor, am ajuns la orfelinat.

Un doctor s-a îngrijit de gura și obrații mei răniți. Tăcutul a așteptat afară. Când doctorul a plecat, a rămas mult timp cu privirea ațintită asupra feței mele sfâșiate.

Două săptămâni mai târziu, Tăcutul m-a trezit în zori. Era plin de praf și cămașa-i era lipită de corpul transpirat. Am dedus că trebuie să fi fost afară toată noaptea. Mi-a făcut semn să-l urmez. M-am îmbrăcat repede și în curând eram afară, fără să ne vadă nimeni.

M-a dus la o colibă părăsită, nu departe de trecerea de cale ferată unde pusese ulei pe macaz. Ne-am cățarat pe acoperiș. Tăcutul și-a aprins o

țigară pe care a găsit-o pe drum și mi-a făcut semn să aștept. Nu știam despre ce e vorba, dar nu aveam altceva de făcut.

Se crăpa de ziuă. Roua se evaporă din acoperișul de carton asfaltat și viermișori maronii începuseră să se târască afară de sub jgheaburi.

Am auzit huruitul unui tren. Tăcutul s-a îndreptat de spate și a arătat cu mâna. Am privit trenul apărând prin ceața ușoară din depărtare. Era zi de piață și mulți țărani luaseră acest prim tren de dimineață care, înainte de ivirea zorilor, trecea prin câteva sate. Vagoanele erau pline. La geamuri atârnav coșuri și oamenii erau ca ciorchinii pe scări.

Tăcutul a venit mai aproape de mine. Transpira, iar mâinile îi erau umede. Din când în când, își lungea buzele strânse. Și-a trecut mâna prin păr. Cu ochii atinți pe tren, deodată a părut mai bătrân.

Trenul se apropia de trecerea de cale ferată. Țăranii înghesuiți se aplecau în afară pe ferestre, cu părul blond fluturându-le în vânt. Tăcutul mi-a strâns mâna atât de tare, că am sărit în sus. În aceeași clipă, locomotiva a virat, răsucindu-se violent, trasă parcă de o forță invizibilă.

Doar primele două vagoane au urmat-o, supuse. Celelalte au sărit și apoi, ca niște cai năvăși, au început să se urce unul în spatele celuilalt, sărind de pe șine în același timp. Zgomotul și scârțâitul erau asurzitoare. Un nor de aburi a țâșnit către cer și nu s-a mai văzut nimic. De dedesubt, se auzeau strigăte și țipete.

Eram împietrit și tremuram ca un fir de telefon lovit de o piatră. Tăcutul s-a înmuiat. O vreme s-a prins spasmodic de genunchi, privind praful care se așternea încet. Apoi s-a întors și a luat-o la fugă către scări, trăgându-mă și pe mine după el. Ne-am întors în grabă la orfelinat, evitând mulțimea de oameni care se repezea către locul accidentului. Sirenele ambulanțelor se auzeau în apropiere.

La orfelinat, toată lumea dormea încă. Înainte să merg în dormitor, i-am aruncat o privire lungă Tăcutului.

Pe fața lui nu era nici o urmă de tensiune. M-a privit și el, zâmbind ușor. Dacă nu aș fi avut bandajul peste gură și față, aș fi zâmbit și eu. În următoarele câteva zile, toată lumea vorbea despre dezastrul de la calea ferată. Ziarele încadrate în chenare negre publicau numele victimelor; poliția căuta sabotori politici cu antecedente. Vagoanele deformate și vârate unul într-altul au fost ridicate de pe lângă șine.

În următoarea zi de piață, Tăcutul m-a dus într-acolo. Ne-am împins prin mulțime. Multe tarabe erau goale și plăcuțe cu cruce neagră informau publicul de moartea proprietarilor lor. Tăcutul se uita la ele, arătându-mi cât era de satisfăcut. Ne îndreptam către taraba celui care mă bătuse.

Am privit într-acolo. Forma familiară a tarabei era acolo, cu urcioarele ei de lapte și smântână, cu bucățile de unt înfășurate în pânză și niște fructe. De după ele, ca la un teatru de păpuși, se ițea capul bărbatului care-mi scosese dinții și mă băgase în butoi.

L-am privit pe Tăcutul, chinuit de suferință. Se holba la bărbat, neputând să-și creadă ochilor. Văzându-mi privirea, m-a prins de mână și am părăsit

în grabă piața. Când am ajuns la drum, s-a trântit pe iarbă, plângând de parcă ar fi fost cuprins de o suferință groaznică, înăbușindu-și cuvintele în pământ. A fost singura dată când i-am auzit glasul.

În zorii zilei, unul din profesori m-a chemat afară. Eram convocat în biroul directoarei. La început, am crezut că trebuie să fie ceva vești de la Gavrilă, însă pe drum am început să mă îndoiesc.

Directoarea mă aștepta în biroul ei, însoțită de un membru al Comisiei Sociale, bărbatul acela care credea că i-a cunoscut pe părinții mei înainte de război. M-au salutat cordial și m-au invitat să iau loc. Am observat că amândoi erau destul de nervoși, deși încercau s-o ascundă. Am privit în jur neliniștit și am auzit voci din biroul alăturat.

Bărbatul de la Comisie a mers în cealaltă cameră și a vorbit cu cineva acolo. Apoi a deschis larg ușa. Înăuntru erau un bărbat și o femeie.

Îmi păreau familiari într-un fel, iar, sub steaua de pe uniformă, inima îmi bătea nebunește. Străduindu-mă să afișez un aer indiferent, le-am cercetat fețele. Asemănarea era izbitoare; cei doi puteau fi părinții mei. Am prins strâns scaunul în timp ce gândurile-mi alergau prin cap, ca niște gloanțe care ricoșau. Părinții mei... Nu știam ce să fac; să admit că-i recunosc sau să mă prefac că nu știu cine sunt?

S-au apropiat de mine. Femeia s-a aplecat deasupra mea. Brusc, au podidit-o lacrimile. Bărbatul, potrivindu-și neliniștit ochelarii pe nasul umed, o sprijinea de brațul său. Plângea și el, suspinând. Venindu-și însă destul de repede în fire, mi s-a adresat. Mi-a vorbit în rusește și am observat că vorba-i era la fel de frumoasă și de fluentă ca a lui Gavrilă. Mi-a cerut să-mi deschei nasturii de la uniformă: în partea stângă, pe piept, trebuia să am un semn din naștere.

Știam că am semnul. Am ezitat, gândindu-mă dacă ar trebui sau nu să-l arăt. Dacă o făceam, totul era pierdut; n-ar mai încăpea nici o îndoială că sunt fiul lor. Am cugetat preț de câteva minute, dar mi-a părut rău pentru femeia care plângea. Mi-am descheiat încet uniformă.

Nu aveam cum să ies din această situație, oricum aș fi luat-o. Părinții, așa cum îmi spusese adesea Gavrilă, au un drept asupra copiilor lor. Încă nu eram destul de mare: nu aveam decât doisprezece ani. Chiar dacă nu ar fi vrut, era de datoria lor să mă ia cu ei.

I-am privit din nou. Femeia îmi zâmbea, iar pe față, pudra se amesteca cu lacrimile. Bărbatul își frângea mâinile agitat. Nu păreau niște oameni care m-ar bate. Din contră, păreau fragili și suferinzi.

Uniforma mi-era de-acum descheiată, iar semnul din naștere, perfect vizibil. S-au aplecat deasupra mea plângând, strângându-mă la piept, sărutându-mă. Din nou, nu știam ce să fac. Aș fi putut fugi oricând, să sar într-unul din trenurile pline cu oameni și să merg până când nimeni nu mi-ar mai putea da de urmă. Dar voiam ca Gavrilă să mă găsească, iar pentru asta, nu era prea înțelept să fug. Știam că regăsirea părinților pune capăt tuturor visurilor mele de a deveni un mare inventator de fitiluri pentru a schimba culoarea oamenilor, de a munci în țara lui Gavrilă și Mitka, unde astăzi era deja mâine.

Lumea devenea atât de îngustă, ca podul magaziei unui țăran. În orice moment, riști să cazi în capcana celor care te urăsc și vor să te persecute sau în brațele celor care te iubesc și vor să aibă grijă de tine.

Nu puteam accepta ideea de a deveni brusc fiul adevărat al cuiva, de a fi mângâiat și de a-i păsa cuiva de mine, de a fi nevoit să mă supun unor oameni nu pentru că ar fi mai puternici și pentru că mi-ar putea face rău, ci pentru că erau părinții mei și aveau drepturi de care nimeni nu ar putea să-i priveze.

Desigur, părinții își au rolul lor atunci când copilul este foarte mic. Dar un băiat de vârsta mea nu ar trebui să mai aibă nici o restricție. Ar trebui să fie în stare el însuși să decidă care sunt oamenii pe care vrea să-i urmeze și de la care să învețe. Și totuși, nu m-am putut hotărî să fug. M-am uitat la fața plânsă a femeii care era mama mea, la bărbatul tremurând care era tatăl meu și care nu se putea hotărî dacă să mă mângâie pe păr sau să mă bată pe umăr, și o voce lăuntrică m-a făcut să mă stăpânesc și nu mi-a îngăduit să-mi iau zborul. Brusc, m-am simțit ca pasărea vopsită a lui Lekh, pe care o forță nevăzută o împingea către neamul ei.

Mama a rămas singură cu mine în cameră; tata a ieșit să se ocupe de formalități. Mama mi-a spus că voi fi fericit cu ea și tatăl meu, că voi putea face orice voi dori. Îmi vor face o uniformă nouă, o copie exactă a celei pe care o purtam.

Ascultând-o, mi-am adus aminte de iepurele sălbatic pe care îl prinsese odată Makar într-o capcană. Era un animal mare și frumos. Se simțea la el dorința de libertate, de salturi puternice, de tumbe jucăușe și alergări rapide. Închis în cușcă, a turbat: țopăia din picioare, se izbea de pereți. După câteva zile, Makar, nervos că iepurele nu se potolea, a tras o prelată grea peste el. Iepurele s-a zbatut și s-a luptat sub ea, dar până la urmă a renunțat. S-a îmblânzit și chiar îmi mânca din mână. Într-o zi, Makar s-a îmbătat și a lăsat ușa cuștii deschisă. Iepurele a sărit afară, luând-o la sănătoasa, pe câmp. Mă gândeam că va plonja în iarba înaltă, dintr-un salt uriaș, fără să-l mai văd vreodată. Însă el părea că-și savurează libertatea și s-a așezat jos, cu urechile ciulite. Dinspre câmpii și păduri îndepărtate veneau sunete pe care doar el le putea auzi și înțelege, mirosuri și arome pe care doar el le putea simți. Lumea era a lui; lăsase cușca în urmă.

Deodată însă, s-a petrecut ceva cu el. Urechile ciulite i s-au pleoștit, s-a încovoiat și s-a făcut mai mic. A făcut un salt și a ridicat din mustăți, dar n-a fugit. Am fluierat tare, în speranța că-și va veni în simțiri și că-l voi face să-și dea seama că era liber. Însă el doar s-a învârtit pe loc și, leneș, ca și cum deodată ar fi îmbătrânit și puterile i s-ar fi împuținat, s-a îndreptat către țarcul iepurilor. Pe drum, a făcut o mică oprire, s-a ridicat pe două picioare și a mai privit o dată înapoi, cu urechile ciulite; apoi a trecut pe lângă iepurii care se uitau la el și a sărit în cușcă. Am închis ușa, deși nu era nevoie. De-acum, își purta cușca în el însuși; a pus graniță creierului și inimii lui și i-a paralizat mușchii. Libertatea care l-a separat de ceilalți

ieपुरi resemnați și fără vlagă l-a părăsit ca mirosul spulberat de vânt al trifoiului uscat și strivit.

Tatăl meu a revenit. Și el și mama m-au strâns la piept, cercetându-mă cu luare-aminte și schimbând comentarii despre mine. Era timpul să părăsesc orfelinatul. Ne-am dus să ne luăm rămas-bun de la Tăcutul. Acesta le-a aruncat priviri suspicioase părinților mei, și-a scuturat capul și a refuzat să-i salute.

Am ieșit în stradă și tatăl meu m-a ajutat să-mi car cărțile. Era un haos total. Oameni zdrențăroși, murdari, cu ochii duși în fundul capului, se întorceau la casele lor, cărând saci în spate și certându-se cu cei care le ocupaseră în timpul războiului. Mergeam între părinții mei, simțindu-le mâinile pe umeri și pe păr, învăluit de iubirea și protecția lor.

M-au dus în apartamentul lor. Au reușit să-l închirieze cu mare dificultate, după ce au aflat că un băiat care se potrivea descrierii fiului lor se afla la centrul local și că puteau să meargă să-l vadă. La apartament, mă aștepta o surpriză. Mai aveau un copil, un băiețel în vârstă de patru ani. Părinții mei mi-au explicat că era un orfan. Părinții și sora lui mai mare fuseseră uciși. Fusesse salvat de bătrâna lui doică, iar aceasta l-a încredințat tatălui meu într-un anume moment al peregrinărilor lor, în cel de-al treilea an al războiului. L-au adoptat și îmi dădeam seama că îl iubeau foarte mult.

Acest lucru nu a făcut decât să-mi întărească îndoielile. N-ar fi fost oare mai bine pentru mine să stau singur și să-l aștept pe Gavrilă, care mă va adopta în cele din urmă? Mi-ar fi plăcut mai mult să fiu din nou singur, umblând dintr-un sat într-altul, dintr-un oraș într-altul, fără să știu vreodată ce urmează să se întâmple. Aici, totul era foarte previzibil.

Apartamentul era mic, constând dintr-o cameră și o bucătărie. Sus, pe scări, era o toaletă. Aerul era sufocant, iar noi eram înghesuiți și ne împiedicam unii de ceilalți. Tata avea probleme cu inima. De la orice supărare, pâlea, iar chipul i se acoperea de broboane de sudoare. Atunci, înghițea niște pastile. Mama ieșea în zori să aștepte la cozi interminabile pentru mâncare. Când se întorcea, începea să gătească și să facă curățenie.

Băiețelul era o pacoste. De câte ori citeam ziarul, care semnală succesele Armatei Roșii, el voia să ne jucăm. Mă trăgea de pantaloni și-mi răsturna cărțile pe jos. Într-o zi, m-a enervat atât de tare încât l-am apucat de mână și l-am strâns cu putere. Ceva a pocnit și băiatul a început să țipe ca din gură de șarpe. Tata a chemat un doctor; osul era rupt. În noaptea aceea, când copilul era în pat cu mâna în ghips, scâncea încet, aruncându-mi priviri speriate. Părinții mei mă priveau fără să spună o vorbă.

Adesea, plecam în secret ca să mă întâlnesc cu Tăcutul. Într-o zi, nu a venit la întâlnire. Mai târziu, mi-au spus de la orfelinat că fusesse transferat în alt oraș.

A sosit primăvara. Într-o zi ploioasă de mai, au sosit vești că războiul s-a sfârșit. Oamenii dansau pe străzi, sărutându-se și îmbrățișându-se. Seara, s-au auzit ambulanțele prin tot orașul, adunând oamenii răniți în încăierările care se iscaseră la petrecerile udate cu băutură. În zilele care au urmat, am

vizitat deseori orfelinatul, în speranța că voi găsi o scrisoare de la Gavrilă sau de la Mitka. Dar nu era nimic.

Citeam cu atenție ziarele, încercând să înțeleg ce se întâmpla în lume. Nu toate armatele se întorceau acasă. Germania urma să fie ocupată și puteau trece ani până când Gavrilă și Mitka se vor întoarce.

Viața devenea tot mai grea în oraș. În fiecare zi, soseau mulțimi de oameni din toate colțurile țării, în speranța că le va fi mai ușor să-și refacă viața într-un oraș industrial decât la țară și că vor putea câștiga înapoi tot ce au pierdut. Negăsind nici loc de muncă, nici adăpost, oamenii zăpăciți cutreierau străzile, luptându-se pentru locuri în tramvaie, autobuze și restaurante. Erau nervoși, impulsivi și certăreți. Părea că fiecare credea despre el însuși că era un ales al sorții, pur și simplu pentru că supraviețuise războiului, simțindu-se îndreptățit să primească o considerație deosebită doar pentru acest lucru.

Într-o după-amiază, părinții mei mi-au dat niște bani să merg la cinema. Era un film sovietic despre un băiat și o fată care își fixaseră o întâlnire, la ora șase, în prima zi după război.

Erau mulți la casa de bilete și am așteptat răbdător la coadă câteva ore. Când mi-a sosit rândul, am observat că pierdusem una dintre monede. Casierul, văzând că eram mut, mi-a pus biletul deoparte, urmând să mi-l dea când voi aduce restul de bani. Am gonit spre casă. După nu mai mult de o jumătate de oră, m-am întors cu banii și am încercat să-mi iau biletul de la casă. Plasatorul mi-a spus să stau din nou la rând. Nu aveam tăblița la mine, așa că am încercat să-i explic prin semne că deja stătusem la rând și că biletul meu mă aștepta la casă. Nici măcar nu s-a străduit să înțeleagă. Spre amuzamentul celor care așteptau la rând, m-a luat de ureche și m-a împins brutal afară. Am alunecat și am căzut pe caldarâm. A început să-mi curgă sânge din nas, pătându-mi uniformă. Am mers repede acasă, mi-am pus o compresă rece pe față și am început să-mi plănuiesc răzbunarea.

Seara, în timp ce părinții mei se pregăteau de culcare, eu m-am îmbrăcat. Neliniștit, m-au întrebat unde plec. Le-am spus prin semne că mergeam pur și simplu să mă plimb. Au încercat să mă convingă că era periculos să ies afară noaptea.

Am mers direct la cinematograful. Nu erau mulți oameni la casa de bilete, iar plasatorul care mă dăduse afară mai devreme se plimba leneș prin curte. Am luat două cărămizi mari de pe stradă și m-am furișat pe scara clădirii alăturate cinematografului. Am aruncat o sticlă goală de la etajul trei. După cum m-am așteptat, plasatorul a venit repede în locul unde a căzut sticla. Când s-a aplecat să cerceteze, am aruncat cele două cărămizi și apoi am fugit înapoi în stradă.

După acest incident, nu mai ieșeam decât noaptea. Părinții mei au încercat să se opună, însă eu nu-i ascultam. Dormeam ziua, iar de îndată ce se lăsa seara, eram gata să colind străzile în căutarea prăzii.

Noaptea, toate pisicile sunt la fel, spune proverbul, însă cu siguranță nu era valabil și pentru oameni. Cu ei se întâmpla exact opusul. Ziua erau toți

asemănători, comportându-se cât se poate de normal. Noaptea, se schimbau de nu-i mai recunoșteai. Bărbații hoinăreau pe străzi ori săreau ca niște greieri din umbra unui felinar într-alta, trăgând câte o dușcă din sticlele pe care le duceau în buzunare. În uși căscate în întuneric, așteptau femei cu bluze descheiate și fuste strâmte. Bărbații se apropiau cu mers clătinat și apoi dispăreau împreună. De după tufele anemice ale orașului, se auzeau gemetele cuplurilor care făceau dragoste. Printre ruinele unei case bombardate, mai mulți băieți violau o fată suficient de nesăbuită încât să se fi aventurat afară singură. O ambulanță a luat o curbă în depărtare, cu scrâșnet de roți; se iscase o luptă la o tavernă din apropiere și se auzea zgomot de sticlă spartă.

Curând, m-am familiarizat cu orașul pe timp de noapte. Cunoșteam bine aleile, unde fete mai tinere decât mine invitau bărbați mai în vârstă decât tatăl meu. Am găsit locuri unde bărbați îmbrăcați în haine elegante, cu ceasuri de aur la mâini făceau comerț cu obiecte pentru a căror simplă posesie puteau primi ani buni de pușcărie. Am găsit o casă aproape inobservabilă, de unde tinerii ridicau grămezi de foi volante pentru a le lipi pe clădirile guvernului, afișe pe care milițienii și soldații le dădeau jos, furioși. Am văzut milițieni organizând o vânătoare de oameni și am văzut civili înarmați ucigând un soldat. Ziua era liniște și pace. Noaptea, războiul continua.

În fiecare noapte, mergeam într-un parc aflat la periferia orașului, în apropiere de grădina zoologică. Bărbați și femei se adunau acolo ca să facă troc, să bea și să joace cărți. Acești oameni erau buni cu mine. Îmi dădeau ciocolată – care se găsea foarte greu – și mă învățau cum să scot cuțitul și cum să-l smulg din mâna cuiva. Mi se cerea în schimb să livrez pachete mici la diverse adrese, ferindu-mă de milițieni și agenți în civil. Când mă întorceam din aceste misiuni, femeile mă trăgeau către trupurile lor parfumate și mă îndemnau să mă întind jos lângă ele și să le mângâi așa cum învățasem de la Ewka. Mă simțeam în largul meu printre acești oameni cu fețele ascunse în întunericul nopții. Nu încurcam pe nimeni, nu mă băgam în treaba nimănui. Îmi considerau muțenia o calitate care îmi asigura discreția atunci când eram în misiune.

Dar, într-o noapte, totul s-a terminat. Lumini orbitoare au țâșnit din spatele copacilor și sirenele poliției au spart tăcerea. Parcul era înconjurat de milițieni și am fost duși cu toții la închisoare. Pe drum, aproape că am rupt degetul unui milițian care m-a împins prea brutal, nerespectându-mi Steaua Roșie din piept.

A doua zi dimineată, au venit părinții mei să mă ia. După o noapte de nesomn, murdar și cu uniforma zdrențuită, am fost eliberat. Îmi părea rău să-mi părăsesc prietenii, oamenii nopții. Părinții mei mă priveau stupefiați, dar nu mi-au zis nimic.

Eram prea slab și nu creșteam. Doctorii mi-au recomandat aer de munte și multă mișcare. Profesorii spuneau că nu era bine pentru mine la oraș. Toamna, tata și-a luat o slujbă undeva în vestul țării, într-o zonă deluroasă, așa că am plecat din oraș. Când a căzut prima zăpadă, am fost trimis în munți. Un instructor de schi în vârstă a acceptat să mă ia în grijă. Am mers cu el la cabana lui din munți, iar cu părinții mă vedeam doar o dată pe săptămână.

Ne trezeam devreme în fiecare dimineață. Instructorul îngenunchea pentru rugăciune, în timp ce eu îl priveam cu indulgență. Era un om în toată firea, educat la oraș, care se comporta ca un simplu țăran și nu putea accepta ideea că era singur în lume și că nu putea aștepta ajutor de la nimeni. Fiecare din noi era singur și, cu cât îți dădeai mai repede seama că te puteai lipsi de toți Gavrița, Mitka și Tăcuții, cu atât mai bine pentru tine. Puțin conta dacă erai mut; oricum oamenii nu se înțelegeau unii cu alții. Se ciocneau sau se linguseau unul pe altul, se îmbrățișau sau se călcau în picioare între ei, dar fiecare se cunoștea doar pe el însuși. Sentimentele, amintirile și simțirile îl diferențiau de ceilalți, așa cum stuful gros separă cursul apei de țărmul mîlos. La fel ca vârfurile munților din jurul nostru, ne uitam unul la altul, despărțiți de văi, prea sus pentru a rămâne neobservați, prea jos pentru a atinge paradisul.

Zilele mele se scurgeau schiind pe pârțiile muntoase. Dealurile erau pustii. Hanurile fuseseră arse din temelii, iar locuitorii din văi fuseseră evacuați. Noii stăpâni ai locurilor abia începuseră să sosească.

Instructorul era un om calm și răbdător. M-am străduit să-l ascult și mă bucuram când se întâmpla, rareori, să mă laude.

Viscolul a venit brusc, obturând piscurile și culmile cu vârtejuri de zăpadă. L-am pierdut din vedere pe instructor și am început să cobor singur pe panta abruptă, încercând să ajung la cabană cât mai repede cu putință. Schiurile-mi săltau peste zăpada întărită și înghețată, iar viteza îmi tăia răsuflarea. Când am zărit brusc râpa adâncă, a fost prea târziu ca să mai virez.

Soarele de aprilie a invadat camera. Mi-am mișcat capul și nu părea să mă doară. M-am ridicat, sprijinindu-mă în brațe, și eram gata să mă întind la loc, când a sunat telefonul. Sora plecase de mult, iar telefonul suna insistent, din nou și din nou.

M-am ridicat din pat și m-am îndreptat către masă. Am ridicat receptorul și am auzit vocea unui bărbat.

Țineam receptorul la ureche, ascultându-i cuvintele pline de nerăbdare; undeva, la celălalt capăt al firului, era cineva care voia să vorbească cu mine... Am simțit o dorință copleșitoare de a vorbi.

Am deschis gura și am făcut un efort. Sunetele se cățarau în sus, pe gâtlee. Încordat și concentrându-mă din răspuțuri, am început să le ordonez în silabe și cuvinte. Le auzeam clar cum se revărsau, unul după altul, ca

boabele de mazăre dintr-o păstaie desfăcută. Am pus receptorul deoparte, nevenindu-mi să cred că e posibil. Am început să rostesc cuvinte și propoziții, fragmente din cântecele lui Mitka. Vocea pierdută într-o biserică dintr-un sat îndepărtat m-a găsit din nou și a umplut întreaga încăpere. Vorbeam tare și fără preget, mai întâi ca țăranii, apoi ca orășenii, cât de repede puteam, fermecat de sunetele încărcate de înțelesuri, așa cum zăpada care se topește mustește de apă, convingându-mă din nou și din nou că vorbirea îmi aparținea de-acum și că nu intenționa să fugă pe ușa care se deschidea către balcon.

|